

**T.C.
GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI**

TERÖRİZMİN PROPAGANDASI SUÇU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Can ÇELİK

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ümit KOCASAKAL

HAZİRAN 2014

ÖNSÖZ

“Terörizmin Propagandası Suçu” başlıklı tez çalışmamız, Sayın Hocam Doç. Dr. Ümit KOCASAKAL’ın danışmanlığında, terörizm ve propaganda kavramlarının kapsamı, terörizmin propagandası suçunun karşılaştırmalı hukukta düzenlenişi ve ifade özgürlüğü çerçevesinde değerlendirilmesini ve Türk hukukunda terör örgütünün propagandası suçu kapsamında incelenmesini konu almaktadır. Tezin hazırlanma sürecinde kıymetli görüş, öneri ve eleştirilerini esirgemeyerek bana yol gösteren, eğitimim süresince de çok değerli bilgileriyle aydınlanmamı sağlayan Sayın Hocama minnetimi ve teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Hem avukatlık mesleği hem de akademik alanda hayatıma yön veren değerli katkılarından dolayı Sayın Hocam Prof. Dr. Köksal BAYRAKTAR’a, tez çalışmamız sırasında ve meslek hayatım boyunca çok kıymetli görüş ve önerileri ile bana destek olan Sayın Hocalarım Prof. Dr. Bahri ÖZTÜRK, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN ve Yrd. Doç. Dr. Ömer KORKMAZ’a da minnet ve teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca tez çalışmamızda değerleri görüşlerini esirgemeyerek katkıda bulunan Prof. Dr. Serap KESKİN KIZIROĞLU’na, eğitim hayatımda suç örgütleri ve suç genel teorisi konularında ve tez çalışmamızda daengin bilgileri ile sağlamış olduğu katkılarından dolayı Sayın Hocam Doç. Dr. Vesile Sonay EVİK’e, tez çalışmamız sırasında görüş ve önerilerini esirgemeyerek bana akademik ve manevi destek veren Sayın Hocam Dr. Pınar MEMİŞ’e de teşekkürü bir borç bilirim.

Özel, mesleki ve eğitim hayatım boyunca bana maddi ve manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen, daima desteklerini hissettiğim sevgili aileme de teşekkürlerimi ve minnetimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	ii
KISALTMALAR	viii
RÉSUMÉ	ix
ABSTRACT	xiv
ÖZET	xix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TERÖRİZM VE PROPAGANDA KAVRAMLARI - TERÖRİZMİN PROPAGANDASININ KARŞILATIRMALI HUKUK VE TEMEL HAKLAR BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

I. TERÖRİZM VE PROPAGANDA KAVRAMLARI	9
A. Terörizm Kavramı	10
1. Terörizmin Tanımlanması Sorunu ve Çözüm Önerisi	11
a. Terörizmin Tanımlanması Sorunu	11
b. Çözüm Önerisi	13
2. Terörizm Tanımları ve Terörizmin Gerilla Savaşı, Aşırıçılık ve Siyasi Suçlardan Farkı	14
a. Terör ve Terörizm Tanımları	14
b. Terörizmin Gerilla Savaşı, Aşırıçılık ve Siyasi Suçlardan Farkı	17
3. Terörizm Türleri	19
a. Dahili Terörizm	19
b. Devlet Terörizmi	19
c. Uluslararası Terörizm ve Küresel Terörizm	20
d. İdeolojik Terörizm	22
e. Ayrılcıkçı (Bölücü veya Etnik) Terörizm	22
f. Dini Terörizm	23

g.	Siber Terörizm.....	23
4.	Terörizmin Tarihçesi.....	24
5.	Terörizmin Sebepleri.....	27
6.	Uluslararası Düzenlemelerde Terörizm	29
a.	Birleşmiş Milletler Sözleşmeleri	29
b.	Avrupa Konseyi Sözleşmeleri	31
c.	Avrupa Birliği Düzenlemeleri	33
B.	Propaganda Kavramı.....	36
1.	Propaganda Tanımları	37
2.	Propaganda Tarihçesi.....	38
3.	Propagandanın Amacı ve Araçları	44
4.	Propagandanın Türleri.....	45
a.	Kapsamı Bakımından Propaganda	45
aa.	Genel Propaganda	46
bb.	Sınırlı Propaganda.....	46
cc.	Ferdi Propaganda	46
b.	Sahası Bakımından Propaganda	46
aa.	İç Propaganda.....	46
bb.	Dış Propaganda	47
c.	Konusu Bakımından Propaganda	47
aa.	Siyasal Propaganda	47
bb.	Ekonomik Propaganda	48
cc.	Kültürel Propaganda.....	48
dd.	Askeri Propaganda	48
d.	Yapılış Şekillerine Göre Propaganda	49
aa.	Beyaz Propaganda.....	49
bb.	Kara Propaganda	49
cc.	Gri Propaganda.....	50
e.	Diğer Propaganda Türleri.....	50
aa.	Silahlı Propaganda	50
bb.	Karıştırmacı ve Bütünleştirici Propaganda	51
II.	TERÖRİZMİN PROPAGANDASININ KARŞILATIRMALI HUKUK VE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ.....	52
A.	Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi ve Karşılaştırmalı Hukukta Terör Örgütünün Propagandası Suçu	52
1.	Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi	53
2.	Karşılaştırmalı Hukukta Terörizmin Propagandası.....	54
a.	Fransa	54

b.	Almanya	55
c.	Avusturya	57
d.	İtalya	58
e.	Birleşik Krallık	60
f.	Amerika Birleşik Devletleri	62
g.	İspanya.....	65
B.	Terörizmin Propandasının İfade Özgürlüğü Kapsamında Değerlendirilmesi.....	66
1.	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Yaklaşımı	67
a.	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Çerçevesinde İfade Özgürlüğü ..	67
aa.	İfade Özgürlüğünün Kapsamı	69
bb.	İfade Özgürlüğünün Sınırlandırılması.....	70
aaa.	Sınırlandırma Nedenlerinin Dar Yorumu Tabi Olması.....	70
bbb.	Sınırlandırmanın Kanun ile Olması.....	71
ccc.	Sınırlandırmanın Meşru ve Haklı bir Amaca Dayanması.....	71
ddd.	Sınırlamanın Demokratik Bir Toplumda Gerekli ve Orantılı Olması	73
eee.	İfade Özgürlüğü Kapsamında Devletin Pozitif Yükümlülüğü... 74	
cc.	Terörizm ve Şiddet Çağrısı Bağlamında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin İfade Özgürlüğüne Yaklaşımı	75
aaa.	Terör Örgütü ve Şiddete Dayanan Eylemlerini Meşru Kabul Eden, Şiddete Davet Eden İfadelerin Yasaklanması.....	76
bbb.	Terör Örgütü Üyeleri veya Destekçileri ile Canlı Yayında Röportaj Yapma Yasağı	78
ccc.	Bir Siyasi Parti Liderinin veya Üyelerinin Eylemleri ve Savundukları Fikirlerin Terörizmi Desteklemesi Halinde Kapatılması... ..	79
ddd.	Yazılı Basında Terör Örgütü Liderinin Röportajının ve Deklarasyonunun Yayınlanması	81
eee.	Şiddet İçermeyen Direniş Çağrısı	82
b.	Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme ve Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonunun Yaklaşımı ..	83
aa.	Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme Çerçevesinde İfade Özgürlüğü.....	83
bb.	İnsan Hakları Komitesi Kararları Çerçevesinde Terörizm ve İfade Özgürlüğü	84

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK HUKUKUNDA TERÖRİZMİN PROPAGANDASI SUÇU

I. GENEL OLARAK 3713 SAYILI TERÖRLE MÜCADELE KANUNUNUN YAPISI.....	87
II. SUÇUN TARİHSEL GELİŞİMİ	91
A. Cumhuriyet Öncesi Dönem.....	91
B. Cumhuriyet Dönemi.....	93
1. 1920 tarihli Hıyanet-i Vataniye Kanunu	93
2. 1926 Tarihli 765 Sayılı Mülga Türk Ceza Kanunu.....	94
a. Komünizm Propagandası	94
b. Laik Düzene Aykırı Din Propagandası	95
3. 1953 tarih ve 6187 Sayılı Vicdan ve Toplanma Hürriyetinin Korunması Hakkında Kanun.....	96
4. 1962 Tarihli ve 38 Sayılı Anayasa Nizamını, Milli Güvenlik ve Huzuru Bozan Bazı Fiiller Hakkında Kanun	97
5. 1983 Tarihli ve 2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu..	98
6. Terörle Mücadele Kanunu Kapsamında Terör Örgütünün Propagandası Suçunun Tarihsel Gelişimi.....	99
III. TERÖRLE MÜCADELE KANUNUNUN 7/2. MADDESİNDE DÜZENLENEN TERÖR ÖRGÜTÜNÜN PROPAGANDASI SUÇU	104
A. Terör Örgütünün Propagandası Suçunun Benzer Diğer Suçlarla Karşılaştırılması	104
1. Türk Ceza Kanunu'nun 220/8. Maddesinde Düzenlenen Suç İşlemek Amacıyla Kurulan Örgütün Propagandasını Yapma Suçundan Farkı	104
2. Türk Ceza Kanunu'nun 215. Maddesinde Düzenlenen Suçu ve Suçluyu Övme Suçundan Farkı.....	108
3. Türk Ceza Kanunu'nun 214/1. Maddesinde Düzenlenen Suç İşlemeye Tahrik Suçundan Farkı.....	110
4. Türk Ceza Kanunu'nun 216/1. Maddesinde Düzenlenen Halkı Kin ve Düşmanlığa Tahrik Suçundan Farkı	111
5. Terörle Mücadele Kanunu'nun 6/2. Maddesinde Düzenlenen Terör Örgütünün Bildirilerini Açıklama ve Yayınlama Suçun ile İlgisi	114
6. Terörle Mücadele Kanunu'nun 2/2. Maddesinde Düzenlenen Örgüt Adına Suç İşleme Suçu ile İlgisi	116
7. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun 28/1. Maddesinde Düzenlenen Kanuna Aykırı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşüne Katılma Suçu İlgisi	117
B. Suçun Kanuni Unsuru	117
C. Suçla Korunan Hukuki Menfaat.....	122
D. Fail ve Mağdur	125
1. Fail	125

2.	Mağdur	127
E.	Suçun Maddi Unsuru	128
1.	Hareket	130
a.	Terör Örgütünün; Cebir, Şiddet veya Tehdit İçeren Yöntemlerini Meşru Gösterecek veya Övecek ya da Bu Yöntemlere Başvurmayı Teşvik Edecek Şekilde Propagandasını Yapmak.....	131
aa.	Terör Örgütü.....	133
bb.	Terör Örgütünün Cebir, Şiddet veya Tehdit İçeren Yöntemleri	137
cc.	Propaganda ve Propagandanın Ceza Hukukunda Kullanılan Benzer Kavramlardan Farkları.....	140
aaa.	Propaganda.....	140
bbb.	Propaganda ve Tahrik Kavramlarının Farkı	141
ccc.	Propaganda ve Teşvik Kavramlarının Farkı	142
ddd.	Propaganda ve Telkin Kavramlarının Farkı	142
eee.	Propaganda ve Övme Kavramlarının Farkı	143
dd.	Terör Örgütünün; Cebir, Şiddet veya Tehdit İçeren Yöntemlerini Meşru Gösterecek Şekilde Propagandasını Yapmak	144
ee.	Terör Örgütünün; Cebir, Şiddet veya Tehdit İçeren Yöntemlerini Övecek Şekilde Propagandasını Yapmak	145
ff.	Terör Örgütünün; Cebir, Şiddet veya Tehdit İçeren Yöntemlerini Teşvik Edecek Şekilde Propagandasını Yapmak.....	145
b.	Kimliklerin Gizlenmesi Amacıyla Yüzün Tamamen veya Kısmen Kapatılması	147
c.	Örgüte Ait Amblem, Resim veya İşaretlerin Asılması ya da Taşınması, Slogan Atılması, Ses Cihazları ile Yayın Yapılması ve Terör Örgütüne Ait Amblem, Resim veya İşaretlerin Üzerinde Bulunduğu Üniformanın Giyilmesi	147
2.	Netice	149
F.	Hukuka Aykırılık Unsuru.....	155
1.	İfade Özgürlüğü	157
a.	İfade Özgürlüğü Kavramı.....	158
b.	İfade Özgürlüğünün Sınırlandırılması.....	159
2.	Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hakkı	163
G.	Manevi Unsur.....	167
H.	Suçta Etki Eden Nedenler	173
1.	Terör Örgütünün Propagandası Suçunun Basın ve Yayın Yolu ile İşlenmesi Hali.....	173
2.	Terör Örgütünün Propagandası Suçunun Belirli Yerlerde İşlenmesi Hali.	175
İ.	Suçun Özel Görünüş Biçimleri	175

1. Teşebbüs.....	175
2. İştirak.....	178
3. İçtima.....	180
J. Yaptırım, Usul Hükümleri ve Zamanaşımı.....	183
1. Yaptırım	183
2. Usul Hükümleri.....	184
3. Zamanaşımı	188
SONUÇ	190
KAYNAKÇA.....	194

KISALTMALAR

AIHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AIHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
App.	: Application
Art.	: Article
AÜ.	: Ankara Üniversitesi
AYM.	: Anayasa Mahkemesi
BM	: Birleşmiş Milletler
C.	: Cilt
CD.	: Ceza Dairesi
Çev.	: Çeviren
E.	: Esas Numarası
Ed.	: Editör
ECtHR	: European Court of Human Rights
Haz.	: Hazırlayan
HF.	: Hukuk Fakültesi
GSÜ.	: Galatasaray Üniversitesi
İÜ.	: İstanbul Üniversitesi
K.	: Karar Numarası
m.	: Madde
MSHS	: Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme
No.	: Number
Para.	: Paragraf
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TMK	: Terörle Mücadele Kanunu
UNHRC	: United Nations Human Rights Committee
UNODC	: United Nations Office on Drugs and Crime
USAK	: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu
v.	: Versus
Vol.	: Volume
Y.	: Yargıtay
YCGK.	: Yargıtay Ceza Genel Kurulu

RÉSUMÉ

Dans le premier chapitre de notre thèse, on a expliqué les notions du terrorisme et de la propagande. Et ensuite, le crime de terrorisme est examiné dans le cadre de la liberté d'expression après l'avoir analysé au regard de la législation national et international.

La notion de terrorisme, aussi vieille que l'humanité elle-même, cause de grave préjudice économique et social, dépassant les frontières nationales et met en péril les droits et les libertés fondamentaux. Parmi ces droits, ce qui est plus important, le droit à la vie est aussi menacé. Le terrorisme, accepté comme une stratégie pour des raisons politiques, utilise la violence organisée, systématique et continuelle comme méthode. Il est différent de la guerre de guérilla, de l'extrémisme, des crimes politiques et n'a pas de définition certaine et commune dans le droit international pour des raisons politiques et légales, tels que le droit d'autodétermination et les mouvements indépendantistes nationaux. Même, il y a de nombreuses conventions sur la prévention du terrorisme sous les directions des organisations internationales telles que Nations Unies, Conseil de l'Europe et l'Union Européenne. Mais aucune de ces parties n'a défini le terrorisme. A notre avis, une définition certaine et commune doit être précisée pour une lutte effective contre le terrorisme. Par exemple, la loi sur la lutte contre le terrorisme, la promulgation en date du 12 avril 1991, fait la définition du terrorisme comme suit:

- tout acte ayant pour objet de porter atteinte aux caractères fondamentaux de la République tels que déterminés par la Constitution, ou à l'ordre politique, juridique, laïque et économique du pays;
- tout acte ayant pour objet de porter atteinte à l'intégrité du territoire et de la nation, ainsi que tout acte ayant pour objet de mettre en danger l'existence de la République de Turquie;
- tout acte ayant pour objet de porter atteinte à l'autorité de l'Etat ou de l'affaiblir;
- tout acte ayant pour objet d'anéantir les droits et libertés fondamentaux;
- tout acte ayant pour objet de porter atteinte à la sûreté interne et internationale, à l'ordre public ou à la santé publique.

C'est possible de définir la propagande comme: les manières, l'attitude et les activités de formation pour atteindre un but en envoyant plusieurs messages aux personnes avec des instruments de communication. Aujourd'hui, parallèlement au développement des mass medias, la propagande devient une langue publique. A la fois, les politiciens et les organisations terroristes utilisent largement cette langue pour attirer l'attention publique et pour influencer la publique. Nombreuses organisations terroristes penchent déjà vers ces modèles de communication pour légaliser ces activités. Ils distribuent des brochures, publient des journaux et des revues, diffusent par la télé ou la radio, créent des sites Web et utilisent d'autres instruments de communication. Si nous examinons l'histoire de la propagande, en particulier les cas d'Hitler et de Lenin, nous constatons son importance pour imposer et légaliser les idéologies afin d'obtenir l'appui public.

En raison de ces effets sérieux, la propagande du terrorisme est interdite, directement ou indirectement en vertu du droit national et des conventions internationales. Article 5 de la Convention du Conseil de l'Europe pour la prévention du terrorisme de 2005, qui est entrée en vigueur le 01.07.2012 en Turquie régle: 'Aux fins de la présente Convention, on entend par "*provocation publique à commettre une infraction terroriste*" la diffusion ou toute autre forme de mise à disposition du public d'un message, avec l'intention d'inciter à la commission d'une infraction terroriste, lorsqu'un tel comportement, qu'il préconise directement ou non la commission d'infractions terroristes, crée un danger qu'une ou plusieurs de ces infractions puissent être commises.' Aussi quand on fait une étude comparative, on voit que la propagande du terrorisme, des organisations terroristes ou des activités terroristes; ou bien utiliser des symboles de ce genre sont également sanctionnés par la loi française, allemande, autrichienne, italienne, britannique, américaine et espagnole.

La propagande doit être examinée dans le cadre de la liberté d'expression en raison de ses significations de l'expression au public et de la propagation au public. Conformément aux décisions prises par la Cour Européenne des droits de l'homme, qui contrôle si les droits et les libertés sont violés par un Etat parti, une restriction de la liberté d'expression protégée par l'Article 10 de la Convention doit être interprétée de façon étroite. La Cour discute l'affaire dans son ensemble en matière de la position de la personne qui s'exprime, de la location, du temps, du contenu et du moyen de l'expression. En fonction des ces matières, la Cour observe qu'accepter les activités terroriste ou des organisations terroriste comme légal, l'appel, l'incitation, l'éloge et soutien à la violence ne sont pas protégés par la liberté d'expression. Pourtant, conformément aux décisions prises par la Cour, interdire de publier une déclaration ou une interview avec des membres de l'organisation terroriste simplement parce qu'il/elle critique l'ordre constitutionnel de l'Etat sans examiner le content de l'interview ou bien faire un appel pour une résistance non violente sont exemples à la violence de la liberté d'expression. De plus, conformément au Comité des droits de l'homme Nations Unies, qui contrôle si les droits et les libertés sont protégés par la Pacte international relatif aux droits civils et politiques sont violés par un Etat parti, persécuter une personne à cause de ses opinions sur l'ordre constitutionnel de l'Etat et contre l'intégrité territorial, imposer des mesures de censure aux idées soutenant un système multipartiste des défenseurs des droits de l'homme et intervenir aux critiques d'idéologie de l'Etat sont des exemples de la violation à la violence de la liberté d'expression.

Dans le second chapitre, le crime de la propagande du terrorisme est analysé. Dans ce contexte, la loi sur la lutte contre le terrorisme, no 3713, la promulgation en date du 12 avril 1991 est examinée. Selon la loi, le terrorisme, infractions terroristes, la divulgation et la publication de l'identité des officiers publiques qui travaillent au département de lutte contre le terrorisme ou bien l'expression des organisations terroristes, être fondateur, membre ou dirigeant d'une organisation terroriste et faire la propagande de ces organisations sont respectivement criminalisés. Enfin, la circonstance aggravante de ce crime est régulée telle que l'abuse de l'influence du service public et la responsabilité des personnes civiles est conclue.

Après avoir analysé la loi, l'histoire turque des crimes de la propagande contre l'ordre constitutionnel de l'Etat est étudiée. A l'époque de Tanzimat, les réformes n'envisageaient pas une systematique régulation. Crimes contre Sultan et l'Etat, révolte, monter les personnes les unes contre les autres étaient criminalisés pour la première fois, par le Code Pénal, Date de Promulgation: 1840. Au cour de la fondation République turque, juste après la création de l'Assemblée nationale, Code de trahison est entré en vigueur. Cette loi prévoyait la criminalisation des personnes provoquant ou incitant la trahison par discours ou déclamation au public, publiant de telles provocation et incitation. Articles 142 et 163 du Code Pénal turc, No. 765, daté de 1926, criminalise respectivement la propagande du communisme, propagande contre la Constitution laïque, propagande de religion effectuée avec l'intention politique ou individuelle. Le Code de la protection de la liberté de conscience et de réunion, daté de 1953, criminalisait aussi la propagande de religion par les motivations politiques et individuelles. Toutes ces infractions sont supprimées avec l'Article 23 de la loi sur la lutte contre le terrorisme, No. 3713, date de promulgation, 12 Avril 1991. Selon la loi des activités contre l'orde constitutionnel, securité nationale et paix, daté de 1960, toute propagande ciblant le Coup d'Etat de 1960 ou la partie politique 'Demokrat' était criminalisée. Cette loi a été abolie en 1969. A sa première version, la loi sur la lutte contre le terrorisme prévoyait deux types de propagande: Article 7/2 pour le crime de la propagande des organisations terroriste et Article 8 pour le crime de la propagande écrite ou orale contre l'indivisibilité de l'Etat. Conjointement avec les approches internationales sur la liberté d'expression, l'Article 8 a été abolie en 2003. L'Article 7/2 est actualisée en 2014.

Parmi les éléments du crime, vient premièrement l'élément de légalité ce qui veut dire que l'action criminelle doit être conforme à la définition légale. La loi interdit la propagande et les manifestations contre l'indivisibilité de la République turque. *'Quiconque fait une propagande de force, violence, ou des menaces d'une organisation terroriste d'une maniere de légaliser et encourager ces activités sera condamné à une peine de un à cinq ans d'emprisonnement. Si l'infraction de propagande, est comise au moyen périodiques, les propriétaire de ces periodiques seront punis et la peine sera aggravée. Les actions et les comportements suivants seront aussi punis:*

- a) *Couvrir le visage en partie ou en totalité, avec l'intention de cacher les identités, durant des réunions ou des demonstrations publiques qui ont été reconverti en propagande du terrorisme,*
- b) *Simplement être membre ou suiveur d'une organisation terroriste qui:*

1. *portent des emblèmes, symboles appartenant à l'organisation*
2. *crient des slogans*
3. *faire des annonces par audio equipment*
4. *porter une uniforme avec des emblèmes, symboles appartenant à l'organisation*

Si ces crimes indiqués au paragraphe 2, sont commis dans des immeubles, locales, offices ou ces annexes qui appartient à des associations, fondations, parties politiques, syndicats ou des organisations professionnelles, des filiales, dans des institutions d'éducation, dortoirs d'étudiant, la peine est portée au double.

L'intérêt légitime des infractions terroriste est alors ordre et sécurité publics, en fonction de la description du terrorisme. Celui de la propagande du terrorisme est l'ordre public, qui est défini comme la paix intérieure par l'Assemblée Générale de la Cour de Cassation Pénale.

Toute personne, avec la responsabilité pénale pourrait être le coupable de ce crime. La victime de l'infraction est la société, parce que c'est l'ordre public qu'on protège.

En terme d'**actus reus**, l'infraction est la motion alternative et sans conséquence dans le cadre de l'élément objectif du crime. Le crime abrite des actions facultatives. Une des actions suivantes doit être effectuée: *'faire une propagande de force, violence, ou des menaces d'une manière de légaliser et encourager ces activités, couvrir le visage en partie ou en totalité, avec l'intention de cacher les identité, durant des réunions ou des démonstrations publiques qui ont été reconverti en propagande du terrorisme, simplement être membre ou suiveur d'une organisation terroriste qui portent des emblèmes, symboles appartenant à l'organisation, crient des slogans, faire des annonces par audio equipment, porter une uniforme avec des emblèmes, symboles appartenant à l'organisation'*. Le crime de la propagande est indépendant de son action. L'élément d'action se fait soi-même. La propagande, est différente des notions telles que la provocation, encouragement, incitation ou la louange. La suite de l'infraction accompagne son conséquence, à cet égard il s'agit une crime abstrait-danger. Il n'est pas nécessaire de rechercher la relation de victimisation parce que le crime est effectué quand l'élément d'action est rempli. La tentative du crime n'est pas possible en principe pour toutes ces raisons. **Mens rea** élément de ce crime est l'intention, alors ce n'est pas une infraction de négligence. Selon un peu de vue doctrinal, le crime est commis avec l'intention générale. À notre avis, pour être en conformité avec la liberté d'expression, l'élément subjectif du crime est nécessaire pour être évalué dans le cadre de l'intention spécifique.

La propagande qui ne contient pas des moyens de force, violence, encouragement ou bien des menaces des organisations terroriste est protégé dans le cadre de la liberté d'expression.

Commettre ces crimes dans des immeubles, locales, offices ou ces annexes qui appartient à des associations, fondations, parties politiques, syndicats ou des

organisations professionnelles, des filiales, dans des institutions d'éducation, dortoirs d'étudiant, porte la peine au double.

La complicité du crime existe si'il est commis par au moins deux personnes délinquantes ou assistantes. Dans ce cas, on va suivre la procédure du crime fictif et succesif.

Par l'amendement en 2014, les procédures d'enquête et de poursuite envisagée specifiquement prévues pour ce crime sont abolies.

A la conclusion de l'étude, on a examiné la propagande effectué par des moyens de force, violence, encouragement ou bien des menaces des organisations terroriste est aussi criminalisé en droit comparé. Ces moyens sont nécessaire pour la réalisation du crime afin de ne pas violer la liberté d'expression. On a aussi examiné qu'avant l'amendement sur les procédures d'enquête et de poursuite envisagée, la situation était incompatible avec la théorie de droit de l'homme.

Mots-Clés : Crime de la propagande du terrorisme, Crime de la propagande d'une organisation terroriste, crime politique, extrémism, guerre de guerilla, propagande, liberté d'expression, Convention européenne des droits de l'homme, Cour Européenne des droits de l'homme, exaltation de violence, légalisation de violence, appel pour violence, Conseil de l'Europe, Convention sur la prévention du terrorisme, Pacte international relatif aux droits civils et politiques, Code de trahison, propagande du communisme, propagande contre l'ordre laïque, la loi sur la lutte contre le terrorisme, ordre public, crime élective motion, force, violence, menace, provocation, encouragement, couvrir le visage en partie ou en totalité, intention de cacher les identité, porter des emblèmes, symboles appartenant à l'organisation, crier des slogans, faire des annonces par audio equipment, porter une uniforme avec des emblèmes, symboles appartenant à l'organisation, crime abstrait de danger, infraction sans conséquence.

ABSTRACT

In the first chapter of our study, notions of terrorism and propaganda are clarified, then, the crime of terrorism is assessed within the framework of freedom of expression, after it is examined under national and international legal systems.

The notion of terrorism, which is as old as human history, causes social and economic destructions widely by getting beyond national borders and threatens fundamental rights and freedoms seriously, in particular right to life, which is the most important absolute right. The terrorism, accepted as an strategy for political aims, that uses organized, systematic and continuous violence as a method, and which is different from guerrilla war, extremism and political crimes, does not have a certain common definition in international law because of political and legal reasons such as self-determination right and national independence movements. Even though, there are numbers of international conventions on preventing terrorism under international organizations such as United Nations, The Council of Europe and European Union, terrorism is not defined legally. In our opinion, for an effective fight against terrorism, there shall be defined. For instance, in the Law on Fight Against Terrorism, Law No: 3713, Promulgation Date: 12 April 1991, terrorism is defined as *“any kind of act done by one or more persons belonging to an organization with the aim of changing the characteristics of the Republic as specified in the Constitution, its political, legal, social, secular and economical system, damaging the indivisible unity of the State with its territory and nation, endangering the existence of the Turkish State and Republic, weakening or destroying or seizing the authority of the State, eliminating fundamental rights and freedoms, or damaging the internal and external security of the State, public order or general health by means of pressure, force and violence, terror, intimidation, oppression or threat.”*

It is possible to define propaganda as “manner and attitude formation activities to realize a certain purpose by sending several messages to people with communication instruments. Nowadays, as parallel to development of mass media, propaganda becomes “a language to public”. Both politicians and terrorist organizations use this language widely to have the public attention and to effect the public. Numerous terrorist organizations lean towards to legalize their activities in public opinion by distributing brochures, publishing journals and newspapers, broadcasting over TV or radio, creating websites and using other communication instruments. When we take a look over the history of propaganda, we see that propaganda was a very important instrument to impose and legalize the ideology to gain supporters, in particular in Lenin and Hitler terms, which were formed present propaganda, by doing so.

Because of important effect of propaganda, the propaganda of terrorism is forbidden directly or indirectly both under national systems and international conventions. Article 5 of the Council of Europe Convention on the Prevention of

Terrorism dated 2005, entered into effect on 01.07.2012 for Turkey, regulates “*For the purposes of this Convention, "public provocation to commit a terrorist offence" means the distribution, or otherwise making available, of a message to the public, with the intent to incite the commission of a terrorist offence, where such conduct, whether or not directly advocating terrorist offences, causes a danger that one or more such offences may be committed.*” Also, when we examine the comparative law, we see that making propaganda of terrorism, terrorist organizations or activities; or using the symbols of those kinds of organizations are criminalized under French, German, Austrian, Italian, British, American and Spanish domestic laws.

Because of having the meanings of expression to public and propagation in public, propaganda shall be assessed within the framework of freedom of expression. In accordance with the decisions of European Court of Human Rights, that controls whether the rights and freedoms under the European Convention on Human Rights violated by State parties, restriction of freedom of expressions, protected by Article 10 of the Convention, shall be interpreted narrowly. The Court discusses the case as a whole within the contexts of the position of the person making the expression, place, term, content and way of the expression. Within the framework of those contexts, the Court finds that accepting the terrorist organization or activities as legal, call for, praise of, incitement, support to violence, interview live with the member or supporter of the organization are not under the protection of freedom of expression. Yet, in accordance with decisions of the Court, interfering to publishing the declaration or interview of the members of the terrorist organizations just because of criticizing the constitutional order displeasingly without examining the content of the expression and, or call for a non-violence resistance is the violation of the freedom. Additionally, in accordance with the UN Human Rights Committee, that follows whether the rights and freedoms under the International Covenant on Civil and Political Rights, violated by State parties, persecuting a person who has the opinions on changing the constitutional institutions of the state and against the territorial integrity, applying censorship ideas support multi-party democracy, democratic belief and human rights even for a legal purpose such protection of the national unity, or criticizing the official ideology of the State displeasingly is violation of the freedom of expression.

In the second chapter of the study, the crime of propaganda of terrorism in Turkish domestic law is analysed. In this context, firstly, the general structure of the Law on Fight Against Terrorism, Law No: 3713, Promulgation Date: 12 April 1991, is examined. In the Law, terrorism, terrorist offenders, (absolute) terrorist offences, offences committed for terrorist purposes (relative terrorist offences), increase of sentences, disclosure and publication of identities of public officers on anti-terrorist duties or expressions of terrorist organizations, founding, membership and leading of terrorist organizations, propaganda of terrorist organizations are criminalized respectively. Lastly, abuse of the influence originating from a public function as aggravating circumstance and liabilities of legal entities are regulated. By the amendment of 2014, the special investigation and prosecution procedures were abolished, so those offences are under the general criminal procedure.

After the examination of the Law, the development process of propaganda crimes against Constitutional and State order in Turkish history are studied. In relation to the crime, during the Tanzimat (the reforms made in the Ottoman state in 1839) term, there were not any systematic and generally valid regulations. Crimes against Sultan and the State, rebellion, setting people against each other were

criminalized for the first time by a specific criminal code, that we can call it as Criminal Code Promulgation Date: 1840. During the foundation of Turkish Republic, just after the establishment of Grand National Assembly, Treason Code, dated on 29.04.1920, entered into force. Under this Law, the person who provokes or encourages of treason by speech and declamation publically, and publishing those provocation and encouragement were criminalized. Articles of 142 and 163 of Turkish Criminal Code, Law No. 765, dated in 1926, criminalized respectively propaganda of communism and propaganda against Laicistic Constitutional order and propaganda of religion to abuse political or personal influence. Code on Protection of Freedom of Conscience and Assembly, dated in 1953, also criminalized propaganda of religion to abuse political or personal influence. All those offences were abolished by Article 23 of the Law on Fight Against Terrorism, Law No: 3713, Promulgation Date: 12 April 1991. In the Law on Activities Against Constitutional Order, National Security and Peace, dated in 1960, any kinds of propaganda against 1960 coup d'état or in favour of Democrat Party were criminalized. And it was abolished in 1969. In the first version of the Law on Fight Against Terrorism, Law No: 3713, Promulgation Date: 12 April 1991, there were two crimes of propaganda: Article 7/2, the crime of propaganda of terrorist organizations and Article 8, the crime of the written or oral propaganda against indivisibility of the State. As a result of approaches to freedom of expression and international developments, Article 8 was abolished in 2003. The article 7/2, that criminalizes the propaganda of terrorist organization, is updated lastly by the 2014 amendment.

When the elements of the crime, the first one is the legality element that means the criminal action shall be stood together with the legal description. The Crime of the Propaganda of Terrorist Organization is criminalized in the Law as following: *“Any person making propaganda of force, violence or threat actions of a terrorist organisation in a way to legalize, praise or encourage shall be punished with imprisonment from one to five years. If this crime is committed through means of mass media, the penalty shall be aggravated by one half. In addition, editors-in-chief who have not participated in the perpetration of the crime shall be punished with a judicial fine from one thousand to five thousand days’ rates. The following actions and behaviours shall also be punished according to the provisions of this paragraph:*

a) Covering the face in part or in whole, with the intention of concealing identities, during public meetings and demonstrations that have been turned into a propaganda for a terrorist organisation

b) Even it does not realize during the public meetings and demonstrations, as to imply being a member or follower of a terrorist organisation by

- 1. Carrying insignia and signs belonging to the organization,*
- 2. Shouting slogans,*
- 3. Making announcements using audio equipment,*
- 4. Wearing a uniform of the terrorist organization imprinted with its insignia, picture or signs.*

If the crimes indicated under paragraph 2 were committed within the buildings, locales, offices or their annexes belonging to associations, foundations, political parties, trade unions or professional organisations or their subsidiaries, within educational institutions, students' dormitories or their annexes, the penalty under this paragraph shall be doubled."

We can say that, the protected legal interest of terrorist offences is public order and security on the basis of the legal definition of terrorism. The protected legal interest of crime of propaganda of terrorism is public order that is defined by The General Assembly of Turkish Criminal Cassation Court as internal peace, which makes people enable to live together.

Any person, who has the criminal liability, might be the offender of the crime. The victim of the crime is the society and persons of the society, since the protected legal interest is public order.

Within the framework of the objective element of the crime, in terms of **actus reus**, the crime is an alternative motion offence and offence without consequence. The crime has elective actions. For the formation of the crime of the propaganda, one of the actions of followings shall be realized: "*making propaganda of force, violence or threat actions of a terrorist organisation in a way to legalize, praise or encourage*", "*covering the face in part or in whole, with the intention of concealing identities, during public meetings and demonstrations that have been turned into a propaganda for a terrorist organisation*" or "*as to imply being a member or follower of a terrorist organisation by carrying insignia and signs belonging to the organization, shouting slogans, making announcements using audio equipment or wearing a uniform of the terrorist organization imprinted with its insignia, picture or signs.*" It is also the crime of dependent action. The element of action is making propaganda. Propaganda is different from the criminal notions such as provocation, encouragement, praising and inducement. The result of the crime is adjoined to action (offence without consequence), which is the abstract-danger crime. It is not required to research the relation of casualty for this kind of crime, because realization of the result of the crime is accepted when the action element is fulfilled. Because of being a danger crime, attempt to the propaganda crime is not possible in principle. Also, because of being a "offence without consequence", the crime is completed by the starting to fulfilment of the action.

The propaganda, which does not legalize, praise or encourage the force, violence or threat actions of the terrorist organization, is under freedom of expression. Realization of a lawful act shall not cause the crime to be committed.

In the propaganda crime, **mens rea** is intent and not available for negligence. The crime is consulted with intentionally act. According to some doctrinal view, the crime is committed with the general intent. In our opinion, to be in accordance with the freedom of expression, the subjective element of the crime is needed to be evaluated within the framework of specific intention.

Committing the crime through means of mass media or within the buildings, locales, offices or their annexes belonging to associations, foundations, political parties, trade unions or professional organisations or their subsidiaries, within educational institutions, students' dormitories or their annexes is issued as aggravating circumstance.

The complicity is possible and the crime may be committed by two and more participations of offender or assistance. Because of not having a specific provision for the crime, successive and fictive offences provisions can be applied.

By the amendment of 2014, the special investigation and prosecution procedures were abolished, so those offences are under the general criminal procedure.

As a conclusion of the study, it is presented that, making propaganda of terrorism in a way to legalize, praise or encourage is criminalized in comparative law, also not to violate the freedom of expression, the elements of legalization, incitement, encouragement, provocation or praising of terrorism or violence. In Turkish Law, the crime of propaganda of terrorist organization has those criteria. Before the last amendments, because of both crime and procedural provisions of the crime were against human rights. Yet, even the crime seems to be in accordance with freedom of expression, it is ignored that the terror and terrorist organization has the contents of force, violence and threat, so this lack shall be stressed out.

Keywords : Crime of Propaganda of Terrorism, Crime of Propaganda of Terrorist Organization, Political Crime, Extremism, Guerrilla War, Propaganda, Freedom of Expression, European Convention on Human Rights, European Court of Human Rights, Praising Violence, Legalization Violence, Call for Violence, The Council of Europe, European Convention on the Prevention of Terrorism, United Nations, International Covenant on Political and Civil Rights, Treason Code, Propaganda of Communism, Religious Propaganda against Laicistic Order, Law on Fight Against Terrorism, Public Order, Elective Motion Crime, Force, Violence, Threat, Provocation, Encouragement, Covering the Face in Part Or In Whole, With The Intention Of Concealing Identities, Carrying Insignia And Signs Belonging To The Organization, Shouting Slogans, Making Announcements Using Audio Equipment, Wearing A Uniform Of The Terrorist Organization Imprinted With Its Insignia, Picture Or Signs, Abstract Danger Crime, Offence Without Consequence

ÖZET

Çalışmamızın ilk bölümünde terörizm ve propaganda kavramları açıklanmış, daha sonra ulusal ve uluslararası düzenlemelerde terörizmin propagandası suçu kapsamında terör, terör örgütleri, terörizm ve anayasaya aykırı örgütlerin propagandası, teşviki ve övülmesi suçları incelenerek bu suç ifade özgürlüğü bağlamında değerlendirilmiştir.

İnsanlık tarihi kadar eski olan terörizm olgusu bugün ulusal sınırları aşarak sosyal ve ekonomik bakımdan büyük çapta tahribata sebep olmakta, temel hak ve özgürlüklere, özellikle mutlak bir hak olan yaşam hakkını ciddi bir şekilde tehdit etmektedir. Genel olarak siyasi amaçlar için organize, sistemli ve sürekli bir biçimde şiddet kullanmayı metot olarak benimseyen bir strateji olarak kabul edilen ve gerilla savaşı, aşırıçılık ile siyasal suçlardan farklı olan terörizm, self determinasyon hakkı ve ulusal kurtuluş hareketleri gibi siyasi ve hukuki nedenlerden dolayı uluslararası hukukta ortak bir tanımı yoktur. Terörizmin önlenmesine yönelik Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği gibi uluslararası örgütler bünyesinde birçok uluslararası sözleşme ortaya konmasına rağmen terörizmin hukuksal bir tanımı yapılmamış uçak kaçırma, diplomatlara suikast, terörizmin finansmanı gibi bir takım eylemler terör eylemleri olarak kabul edilmiştir. Terörle etkin bir şekilde mücadele için kanaatimizce terörün tanımlanması gerekmektedir. Zaten, bu sebeple, birçok ulusal düzlemde olduğu gibi Türk Hukukunda da terör tanımlanmıştır. Terörle Mücadele Kanununun 1. maddesinde yapılan bu tanıma göre terör; *“cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden”* eylemlerdir.

Terör örgütleri ve destekçileri, görüşlerinin toplum içinde yayılması, fikir ve kanaatlerinin kökleşmesini sağlamak için, bu amacın gerçekleşmesine yönelik her türlü maddi ve manevi araca başvurarak, telkin, teşvik ve etkide bulunmaktadır, yani propagandalarını yapmaktadırlar. Çeşitli propaganda yöntemleri sayesinde terör örgütleri ya amaçları doğrultusunda yapılan eylemlerine toplum nazarında meşruluk kazandırmakta ya da yerleşik bir korku ortamı yaratmakta, böylece terörle mücadelenin önünde büyük bir engel oluşturmaktadırlar. Propaganda tarihine baktığımızda, özellikle günümüz anlamında propagandanın oluşmasını sağlayan Lenin ve Hitler dönemlerinde, ideolojilerinin yerleşmesi ve eylemlerinin meşru kabul edilerek destekçi sağlamaları açısından propaganda, oldukça önemli bir vasıtadır.

Devletler kamu barışı ve güvenliğini, anayasal düzenlerini ve milli değerlerini korumak için terör örgütlerinin veya anayasaya aykırı örgütlerin ve terör suçlarının yani genel anlamda terörizmin propagandası, yüceltilmesi ve övülmesi eylemlerini ve ayrıca bu örgütlere ait sembollerini alenen gösterme eylemlerini genel olarak terörizmin propagandası suçu diyebileceğimiz şekilde suç olarak düzenlemiştir. Propagandanın önemli etkisi sebebiyle, yazılı, sözlü veya herhangi bir biçimde konuşma, toplantı ve gösteri yürüyüşü, medya, resim, tiyatro veya herhangi bir vasıta ile terör örgütlerinin şiddete dayalı amaç veya eylemlerini telkin ve teşvik edici veya propagandasına neden olabilecek eylemler hem birçok ulusal düzenlemede hem de uluslararası sözleşmelerde doğrudan veya dolaylı olarak yasaklanmıştır. Bu konuda, tez konumuz kapsamında ilk olarak 2005 tarihli Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi incelenmiştir. Türkiye açısından 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe giren Sözleşmesinin 5. maddesi terör suçunun işlenmesini teşvik niyetiyle, böyle bir eylemin dolaylı olsun veya olmasın terör suçlarını savunarak, bir veya birden fazla bu tür bir suçun işlenmesi tehlikesine yol açacak bir mesajın kamuoyuna yayılması veya başka bir şekilde sunulmasını, taraf ülkelerin iç hukuklarında yasaklamasını öngörmektedir. Bununla beraber, Fransa, Almanya, Avusturya, İtalya, Birleşik Krallık, Amerika Birleşik Devletleri ve İspanya hukuklarında terörizmin, terör örgütlerinin, anayasaya aykırı örgütlerin veya terör eylemlerini teşvik etmeyi veya propagandasını yapmayı veya bu örgütlerin sembollerini kullanmayı suç olarak düzenlemektedir.

İfade Özgürlüğü, kanaat oluşturma, bu kapsamda bilgi edinebilme, bilgilere ulaşabilme, bunları her türlü araçla açıklayabilme ve yayabilme özgürlüğüdür. Belli bir görüşün toplum içinde yayılmasını, fikir ve kanaatlerin kökleşmesini sağlamak için, bu amacın gerçekleşmesine yönelik olarak her türlü maddi ve manevi araca başvurarak, telkin, teşvik ve etkide bulunma anlamına geldiği için propaganda ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmelidir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde güvence altına alınan hakların taraf devletlerce ihlal edilmediğini denetleyen Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadına göre Sözleşmenin 10. maddesinde korunan ifade özgürlüğünün sınırlandırılması dar yoruma tabidir. Mahkeme, yapılan ifadeyi, ifadeye yapılan müdahalenin kanunla, toprak bütünlüğü, toplum emniyeti ve kamu güvenliğini korumak gibi meşru bir amaçla yapıp yapılmadığını inceledikten sonra müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli ve orantılı olup olmadığını değerlendirmektedir. Mahkeme davayı, açıklamayı yapan kişi (toplumca tanınan veya toplumda etkisi olan), açıklamanın yapıldığı ortam ve zaman (terör eylemlerinin arttığı bir dönemde veya bölgede), açıklamanın içeriği ve yapılış şekli (gazete, dergi, televizyon gibi topluma doğrudan ve yaygın bir biçimde ulaşacak şekilde) ile bir bütün olarak ele alarak incelemektedir. Bu bağlamda, terör örgütünün şiddet eylemlerinin arttığı bir dönemde terör örgütü ve eylemlerini meşru kabul etmeyi, şiddeti övmeyi, şiddete davet etmeyi, şiddeti meşru kabul etmeyi, şiddeti körüklemeyi, canlı yayında anında müdahale edilememesi sebebiyle terör örgütü üyeleri veya destekçileri ile röportaj yapmayı ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirmemektedir. Bununla beraber Mahkeme, yazılı basın araçları ile terör örgütü liderinin ve üyelerinin röportajının veya deklarasyonunun içeriğine bakılmadan sadece devlet politikasına ciddi eleştiriler getiriyor olması ve ülkenin bir bölümündeki bir problemin kaynağı veya sorumluları hakkında tek taraflı bir görüş aktarması sebebiyle veya şiddet içermeyen direniş çağrısına müdahale edilmesini ifade özgürlüğünün ihlali olarak kabul etmektedir. İfade Özgürlüğü, Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 19. maddesinde de güvence altına alınmıştır. Sözleşmede

tanınan hakların taraf devletlerce gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğini takip eden Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi'ne göre de bir kişiye devletin toprak bütünlüğüne aykırı ve yerleşik anayasal kurumları değiştirmeye yönelik siyasi düşünceleri nedeniyle kötü muamele yapmak, zor siyasi koşullar altında bile ulusal birliği korumak ve sağlamlaştırmak gibi meşru bir amaç için dahi çok partili demokrasi, demokratik inanç ve insan hakları savunucularını susturmak ve devletin resmi ideolojisine yönelik sert eleştirilere müdahale etmek ifade özgürlüğüne aykırıdır.

Çalışmamızın ikinci bölümünde Türk hukukunda terörizmin propagandası suçu analiz edilmiştir. Bu bağlamda öncelikle 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun genel yapısı incelenmiştir. Kanun koyucu önce, terör ve terör suçlusu tanımı yapmış, hangi maksatla olursa olsun Türk Ceza Kanununda düzenlenen belli suçların işlenmesini mutlak terör suçları ayrıca yine Ceza Kanununda düzenlenen belli suçların terör örgütü faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halini de nispi terör suçları olarak kabul etmiş ve bu suçların cezalarının artırılmasını öngörmüştür. Daha sonra terörle mücadelede görev yapan kamu görevlilerinin kimliklerinin, terör örgütlerinin; cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösteren veya öven ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik eden bildiri veya açıklamalarını basmayı veya yayınlamayı suç olarak düzenlemiştir. Kanun sistematığında daha sonra terör örgütü kurma, yönetme ve terör örgütüne üye olma, ardından terör örgütünün propagandası suç olarak düzenlenmiştir. Son olarak da bu suçların kamu görevinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle işlenmesi hali nitelikli hal olarak öngörülerek tüzel kişilerin sorumluluğu düzenlenmiştir. Kanunda 2014 yılında yapılan değişiklik ile önceden öngörülen özel muhakeme usulleri kaldırılmış ve suçun soruşturulması ve kovuşturulması genel muhakeme usullerine tabi olmuştur.

Kanunun incelenmesinden sonra terörizmin propagandası ile ilgili olarak genel olarak devlet ve anayasal düzen aleyhine propagandası suçlarının Türk Hukukundaki tarihsel gelişimi incelenmiştir. Bu suçla ilgili olarak, Tanzimat dönemine kadar günümüz anlamında sistemli ve genel geçer bir düzenleme yoktu. Padişah ve devlete karşı işlenen suçlar, isyan, günümüz anlamında terör suçu sayabileceğimiz fesat çıkarma, 1840 tarihli Ceza Kanunu diyebileceğimiz ayrı bir ceza kanununda ilk defa düzenlenmiştir. Cumhuriyet dönemi ile ilk olarak, Cumhuriyet'in ilanından önce Meclisin kurulmasından hemen sonra 29.04.1920 tarihinde çıkarılan Hıyanet-i Vataniye Kanununa göre Meclisin meşruiyetine isyana yönelik sözlü, yazılı veya eylemli muhalefet ve fesatlıkta bulunmak vatan hainliği kabul edilmiş, vaiz ve hitabet suretiyle alenen ve çeşitli zeminlerde söz ve hareketleriyle vatan hainliği suçuna tahrik ve teşvik etmek ve işbu tahrik ve teşviki yazı ve resimlerle yaymak suç olarak düzenlenmiştir. 1926 Tarihli 765 Sayılı Mülga Türk Ceza Kanunu'nun 142. maddesine göre komünizm propagandası diyebileceğimiz sınıf esasına dayalı şiddet kullanarak diğer sınıf üzerinde hüküm sürme veya diğer sınıfı yok etme veya anayasal düzeni yıkma propagandası, 163. maddesine göre laik anayasal düzene aykırı veya şahsi ya da siyasi nüfuz elde etmek için din propagandası suç olarak düzenlenmiştir. 1953 tarihli Vicdan ve Toplanma Hürriyetinin Korunması Hakkında Kanun da benzer şekilde din propagandasını suç olarak düzenlemiştir. Hıyanet-i Vataniye Kanunu, Ceza Kanunu 142 ile 163. maddeleri ve 1953 tarihli kanun, 12 Nisan 1991 tarihli 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 23. maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır. 1960 tarihli Anayasa Nizamını, Milli Güvenlik ve Huzuru Bozan Bazı Fiiller Hakkında Kanun da 1960 Askeri Müdahalesi ve uygulamaları aleyhine veya Demokrat Parti lehine yapılan her türlü propagandayı suç olarak düzenlemekteydi ve 1969 yılında yürürlükten

kaldırılmıştır. 12.04.1991 tarihli 3713 sayılı Türk Terörle Mücadele Kanunu'nun ilk halinde propaganda suçları 7/2. maddede "terör örgütünün propagandası suçu", 8. maddede ise "Devletin bölünmezliği aleyhine yazılı veya sözlü propaganda suçu düzenlenmiştir. İfade özgürlüğüne bakış açısı ve uluslararası gelişmeler göz önüne alınarak 8. madde 2003 yılında yürürlükten kaldırılmıştır. Terör Örgütünün Propagandası Suçu, 2013 değişikliği ile mevcut şekilde düzenlenene kadar birçok kez değiştirilmiştir.

Suçun dört kurucu unsuru vardır ve bunlar, sırasıyla; kanuni unsur, maddi unsur, hukuka aykırılık unsuru ve manevi unsurdan ibarettir. Suçun unsurları açıklanırken başta gelen unsur, yapılan hareketin kanundaki tarife uygun olması yani kanunilik unsurudur. Terör örgütünün propagandası suçu, Türk Terörle Mücadele Kanununun 7/2. maddesinde şu şekilde düzenlenmiştir: "*Terör örgütünün; cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasını yapan kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suçun basın ve yayın yolu ile işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır. Ayrıca, basın ve yayın organlarının suçun işlenmesine iştirak etmemiş olan yayın sorumluları hakkında da bin günden beş bin güne kadar adli para cezasına hükmolunur. Aşağıdaki fiil ve davranışlar da bu fıkra hükümlerine göre cezalandırılır:*

a) *Terör örgütünün propagandasına dönüştürülen toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde, kimliklerin gizlenmesi amacıyla yüzün tamamen veya kısmen kapatılması.*

b) *Toplantı ve gösteri yürüyüşü sırasında gerçekleşme dahi, terör örgütünün üyesi veya destekçisi olduğunu belli edecek şekilde;*

1. *Örgüte ait amblem, resim veya işaretlerin asılması ya da taşınması,*

2. *Slogan atılması,*

3. *Ses cihazları ile yayın yapılması,*

4. *Terör örgütüne ait amblem, resim veya işaretlerin üzerinde bulunduğu üniformanın giyilmesi.*

İkinci fıkrada belirtilen suçların; dernek, vakıf, siyasi parti, işçi ve meslek kuruluşlarına veya bunların yan kuruluşlarına ait bina, lokal, büro veya eklentilerinde veya öğretim kurumlarında veya öğrenci yurtlarında veya bunların eklentilerinde işlenmesi halinde bu fıkradaki cezanın iki katı hükmolunur."

Terör suçlarında korunan hukuki menfaatin terör tanımından yola çıkarak anayasal düzen, devletin ve milletin bölünmez bütünlüğü bunlara bağlı olarak kamu düzeni ve güvenliği olduğu söylenmektedir. Terör örgütünün propagandası suçunda korunan hukuki menfaat, Yargıtay tarafından insanların toplu halde yaşamasını mümkün kılan iç barış olarak tanımlanan kamu düzenidir.

Terör örgütünün propagandası suçu, suç örgütü propagandası, suçu ve suçluyu övme, halkı kin ve düşmanlığa tahrik, terör örgütünün bildirimlerini açıklama ve yayınlama, örgüt adına suç işleme suçu ve kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşü suçları ile ilgili gözükse de suçun unsurlarında farklılık sebebiyle ayrı bir suçtur.

Terör örgütünün propagandası suçunun faili, ceza sorumluluğu olan herhangi bir şahıs olabilir. Korunan hukuki menfaat anayasal düzen, devletin ve milletin bölünmez bütünlüğü bunlara bağlı olarak kamu düzeni olduğuna göre suçun mağduru toplum ve toplumun fertleridir.

Maddi unsur açısından suç, seçimlik hareketli bir suçtur. TMK 7/2. maddesi bakımından, propaganda suçunun oluşabilmesi cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde terör örgütünün propagandasını yapma veya örgüt propagandasına dönüşen toplantı veya gösteri yürüyüşlerinde yüzün gizlenmesi ya da örgüt üyesi veya destekçisi olduğunu belli edecek şekilde örgüte ait amblem, resim veya işaretlerin asılması ya da taşınması, slogan atılması, ses cihazları ile yayın yapılması ve terör örgütüne ait amblem, resim veya işaretlerin üzerinde bulunduğu uniformanın giyilmesi hareketlerinden en az birinin yapılmış olması gerekmektedir. Bununla beraber propaganda suçunun oluşabilmesi için propagandanın terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek ya da övecek veya bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek, şekilde yapılması, suçun, bağlı hareketli bir suç haline geldiğini göstermektedir. Suçun hareket unsurunu propaganda yapma eylemi oluşturmaktadır. Propaganda, ceza hukukunda kullanılan tahrik, teşvik, telkin ve övme kavramlarından farklı kavramlardır. Suç, neticesi harekete bitişik, soyut tehlike suçudur. Kanuni tanıma uygun propaganda yapıldıktan sonra ayrıca suç nedeniyle muhakkak ve yakın bir tehlike oluşup oluşmadığı araştırılmaz. Neticesi harekete bitişik suçlarda, hareket yapıldıktan sonra hareket ile netice arasında nedensellik bağının bulunup bulunmadığını ayrıca araştırmaya gerek yoktur; maddi unsurun gerçekleştiğini kabul etmek gerekmektedir. Terör örgütünün propagandası suçu tehlike suçu kapsamında olduğu için kural olarak teşebbüse elverişli değildir. Çünkü suç neticesi harekete bitişik suçlardan olup hareketin icrası ile suç tamamlanmaktadır.

İfade özgürlüğü kapsamında, terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru göstermeden, bu yöntemleri övmeden ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik etmeyen propaganda bir hak kullanımı olduğundan hukuka aykırılık unsuru gerçekleşmeyeceği için suç teşkil etmez.

Doktrinde, suçun manevi unsurunun genel kast olduğunu düşünen yazarlar mevcuttur. Ancak, Yargıtay Genel Kurulu tarafından *“belli bir görüşün toplum içinde yayılmasını, fikir ve kanaatlerin kökleşmesini sağlamak için, bu amacın gerçekleşmesine yönelik olarak her türlü maddi ve manevi araca başvurarak, telkin, teşvik ve etkide bulunmak”*, Anayasa Mahkemesi’ne göre de *“belli bir amacı gerçekleştirmek ve yandaş kazanmak için düşüncelerin birden çok kişilerin bilgilerine ulaştırılmasını öngören bir etkileme eylemi ve yöntemi, bir görüşü yayma, tanıtma, benimsetme amacına yönelik eylemler”* olarak tanımlanan propaganda, tanımlardan anlaşılacağı üzere belirli bir amaç dahilinde yapılmaktadır. Bu sebeple, kanaatimizce, suçun manevi unsurunun özel kast çerçevesinde değerlendirilmesinin daha uygun olduğunu ve propaganda suçlarında özel kastın, ifade özgürlüğü için bir koruma işlevi gördüğünü, aksi halde bu tür suçlarda böyle bir manevi unsurun adil olmayacağını düşünmekteyiz. Ayrıca, bu suç kapsamında değerlendirilen *“terör örgütünün propagandasına dönüştürülen toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde, kimliklerin gizlenmesi amacıyla yüzün tamamen veya kısmen kapatılması”* eylemi, suçun düzenlenişinden anlaşılacağı üzere özel kast ile işlenebilir. *“Toplantı ve gösteri yürüyüşü sırasında gerçekleşme dahi, terör örgütünün üyesi veya destekçisi olduğunu belli edecek şekilde örgüte ait amblem, resim veya işaretlerin asılması ya*

da taşınması, slogan atılması, ses cihazları ile yayın yapılması, terör örgütüne ait amblem, resim veya işaretlerin üzerinde bulunduğu üniformanın giyilmesi” eylemlerinde de kanundaki düzenlemede herhangi bir saik aranmadığı için suçun manevî unsurunu genel kast oluşturmaktadır.

Suçunun basın ve yayın yolu ile dernek, vakıf, siyasi parti, işçi ve meslek kuruluşlarına veya bunların yan kuruluşlarına ait bina, lokal, büro veya eklentilerinde veya öğretim kurumlarında veya öğrenci yurtlarında veya bunların eklentilerinde işlenmesi suçun ağır cezayı gerektiren nitelikli hali olarak düzenlenmiştir.

Suçta iştirak mümkündür ve suç birden fazla kişinin katılımı ve yardımı ile işlenebilmektedir. Suça özel içtima kuralları getirilmediğinden söz konusu suç bakımından zincirleme suç ve fikri içtima hükümleri uygulanmaktadır.

Kanunda 2014 yılında yapılan değişiklik ile önceden öngörülen özel muhakeme usulleri kaldırılmış ve suçun soruşturulması ve kovuşturulması genel muhakeme usullerine tabi olmuştur.

Çalışmamız sonucunda terörizmi teşvik edecek, övecek veya meşru kılacak şekilde propagandasının yapılmasının karşılaştırmalı hukukta da suç olarak düzenlendiğini bununla beraber suçun ifade özgürlüğünü ihlal etmemesi bakımından şiddeti meşru kılan, öven, destekleyen veya şiddete davet eden unsurları haiz olması gerektiğini gördük. Türk hukukunda, terör örgütünün propagandasını düzenleyen suçun bu kriterlere sahip olduğunu, bu düzenleme öncesinde gerek suç gerekse suçta özgü özel muhakeme usullerinin insan haklarına aykırı olduğunu tespit ettik.

Sonuç bölümünde, terör örgütünün propagandası suçunun yürürlük halinin madde gerekçesinde değişiklik amacının AIHM kriterlerine uyum sağlamak olduğu belirtildikten sonra karşılaştırmalı hukukta benzer düzenlemelere kısaca atıf yapılmıştır. Bu değişiklik her ne kadar görünürde ifade özgürlüğü alanında olumlu bir adım gibi görünse de, terörün ve terör örgütünün kanundaki tanımı gereği zaten bünyesinde cebir, şiddet ve tehdit unsurlarını barındırdığı göz ardı edilerek yapılan düzenlemenin eksikliği vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler : Terörizmin Propagandası Suçu, Terör Örgütünün Propagandası Suçu, Terörizm, Siyasi Suç, Aşırıçılık, Gerilla Savaşı, Propaganda, İfade Özgürlüğü, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Şiddeti Övme, Şiddeti Meşru Gösterme, Şiddet Çağrısı, Avrupa Konseyi, Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler, Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme, Hıyanet-i Vataniye Kanunu, Komünizm Propagandası, Laik Düzene Aykırı Din Propagandası, Terörle Mücadele Kanunu, Kamu Düzeni, Seçimlik Hareketli Suç, Cebir, Şiddet, Tehdit, Tahrik, Teşvik, Telkin, Kimliklerin Gizlenmesi Amacıyla Yüzün Tamamen veya Kısmen Kapatılması, Örgüte Ait Amblem, Resim veya İşaretlerin Asılması ya da Taşınması, Slogan Atılması, Ses Cihazları ile Yayın Yapılması ve Terör Örgütüne Ait Amblem, Resim veya İşaretlerin Üzerinde Bulunduğu Üniformanın Giyilmesi, Övme, Neticesi Harekete Bitişik Suç, Soyut Tehlike Suçu, Terör Örgütü, Terör, Örgütünün, Propagandası.

GİRİŞ

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Türkiye'nin, 12.04.1991 tarihli 3713 sayılı Türk Terörle Mücadele Kanunu'nun 7/2. maddesinde düzenlenen terör örgütünün propagandası suçu ile 2003'te yürürlükten kalkan 8. maddesinde düzenlenen bölücü propaganda suçları sebebiyle birçok kez ifade özgürlüğünü ihlal ettiğine dair karar vermiştir. Bölücü propaganda 2003'te yürürlükten kaldırılmakla beraber, terör örgütünün propagandası suçu son değişiklik tarihi olan 2013'e kadar 2002, 2003, 2006 yıllarında değiştirilmiştir. Son değişikliğin madde gerekçesinde düzenlemenin AİHM kriterlerine uygun hale getirildiği belirtilmiştir. Terör, terör örgütü, terörizm, terör suçlarının övecek, yüceltilecek veya bunlara teşvik edecek ya da tahrik edecek şekilde propagandası suçlarını, kapsayıcı ifadeyle terörizmin propagandası suçunun terörizm ve propaganda kavramları çerçevesinde ele alınarak, ulusal ve uluslararası düzenlemelerde bu suçun nasıl düzenlendiğini, ifade özgürlüğü çerçevesinde nasıl yorumlandığını araştırmak, daha sonra da Türk hukukunda bu suçun tarihsel evrimini inceleyip, asıl olarak suç genel teorisi çerçevesinde değerlendirilmesi, bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Terör örgütü propagandası suçunun mevcut hali doktrinde eleştirilmekle beraber son zamanlarda terör örgütü propagandasına dönüşen toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde terör örgütü ve liderinin övülmesi, resim ve afişlerinin asılması ve taşınması, bunlar lehine slogan atılması, sözde bayraklarının taşınması ve bu örgütün sembollerini taşıyan ve üniforması niteliğindeki kıyafetlerin giyilmesi ve de yüzlerin kısmen veya tamamen kapanması, bu örgüt yüzünden mağdur olanlarla beraber ulusal değerlerine aykırı davranıldığını düşünen insanlar tarafından sert bir şekilde eleştirilmesi, çalışmamızın yapma nedenini ve gereğini oluşturmaktadır.

Fikir ve kanaatlerin kökleşmesini sağlamak için, her türlü maddi ve manevi araca başvurarak, telkin, teşvik ve etkide bulunmak suretiyle bir görüşün toplum içinde yayılmasını ve benimsetilmesini sağlaması yönüyle propaganda hukuka uygun bir şekilde kişi ve kurumlar tarafından yapılmakla beraber, terör örgütlerinin gerek şiddete dayalı eylemlerinin toplum içinde sindirici etkisinin yayılması gerek de

gerçek olmayan bilgilerle toplum içinde meşruiyet kazanmasına büyük katkıda bulunması sebebiyle büyük önem arz etmektedir.

Bu sebeple devletler temel hak ve özgürlükleri korumak, kamun güvenliğini sağlamak, toprak bütünlüğünü korumak gibi meşru amaçlarla bir görüşün açıklanması sebebiyle ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilen propagandanın, terörizm ve buna bağlı olarak terörizmin şiddete dayanan eylemlerini teşvik etme, övme veya meşru gösterme hallerini yasaklama yoluna gitmektedir.

Çalışmamızda terörizmin propagandasının daha iyi anlaşılması için öncelikle terörizm kavramı üzerinde durulmuştur. *“Ulusların kendi geleceklerini tayin hakkı”*, *“ulusal kurtuluş mücadelesi”* gibi siyasi ve hukuki sebeplerle ya da maalesef bir devletin başka bir devletin kargaşa ortamından yararlanması gibi sebeplerle terörizmin, uluslararası hukukta genel kabul gören ortak bir tanımı bulunmamaktadır. Terörle mücadele konusunda devletlerin ortak bir tutum olarak hareket etmesi, böylece terörle mücadelede de daha etkili ve başarılı mücadele için uluslararası hukukta terörizmin genel kabul gören ortak bir tanımı olması kanımızca önemlidir. Özellikle terörizmle sıkıntı içinde olan devletler ve bu alanda uzman olan kişiler, mücadele ettikleri teröre yönelik tanımlar yapmaktadır. Bu açıdan Türkiye de terörle mücadelede daha etkin olmak için 12.04.1991 tarihli 3713 sayılı Türk Terörle Mücadele Kanunu'nun 1. maddesi ile terörizmin tanımını yapmıştır. Buna göre terör *“cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir”*.

Terörizmin, uluslararası hukukta kabul gören tek bir tanımı olmamakla beraber Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi gibi uluslararası örgütler bünyesinde yapılan uluslararası sözleşmelerle uçak kaçırma, diplomatlara saldırı, patlayıcılar, terörizmin finansmanı gibi terörizmin kullandığı belli yöntem ve eylemler terörizm kapsamında değerlendirilmiştir.

Kesin bir sınıflandırma yapılamasa da terörizmin etki alanı, amaçları ve kullandığı yöntemleri dikkate alarak dahili, uluslararası, devlet, ideolojik, ayrılıkçı-bölücü, dini ve siber terörizm olarak sınıflandırmak mümkündür.

Terörizm, siyasi suç, aşırıcılık ve gerilla savaşı kavramlarından farklı olmakla beraber hepsi ile sıkı ilişki içindedir. Ortak bir terörizm tanımı olmamakla beraber, uluslararası sözleşmeler dışında kalan eylemleri bir devlet terör eylemi sayabileceği gibi başka bir devlet siyasi suç olarak kabul edebilir, bu sebeple “terörist” bu ülkeye kabul edilirse burada sığınabilir ve yargılanması bile söz konusu olmaya bilir. Bununla beraber aşırıcılıkta amacına ulaşmak için öncelikle meşru yolları benimsese de en son noktada “uç görüşlerini” gerçekleştirmek için şiddet eylemlerine başvurarak terörizm ile kesişmektedir. Aynı şekilde terörizm de, amaçlarına ulaşmak için dağ kadrosu, sınırlı savaş taktikleri gibi gerilla savaşı yöntemlerini kullanmaktadır.

Fikir ve kanaatlerin kökleşmesini sağlamak için, her türlü maddi ve manevi araca başvurarak, telkin, teşvik ve etkide bulunmak suretiyle bir görüşün toplum içinde yayılmasını ve benimsetilmesini sağlamak anlamına gelen propagandanın tarihi, terörizm kadar eskidir. Ancak özellikle Lenin ve Hitler ile kitleleri tesir altına alabilen sistemli bir şekle erişmiş, gelişen teknoloji ile hem araçlarda hem de yayılma alanında muazzam büyüme söz konusu olmuştur. Propaganda da terörizm gibi kesin bir şekilde sınıflandırılmazsa da kapsamı, sahası, konusu, yapılış şekli gibi açılardan değerlendirilebilir.

Devletler kamu barışı ve güvenliğini, anayasal düzenlerini ve milli değerlerini korumak için terör örgütlerinin veya anayasaya aykırı örgütlerin ve terör suçlarının yani genel anlamda terörizmin propagandası, yüceltilmesi ve övülmesi eylemlerini ve ayrıca bu örgütlere ait sembollerini alenen gösterme eylemlerini suç olarak düzenlemiştir. Bunlara genel olarak terörizmin propagandası suçu diyebiliriz. Propagandanın önemli etkisi sebebiyle, başarıya ulaşmak için terör örgütleri ve destekçileri tarafından sıklıkla başvurulması sebebiyle terörizmin propagandası veya propagandaya benzer teşvik, övme, tahrik gibi eylemler 2005 tarihli Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi'nde yasaklanmış ve taraf devletlerden bu kapsamda iç hukuklarında düzenleme yapmalarını öngörmüştür. Fransa, Almanya, Avusturya, İtalya, Birleşik Krallık, Amerika Birleşik Devletleri ve İspanya da terör suçları, terör örgütleri, terörizm ve anayasaya aykırı örgütlerin propagandasını,

övülmesini veya bunları işlemeye tahrik edilmesini, bununla beraber bunların sembollerinin kullanılmasını cezalandırmıştır.

Terörizmin propagandasını suç olarak düzenlerken ifade özgürlüğünü ihlal etmemek gerektiğini belirtmek gerekmektedir. Bu kapsamda Anayasamızda da güvence altına alınmakla beraber, tarafı olduğumuz Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. maddesinde koruma altına alınan ifade özgürlüğünün kapsamını anlamak için Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadına bakmak önemlidir. Mahkemeye göre terör örgütünü ve şiddete dayanan eylemlerini meşru kabul etme, şiddete davet etme, örgüt üyeleri veya destekçileri ile canlı yayında röportaj yapmayı ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirmemekle beraber yazılı basında, terör örgütlerinin bildirimlerinin yayınlanmasını, bildirim içeriğine bakmadan doğrudan cezalandırılması ve de şiddet içermeyen direniş çağrısını cezalandırmayı bu özgürlüğün ihlali olarak değerlendirmektedir.

Terörizmin propagandası suçunu Türk Hukuku kapsamında değerlendirdiğimizde öncelikle suçun tarihsel gelişimine bakmak önem arz etmektedir. Cumhuriyet öncesinde, günümüz anlamında kanun kabul edebileceğimiz 1840 tarihli Ceza Kanunu'nda ismen olmasa da içeriği bakımından padişah ve devlet aleyhine isyan veya karışıklık çıkaran propaganda suçu diyebileceğimiz bir düzenleme mevcuttur. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin kurulması ile çıkarılan Hıyanet-i Vataniye Kanunu'nda vatan hainliğine sözlü, yazılı veya resim yoluyla teşvik, övme veya tahrik suç olarak düzenlenmiştir. 1926 Tarihli 765 Sayılı Mülga Türk Ceza Kanunu'nun 142. maddesine göre sınıf esasına dayalı şiddet kullanarak diğer sınıf üzerinde hüküm sürme veya diğer sınıfı yok etme propagandası (komünizm propagandası) ve anayasal düzeni yıkma propagandası, 163. maddesine göre laik anayasal düzene aykırı veya şahsi ya da siyasi nüfuz elde etmek için din propagandası suç olarak düzenlenmiştir. 1953 tarihli Vicdan ve Toplanma Hürriyetinin Korunması Hakkında Kanun da benzer şekilde din propagandasını suç olarak düzenlemiştir. Hıyanet-i Vataniye Kanunu, Ceza Kanunu 142 ile 163. maddeleri ve 1953 tarihli kanun, 12 Nisan 1991 tarihli 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 23. maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır. 1960 tarihli Anayasa Nizamını, Milli Güvenlik ve Huzuru Bozan Bazı Fiiller Hakkında Kanun da 1960 Askeri Müdahalesi ve uygulamaları aleyhine veya Demokrat Parti lehine yapılan her türlü propagandayı suç olarak düzenlemekteydi ve 1969 yılında yürürlükten

kaldırılmıştır. 12.04.1991 tarihli 3713 sayılı Türk Terörle Mücadele Kanunu'nun ilk halinde propaganda suçları 7/2. maddede "terör örgütünün propagandası suçu", 8. maddede ise "Devletin bölünmezliği aleyhine yazılı veya sözlü propaganda suçu düzenlenmiştir. İfade özgürlüğüne bakış açısı ve uluslararası gelişmeler göz önüne alınarak 8. madde 2003 yılında yürürlükten kaldırılmıştır. Terör Örgütünün Propagandası Suçunun yürürlükteki hali, 2013 değişikliği ile düzenlenmiştir. Bu değişikliğe kadar bu suç, birçok kez değiştirilmiştir.

Suçun dört kurucu unsuru vardır ve bunlar, sırasıyla; kanuni unsur, maddi unsur, hukuka aykırılık unsuru ve manevi unsurdan oluşmaktadır. Suç genel teorisi kapsamında klasik teori çerçevesinde terörizmin propagandası suçu diyebileceğimiz terör örgütünün propagandası suçunu inlediğimizde, suçun unsurları açıklanırken başta gelen unsur olan yani kanunilik unsuruna göre suç, Türk Terörle Mücadele Kanununun 7/2. maddesinde şu şekilde düzenlenmiştir: "*Terör örgütünün; cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasını yapan kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suçun basın ve yayın yolu ile işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır. Ayrıca, basın ve yayın organlarının suçun işlenmesine iştirak etmemiş olan yayın sorumluları hakkında da bin günden beş bin güne kadar adli para cezasına hükmolunur. Aşağıdaki fiil ve davranışlar da bu fıkra hükümlerine göre cezalandırılır:*

a) *Terör örgütünün propagandasına dönüştürülen toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde, kimliklerin gizlenmesi amacıyla yüzün tamamen veya kısmen kapatılması.*

b) *Toplantı ve gösteri yürüyüşü sırasında gerçekleşmese dahi, terör örgütünün üyesi veya destekçisi olduğunu belli edecek şekilde;*

1. *Örgüte ait amblem, resim veya işaretlerin asılması ya da taşınması,*

2. *Slogan atılması,*

3. *Ses cihazları ile yayın yapılması,*

4. *Terör örgütüne ait amblem, resim veya işaretlerin üzerinde bulunduğu üniformanın giyilmesi.*

İkinci fıkrada belirtilen suçların; dernek, vakıf, siyasi parti, işçi ve meslek kuruluşlarına veya bunların yan kuruluşlarına ait bina, lokal, büro veya eklentilerinde veya öğretim kurumlarında veya öğrenci yurtlarında veya bunların eklentilerinde işlenmesi halinde bu fıkradaki cezanın iki katı hükmolunur.”

Terör örgütünün propagandası suçunda korunan hukuki menfaat, Yargıtay tarafından insanların toplu halde yaşamasını mümkün kılan iç barış olarak tanımlanan kamu düzenidir. Suçun faili, ceza sorumluluğu olan herhangi bir şahıs olabilir. Korunan hukuki menfaat anayasal düzen, devletin ve milletin bölünmez bütünlüğü bunlara bağlı olarak kamu düzeni olduğuna göre suçun mağduru toplum ve toplumun fertleridir.

Maddi unsurun hareket kısmı açısından seçimlik hareketli bir suç olan suçun hareket kısmını cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde terör örgütünün propagandasını yapma veya örgüt propagandasına dönüşen toplantı veya gösteri yürüyüşlerinde yüzün gizlenmesi ya da örgüt üyesi veya destekçisi olduğunu belli edecek şekilde örgüte ait amblem, resim veya işaretlerin asılması ya da taşınması, slogan atılması, ses cihazları ile yayın yapılması ve terör örgütüne ait amblem, resim veya işaretlerin üzerinde bulunduğu üniformanın giyilmesi hareketlerinden her biri oluşturmaktadır. Propaganda, Yargıtay Genel Kurulu tarafından *“belli bir görüşün toplum içinde yayılmasını, fikir ve kanaatlerin kökleşmesini sağlamak için, bu amacın gerçekleşmesine yönelik olarak her türlü maddi ve manevi araca başvurarak, telkin, teşvik ve etkide bulunmak”*, Anayasa Mahkemesi’ne göre de *“belli bir amacı gerçekleştirmek ve yandaş kazanmak için düşüncelerin birden çok kişilerin bilgilerine ulaştırılmasını öngören bir etkileme eylemi ve yöntemi, bir görüşü yayma, tanıtma, benimsetme amacına yönelik eylemler”* olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca suçunun oluşabilmesi için propagandanın terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek ya da övecek veya bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek, şekilde yapılması, suçun, bağlı hareketli bir suç haline geldiğini göstermektedir. Terör örgütünün propagandası suçu, neticesi harekete bitişik, soyut tehlike suçudur. Kanuni tanıma uygun hareket gerçekleştirildikten sonra suç nedeniyle bilahare kamu düzeninde muhakkak ve yakın bir tehlike oluşup oluşmadığı incelenmez. Neticesi harekete bitişik suçlarda, hareket yapıldıktan sonra hareket ile netice arasında nedensellik bağının bulunup bulunmadığını ayrıca araştırmaya gerek

yoktur; maddi unsurun gerçekleştiğini kabul etmek gerekmektedir. Terör örgütünün propagandası suçu tehlike suçu kapsamında olduğu için teşebbüse elverişli değildir. Çünkü suç neticesi harekete bitişik suçlardan olup icra hareketlerine başlanması ile suç tamamlanmaktadır.

Suçun hukuka aykırılık unsurunu, ifade özgürlüğü kapsamına girmeyen, şiddeti öven, destekleyen veya meşru kılan ifadeleri içeren propaganda oluşturmaktadır. İfade özgürlüğü kapsamında, terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru göstermeden, bu yöntemleri övmeden ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik etmeden yapılan propaganda, bir hak kullanımı olduğundan hukuka aykırılık unsuru gerçekleşmeyeceği için suç teşkil etmez.

Terör örgütünün propagandası suçu kastla işlenmektedir. Doktrinde, suçun manevi unsurunun genel kast olduğunu düşünen yazarlar mevcuttur. Suçun kanuni düzenlemesinde tanımında failde bu suçu gerçekleştirirken herhangi bir saikin bulunması şartı aranmamaktadır. Ancak, suçun maddi unsurunda yer verdiğimiz Yargıtay ve Anayasa Mahkemesinin propaganda tanımlarına baktığımızda, propagandanın “... *sağlamak için, bu amacın*”, “*belli bir amacı gerçekleştirmek*”, “*yandaş kazanmak için*”, “... *amacına yönelik eylemler*” şeklinde belirli bir saik ile işlenebildiğini görmekteyiz. Bu sebeple, kanaatimizce, suçun manevi unsurunun özel kast çerçevesinde değerlendirilmesinin daha uygun olduğunu düşünmekteyiz. Bununla beraber propaganda suçlarında özel kastın, ifade özgürlüğü için bir koruma işlevi gördüğünü, aksi halde bu tür suçlarda böyle bir manevi unsurun adil olmayacağını düşünmekteyiz. Ayrıca, bu suç kapsamında değerlendirilen “terör örgütünün propagandasına dönüştürülen toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde, kimliklerin gizlenmesi **amacıyla** yüzün tamamen veya kısmen kapatılması” eylemi, suçun düzenlenişinden anlaşılacağı üzere özel bir saiki aradığı için, suç özel kast ile işlenebilir. “Toplantı ve gösteri yürüyüşü sırasında gerçekleşme dahi, terör örgütünün üyesi veya destekçisi olduğunu belli edecek şekilde örgüte ait amblem, resim veya işaretlerin asılması ya da taşınması, slogan atılması, ses cihazları ile yayın yapılması, terör örgütüne ait amblem, resim veya işaretlerin üzerinde bulunduğu üniformanın giyilmesi” eylemlerinde de kanundaki düzenlemede herhangi bir saik aranmadığı için suçun manevi unsurunu genel kast oluşturmaktadır.

Suçun, basın ve yayın yolu ile dernek, vakıf, siyasî parti, işçi ve meslek kuruluşlarına veya bunların yan kuruluşlarına ait bina, lokal, büro veya eklentilerinde

veya ğretim kurumlarında veya ğrenci yurtlarında veya bunların eklentilerinde işlenmesi suçun ağır cezaı gerektiren nitelikli halini oluşturmaktadır.

Terör örgütünün propagandası suçuna iştirak mümkündür. Suça özel içtima kuralları getirilmediğinden söz konusu suç bakımından zincirleme suç ve fikri içtima hükümleri uygulanmaktadır.

Terörle Mücadele Kanununda 2014 yılında yapılan değişiklik ile önceden öngörülen özel muhakeme usulleri kaldırılmış ve suçun soruşturulması ve kovuşturulması genel muhakeme usullerine tabi olmuştur.

Sonuç olarak, terör örgütünün propagandası suçunun yürürlük halinin madde gerekçesinde değişiklik amacının AİHM kriterlerine uyum sağlamak olduğu söylenmiştir. Bu değişiklik her ne kadar görünürde ifade özgürlüğü alanında olumlu bir adım gibi görünse de, terörün ve terör örgütünün kanundaki tanım gereği zaten bünyesinde cebir, şiddet ve tehdit unsurlarını barındırdığı göz ardı edilerek yapılan düzenlemenin eksikliğinin altı çizilmelidir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TERÖRİZM VE PROPAGANDA KAVRAMLARI - TERÖRİZMİN PROPAGANDASININ KARŞILATIRMALI HUKUK VE TEMEL HAKLAR BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

I. TERÖRİZM VE PROPAGANDA KAVRAMLARI

Terörizmin propagandası hem devletlerin iç hukuklarında, hem de uluslararası hukukta yasaklanan bir eylemdir. Terörizm ve propaganda, destekçi kazanmak için belli bir dinleyici kitlesini etkilemesi yönleriyle benzer özellikleri haizdirler. Ancak, terörün korku ve tereddüt ortamı yaratma dahil olmak üzere olumsuz amaçları olmasına karşın propaganda, politikadan ticarete kadar akla gelebilecek her türlü amaca hizmet edebilmektedir. Terörizm, propagandadan çok farklı amaçlara da sahip olmakla beraber bu iki kavram arasında çok sıkı bir bağ vardır. Bu sebeple terörizmin, propagandanın bir alt türü olarak kabul eden görüşler mevcuttur¹.

Terörizmin propagandasını, buna bağlı olarak Terörle Mücadele Kanunu'nda düzenlenen ve bugün yürürlükte olmayan bölücü propaganda suçunu ve günümüze kadar birçok kez değiştirilen ve sürekli eleştiri alan inceleme konumuz terör örgütünün propagandasını anlayabilmemiz için terörizm ve propaganda kavramlarının bilinmesi kanaatimizce önemlidir.

¹ Maurice Tugwell, "Terrorism and Propaganda: Problem and Response", **Contemporary Research on Terrorism**, Ed. Paul Wilkinson and A. M. Stewart, Aberdeen: Aberdeen University Press-Pergamon Group, 1987, s. 409.

A. Terörizm Kavramı

Terörizm yeni bir olgu değildir. İnsanlık tarihi kadar köklü bir geçmişe sahip olan terörizm, bugün eskiye göre çok daha tehlikeli bir hale gelmiştir. Günümüzde teröristler sosyal ve ekonomik bakımdan büyük çapta tahribata sebep olmakta ve hatta toplu ölümlere sebep olabilecek etkideki silahlara sahip olabilmektedir. Hukuk devleti esasına dayalı toplum düzenleri için en büyük tehlikeyi oluşturan terörizm, kişi hak ve özgürlüklerine çift yönlü zarar vermektedir. Terörizmin şiddete dayanan eylemleri en başta insanın en temel, doğal ve vazgeçilemez hakkı olan yaşam hakkını tehdit ederek insanlar arasında bir korku ortamı yaratmaktadır. Buna karşılık devletlerin aldığı önlemler de her ne kadar terörle mücadele amacıyla olsa da dolaylı olarak insan haklarının hareket alanını daraltmakta hatta bazen askıya alınmasına neden olmaktadır.

Terör ve terörizm kavramları, şiddet, korku, tehdit, kanuna aykırılık gibi unsurları andıran, ancak birbirlerinden farklı kavramlardır. Fransızca'daki "terreur", İngilizce'deki "terror" kelimeleri ile ifade edilen terör sözcüğü Latince kökenli olup "terrere" kelimesinden türetilmiştir. 13. yüzyılda, Latince'den alınmasından itibaren bireysel, psikolojik bir ruh hali olan korku durumunu ifade eden terör sözcüğü Türkçe'de yıldırma, korkutma, sistemli şekilde kuvvet kullanma, tedhiş, sindirme gibi anlamlara gelmektedir².

Terör ve terörizm kavramsal olarak farklı bir anlamı ve önemi haiz olmakla beraber şiddet, terörizmin hem amacı hem de ön şartı ve ayrıca terörizmi tamamlayan şiddetin de "**siyasi amaçlı**" olmasıdır. Şiddet, her zaman siyasi gayesi olmayan, fakat bununla beraber yok etmeye kadar varabilen, zarar veren saldırıların tümünü içermektedir. Demek oluyor ki, her şiddet içeren olay, terör veya terörizm demek değildir³. Terör, şiddet aracılığıyla yaratılan korku ortamını, bununla beraber bu ortamı yaratan şiddet eylemini de ifade etmektedir⁴. Uzun süreli korku ve dehşet durumunu karşılayan terörizmse, terörden farklı olarak, siyasi amaçlar için örgütlü,

² Ahmet Hamdi Topal, **Uluslararası Terörizm ve Terörist Eylemlere Karşı Kuvvet Kullanımı**, İstanbul: Beta Basım A.Ş., 2005, s. 7.

³ Ertan Beşe, **Terörizm, Avrupa Birliği ve İnsan Hakları**, Ankara: Seçkin Yayınları, 2002, s. 23 – 24.

⁴ Hamide Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm (Milletlerarası Metinler ve 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu Işığında)**, İstanbul: Beta Basım A.Ş., 1999, s. 11.

sistemli ve devamlı bir biçimde terörü kullanmayı bir metot olarak benimsemiş bir strateji anlayışını ifade etmektedir⁵.

Bu nedenledir ki, genelde birbiri yerine ikame edilen terör, terörizm ve terörist kavramları arasındaki farkın tespit edilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Terör, korku ortamı oluşturmaya yönelik genel bir kavramı ifade etmesine karşılık, terörizm korku ortamı yaratmaya yönelik olan şiddet sürecini tanımlamakta, terörist ise, terör eylemini gerçekleştiren kişiye verilen isim olduğunu ifade eden Bassiouni bu sebeple, tam olarak bu kavramların anlam ve kapsamını bilmeden terörizme atıf yapmanın siyasi olarak kullanışlı olduğunun altını çizmekle beraber, bunun yanıltıcı olduğunu vurgulamaktadır⁶.

Çalışmada, her ne kadar “terör” ve “terörizm” genel olarak beraber kullanılsa da ifade edilen kavram terörizmdir. Bugün, terör ve terörizm arasındaki fark konuşma dilinden kalkmış ve bu kavramlar aynı anlamda kullanılmaya başlanmıştır. Bunun sonucu olarak; hedef topluma, yerleşik siyasi yapıyı değiştirmek gayesiyle belirli bir örgüt tarafından sistematik olarak uygulanan ve kitleleri paniğe sokan şiddet eylemleri, “terör eylemleri” veya “terör” ya da “terörizm” olarak isimlendirilmektedir⁷.

1. Terörizmin Tanımlanması Sorunu ve Çözüm Önerisi

Ulusal ve uluslararası düzlemde ve çeşitli sebeplerle terörizmin tanımlanıp tanımlanmaması üzerine farklı görüşler mevcuttur. Çalışmamızın bu bölümünde bu görüşlere ve nedenlerine yer verilmiş ardından bizim bu yöndeki görüşümüz belirtilmiştir.

a. Terörizmin Tanımlanması Sorunu

Terörizmin dünya sahnesine çıkmasına neden olan ve şartlarını hazırlayan ekonomik, toplumsal, kültürel, siyasi ve dinsel olmak üzere çok çeşitli faktörler bulunmaktadır. Bu nedenle terörizmin, üzerinde anlaşılmış ve genel kabul gören ortak bir tanımı yapılamamıştır. Bunun nedeni siyasi kaygı ve sebeplere

⁵ Topal, **Uluslararası Terörizm**, s. 9.

⁶ M. Cherif Bassiouni: “International Terrorism”, in *International Criminal Law*, Second Ed., Vol. I, Crimes, Ed. M. Cherif Bassiouni, Newyork. Transnational Publishers, 1999, s. 771’den aktaran Topal, 9.

⁷ Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, s. 11.

bağlanmaktadır⁸. Ortak bir tanım yapılamaması dışında hangi tür faaliyetlerin terörizmin kapsamında yer aldığı konusunda da tam bir uzlaşma sağlanamamıştır, şöyle ki bir devletçe terörist olarak ilan edilen kişi ya da gruplar, başka bir devlet tarafından ve tamamen siyasi gerekçelerle bağımsızlık veya kurtuluş savaşçısı olarak isimlendirilebilmektedir⁹.

Uluslararası Hukukta, terörizmin genel kabul gören ortak bir tanımının yapılmasının gerekli olup olmadığı konusunda doktrin ikiye ayrılmaktadır. Ortak bir tanımlamanın olmayışını, uluslararası toplumun terörle mücadeledeki en büyük engellerden birisi olarak gören yazarlar, teröre karşı etkin bir mücadele stratejisi geliştirmek için genel kabul gören ortak bir tanımın yapılmasının gerekli olduğunu savunmaktadırlar¹⁰. Başeren, bütün devletlerinin veya en azından terör suçları işleyenlerin etkili bir biçimde yargı karşısına getirilmesini olanaklı kılacak kadar fazla sayıda devletin üzerinde uzlaştıkları, genel kabul gören ortak bir terörizm tanımının yapılamamasının, uluslararası terörizmle mücadelede en büyük engel olduğuna ve bu sorunun çözülmesi sonucunda terörizmle mücadelenin sorun olmaktan çıkacağına işaret etmektedir¹¹.

Buna karşın doktrinde, terörizmin genel kabul gören ortak bir tanımının yapılmamasının daha iyi ve daha uygun olduğunu savunan görüşler de mevcuttur. Bu görüşü paylaşan yazarlar ise, uluslararası terörizmi tanımlamak için harcanan çabaları vakit kaybı olarak görmekte; tanımın yapılmasının imkansızlığına işaret ederek çözümün, terörizmi tanımlamak üzerinde yoğunlaşmakta değil, fakat çocukları öldürme, rehine alma ve uçak kaçırma gibi eylemler üzerinde yoğunlaşmakla olanaklı olduğunu belirtmektedirler. Bu çerçevede örnek olarak, Uluslararası Adalet Divanı yargıçlarından Baxter *“Terörizmin hukuksal bir tanımının bize nüfuz ettiğini reddetmeye daima bir nedenimiz var. Terim, kesin değildir,*

⁸ İbrahim Kaya, **Uluslararası Terörizmin Yasaklanması Çabaları**, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu, 28.10.2008.

<http://www.usak.org.tr/makale.asp?id=110> (Son erişim tarihi 20.05.2014).

⁹ Sean Kendall Anderson/Stephan Sloan, **Assasins to Zelaots Terrorism**, Oxford: The Scarecrow Press, 2003, s. 1.

¹⁰ Fatma Taşdemir, **Uluslararası Terörizme Karşı Devletlerin Kuvvete Başvurma Yetkisi**, Ankara: USAK Yayınları, 2006, s. 10.

¹¹ H. Sertaç Başeren, “İnsan Hakları ve Terörizm”, **İnsan Hakları ve Güvenlik**, Yayın No.1, Ankara: TBB İnsan Hakları Araştırma ve Uygulama Merkezi, 2001, s. 200.

*müphemdir ve hepsinden ötesi bu işlevsel bir hukuksal amaca hizmet etmemektedir”*¹² demektedir.

Bunlarla beraber, genel kabul gören tek bir terörizm tanımının yapılması hızla gelişen ve değişen teknoloji karşısında yine yetersiz kalma olasılığı altında olmasının yanı sıra terörizmin genel kabul gören ortak bir tanımının yapılamamasının siyasi ve hukuki nedenleri arasında “ulusların kendi geleceklerini tayin hakkı ve ulusal kurtuluş mücadeleleri” yer almaktadır.¹³

Terörizm problemiyle yüzleşen bazı devlet veya kişiler, bu kavramı tanımlamayı gerekli ve önemli görmekte, üstelik terörle mücadelenin bir ön şartı kabul etmektedirler¹⁴. Terörizmin tanımlanmasını gerekli olduğunu düşünen anlayışa göre devletler, teröre karşı iki yönde harekete geçme durumundadırlar: Cezai çerçevede terör eylemlerini bastırmak ve uluslararası diplomasi ile işbirliği esasında siyasal eylem yoluna gitmek. Terörizme verilecek cevabın bir parçası hukuk olacaksa, terör sorununun niteliği açıkça tanımlanmalıdır. Bununla beraber bu yaklaşım, siyasi cevabın organize olmasında da kolaylık yaratabilir¹⁵.

b. Çözüm Önerisi

Küresel bir problem haline gelen terörizm, görüldüğünde rahatlıkla fark edilmekle beraber tanımlanması da oldukça güçtür. Ulusal doktrinlerde, her ne kadar birçok terörizm tanımı ve bunların kendi değerlendirmesi doğru olsa da terörizmin küresel boyutu bazı açılardan eksiklik taşımaktadır. Ancak, uluslararası ortamda terörizmin genel kabul gören ortak bir tanımının olmaması, terörle mücadelede hem devletleri hem de uluslararası organizasyonların etkinliğini azaltmaktadır.¹⁶

Objektif olarak, terörizmin genel kabul gören ortak bir tanımının olmasını savunan ve de karşı çıkan bu iki görüş değerlendirildiğinde, terörizmin genel kabul gören ortak bir tanımının yapılması, uluslararası ortamda işbirliğinin gerçekleşmesinde önemli bir adım olacaktır. Devletler ve doktrin tarafından, genel

¹² Taşdemir, **Uluslararası Terörizme Karşı**, s. 11.

¹³ Taşdemir, **Uluslararası Terörizme Karşı**, s. 11.

¹⁴ Emre Öktem, **Terörizm, İnsancıl Hukuk ve İnsan Hakları**, İstanbul: Derin Yayınları, 2007, s. 24.

¹⁵ Thomas, M. Franck, **Porfiry's Proposition: The Role of Legitimacy and Exculpation in Combating Terrorism in International Law in a Time of Perplexity**, Ed. Y. Dinstein, Dordrecht. Kluwer Academic Publishers, 1989, s. 151'den aktaran Öktem, **Terörizm, İnsancıl Hukuk**, s. 24.

¹⁶ Kshitij Prabha, “Defining Terrorism”, **Strategic Analysis: A Monthly Journal of the Infectious Diseases Society of America**, Vol. 24, No. 1, Kentucky: Routledge, 2000, s. 133.

kabul gören terörizm tanımının yapılmasıyla beraber, terörizmle mücadelede etkin çözüm önerileri gerçekleştirecektir. Bununla beraber, tanımın yapılmaması durumundaysa, günümüzde olduğu gibi terörizm, yine belirsiz bir fenomen olarak kalmaya devam ederken, ortak tanımın olmayışı uluslararası ortamda hem karmaşaya hem de insan haklarının ihlal edilmesine devam edecektir.¹⁷ Bu sebeple, tam bir tanıma ulaşılamasa dahi tanımlama uğraşısı içinde olmak kanaatimizce yararlı olacaktır¹⁸.

2. Terörizm Tanımları ve Terörizmin Gerilla Savaşı, Aşırıçılık ve Siyasi Suçlardan Farkı

Terörizm kavramını daha iyi anlayabilmemiz için terör ve terörizm tanımlarını, bunlar arasındaki ilişkiyi bilmek bununla beraber terörizmin ulusal sınırları aşarak uluslararası bir boyut kazandığını ve gerilla savaşı, aşırıçılık ve siyasi suçlardan farkını göz önünde bulundurmanız yararlı olacaktır.

a. Terör ve Terörizm Tanımları

Her ne kadar üzerinde uzlaşılan ve genel kabul gören ortak bir terörizm tanımı olmasa da, bu alanda çalışan uzman, çeşitli ulusal ve uluslararası örgüt ve devletler kendi siyasi, kültürel, sosyolojik ve ekonomik faktörlerini gözeterek birer tanım yapmışlardır.

Dönmezer, “şiddetin, sosyal, ulusal, ırki, dinsel fesat çıkarıcı ve diğer maksatlarla ve sosyal sınıfla arasında çatışma ve savaşı tahrik etmek üzere planlı ve hukuk dışı olarak kullanılması” olarak bir terör tanımı yapmaktadır¹⁹.

Çitlioğlu terörü “toplumda korku, panik, yulgnlık uyandırarak düşünce ve algı temelinde yön duygularını kaybetmeye itmek, yönetsel otoriteye karşı güven duygusunu zafiyete uğratarak toplumu pasifize edip edilgenleştirmek, tepkiszileştirerek teslimiyete zorlamak, korunma duygularını erozyona uğratarak, düşünsel bir karmaşa ve kargaşa yaratarak doğru yanlış kavramlarının yer değiştirmesini sağlamak, paranoyak, septik, özgüvensiz, korkularına tutsak olmuş

¹⁷ Taner Özdemir, **Birleşmiş Milletler Çerçevesinde Terörizmle Mücadele**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) T.C. Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2006, s. 20.

¹⁸ Hamide Zafer, **Sosyolojik Boyutuyla Terörizm**, İstanbul: Beta Basım A.Ş., 1999, s. 5.

¹⁹ Sulhi Dönmezer, **Her yönüyle Tedhiş**, Son Havadis Yazı Dizisi 1, 10.11.1977, s.1’den aktaran Atilla Yayla, “Terörizm: Kavramsal Bir Çerçeve”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, C. 45, Sayı 1 – 4, s. 337.

*yılgın bireyler yaratarak dayatılanları sorgusuz kabule hazır reseptif ve pasif itaatkar bir topluma ulaşmak için uygulanan sistematik, süreklilik taşıyan siyasi nitelikli, yarı askeri anlamda bir strateji” şeklinde tanımlamaktadır.*²⁰

Terör tanımı çok farklılık göstermekle birlikte ortak görüşte bulunan uygulayıcılar ve akademisyenler bu fenomeni şöyle tanımlamaktadır: *“Terör, herhangi bir amaca (bu amaç çoğunlukla siyasaldır) ulaşmak için sivillerin ve/veya güvenlik görevlilerinin propagandaya yönelik, ses getirici eylemlerle öldürülmesidir.”* Mümkün olduğunca bu eylemlerin kural tanımaz, vahşi ve her çeşit duygusallıktan uzak bir şekilde gerçekleştirilmesi terörist için önemlidir. Bununla beraber, terör eylemlerinin niteliği kadar eylemin konusu olan kişiler de önemlidir ki propagandanın her yere ulaşması tüm medya kuruluşlarında yer alması teröristlerce arzulanmaktadır²¹.

Türk hukukunda terör, *“cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devleti'nin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir”* şeklinde tanımlanmıştır.²²

Bal, terörü kısaca silahlı eylemler aracılığı ile kendini ve de davasını duyurma, terörizm ise bu eylemleri savunan, stratejilerini anlatan, aktaran, geliştiren bir düşünce disiplini veya akımı şeklinde tanımlamaktadır. Teröristler yer altına girerler, gizlilik içerisinde çalışır, eylemlerini yaparlar ve sonuçta bu eylemlerinin amaçları doğrultusunda propagandaya yönelirler. Terörizm ise bu aşamadan sonra devreye girer. Her ne kadar terör ile terörizm kavramlarının çoğu zaman karıştırılsa da, terörün stratejik eylem, terörizmin ise stratejik söylem olduğunu belirtmek gerekir²³. Dolayısıyla terör eylemlerini niteliksel tanımlama konusunda ulusal ya da

²⁰ Ercan Çitlioğlu, “Terörizmin Yeni Konsepti”, **Stratejik Analiz**, Sayı 89, Ankara: 2007, s. 28.

²¹ İhsan Bal, **Alacakaranlıkta Terörle Mücadele ve Komplö Teorileri**, Ankara: USAK Yayınları, 2006, s. 34-35.

²² 12.04.1991 tarihli 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu, Madde 1.

²³ Bal, **Alacakaranlıkta Terörle Mücadele ve Komplö Teorileri**, s. 35.

uluslararası bir anlaşmazlık söz konusu olmazken, terörizmin içerdiği siyasal ağırlık ortak tanımlamayı zorlaştırmaktadır. Bal, bunun temelinde, terörizmi siyasal malzeme veya uluslararası ilişkilerde bir araç olarak kullanan devletlerin veya grupların çifte standardı olduğunu söylemektedir²⁴. Genelde teröristler, terörizmin devrimsel nitelikte olduğunu ve mevcut anayasal düzenin baskısı altında ezilenler için siyasi ve sosyal düzeni değiştirmeyi hedeflediklerini ifade etmektedir²⁵. Ancak teröristler yaptıkları bu eylemleri devrimci mücadele olarak kabul etmekte terör eylemi olarak nitelendirmemektedirler²⁶.

Thornton'a göre terörizm, "*normal sayılmayacak metotlarla siyasal davranışları etkilemeyi amaçlayan sembolik hareketlerdir*".²⁷ Wilkinson ise terörizmi, teröristlerin birey, grup, toplum ya da devletlere siyasi taleplerinde ödün versinler diye korku ve dehşet salması olarak tanımlamaktadır.²⁸

İngiltere ise terörizmi, "*siyasal, dini veya ideolojik amaçlarla bireylere ya da bireylerin mallarına karşı gerçekleştirilen, insan hayatına, kamu sağlığını ve güvenliğini tehlikeye atan şiddet eylemleri*", Fransız Ceza Kanununda terörist eylemler, "*kamu düzenini terör ve tehdit yoluyla ciddi şekilde değiştirebilecek eylemler*" olarak tanımlanmaktadır. İtalyan Ceza Kanununda ise "*demokratik düzeni yıkmak*" tabiri kullanılmaktadır. Portekiz ve İspanyol Ceza Kanunlarında da benzer şekilde, terörizm olarak, anayasal düzeni yıkmayı ve kamu düzenine zarar vermeyi amaçlayan eylemlerden bahsedilmektedir.²⁹

Devletlerin iç hukuk sistemlerinde farklılık sergileyen terörizm tanımları, ABD'de farklı bir şekilde ortaya çıkmış ve devletin kurumları arasında da farklı terör tanımları yapılmıştır. Savunma Bakanlığı terörizmi, "*devrimci örgütler tarafından politik ve ideolojik saiklerle hükümetleri veya toplulukları sindirmek veya baskı altında tutmak gibi amaçlarla sivillere veya onların mallarına karşı hukuka aykırı olarak kuvvet kullanımı veya kullanma tehdidi ya da şiddet uygulamasında*

²⁴ Bal, **Alacakaranlıkta Terörle Mücadele ve Komplo Teorileri**, s. 35.

²⁵ Paul Gilbert, **Terrorism, Security and Nationality: An Introductory Study in Applied Political Philosophy**, London: Routledge, 1994, s. 26.

²⁶ Gilbert, **Terrorism, Security and Nationality**, s. 27.

²⁷ Selim Kanat, **Terörizm, İnsan Hakları, Güvenlik, 11 Eylül Sonrası Meydana Gelen Değişiklikler**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005, s. 7.

²⁸ Paul Wilkinson, "Terör ve Terörizm: Kavramlar Özellikler ve Tipoloji", **Silinen Yüzler Karşısında Terör**, Haz. Cemal Güzel, Ankara: Ayraç Yayınevi, 2002, s. 142.

²⁹ Beşe, **Terörizm, Avrupa Birliği ve İnsan Hakları**, s. 27.

bulunmak” şeklinde tanımlarken, Dışişleri Bakanlığı, “ulusaltı gruplar veya gizli ajanlar tarafından bireylere karşı gerçekleştirilen önceden planlanmış, politik amaçlı şiddet” tanımını yapmıştır. Adalet Bakanlığı ise, “sivil toplumu korkutmak, korku veya sindirmeyle ya da insan kaçırma veya suikast gibi yollarla hükümetin davranışlarını etkilemek amacıyla şiddet faaliyetlerinde bulunulması” şeklinde tanımlanmıştır. Ayrıca FBI, “siyasal veya sosyal amaçlarla sivillere veya mallarına karşı hükümetleri, sivil toplumu sindirmek veya zorlamak amacıyla hukuk dışı kuvvet kullanımında ve şiddet uygulamasında bulunulmasıdır” olarak tanımlamıştır.³⁰

b. Terörizmin Gerilla Savaşı, Aşırıçılık ve Siyasal Suçlardan Farkı

Terörizmin siyasi bir amacı haiz olduğunu söylemiştik. Buna bağlı olarak terör suçları gündeme gelince bu suçların siyasi bir suç mu, yoksa adi bir suç mu olduğu konusu da önem kazanmaktadır. Bayraktar’a göre ihlal edilen hukuki menfaati dikkate alarak yapılabilecek tam siyasi suç “devletin varlığına ve siyasi mekanizmasının işleyişine karşı ve bireylerin siyasi hak ve özgürlüklerine” karşı ya da bu özgürlüklerin kullanılmasına ilişkin olarak işlenen suçlardır³¹.

Siyasi suçlar ile terörizm arasında bir bağ vardır. Her ne kadar bu iki kavram farklı olsa da uluslararası düzenlemelerde açıkça terörist eylem kabul edilmeyen durumlarda bu ayrımı yapmak zordur. Siyasi suçlu olarak kabul edilen kişi, kendini kabul eden devlete sığınabilir, bu kişiye karşı herhangi bir yargılama yapılmaz ve kişi iade edilmez. Terörün tek bir tanımı olmadığını belirtmiştik. Bu çerçevede, bir devletin terörist olarak kabul ettiği kişiyi başka devlet kahraman olarak da kabul edebilir. Bununla beraber, siyasi suçlunun eylemi tüm toplumu büyük bir zarara uğratabileceği gibi toplumun gelişmesini de sağlayabilir. Sonuçta batı toplumunun bugünkü siyasi yapısının oluşmasının temeli ihtilallere, kanlı eylemlere dayanmasından dolayı siyasi suçların ve suçluların tehlikeli olmadığı düşüncesinin yaygın olduğunu göstermektedir³².

Terörizm, gerilla savaşı ve “uç veya aşırı görüş yanlılığı” ya da kısaca “aşırıçılık” kavramlarıyla da aynı değildir.

³⁰ Topal, **Uluslararası Terörizm**, 34-35.

³¹ Köksal Bayraktar, **Siyasal Suç**, İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1982, s. 102.

³² Bayraktar, **Siyasal Suç**, s. 183-184.

İlk kez İberyaya yarım adasında Napolyon istilasına karşı bir hareket için kullanılan gerilla, Fransızca “guerra” yani savaş kelimesinden türetilmiş olup küçük çaplı savaş anlamına gelmektedir. Resmen ilan edilmemiş savaş için verilen mücadele söz konusu olduğu için gerillayı (partizanı) askerden ayırmak gerekir. Ani baskın ve gizlice arkadan saldırılardan oluşan bir savaş biçimi olan gerilla savaşında, düşman olarak gördüklerinin ikmal ve alt yapı araçlarına ani saldırılar söz konusudur. Terörizmde de öngörülen siyasi hedeflere ulaşmak için düzensiz savaş taktikleri başka bir ifade ile gerillanın uyguladığı taktikler de mevcuttur. Zafer’e göre, terörizm ile gerilla savaşının birbirinden nasıl ayırt edilebileceğine dair açıklamalara, devletler savaş hukukuna ilişkin uluslararası sözleşmelerde yer verilmiştir. Siyasi şiddet eylemlerinin meşru savaş faaliyeti olarak kabul görmesi ancak baş kaldırma hareketlerinin Kara Savaşa İlişkin Hukuki ve Örfi Kurallara Dair 18 Ekim 1907 tarihli IV. La Haye Sözleşmesi’ne Ek 1. maddedeki şu şartları taşıması halinde mümkündür³³:

- 1) Şiddet uygulayan grupta astından sorumlu bir üst olmalı,
- 2) Grup uzaktan tanınabilen sabit bir işaret taşımalı,
- 3) Silahlar açıkta taşınmalı
- 4) Grup savaş hukukunun kurallarına, örf ve adetlerine uygun operasyon yapmalı yani terör eylemlerinde bulunma yasağına uymalıdır.

Terörizm, masum insanları, çocuk, yetişkin ayrımı yapmadan hedef almaktadır. Ancak yine de gerillayı belirleyen bu kriterlere rağmen gerilla savaşı ile terör eylemleri arasındaki sınır kesin bir biçimde belirlenmemektedir³⁴. Dönmezer uluslararası terörizm hareketlerinin, kitleleri korku içine salıcı ve endişe verici niteliği haiz olduğunu, insanların hedef seçmeden suça hedef kılındıklarını ve gerilla tarzı hareketlere girişildiğini belirtmektedir³⁵.

Terörizm ve aşırıçılık da genelde beraber kullanılan kavramlardır. Fakat bu kavramlar kural olarak farklıdır. Aşırıçılık ortaya göre uç bir noktada bulunduğu

³³ Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, s. 78-79.

³⁴ Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, s. 79.

³⁵ Sulhi Dönmezer, “Milletlerarası Tedhişçilik”, **Ümit Y. Doğanay'a Armağan, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C. 44, Sayı 1-4, İstanbul, 1978, s. 57.

sisteme karşı mücadele etmektedir³⁶. Özellikle aşırıılıkta, mevcut kurulu düzene karşı çıkış vardır. Aşırııcı da bunu değiştirme ya da yıkmak amacı vardır. Aşırııcılar, genel olarak mücadelelerinde meşru yollara başvururlar, kurulu düzenle ilgili fikir ayrılıklarını ve hedeflerini tartışmaya açar ve propagandasını yaparlar. Fakat, sistemi aşma çabaları başarıya ulaşmazsa, ancak o zaman son çare olarak şiddete başvururlar³⁷. Şiddet, aşırıılıkta son çare iken teröristeler siyasi hedeflerini kabul ettirebilmek için stratejilerini şiddet üzerine kurarlar. Langguth'a göre terörizm, siyasi aşırıılığın bir mücadele şeklidir. Bu mücadele şekliyle, büyük soğukkanlılıkla şiddet yoluyla toplumun değişikliğini öngören siyasi hedeflere ulaşabileceği düşünülmektedir³⁸.

3. Terörizm Türleri

Günümüzde terör eylemleri çok farklı amaçlar ve ideolojileri haiz olmakla beraber ayrıca çok değişik coğrafyalar da ortaya çıkmaktadır. Bu açıdan terörizmin sınıflandırılması konusu yazarlara göre farklılık göstermekte ve genel kabul görmüş bir sistematiğin kullanılması mümkün olmamaktadır. Bu gerçekliğe rağmen yine de terörizmi bazı adlar altında sınıflandırabiliriz³⁹.

a. Dahili Terörizm

Bir devletin ülkesi sınırları içerisinde meydana gelen ve dış kaynaklı hiçbir terör örgütü veya örgütleriyle işbirliği yapmadan gerçekleştirilen ve ayrıca başka bir devletin veya kişinin çıkarlarını ya da zararını hedef almayan terör eylemleri dahili terör olarak nitelendirilir. Bu tür terörizm bir iç hukuk sorunudur⁴⁰.

b. Devlet Terörizmi

Siyasi tarihe bakıldığında, devletlerin kendi toplumlarına karşı şiddet ve baskı uyguladığı, muhaliflerinin olası tesirlerini etkisiz hale getirmek için şiddet ve baskı yöntemlerini uyguladıklarını, en eski çağlardan Nazi Almanya'sı ve Mussolini İtalya'sı ve Stalin dönemi Sovyet modeli gibi dönemlerde ya da birçok demokratik

³⁶ Zafer, *Ceza Hukukunda Terörizm*, s. 780.

³⁷ Sami Selçuk, "Hukukun Terörle Sınanı", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, C. 1 Sayı 5, Ankara: Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, 2011, s. 64.

³⁸ Gerd Langguth, "Ursprung and Ziele des Terrorismus in Europa", *Aussenpolitik*, Bd. 37, 1986, s. 163'den aktaran Zafer, *Ceza Hukukunda Terörizm*, s. 80.

³⁹ Mehmet Akça, "Terörizmin Kendine Özgü (Sui Generis) Niteliği: Kavramı Tanımlamada Metodoloji Sorunu", *İstanbul Barosu Dergisi*, C. 88, Sayı 2014/1, 2014, s. 23.

⁴⁰ Zafer, *Ceza Hukukunda Terörizm*, s. 70.

devlette uygulandığı siyasi bir gerçektir. Bu çerçevede devlet terörünü, siyasi erkin mevcut devlet siyaseti ve yönetim modelinin izlediği temelleri, bu amaçla alınan kararları, kamuoyuna baskı yoluyla benimsetmek, bu kararlara karşı gelenlere de güç kullanarak bastırabilmek için “terörizmi” bir maşa olarak kullanması olarak tanımlayabiliriz. Bu destekler doğrudan, dolaylı, düşmanca ve pasif destek ve ev sahibi ülke desteği şeklinde sınıflandırabilir⁴¹. Bu sınıflandırmaya paralel şekilde Yayla, devlet terörünü, devlet tarafından yönetilenlere, belirgin gruplara, daha ziyade devlet otoritesine karşı direnen ya da rejimi sarsmaya-yıkmaya yönelen veya öyle davrandıkları düşünülen kişi ve gruplara yöneltilen terör olarak tanımlamaktadır. Terör eylemi bizzat devletin bir kuruluşu veya elemanı tarafından yapılması yanında devletin dışında bulunan ama ona herhangi bir şekilde bağlı olan veya dolaylı olarak kontrolü altında bulunan kişi veya gruplarca gerçekleştirildiği takdirde de devlet terörüdür. Ayrıca herhangi bir terörist kişi veya gruba, devlete dolaylı olarak dahi bağlı bulunmasa bile eğitim, bilgi, silah, para, sığınak sağlayarak veya daha değişik şekillerde destek olunması halinde yine devlet terörü söz konusudur⁴². Şüphesiz devlet terörü öteden beri uluslararası kurallarla yasaklanmıştır⁴³.

c. Uluslararası Terörizm ve Küresel Terörizm

Terör ve terörizm tanımları yanı sıra karşımıza uluslararası terörizm, devlet terörizmi ve küresel terörizm kavramları da çıkmaktadır. Uluslararası terörizm, yabancı güçlerin, devletlerin istikrarını bozmak için başvurdukları bir vasıta olarak görülmektedir. Toplum istikrarsızlaşınca her yandaş, dış güçlerin etkisine de açık olmaktadır. Bu nedenle dış güçler, toplumların istikrarını bozmak için terörizmi bir vasıta olarak kullanmaktadırlar⁴⁴. Dönmezer uluslararası terörizmde varılmak istenen amacın mutlaka siyasi olacağı görüşündedir. Güçlü devletlerin etkin politikaları karşısında kendileri için bir çıkış noktası bulamayan ve uluslararası kabul görmüş yöntemler içinde hakkını alamayan bazı devletler, terörü engelleri aşmada bir araç olarak görmektedirler. Güçlü devletler de uluslararası alanda kendi politikalarını

⁴¹ Mesut Hakkı Çaşın, **Uluslararası Terörizm**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2008, s. 554.

⁴² Yayla, **Terörizm**, s. 360.

⁴³ Durmuş Tezcan, “1. Oturum Konuşması”, **Uluslararası Terör ve Barış Hukuku Konferansı**, İstanbul Barosu Yayınları, 2004, s. 33.

⁴⁴ Çaşın, **Uluslararası Terörizm**, s. 554.

kabul ettirmek ve rakiplerini etkisiz kılabilme için terörü bir araç olarak kullanabilmektedirler⁴⁵.

Birleşmiş Milletler açık bir terör veya terörizm tanımı yapmamakla beraber, BM Antlaşması'nın 1. maddesinde, BM'nin amaçlarından birinin, uluslararası barış ve güvenliği korumak olduğu, 2. maddesinin 4. fıkrasında da, üye devletlerin, uluslararası ilişkilerde, birbirlerinin toprak bütünlüğüne ve siyasi bağımsızlığına saygı gösterecekleri öngörülmüştür. BM Antlaşması'nın 2. maddesinin 4. fıkrasının resmi yorumu olarak anlaşılan 1970 tarihli Milletlerarası Hukuk İlkeleri Hakkında Bildiri⁴⁶, *“Her devletin, diğer herhangi bir devletin ülkesine akın düzenlemek üzere düzenli kuvvetlerin ya da paralı askerler de dahil silahlı çetelerin örgütlenmesini yapmaktan veya örgütlenmesini teşvik etmekten kaçınma görevi vardır... Her devletin diğer bir devletteki bir iç savaşı veya terörist hareketlerini örgütlemekten, tahrik etmekten, onlara yardım etmekten veya bu hareketlere katılmaktan veya kendi ülkesinde böylesi hareketlerin yapılmasına yönelik organize faaliyetlere ... göz yummaktan kaçınma görevi vardır”* demektedir. Bunu özellikle devlet destekli uluslararası terörizm açısından değerlendirmek gerekmektedir.⁴⁷ Ayrıca, BM Genel Kurulu bir kararında devletlerin uluslararası hukuka göre başka devletlerin ülkelerindeki terörist faaliyetleri örgütlemekten, teşvik etmekten, bu eylemlere yardım etmekten ya da katılmaktan ve ülkesinin bu tür faaliyetler için kullanılmasına izin vermekten kaçınma görevinin olduğunu öngörmüştür.⁴⁸

Günümüzde en çok tartışma konusu olan ve üzerine eserler yazılan, stratejiler üretilen popüler konulardan biri de küresel terörizm ve terördür. *“küresel terör”* kavramını ilk ortaya atan Amerikalılar, aynı zamanda bu terörle nasıl mücadele edileceği konusunda oldukça iddialı stratejiler ileri sürmektedir. Ancak bu mücadele yöntemlerinde *“kimin teröristi”* sorusu ve *“benim teröristim”* yaklaşımı hala önemli bir sorun olarak karşımızda bulunmaktadır. Özellikle Irak savaşı sonrasında yaşananlar ve dünya genelinde büyük eleştirilere neden olan Guantonama Üssü'nde, Ebu Gureyb hapisanesinde yaşananlar ABD'nin küresel terörle mücadele çalışmalarına önemli darbeler vurmuştur. Dolayısıyla *“küresel terörün ne olduğu”*,

⁴⁵ Dönmezer, **Milletlerarası Tedhişçilik**, s. 56-57.

⁴⁶ <http://www.unhcr.org/refworld/topic,459d17822,459d17a82,3dda1f104,0.html> (Son erişim tarihi 10.05.2011).

⁴⁷ Aslan Gündüz, **Milletlerarası Hukuk Temel Belgeler Örnek Kararlar**, 5. Baskı, İstanbul: Beta Basım Yayın A.Ş., 2003, s. 54 – 55.

⁴⁸ 09.12.1985 tarihli BM Genel Kurul Kararı, A/RES/40/61, <http://www.un.org/documents/ga/res/40/a40r061.htm> (Son erişim tarihi 29.04.2015).

“kimin teröristi” olduğu ve “küresel teröre nasıl ulaştığı” öncelikle cevaplanması gereken bir konudur⁴⁹.

d. İdeolojik Terörizm

Kelime olarak ideoloji, siyasal veya toplumsal bir öğreti oluşturan, bir hükûmetin, bir partinin, bir grubun davranışlarına yön veren politik, hukuki, bilimsel, felsefi, dinî, moral, estetik düşünceler bütünü anlamına gelmektedir⁵⁰. İdeolojik terörizm, terörü belirli ideolojilerin öngördüğü siyasi ve sosyal yapıyı gerçekleştirmede bir vasıta olarak kullanan terörizm biçimidir. Bu ideolojiler genel hatlarıyla sağ – sol ideolojiler, anarşizm ve nihilizmdir⁵¹. Ancak, ideolojik terörü yalnızca Marksizm, faşizm ve felsefi sistemleri gerçekleştirmenin aracı olarak kullanırsak ideolojik terörün kapsamını daraltmış oluruz. Ahlaki, dini, kültürel, etnik, ulusal, sosyal menşeli terörizm sözde yüksek değerlere hizmet ettiğini iddia eder. Bu durumlarda da terör bir ideolojiye dayanır. Bu düşüncelere dayanan terörü de ideolojik terör olarak değerlendirmek gerekir⁵².

e. Ayrılkçı (Bölücü veya Etnik) Terörizm

Dil, din, cinsiyet, ırk, meslek, cinsel tercih, yaş, sosyal sınıf, yaşam tarzı gibi insanları birbirlerine bağlayan çok sayıda benzerlikten bahsetmek mümkündür: Bu kıstaslar aynı zamanda etnik kimliğin de ifadesidir. Ancak, bir grubu etnik bir grup olarak nitelendirebilmemiz için, birleştirici unsur olarak kabul edilen benzerliğin bilincine varılması ve bu yönde bir bilincin oluştuğuna dair “diğerleri”nin de kabulü gerekmektedir. Dolayısıyla, komşu gruplardan veya kendilerini çevreleyen genel topluluktan farklı olarak ortak bir din, dil, soy, gelenek, coğrafi köken ve tarihe sahip bireylerin birlikteliği sonucu oluşan etnik grup, kamusal veya özel alanda, kendi içinde veya diğerlerinin huzurunda farklılığını açığa vurmalıdır. Bu farklılığın ve farklılık eksenli birlikteliğin mutlaka siyasal bir ifadesinin olması gerekmemektedir⁵³.

⁴⁹ Bal, **Terörle Mücadele**, s. 34.

⁵⁰ İdeoloji, TDK Türkçe Büyük Sözlük, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.537e087875f085.95751225 (Son erişim tarihi 22.05.2014).

⁵¹ Zafer, **Sosyolojik Boyutuyla Terörizm**, s. 21.

⁵² Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, s. 63.

⁵³ Çağatay Okutan, “Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, C. 59, Sayı 2, Ankara, 2004, s. 64.

Etnik kökene dayanan terör eylemleri daha çok kendini hak talebi ya da talebi elde etmek için silahlı mücadeleden başka yol ve yöntem kalmadığına inanan ya da öyle olduğu kabul edilen bir durumda kendini göstermektedir. Etnik nitelikli terör içerisinde, alt grup olarak, ırkçılığın, inancın, gelenek ve göreneklerin dayanak oluşturduğu terör eylemlerine rastlanmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, etniklik geniş bir alanı kapsayan bir kavramdır⁵⁴. Üyesi oldukları etnik grupların, içinde yaşadıkları devletten ayrılmasını ve belirli bir bölgeyi bağlı olduğu ülkeden kopararak bağımsız bir yönetime kavuşmasını isteyen küçük gruplar da bu amaçlarına ulaşmak için şiddete başvurarak bölücülük faaliyetlerinde bulunmaktadırlar⁵⁵. İfade edilmelidir ki, etniklik terör olarak kendini egemen gücün baskısı altında görürse gösterir. Buna ek olarak neyin etnik olduğunun da bilinmesi ve her farklı etnik yapıdaki eylemlerin terör olarak nitelendirilmemesi ülke bütünlüğü açısından zaruridir.⁵⁶

f. Dini Terörizm

Terörü, dinin öngördüğü siyasi ve sosyal yapıyı gerçekleştirmede bir vasıta olarak kullanan terörizm türüdür. Ayrımcılık, din temeline dayalı faktör üzerine kurulmuştur ve kendi dini inançları doğrultusunda kurulacak bir yönetim sistemi kurma çabasıdır. Amaçların gerçekleştirilmesi için şiddet kullanımı dini açıdan da uygun bulunduğu için oldukça tehlikeli bir şekle dönebilmektedir; çünkü gerçekleştirilen eylemlerin Tanrı adına olduğu inancı bulunmaktadır. İslam inancında cihat uğrunda ölenlerin şehit olacağı inancının kullanılarak İslami terörizmin gerçekleştirdiği intihar saldırıları bunun en somut örneğidir⁵⁷.

g. Siber Terörizm

Siber terörizm, belirli bir politik ve sosyal amaca ulaşabilmek için bilgisayar veya bilgisayar sistemlerinin bireylere ve mallara karşı bir hükümeti veya toplumu yıldırma, baskı altında tutma amacıyla kullanılmasıdır. Siber terörizmi klasik anlamda terör eylemlerinin bilgisayar ve bilgisayar sistemleri kullanılarak icra edilmesi olarak tanımlamak da mümkündür. Siber terörizmi tanımlarken temelde

⁵⁴ Murat Saraçlı, "Uluslararası Hukukta Terörizm", **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 11, Sayı 1-2, 2007, s. 1059.

⁵⁵ Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, s. 68.

⁵⁶ Sertaç Hami Başeren: "Terörizmin Ulaştığı Boyutlar, Bu Durumun Türkiye'nin Güvenliğine Etkileri ve Alınabilecek Tedbirler" (Sempozyum Bildirisi), **Türkiye'nin Çevresinde Meydana Gelen Gelişmelerin Türkiye'nin Güvenlik Politikasına Etkileri Sempozyumu (9-10 Mart 2006)**, İstanbul: Genelkurmay Harp Akademileri Basımevi, 2006, 15-16.

⁵⁷ Bruce Hoffman, **Inside Terrorism**, New York: Columbia University Press, 2006, s. 88.

terörizm olgusunun nitelikleri değil ancak terör olgusunun nasıl yasama geçirildiği önem arz etmektedir. Temel amacı bir kısım siyasal sonuçlara ulaşmak olan insanların, ellerine geçirdikleri yeni teknolojik donanımlar ile terör eylemini gerçekleştirmek için yola koyulmuş olmalarıdır. Terörizmde felsefi olarak köklü bir değişimden bahsetmek zor olsa da metot ve araçlarda önemli değişimler olmuştur denebilir. Bu bağlamda siber terörizm araçları bakımından ileri teknoloji ve bilgiyi kullanarak klasik terörizm tanımlamasının yeni şekliyle devamıdır denilebilir⁵⁸.

4. Terörizmin Tarihçesi

Sistematik siyasi terörizmin Fransız devriminden sonra ortaya çıkan ve bu olaydan sonra kavram olarak literatüre giren bir olgu olduğu kabul edilmekte⁵⁹ ise de terörizmin siyasi amaçlara ulaşabilmek için bir araç olarak kullanılması insanların toplu olarak yaşamaya başladıkları döneme kadar götürülebilir. Hem devletler hem de bireyler, terörü çeşitli gayelere ulaşmak için kullanmışlardır. İnsanlık tarihinde kaydedilen ilk terörist hareketlerin dini nitelikli olduğu görülmektedir⁶⁰.

Tarihte bilinen ilk terör örgütlerinden biri olan “Scarii”⁶¹ M.S. 50li yıllarda Kudüs’te ortaya çıkmıştır. “Hançerli adamlar” anlamına gelen Scarii, ismini silah olarak kullandıkları “sicae” yani bir tür hançerden almaktadırlar. Scarii, eylemlerini gerçekleştirdikleri yerler, kullandıkları yöntem ve amaçları sebebiyle “haydut”lardan ayrılmaktadır. Şöyle ki, sıradan haydutlar gibi silahlı soygun yapmak yerine varlıklı insanların mülklerine zarar vermekte, yok etmekte, onları kaçırmaktaydılar. Asıl eylemleri de hançerlerini elbiselerinin altlarında saklayarak, kalabalığa karışıp suikast yaparak cinayet işlemektir. Üstelik bunu gündüz vakti, kalabalıkta, şehir merkezinde gerçekleştirmişlerdir. Bu eylemlerini bölgedeki Romalılara ve de Romalılara destek veren ve kurallarını kabul eden Yahudilere karşı yapmışlardır. Haydutların aksine, eylemlerin Scarii tarafından gerçekleştirildiği bilinmektedir⁶². Scarii’nin, M.S. 6’da Celileli Judas tarafından kurulan ve Yahudi özgürlüğünü savunan, 66 - 70 yılları arasında Roma’ya karşı gerçekleştirilen kitlesel Yahudi

⁵⁸ Saraçlı, **Uluslararası Hukukta Terörizm**, s. 1059.

⁵⁹ Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, s. 12.

⁶⁰ Topal, **Uluslararası Terörizm**, s. 40.

⁶¹ Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, s. 12.

⁶² Richard A. Horsley, “Ancient Jewish Terrorists”, **The Journal of Religion**, Vol. 59, No. 4, The University of Chicago Press, 1979, s. 437.

ayaklanmasını kışkırtan örgütlü, dini ve siyasi bir hareket olan Zealotlar⁶³ olduğu düşünülmektedir⁶⁴. Modern anti-sömürge hareketleri üzerine yapılan çalışmalar çerçevesinde, Scarii amacı, örgütlenmesi, yöntemleri ve eylemleri bağlamında⁶⁵ antik Yahudi teröristleri olarak kabul edilmektedir⁶⁶.

Scarii gibi 11. yüzyılda ortaya çıkan, 13. yüzyılda Moğollar tarafından bastırılan ve dini karakteri olan “Haşşaşin”ler de en eski terör örgütlerinden biridir⁶⁷. Haşşaşilik, Sünniliğe muhalif, daha sonra Suriye’ye yayılan, İran menşeli İsmaili olarak bilinen Şii bir tarikattır⁶⁸. Halife ve valiler dahil politik ve dini liderleri öldürmüşlerdir. Kurbanlarının büyük çoğunluğu Sünni Müslümanlardır. Tarikatın lideri olan Hassan bin Sabah, açık bir savaş karşısında düşmana karşı çarpışmak için çok az sayıda olduklarını fark ettiği için çok etkili siyasi bir silah olabilecek küçük ve disiplinli bir birlik tarafından yürütülen planlı, sistematik ve uzun süreli bir terör mücadelesi tasarlamıştır⁶⁹. Kendilerini baskı altında tutan Selçuklulara karşı dini bağımsızlıklarını ve yaşam tarzlarını terör eylemleri ile sürdürülen mücadelenin yardımıyla savunmaya çalışmışlardır⁷⁰.

16. yüzyıldan 18. yüzyılın sonlarına kadar Avrupa’daki bazı devletler, dış siyasi amaçlarına ulaşabilmek için denizlerde terör estiren korsanları ve onların gemilerini kullanmışlardır⁷¹.

Modern anlamda yani sistematik siyasi terörizm Fransız devrimi ile ortaya çıkmış ve devrim öncesi ve devrim süresince gerek monarşinin gerek de de halkın

⁶³ Zealot, Tanrı’nın yolundan giden demektir. Zealotlar, Yahudi şeriatını ve ulusal hayatını savunmuş ve bunun için mücadele etmişlerdir. <http://www.jewishencyclopedia.com/articles/15185-zealots> (Son erişim tarihi 22.05.2014).

⁶⁴ Ancak bu iki oluşum Yahudi ayaklanması zamanında farklı zaman ve yerlerde ortaya çıkmıştır. Bkz. S.B. Hoenig, "Qumran Fantasies: A Rejoinder to Driver," *Jewish Quarterly Review*, 63 (1972-73): 249-52’den aktaran Horsley, **Ancient Jewish Terrorists**, s. 436.

⁶⁵ “Örgüt militanları tarafından; düşmanların işlek yerlerde öldürülüp kalabalığa karışılması, manastırların ve sarayların tahrip edilmesi, borçların ödenmesinin önlenmesi amacıyla tefecilerinin senetlerinin ve devlet arşivlerinin ortadan kaldırılması, ambarların yakılması, su kanallarının yıkılması” bkz. Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, s. 12.

⁶⁶ Horsley, **Ancient Jewish Terrorists**, s. 438-439.

⁶⁷ Myra Williamson, **Terrorism, War and International Law: The Legality of the Use of Force Against Afghanistan in 2001**, Surrey: Ashgate Publishing Limited, 2009, s. 41.

⁶⁸ James Biesterfeld/J. Reid Meloy, “The Public Figure Assassin As Terrorist”, **Stalking, Threatening and Attacking Public Figures: A Psychological and Behavioral Analysis**, Eds.J. R. Meloy, L. Sheridan L, J. Hoffmann, Oxford University Press, 2008, s. 143.

⁶⁹ Williamson, **Terrorism, War and International Law**, s. 41.

⁷⁰ Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, s. 13.

⁷¹ Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, s. 13.

elinde siyasi bir araç olarak kullanılmıştır⁷². Devrim sonrasında 1793 yılında iktidara gelen Jakobenler Fransa’da yeni bir rejim kurmak için terörizmi şiddet ve baskı politikası olarak sistematik şekilde uygulamıştır. Robespierre gibi Fransız devrimcileri, terörü sistematik hale getirmişler ve toplumda toptan bir devrimin parçası bağlamında siyasi dönüşümü gerçekleştirmek için bir vasıta olarak kullanmışlardır⁷³.

Fransız Devrimi sırasındaki “*Terör Dönemi*” uygulamaları ve Rus anarşistler Bakunin ile Nechayev’in “*Revolutionary Catechism*” dönemlerinde modern uluslararası terörizm önemli gelişmeler kat etmiştir. Her iki dönemde de terörist hareketler daha çok ulusal bir görünüm arz etmekle birlikte modern uluslararası terörizmin ideolojik temelleri atılmıştır⁷⁴.

Terör eylemleri daha sonraki yıllarda da Avrupalı uluslar tarafından sağ-sol ideoloji veya militan milliyetçilik amacıyla öldürme, bombalama, suikast gibi değişik eylemler tarzında gerçekleştirilmeye devam etmiştir. Geçen yüzyılın başlarından itibaren özellikle Osmanlı İmparatorluğu ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu gibi devletlere karşı bazı etnik gruplar tarafından bağımsızlık mücadelesi adı altında terörizme başvurulmuştur⁷⁵. Rus ihtilalcileri 1878-1891 yılları arasında ve 20. yüzyılın ilk yıllarında otokratik bir hükümete karşı; aynı şekilde radikal milliyetçi, İrlandalı, Makedonyalı, Sırp, Ermeni gruplar otonomi ve bağımsızlık için terör faaliyetlerinden yoğun bir şekilde yararlanmışlardır⁷⁶.

Bununla birlikte, günümüzde bizi ilgilendiren yönüyle terörizm 1960’lardan itibaren kaydettiği gelişmeler yönüyle incelenmelidir. Bu dönem modern uluslararası terörizm dönemi olarak isimlendirilmektedir. Zira uluslararası terörizm, esas itibarıyla 1960’ların sonunda siyasi durumların ve teknolojik gelişmelerin bir araya gelmesiyle ortaya çıkmıştır. II. Dünya Savaşı’ndan sonra oldukça gelişmiş olan silah teknolojisi hem maliyetinin, hem de tahrip gücünün çok yüksek olması nedeniyle ulusal amaçlara ulaşabilmek için başvurulan düzenli savaşları kullanılabilir bir yol olmaktan çıkarmıştır. Ayrıca, Güney Amerika’da, Fidel Castro’nun Küba’daki başarısından esinlenen kırsal gerilla hareketlerinin başarısız olması üzerine solcu

⁷² Zafer, *Ceza Hukukunda Terörizm*, s. 13.

⁷³ Topal, *Uluslararası Hukukta*, s. 41.

⁷⁴ Topal, *Uluslararası Hukukta*, s. 41.

⁷⁵ Topal, *Uluslararası Hukukta*, s. 41.

⁷⁶ M. Sadi Bilgiç, *Terör ve Terörle Mücadele*, Rapor No: 17, İstanbul: BİLGESAM, 2009, s. 12.

gerilla grupları terörist taktikler kullanmaya başlamışlardır. Benzer şekilde, Arapların 1967 Arap-İsrail savaşını kaybetmeleri üzerine Filistinli gruplar, İsrail ve onun destekçilerine karşı küresel bir saldırı hareketine başlamışlar, Avrupa, Japonya ve ABD’de de çeşitli öğrenci gruplarının düzenlediği kitlesel eylemlerin başarısız olması üzerine terörist taktikler başlıca yol olmuş, diğer gruplar tarafından da kullanarak dünyaya yayılmıştır⁷⁷.

2. Dünya Savaşı sonrasında, “Soğuk Savaş” döneminde oluşan iki kutuplu dünya düzeninde, bazı devletler terörü soğuk savaş aracı olarak yaygın bir şekilde kullanmışlardır. Eski SSCB’nin dağılması sonucu iki kutuplu düzenin bozulmasından sonra, terör eylemleri küresel bir nitelik kazanmıştır⁷⁸.

Bal, terörün tarihsel gelişimini 3 döneme ayırmaktadır. Birinci dönemi; 19. yüzyıldaki sanayileşme ve kentleşme sonucu daha çok işçi kitlelerinin rahatsızlıklarından kaynaklanan işçi eylemleri şeklinde görülen dönem olarak; ikinci dönemi, 20. yüzyılda, bağımsızlık hareketleri yanında, bazı devletlerin terörü bir “Soğuk Savaş” vasıtası olarak kullandıkları dönem olarak; son dönemi ise “Soğuk Savaş” dönemi sonrasında başlayan “küresel terör” dönemi olarak tasnif etmektedir⁷⁹.

5. Terörizmin Sebepleri

Terörizm kriminolojik bir olgu olduğu için kişiyi teröre iten kişisel ve çevresel uyarıcılardan bahsedilebilir. Terörizm siyasi, ekonomik ve sosyal sorunlarla beslenen sosyal-siyasal bir kavram ve ona giden yol, karşılıklı etkileşimlerle dolu sosyal bir oluşumdur. Bu nedenle çevresel iticiler terörizme büyük ölçüde zemin hazırlarlar. İnsanlar şiddet eylemlerine karar vermeden önce çok çeşitli şartların bir araya gelmesi gerekir. Terörizmin nedenlerinin doğru bir şekilde belirlenmesi, bu soruna karşı geliştirilecek önlemler ve mücadele yöntemleri açısından büyük önem taşımaktadır⁸⁰.

Zafer’e göre çevresel etkenler olarak sağ ve sol, anarşist ve nihilist akımlar ideolojik nedenler, siyasi ortam, sosyoekonomik dengesizlikler ve şiddet kültürü gibi etkenler toplumsal nedenleri, etnik sorunlar, ülke nüfusundaki farklılıklar, özgürlük

⁷⁷ Topal, **Uluslararası Hukukta**, s. 42.

⁷⁸ Bilgiç, **Terör ve Terörle Mücadele**, s. 13.

⁷⁹ Bal, **Terörle Mücadele**, s. 36.

⁸⁰ Zafer, **Sosyolojik Boyutuyla Terörizm**, s. 14-15.

hareketleri, ülke yönetim biçimlerine tepkiler gibi ülkesel nedenler olarak kabul edilmektedir⁸¹.

Terörizmin nedenleri ile ilgili olarak 1960'lardan bu yana birçok makale ve kitap yazılmıştır. Terörizmin tetikleyici nedenleri ayrımcılığa uğrayan ve yas tutan bir alt grubun varlığı, politik faaliyetlerde yer alamama, kimlik gelişimi için güçlü bir gruba gereksinim duyma ve devletin şiddet uyguladığı katalizör olaylar olarak tanımlanmıştır. 2003 yılında Oslo'da yapılan Terörizmin Kökenleri adlı görüş birliği toplantısında terörizm kökenleri aşağıdaki gibi özetlenmiştir⁸²:

- Demokrasi, sivil özgürlük ve hukuk kurallarının yetersizliği
- Hızlı modernleşme ve şehirleşme
- Laik/dini nitelikli aşırı ideolojiler
- Geçmişte politik şiddet, sivil savaşlar, devrimler, diktatörlükler yaşamış olma
- Hegemonya/orantısız güç
- Güçsüz-adaletsiz devletler
- Bozuk/gayri meşru hükümetler ve onları destekleyen dış aktörlerin varlığı
- İstilalar ya da sömürgeci güçler tarafından baskı görme
- Etnik/dini ayrımcılık
- Devletin sosyal sınıf/grupları bir araya getirmemesi/getirememesi
- Sosyal adaletsizlik
- Karizmatik ideolojik liderlerin varlığı

⁸¹ Zafer, **Sosyolojik Boyutuyla Terörizm**, s. 14 – 24.

⁸² Erguvan Tuğba Özel Kızıl, "Terörizmin Psikolojik Boyutu", **21. Yüzyılda Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 2, Ankara, 2013, s. 88.

6. Uluslararası Düzenlemelerde Terörizm

1920’li yıllardan bu yana uluslararası düzlemde birçok terör sözleşmesi ve bir dizi bölgesel sözleşmeler yapılmıştır. Bu sözleşmelerde dikkati çeken noktalardan biri şudur: Terör eylemleri uçak kaçırma, rehin alma gibi eylemlerle sınırlanmış, hiçbir düzeyde bütüncü ve öbür eylemlerden ayırt edici bir tanıma ulaşılamamış ve denenen tanımların hiçbiri uluslararası düzlemde benimsenmemiştir⁸³. Çalışmamızın bu bölümünde Türkiye’nin üye olduğu Avrupa Konseyi ve Birleşmiş Milletler ile aday olduğu Avrupa Birliği’nin terörle ilgili yapmış olduğu düzenlemelere yer verilmiştir.

a. Birleşmiş Milletler Sözleşmeleri

Birleşmiş Milletleri anlamak için I. ve II. Dünya Savaşlarını sebep ve sonuçlarıyla birlikte kavramak çok önemlidir. İnsanlık tarihinin en korkunç çatışması olarak nitelenen II. Dünya Savaşı aynı zamanda BM gibi uluslararası barışı korumaya yönelik bir örgütün doğuşunu içinde barındırmıştır⁸⁴. I. Dünya Savaşının sonuçları galip ve mağlup devletlerde önemli sosyo-ekonomik sonuçlar doğurmuştur. Özellikle Almanya ve Rusya’nın konumu II. Dünya Savaşının hem iktisadi hem de ideolojik niteliklerle dolu daha önce örneği görülmemeyen büyük bir yıkım projesi haline gelmesine neden olmuştur⁸⁵. Bu nedenle daha savaş sona ermeden savaş sonrası dünyada barışı ve güvenliği yeniden tesis etmek için 14 Ağustos 1941 yılında ABD Başkanı Franklin Roosevelt ve İngiltere Başbakanı Wilson Churchill tarafından uluslararası işbirliğini öneren ilkeler önerilmiştir. Daha sonra Atlantik Şartı olarak anılan bu belgeye Mihver Ülkelerine karşı savaşmakta olan 26 ülke tarafından “Birleşmiş Milletler Bildirgesi” ile destek verilmiştir⁸⁶.

Sonraları, 30 Ekim 1943’de Moskova’da imzalanan bir bildirme ile SSCB, İngiltere, ABD ve Çin hükümetleri tarafından uluslararası barışın korunması amacıyla küresel bir örgütün kurulması için çağrıda bulunulmuştur. 25 Nisan 1945’de ise aralarında Türkiye’nin de bulunduğu 52 ülkenin temsilcileri San

⁸³ Selçuk, **Hukukun Terörle Sınırı**, s. 60-61.

⁸⁴ Fikret Birdişi, “Birleşmiş Milletler (BM)’in Uluslararası Sorunları Önleyebilme Yeteneği ”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C. 3, Sayı 11, 2010, s. 173.

⁸⁵ Georges Langlois/L. Bosmenu/L. Lefebvre/P. Regmbald, **20. Yüzyıl Tarihi**, Çev. Ömer Turan, İstanbul: Nehir Yayınları, 2003, s. 240.

⁸⁶ Fahir Armaoğlu, **20. Yüzyıl Siyasi Tarihi**, İstanbul: Alkım Yayınevi, 2005, s. 382.

Francisco’da bir araya gelerek 111 maddeden oluşan Birleşmiş Milletler Anlaşmasını onaylamışlardır⁸⁷.

BM Tüzüğüne göre örgüt, barış ve uluslararası güvenliğin sağlanmasının ötesinde temel insan hakları, cinsiyet eşitliği ve bütün halkların ekonomik ve sosyal refahını temin etmek gibi çok geniş amaçları yükümlenmiş ve I. Dünya Savaşı sonunda kurulan ve başarısızlıkla sonuçlanan Milletler Cemiyeti’nden farklı olarak kararlarının yaptırım gücünü artıracak sosyo-ekonomik ve askeri tedbirlerle desteklenmiştir⁸⁸.

BM’de terör eylemlerine karşı uluslararası sözleşmeler hazırlayarak ya da kararlar alarak, üye devletlerin onaylarına sunmaktadır. BM Genel Sekreterince tevdi edilmiş uluslararası sözleşmeler aşağıdaki gibidir⁸⁹:

- 14 Aralık 1973 tarihinde New York'da kabul edilen, Uluslararası Korunan Kişilere Karşı İşlenen Suçların Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi;
- 17 Aralık 1979 tarihinde New York'da kabul edilen, Rehin Alma Olaylarına Karşı Uluslararası Sözleşme;
- 15 Aralık 1997 tarihinde New York'da kabul edilen, Terörist Bombalamalarının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme,
- 9 Aralık 1999 tarihinde New York'da kabul edilen, Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi,
- 13 Nisan 2005 tarihinde New York' da kabul edilen, Nükleer Terörizm Eylemlerinin Bastırılmasına Dair Uluslararası Sözleşme.

Terörle mücadele bağlamında BM tarafından kabul edilen diğer uluslararası sözleşmeler aşağıdaki gibidir⁹⁰:

- 14 Eylül 1963 tarihinde Tokyo'da kabul edilen, Uçaklarda İşlenen Suçlar ve Diğer Bazı Eylemlere İlişkin Sözleşme,

⁸⁷ Uğur Özgöker, **Uluslararası Siyasi, Askeri ve Ekonomik Örgütler**, İstanbul: Der Yayınları, 2006, s. 16.

⁸⁸ Birdişi, **BM’nin Uluslararası Sorunları Önleyebilme Yeteneği**, s. 173.

⁸⁹ Birleşmiş Milletlerin resmi internet sitesinden “**Birleşmiş Milletlerin Text and Status of the United Nations Conventions on Terrorism**” bölümünden alınmıştır. https://treaties.un.org/Pages/DB.aspx?path=DB/studies/page2_en.xml (Son erişim tarihi 21.05.2014).

⁹⁰ ibid.

- 16 Aralık 1970 tarihinde Lahey'de imzalanan, Uçakların Yasadışı Olarak Ele Geçirilmesi Sözleşmesi,
- 23 Eylül 1971 tarihinde Montreal'de imzalanan, Sivil Havacılığın Güvenliğine Karşı Kanunsuz Hareketlerin Önlenmesi Sözleşmesi,
- 3 Mart 1980 tarihinde Viyana'da kabul edilen, Nükleer Maddelerin Fiziksel Korunması Hakkında Sözleşme,
- 24 Şubat 1988 tarihinde Montreal'de imzalanan, Uluslararası Sivil Havacılığa Hizmet Veren Havaalanlarında Hukuka Aykırı Şiddet Eylemlerinin Önlenmesi ile İlgili Protokol,
- 10 Mart 1988 tarihinde Roma'da imzalanan, Deniz Ulaşımının Güvenliğine Karşı Hukuka Aykırı Eylemlerin Önlenmesi Sözleşmesi,
- 10 Mart 1988 tarihinde Roma'da imzalanan, Kıta Sahaneliği Üzerinde Bulunan Sabit Platformların Güvenliğine Karşı Hukuka Aykırı Eylemlerin Önlenmesi Protokolü,
- 1 Mart 1991 tarihinde Montreal'de imzalanan, Plastik Patlayıcıların Teşhisi Amacıyla İşaretlenmesine Dair Sözleşme

Terörle mücadele bağlamında akdedilen uluslararası anlaşmalar genel ve kapsamlı bir terör yasağı getirmede başarılı olamamışlardır. Küresel düzeyde bir terör tanımı yapılamadığı gibi, terörü tümünden yasaklayan evrensel bir uluslararası anlaşma yapmak da henüz mümkün olamamıştır. BM de terörizmin önlenmesine yönelik birçok sözleşme ortaya koymasına rağmen terörizmin hukuksal bir tanımını yapmak yerine uçak kaçırma, diplomatlara suikast gibi bir takım terörist eylemleri tanımlamıştır.⁹¹

b. Avrupa Konseyi Sözleşmeleri

Avrupa Konseyi, evrensel temel değerler olarak kabul edilen “demokrasi”, “insan hakları” ve “hukukun üstünlüğü” ilkelerinin daha güçlü bir hale gelmesini amaçlayarak 5 Mayıs 1949 tarihinde Avrupa'nın ilk siyasal örgütü olarak yaşama geçirilmiştir⁹². Bu bölgesel örgütün amacı, II. Dünya Savaşı sonrasında yaşanan olumsuzluklardan arınmış, iç çekişmelerden uzak, barış içinde, özgür, insan haklarına saygılı siyasi bir toplum olarak, ortak bir mirasa, ortak geleneklere ve ortak

⁹¹ Gilbert Guillaume. “Terrorism and International Law”, **International and Comparative Law Quarterly**, Cambridge Journals, Vol 53, Issue 3, 2004, s. 538. (537–548).

⁹² Ülker Gürkan, “Avrupa Konseyi ve İnsan Hakları”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 16, Sayı 1-4, Ankara, 1959, s. 133.

değerlere sahip, özgür ulusların bir araya gelerek aynı hedefe yönelik bir birliği kurmasıdır. Avrupa Konseyinin amacı görüldüğü gibi, güçlü bir Avrupa'nın oluşumunu gerçekleştirmek, bireylerin hayat şartlarını iyileştirmek, insani değerleri geliştirmek, parlamenter demokrasi, insan hakları ve temel özgürlüklerden yararlanmasını sağlayıp bu hak ve özgürlükleri korumak olarak ortaya konmuştur⁹³. Türkiye Cumhuriyeti, Avrupa Konseyi kurulduktan yaklaşık üç ay sonra konseye davet edilmiş ve bu daveti kabul ederek 8 Ağustos 1949 tarihinde konseye kurucu üye sıfatıyla katılmıştır. Avrupa Konseyi Statüsü de 12 Aralık 1949 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kabul edilmiştir⁹⁴. Bu bağlamda Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen sözleşmeler Türkiye için önem arz etmektedir.

Avrupa Konseyi terör eylemlerine karşı uluslararası sözleşmeler hazırlayarak ya da kararlar alarak, üye devletlerin onaylarına sunmaktadır. Konsey tarafından onaylanan sözleşmelerde de terörizm açıkça tanımlanmamakla beraber belli eylemler terör eylemleri olarak kabul edilmiştir. Terörizmle ilgili olan sözleşmeler aşağıdaki gibidir⁹⁵:

- 1957 tarihli Suçluların İadesi Sözleşmesi,
- 1975 tarihli Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesine Ek Protokol,
- 1977 tarihli Terörizmin Bastırılmasına Dair Avrupa Sözleşmesi,
- 1978 tarihli Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesine Ek İkinci Protokol,
- 1983 tarihli Şiddet Suçu Mağdurlarının Zararlarının Giderilmesine Dair Avrupa Sözleşmesi,
- 1990 tarihli Suç Gelirlerinin Aklanması, Araştırılması, El Konulması ve Müsaderesine Dair Sözleşme,
- 2001 tarihli Siber Suçlar Sözleşmesi,
- 2003 tarihli Bilgisayar Sistemleri Aracılığıyla Yapılan Irkçı ve Yabancı Düşmanı Eylemlerin Cezalandırılmasına Yönelik Siber Suçlar Sözleşmesi Ek Protokolü,

⁹³ Nesrin Demir, "Avrupa Konseyi Sözleşme ve Şartlarının Avrupa Birliği Kopenhag Kriterlerine Göre Değerlendirilmesi", **Ege Akademik Bakış Dergisi**, Ege Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayınları, C. 6, Sayı 2, İzmir, 2006, s. 157.

⁹⁴ Ali Servet Öncü/Erkan Cevizliler, "Avrupa Bütünleşmesi İçin Önemli Bir Adım: Avrupa Konseyi ve Türkiye'nin Konseye Üyeliği Meselesi", **Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 7, Sayı 13, 2013, s. 15. (15-45).

⁹⁵ Treaty Standards of Council of Europe on Counter-Terrorism (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı'nın desteği ile kurulan Legislationonline resmi internet sitesinden alınmıştır). <http://www.legislationonline.org/topics/organisation/4/topic/5> (Son erişim tarihi 21.05.2014).

- 2005 tarihli Suç Gelirlerinin Aklanması, Araştırılması, El Konulması ve Müsaderesine ve Terörizmin Finansmanına Dair Sözleşme,
- 2005 tarihli Terörizmin Önlenmesine Avrupa Sözleşmesi.

Konumuzla ilgili en güncel sözleşme olması nedeniyle 2005 tarihli Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi'nden kısaca bahsedecek olursak: bu Sözleşme Türkiye açısından 1 Temmuz 2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Sözleşmede geçen terör suçları “Terör Suçunun İşlenmesine Alenen Teşvik” (Madde 5), “Terörist Saflara Katma” (Madde 6), “Terörizm İçin Eğitim” (Madde 7) ve ayrıca Sözleşme'nin ekinde yer alan diğer uluslararası sözleşmelerde tanımlanan suçlar⁹⁶ olarak tanımlanmıştır. Ancak özellikle belirtmek gerekir ki ne bu sözleşme de ne de referans verilen diğer sözleşmelerde terörizm açık ve net olarak tanımlanmamıştır.

c. Avrupa Birliği Düzenlemeleri

Ekonomik politikaları gerçekleştirmek amacıyla başlayıp gittikçe siyasi bir oluşuma doğru hareket etmekte olan Avrupa Birliği, genişlemeyle beraber, küresel alanda meydana gelen gelişmelerden sonra ortak dış ve güvenlik politikası, terörizm, organize suçlar, vize, göç ve iltica gibi siyasi yapılanmayı ilgilendiren çeşitli konularda da bir düzenleme yoluna gitmektedir. Bu düzenlemelerde temel amaç, olası sorunlara karşı daha kolay bir şekilde çözüm bulmaktır⁹⁷. İlkesel olarak AB, terörizmi hem Avrupa'nın hem de diğer coğrafyaların güvenliği ve istikrarı

⁹⁶ 1)16 Aralık 1970 tarihinde Lahey'de imzalanan, Uçakların Yasadışı Olarak Ele Geçirilmesi Sözleşmesi;
 2) 23 Eylül 1971 tarihinde Montreal'de imzalanan, Sivil Havacılığın Güvenliğine Karşı Kanunsuz Hareketlerin Önlenmesi Sözleşmesi,
 3) 14 Aralık 1973 tarihinde New York'da kabul edilen, Uluslararası Korunan Kişilere Karşı İşlenen Suçların Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi;
 4) 17 Aralık 1979 tarihinde New York'da kabul edilen, Rehin Alma Olaylarına Karşı Uluslararası Sözleşme;
 5) 3 Mart 1980 tarihinde Viyana'da kabul edilen, Nükleer Maddelerin Fiziksel Korunması Hakkında Sözleşme;
 6) 24 Şubat 1988 tarihinde Montreal'de imzalanan, Uluslararası Sivil Havacılığa Hizmet Veren Havaalanlarında Kanunsuz Şiddet Eylemlerinin Önlenmesi ile İlgili Protokol;
 7) 10 Mart 1988 tarihinde Roma'da imzalanan, Denizcilik Seyrüsefer Güvenliğine Karşı Yasa Dışı Eylemlerin Önlenmesi Sözleşmesi;
 8) 10 Mart 1988 tarihinde Roma'da imzalanan, Kıta Sahaneliği Üzerinde Bulunan Sabit Platformların Güvenliğine Karşı Kanunsuz Eylemlerin Önlenmesi Protokolü;
 9) 15 Aralık 1997 tarihinde New York'da kabul edilen, Terörist Bombalamalarının Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi,
 10) 9 Aralık 1999 tarihinde New York' da kabul edilen, Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi.

⁹⁷ Emin Çarıkçı, **Ekonomik Gelişmeler ve Türkiye-AB İlişkileri**, Ankara: Tutubay Yayınları, 2001, s. 309.

açısından tehdit olarak görmektedir. Ancak Birliğe üye devletlerin bu tehdide ilişkin algı derecesi birbirinden farklılık gösterdiğinden AB içinde terörizmle mücadelede uzun vadeli önlemler yerine, ortaya çıkan sorunlara yönelik tepkisel karşılık verme şeklinde bir işbirliği ortaya çıkmaktadır. Üye devletlerin sınırlı işbirliğine rağmen AB, özellikle 11 Eylül saldırılarından sonra terörizmle mücadelede örgüt olarak etkinliğini arttırmak için güvenlik, sağlık, finans, birlik hukuku gibi alanlarda düzenlemeler yapma yoluna gitmektedir. Ayrıca AB, kendisine üye olmayan devletlerle, BM ve NATO gibi uluslararası örgütlerle de terörizmle mücadele konularında işbirliği yaparak üye devletlerin politikalarını birbirine yakınlaştırmaya çalışmaktadır⁹⁸.

Terörle Mücadelede AB belgeleri şu şekildedir⁹⁹:

Temel Belge;

- Avrupa Birliği Anlaşması'nın 4. Başlığı Altındaki Adli Kolluk ve Yargı İşbirliği Hükümlerini düzenleyen 29. Madde,

Avrupa Birliği Konseyi'nin Düzenlemeleri;

- Terörist grupların finansmanı ile mücadelede yönelik 1999 tarihli Tavsiye Kararı,

- Kara para aklama, suç gelirlerinin takibi, dondurulması ve el konulmasına yönelik 2001 tarihli Konsey Çerçeve Kararı.

- 2001 tarihli Terörizmle Mücadele Amacıyla Özel Önlemlerin Uygulanmasına Dair Ortak Tutum,

- Avrupa Tutuklama Emri ve Üye Devletler arasında teslim prosedürü ile ilişkili 2002 tarihli Konsey Çerçeve Kararı,

- Ciddi suçlarla mücadeleyi desteklemeye yönelik bir görüş olarak Eurojust'ın kurulmasına dair 2002 tarihli Konsey Kararı,

- 2002 tarihli Terörizmle Mücadelede Dair Konsey Çerçeve Kararı,

⁹⁸ Umut Kedikli, "Avrupa Birliği'nin Terörizmle Mücadele Politikaları ve Hukuki Boyutu", **Uluslararası Hukuk ve Politika**, C. 2, Sayı 7, Ankara: USAK Yayınları, s. 54.

⁹⁹ Counter Terrorism-European Union, <http://www.legislationline.org/topics/organisation/6/topic/5> (Son erişim tarihi 29.05.201).

Avrupa Birliği içerisinde malların veya delillerin dondurulması emirlerinin uygulanmasına dair 2003 tarihli Konsey ereve Kararı,

- Terör suçlarıyla ilgili işbirliği ve bilgi paylaşımına dair 2005 tarihli Konsey Kararı,

- 2004 tarihli Schengen Bilgi Sistemi İçin Terörle Mücadeleyi de Kapsayan Bazı Yeni Fonksiyonların Girişi ile İlgili 871/2004 Numaralı Konsey Regasyonu,

Avrupa Birliği Parlamentosu Düzenlemeleri;

- Verilerin saklanmasına dair 2006 tarihli 2006/24/EC Direktifi

Diğer Düzenlemeler;

- 2006 tarihli AB Gözden Geçirilmiş Terörizmle Mücadele Harekat Planı,

- 2005 tarihli AB Terörizmle Mücadele Stratejisi,

- 2007 tarihli AB Terörizmle Mücadele Harekat Planı.

Avrupa Birliği Konseyi'nin 27 Aralık 2001 tarih ve 931/PESC sayılı, Terörizmle Mücadele Amacıyla zel önlemlerin Uygulanmasına Dair Ortak Tutum'da yer alan tanımlar AB Konseyi'nin 13 Haziran 2002 tarih ve 475/JAI sayılı Terörizmle Mücadeleye Dair ereve Karar'a aktarılmıştır. Bu Kararın amacı ye devletlerin terörizme dair mevzuatlarını yakınlaştırmak ve terörle mücadelede işbirliği sağlamaktır. Kararın 1. maddesinde terör suçlarını oluşturacak fiiller sıralanmıřtır¹⁰⁰. Buna göre;

- Bir grup insanı ciddi olarak yıldırmak veya

- Hukuka aykırı olarak kamu kurumlarını veya uluslararası bir kuruluğu belli bir davranışta bulunmaya veya bulunmamaya zorlamak yahut

- Bir ülkenin temel siyasal, anayasal, ekonomik veya sosyal yapısını veya istikrarını bozmak amacıyla işlenen, nitelikli veya özü itibariyle bir ülkeye veya uluslararası bir kuruluğu ağır saldırı oluşturabilen şu fiiller terörizm suçları olarak nitelendirilecektir: Bir kişinin ölümüne neden olabilecek saldırıda bulunmak; adam

¹⁰⁰ mit Kocasakal, **Avrupa Birliği Ceza Hukukunun Esasları**, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2004, s. 204.

kaçırma, rehin alma; insanların ölümüne ve ekonomik kayba neden olabilecek biçimde tesis, işletme, bina veya kurumlarda patlamaya neden olma; hava veya deniz taşıma araçlarını ele geçirmek; ateşli, patlayıcı, yanıcı ve zehirleyici maddelerle nükleer veya biyolojik maddeleri bu tür amaçlarla ele geçirmek ve kullanmak¹⁰¹.

Teröristler çeşitli yollardan elde ettikleri gelirleri kullanabilmek için bunları finansal sisteme yerleştirmek zorunda olduklarından kara para aklama faaliyetlerine ihtiyaç duyarlar. Yasal mali sistem içerisinde yapılmak zorunda olan bu fiiller takip edilir ve anlamlı hale getirilirse, yasal olmayan gelirlere kaynaklık eden suç faaliyetlerine de ulaşılması mümkün hale gelebilir. Bu nedenle, yasal mali sistem içerisinde gerçekleştirilmek zorunda olan aklama suçu, suç örgütlerinin bu çerçevede terör örgütlerinin yumuşak karnını oluşturmaktadır¹⁰². Buna bağlı olarak devletler arasında terörizmin finansmanının önüne geçmek amacıyla birçok işbirliği mevcuttur. Bu konuda terör şüphelilerinin listeleri hazırlanarak bunlara ait mal varlıklarına el konulmuştur. Finansman sağlayan kişiler ulusal ve uluslararası alanda cezai yaptırımlara maruz kalmıştır. Bu konuda özellikle şüpheli kişinin listeye girmesi ve masum olması halinde listeden nasıl çıkacağı hususundaki eleştiriler mevcuttur¹⁰³. Başka bir ifadeyle, her ne kadar terörizmin finansmanının önlenmesi yararlı ve gerekli olsa da, devletlerin oluşturmaya çalıştıkları güvenlik çemberinde cezada kanunilik ve kişilerin masumiyet karinesi ilkelerine de uymaları gerekmektedir¹⁰⁴.

B. Propaganda Kavramı

Propaganda, insanlık tarihinin ayrılmaz bir parçasıdır ve propagandanın felsefi ve teorik kökenlerinin izleri Antik Yunan'a kadar sürülebilmektedir. Büyük İskender, Roma İmparatorluğu ve Erken Hristiyanlık dönemlerinde etkin şekilde kullanılan propaganda reform hareketinin dinsel ihtilafının bütünleyici bir unsuru olmuştur. Katolik Kilisesi'ne karşı savaşında Martin Luther King tarafından derhal kullanılmaya başlanılan yeni keşfedilmiş matbaa, propaganda niteliğini haiz yazıları geniş kitlelere aktaran ideal bir araç olarak kullanılmıştır. Özellikle Amerikan ve

¹⁰¹ Kocasakal, **Avrupa Birliği Ceza Hukukunun Esasları**, s. 204-205.

¹⁰² Ümit Kocasakal, **Karapara Aklama Suçu**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İstanbul, 2000, s. 3.

¹⁰³ Ümit Kocasakal, "Terörizmin Finansmanı", **18. Uluslararası Ceza Hukuku Kongresi**, İstanbul: Türk Ceza Hukuku Derneği, s. 122.

¹⁰⁴ M. Kerem Osmanoğlu, "Ceza Adalet Sisteminde Yapılan Değişiklikler ve Türk Adalet Sistemindeki Yansımaları", **Ankara Barosu Dergisi**, Sayı 2012/ 2, Ankara, 2012, s. 434.

Fransız Devrimlerinde propagandacılar ve sonrası Napolyon tarafından her yeni iletişim aracı derhal kullanılmaya başlanmıştır. 19. yüzyılın sonlarına doğru kitle iletişimin büyüklüğündeki ve hızındaki gelişmeler, propagandanın çok yönlülüğü ve etkinliğini büyük ölçüde arttırmıştır. 20 ve 21. yüzyıllarda kitle iletişim teknolojilerinin kapsamı ve hızındaki benzersiz gelişme sayesinde neredeyse kontrolsüz olan sayısız kaynaktan bilgi akışının nasıl büyüdüğüne şahit olduk. Propagandanın kamuoyunu yöneten, tutumları manipüle eden ve bilgi akışını kontrol eden yönü ifade özgürlüğünün kapsamına girmektedir¹⁰⁵. İfade özgürlüğü sadece düşüncelerin soyut bir şekilde yayılması ve açıklanmasını değil, aynı zamanda, aktif, sistemli ve inandırıcı bir şekilde başkalarına aşılmasını, telkin ve tavsiyesini, yani propagandasını da içermektedir¹⁰⁶.

1. Propaganda Tanımları

Propaganda, kelime olarak Latince yeni fidanlar elde etmek üzere toprağı ekme anlamına gelen “propagare” kökünden gelmektedir. Kelime, uygulamadaki karşılığına ilk olarak Roma İmparatoru Sezar’ın döneminde, günlük olayları imparatorluğun perspektifinden duyuran duvar gazetesi olan “Acta Diurna”nda karşımıza çıkmaktadır¹⁰⁷. Ancak, kelime günümüz anlamında ilk kez 1622 yılında Vatikan’ın yeniden başlayan din savaşlarına karşı yalnızca silahlı mücadelenin yeterli olmayacağını görerek oluşturulan “Sacra Congregatio de Propaganda Fide” Katolik Kilisesi’nin inancını yayma kutsal kongresi anlamına gelen örgütün isminde kullanılmıştır¹⁰⁸.

Türk Dil Kurumu’na (“TDK”) göre propaganda; bir öğreti, düşünce veya inancı başkalarına tanıtmak, benimsetmek ve yaymak amacıyla söz, yazı vb. yollarla gerçekleştirilen çalışma, yaymaca anlamına gelmektedir¹⁰⁹.

¹⁰⁵ Garth S. Jowett, “Propaganda Through the Ages”, **Propaganda and Persuasion**, Eds. Garth S. Jowett/Victoria O’Donnel, California: SAGE Publications INC, 2012, s. 51-52.

¹⁰⁶ Özlem Yenerer Çakmut, “Ceza Hukukunda Propaganda ve Düşünce Özgürlüğü”, **Prof. Dr. Sahir Erman’a Armağan**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Eğitim, Öğretim ve Yardımlaşma Vakfı Yayını, No. 8, 1999, s. 135-136.

¹⁰⁷ Toby Clark, **Sanat ve Propaganda**, Çev. Esin Hoşsucu, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2004, s. 12.

¹⁰⁸ Terence H. Qualter, Propaganda Teorisi ve Propagandanın Gelişimi”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Çev. Ünsal Oskay, C. 35, Sayı 1, 1980, s. 255; Clark, **Sanat ve Propaganda**, s. 12.

¹⁰⁹ TDK Büyük Türkçe Sözlük, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.537b9643db5524.09252565 (Son erişim tarihi 20.05.2014).

Yargıtay Ceza Genel Kurulu da propagandayı belli bir görüşün toplum içinde yayılmasını, fikir ve kanaatlerin kökleşmesini sağlamak için, bu amacın gerçekleşmesine yönelik olarak her türlü maddi ve manevi araca başvurarak, telkin, teşvik ve etkide bulunmak olarak tanımlamıştır¹¹⁰.

Anayasa Mahkemesi'ne göre de propaganda, belli bir amacı gerçekleştirmek ve yandaş kazanmak için düşüncelerin birden çok kişilerin bilgilerine ulaştırılmasını öngören bir etkileme eylemi ve yöntemi, bir görüşü yayma, tanıtmaya, benimsetme amacına yönelik eylemler olarak tanımlamıştır¹¹¹.

Tanör'e göre propaganda bir düşüncüyü açıklama biçimidir, düşüncenin istismarı ya da kötüye kullanma biçimi değildir¹¹². Teziç'e göre propaganda suçları ile düşünce değil, düşüncenin kötüye kullanılması cezalandırılmaktadır¹¹³.

2. Propaganda Tarihçesi

M.Ö. 500'den önceki yıllarda hükümdarlar tarafından özellikle savaş ve dine destek için etkin propaganda teknikleri kullanılmıştır. "Kral adına", "tanrı adına" ya da yaşayan "tanrı adına savaşmak" gibi söylemlerin yanı sıra özellikle Mısır Firavunlarında görülen Sfenks ve piramitlerde olduğu gibi gösterişli kamu anıtlarında kişiselleştirilmiş propaganda formlarını görebilmekteyiz. Antik Yunan'da da M.Ö. 480'de Xerxes'in fetihlerinin artması üzerine bunu durdurmak için Yunan şehir devletlerinin oluşturduğu orduların harekate başlayacakları yönünde bilgi dezenformasyonu yayılmaya başlanmıştır. Ancak başarılı olamamıştır. Bu da ihtimale ya da gerçeğe dayanan propogandanın daha başarılı olacağı özelliğinin ortaya çıkmasını sağlamıştır¹¹⁴. Antik Yunan'da sofistlerin söz söyleme sanatıyla birlikte kullandıkları ilk propaganda faaliyetleri "retorik", sadece hitabet, güzel konuşma değil, aynı zamanda insanları belirli amaç doğrultusunda harekete geçirme sanatıdır¹¹⁵.

¹¹⁰ YCGK. E. 1999/33 K. 1999/38 T. 16.03.1999.

¹¹¹ AYM. E. 1991/18 K. 1992/20 T. 31.03.1992.

¹¹² Bülent Tanör, **Türkiye'nin İnsan Hakları Sorunu**, İstanbul: BDS Yayınları, 1990, s. 70.

¹¹³ Erdoğan Teziç, "Türkiye'de Siyasal Düşünce ve Örgütlenme Özgürlüğü", **Anayasa Yargısı**, C. 7, Ankara, 1990, s. 39.

¹¹⁴ Jowett, **Propaganda and Persuasion**, s. 53-54.

¹¹⁵ Ahsen Armağan, "Siyasal Bir İletişim Türü Olarak Propaganda", **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, Sayı 9, 1999, s. 418.

Büyük İskender olarak bilinen Makedonya Kralı III. İskender ayrıca görkemli olayların önemini bilen usta bir propagandacıydı. Bu yüzden Makedonya ve Pers birliği için girişimleri ve onun gözünde tüm halkın eşit olduğu yönündeki eylemleri ile hiçbir siyasi anlaşmanın sağlayamayacağı başarıyı propagandanın sembolik eylemleri ile sağlamıştır¹¹⁶.

M.Ö. 50-M.S. 50. yıllar arasında Roma İmparatorluğu tarafından başvuru alan tüm uygun sembolik öğelerin kullanıldığı sistematik propaganda eylemleri, İmparatorluğun etkin ve yoğun kontrol ağı yaratmasına olanak sunmuştur. Varlık ve güçlerini tüm keşfettikleri yerlere sembolizm teknikleri kullanarak mimari, sanatsal, edebi eserlerle, savaş merasimleri (zafer alayları)¹¹⁷ hatta tedavüldeki paralar yolu ile göstermişlerdir ki bunlar günümüzde bile hala onların güçlerini hatırlamamızı sağlamaktadır. Özellikle Sezar'ın kendini doğaüstü gösterecek şekilde insanların psikolojilerine hitap ederek sembolize etme yöntemi günümüz dünyasında Mussolini ve Hitler'de görmekteyiz¹¹⁸.

Uzun ve seri şekilde yapılan propagandanın gücünü özellikle İslamiyet, Hristiyanlık ve Budizm'in kendi dinlerini yayma alanında görmekteyiz. Her ne kadar bu üç yaygın din farklı stratejiler kullansalar da hepsinde ortak olarak karizmatik figürlerin, yoğun sembolizmin, ahlak felsefesinin ve de muhataplarının ihtiyaçlarına karşılık vermesi gibi ortak yönleri bulunmaktadır. Böylelikle insanlar üzerinde kendi dinlerinden bu mevcut dinlere geçme yönünde kazanım elde etmişlerdir. Dini propaganda her zaman toplum için iyi olanı istediğini iddia etmektedir. Haçlı seferleri, reform ve reform karşıtı eylemlerde yine propaganda yöntemleri kullanılmıştır. Ayrıca inanan insanlara manevi ödüller vaat ederek günümüze kadar uzanan din menşeli savaşlara da neden olmaktadır¹¹⁹.

Sistemli bir şekilde ilk propaganda faaliyetleri 1622 yılında, Vatikan'ın yeniden başlayan din savaşlarına karşı yalnızca silahlı mücadelenin yeterli olmayacağını görerek Katolik Kilisesi'nin inancını yayma kutsal kongresi anlamına gelen "Sacra Congregatio de Propaganda Fide"yi kurmasıyla başlamıştır. Propaganda Kurumunun çalışmaları geniş çapta ve "topluluk bilincine" seslenecek nitelikteydi. Yani bireylere değil, Amerika'da puta tapanlar ile Avrupa'daki

¹¹⁶ Jowett, **Propaganda and Persuasion**, s. 55.

¹¹⁷ Keane John, **Medya ve Demokrasi**, Çev: Haluk Sahin, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1993, s. 75.

¹¹⁸ Jowett, **Propaganda and Persuasion**, s. 56.

¹¹⁹ Jowett, **Propaganda and Persuasion**, s. 58-64.

Protestan halklara seslenilmekteydi. Propaganda kuruluşunun denetiminde ve genel bir çerçevede içinde hazırlanan bu materyallerin erişilmek istenen kitlelere sunulmasında izlenecek yöntemlerin ve diğer sunum ayrıntılarının saptanması ise, içinde çalışılacak ülkelerin o günkü koşullarına göre yerel Kilise görevlilerine terk edilmiş bulunmaktaydı. Bu propaganda çalışmasında merkezin tespit ettiği genel çalışma ilkesi ise, insanlara Roma Kilisesi'nin doktrinini gönüllü olarak benimsetmektir. Katolikliği sistemli bir şekilde yaymak için geliştirilen Papa 16. Gregory'nin bu planının, kurucusunun düşündüklerini aşan, iki sonucu daha oldu: birincisi, daha sonraları kamuoyunu kontrol etmek, böylece kitlelerin eylemlerini güdümlenmek isteyen başka propagandacılara bir örnek oluşu; ikincisi, kamuoyunun günümüzdeki biçimiyle kontrol edilmesiyle sonuçlanan uygulamaları kolaylaştırmış oluşu. Başlangıçta kelime olarak ilk anlamıyla ve herhangi bir doktrini yaymak için kurulan örgütleri ifade etmek amacıyla kullanılan propaganda terimi, zamanla, doktrinin kendisini ifade etmek için kullanılmış; sonraları ise, doktrini yaymak için yararlanılan teknikleri ifade etmekte de kullanılmaya başlamıştır. Propagandanın böyle ortaya çıkması nedeniyle kuzey Protestan ülkeleri Papalık tarafından geliştirilen bu propaganda yöntemine bozguncu, sakıncalı anlamlar yüklemiştir.¹²⁰

Yazılı basımdaki, kağıt yapımındaki ve taşımacılıktaki gelişmeler sayesinde mesajların sayısı artan okuyucu kitlesine ulaşması, siyasal özgürlük adına politik ajitasyon yaparak insanların bu fikri benimsemesi açısından 18. yüzyıl bir devrimdir. Ancak siyasal, ekonomik veya sosyal nedenlerden dolayı okur-yazarlık oranı düşük seviyedeydi. Buna çözüm olarak da siyasal karikatür gibi görsel ürünlerle insanlara ulaşılması 18. yüzyılda ortak satirik bir görsel dil oluşturmuştur¹²¹.

Tarihçilere göre, Britanya'ya karşı yapılan Amerikan devriminin felsefi temellerinin kaynaklarının çok çeşitli olmasına karşın birçok kaynağın John Locke'un eserleri dâhil olmak üzere 17. yüzyıl itibari ile başlayan siyasi yazılar olduğu yönündedir. 1740 itibari ile Britanya baskılarına rağmen çıkarılan gazeteler de propaganda niteliğindeki bilgilerin yayılması açısından önem arz etmektedir. Amerikan kolonistleri arasında okur-yazarlık yüksek olduğu için, bununla beraber matbaa araçlarına yönelik yapılan saldırılar nedeniyle yayımlanan bilgilerin doğruluğuna olan inanın artması ile bu görüşler hızla yayılmıştır. Gazete yoluyla

¹²⁰Qualter, **Propaganda Teorisi ve Propagandanın Gelişimi**, s. 255-256.

¹²¹Jowett, **Propaganda and Persuasion**, s. 76.

yapılan propagandaya klasik bir örnek olarak 1770’te gerçekleşen sözde Boston katliamı verilmektedir. Britanya kuvvetlerine yönelik yapılan tahrik sonrası 11 kişinin yaralanması (4’ü ölümcül yaralanıp daha sonra ölüyor) üzerine özellikle abartılarak ve birleşmeye yönelik yapılan¹²² siyasi karikatürler hızla yayılarak devrim süresince karikatürün bir propaganda silahı olarak kullanılmasını sağlamıştır¹²³.

Benjamin Franklin de gazeteciliğini, bilim adamlığını ve diplomatlığını avantaja döndürerek bu dönemdeki içgüdüsel propaganda uzmanlarından biri olmuştur. Diplomat olarak, Koloni Davasını Fransız mahkemesinde savunurken taktığı kürk şapka ve gösterişli kıyafetler Yeni Dünya’nın gösterişsiz soyluluğunun sembolü olmuştur. Bununla beraber Britanya’ya karşı askeri ve mali yardım için yapmış olduğu görüşmelerle Fransız nesillerinin zihninde uzun yıllar kalmıştır. Devrim mücadelesi döneminde yapmış olduğu hem kara hem de beyaz propagandalar sayesinde de gazetecilik yeteneğini kullanmıştır. Amerikan vatanseverlerinin Britanya’ya yapmış olduğu devrimden esinlenen Fransızlar da despotik monarşiye karşı yeni bir hükümet biçimi öngörmüşlerdir. Bu değişimi başarıya ulaştırmak için, Devrim liderleri geniş çaplı kitlesel bir propaganda kampanyasına başlamıştır. Basılan gazetelerin artması ve sembolik olarak eski rejimi temsil eden Bastille Hapishanesi’nin yıkılması eylemleri propagandanın gösteri ile taçlandırılmasıdır. Kıyafet reformu yapılması ve tasarlanan yeni kıyafetler büyük bir propaganda aracı olmuştur. Bununla beraber devrim kışkırtıcısı olan ressam Jacques Louis David, daha sonra devrimcilerle ters düşmesi sebebiyle Napolyon adına çalışarak kendi yarattığı çok özel imparator imajı ile Napolyon’un propagandasını yapmıştır. Çizimleri ile realizm algısıyla yapılmış, zamanının devrim kapsamıyla oldukça uygun orta sınıf bir lider imajı yaratmıştır. Onun eserleri, sanat eseri ile kendi politik rejimlerini yüceltmek isteyenlere ilham vermeye devam etmiştir. Fransız devrimcileri doktrinlerini çok çeşitli iletişim araçları ile başta Avrupa olmak üzere tüm dünyaya yayılarak yeni sosyal ve siyasal yapıların ortaya çıkmasını sağlamıştır¹²⁴.

¹²² Mesela kolonileri temsil edecek şekilde sekize bölünmüş ölü bir yılan karikatürize edilmiş ve altına “Katıl ya da Öl” yazılmıştır.

¹²³ Jowett, **Propaganda and Persuasion**, s. 80-81.

¹²⁴ Jowett, **Propaganda and Persuasion**, s. 86-88.

Bununla beraber, propagandanın siyasal yaşamın içinde sürekli ve temel önemde bir görünüm kazanması ve de geniş kapsamlı, örgütlü bir propagandanın oluşması için gerekli koşullar ancak 19. yüzyıldaki ulus devletleriyle birlikte ortaya çıkabildiği için esas itibarıyla propaganda çağdaş sayılabilecek bir olgudur¹²⁵.

Bununla beraber, 19. yüzyıl sonlarında çok az sayıdaki ileri görüşlü bazı siyaset bilimcileri propagandanın demokrasi için ayrıca olası bir tehdit niteliği taşıyabileceğine işaret etmişlerdir. Fakat 1914 yılında demokrasi için tehdit teşkil edebileceği ileri sürülen propagandanın yerini, siyasetçilerin yaptıkları mücadelede kitlelerden destek sağlamak için kullandıkları rüşvet, yolsuzluk ve şiddet kullanımının aldığı görülmüştür. O dönemde bile, bazı siyaset bilimcilerce çağdaş siyasetin en önemli öğelerinden biri olduğu söylenen propaganda, birçokları için henüz hiç duymadıkları bir kavram olmakla beraber çoğunlukla geniş kitleler propagandanın tehlikeli yönünün de olması sorunundan habersiz bulunmaktaydı¹²⁶.

Günümüz anlamında propagandayı Bolşeviklerin, özellikle de Lenin'in başlattığı bir gerçektir. Lenin tarzı propagandanın ayırt edici özelliği Domenach'e göre yapılan propagandanın gerçekliği ve doğrululuğudur. Lenin Rus halkına, Marksizm'i elverişli bir siyasi eylem olarak sunmayı bilmiştir, Lenin Rus ordusunun milyonlarca köylü ve askerinin iki temel isteğini Toprak ve Barış olmak üzere iki parolada birleştirmiştir. "Toprak" ve "Barış" yalnızca bir parola değil, aynı zaman da büyük kitleleri savaşa ve yoksulluğu yok etmeye çağıran ve de onlara siyasi bir amaç gösteren bir silahtır¹²⁷.

Bununla beraber propaganda eğitimi II. Dünya Savaşı öncesi döneminde hız kazanmıştır. Amerika, I. Dünya Savaşı sırasında son derece etkin olarak kullandığı propaganda tekniklerinin kendilerine karşı da kullanılacağı konusunda endişelenmesi sebebiyle 1937 yılında Propaganda Analizi Enstitüsü kurulmuştur. Bu Enstitü özellikle Almanya'da Nazilerin doğuşu ve Nazi Propagandasının Amerika'daki ihtimali etkileriyle ilgilenmekteydi¹²⁸.

¹²⁵ Qualter, **Propaganda Teorisi ve Propagandanın Gelişimi**, s. 257.

¹²⁶ Armağan, **Siyasal Bir İletişim Türü Olarak Propaganda**, s. 419.

¹²⁷ Jean Marie Domenach, **Politika ve Propaganda**, Çev. Tahsin Yücel, 2. Baskı, İstanbul: Varlık Yayınları, 1995, s. 27.

¹²⁸ Jacques Seguela, **Eğlenceli Şeydir Su Reklamcılık**. Çev: Nihal Önel, İstanbul: Doğan Kitap, 1997, s. 57.

Hitler, Lenininci propaganda yaklaşımını değiştirerek propagandayı her olgu için kullanabilen bir silah haline sokmuştur. Böylece propaganda bir taktik ve kendine özgü ilkeleri olan özel bir sanat haline gelmiştir. Kitlenin yoğunlaştıkça daha duygulu, daha feminen bir nitelik kazandığını düşünen Hitler, bu sebeple Nazizm ideolojisini güç üzerinde temellendirmiş, sembolleri, sloganları ve şarkıları insanları koşullandıran destek unsurlar olarak etkili bir şekilde kullanmıştır¹²⁹. II. Dünya Savaşı ya da Nasyonal Sosyalist Almanya denildiğinde, Hitler'den sonra akla gelen ilk isim olan Nasyonal Sosyalist Almanya Propaganda Bakanı Goebbels'tir. Propagandanın, en az savaş cephelerinde elde edilen zaferler kadar önemli ve değerli olduğunu düşünen Hitler'in kurmuş olduğu bakanlığın başına getirdiği Goebbels, Hitler ile beraber, propagandanın mevcut tüm tekniklerinden faydalanmıştır¹³⁰. Hitler ve Goebbels, modern propagandanın gelişmesinde yadsınamaz katkılarda bulunmuşlardır. Nazi propagandasını yönlendiren Goebbels'in propaganda teorisinin temelini iki kavram oluşturmaktadır: "*haltung*" (tutum) ve "*stimmung*" (ruh hali). *Haltung*, davranma, iş, katlanma gibi somut tutumları; *stimmung* da, hissetme, duyma, ruh hali, anlayış gibi soyut tutumları ifade etmektedir. Mesela bombardımandan sonrası, toplumun *haltung* düzeyi iyi fakat *stimmung* düzeyi zayıf olabilir. *Stimmung*, manevi güçtür ve neşelenme ile geçebilir, fakat *haltung* düzenin sürmesi için, karşılığı ne olursa olsun mutlaka korunması gerekli bir şeydir ve hatta bunun için güç kullanılmalıdır.¹³¹

Kısaca propagandanın bilimsel olarak ele alınması ve bir etki aracı olarak kullanılması Lenin ve Hitler dönemlerinde gerçekleştirilmiştir. Bununla beraber siyasal propagandanın önem kazandığı 1920'li yıllardan günümüze kadar yaşanan toplumsal ve teknolojik gelişmeler nedeniyle propagandanın yapısı değişmiştir¹³².

Kitle iletişim araçlarındaki muazzam gelişme sonunda bir mesajın aynı zamanda milyonlarca kişiye iletilmesi 1900'lü yıllar ve sonrasında propaganda için önemli bir ögedir¹³³. Domenach, organize bir kurum olarak propagandanın günümüzde eylem alanını, kitleyi ve eylem yollarını kolaylıkla belirlediğini

¹²⁹ Domenach, **Politika ve Propaganda**, s. 25.

¹³⁰ Huriye Kuruoğlu, **Propaganda ve Özgürlük Aracı Olarak Radyo**, İstanbul: Nobel Dağıtım, 2006, s. 9.

¹³¹ Erol Çankaya, **İktidar Bu kapağın Altındadır Gösteri Demokrasisinde Siyasal Reklamcılık**, İstanbul: Boyut Yayınları, 2008, s. 32.

¹³² Nejdet Atabek, "Propaganda ve Toplumsal Kontrol", **Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, Sayı 2/4, 2003, s. 6.

¹³³ Armağan, **Siyasal Bir İletişim Türü Olarak Propaganda**, s. 419.

söylemektedir¹³⁴. Günümüzde, kitle iletişim araçlarının bu gelişimine paralel şekilde, propaganda “*kitleye yönelik bir dil*” durumunu almıştır. Bu dil, kamuoyunun desteğini almak ve kamuoyunu etkilemek için birçok politikacı ve devlet adamınca farklı şekillerde kullanıldığı¹³⁵ gibi terör örgütleri tarafından da yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Korkutma ve şiddet yöntemleriyle kendileri için siyasi çıkar elde etmek için kanuna aykırı eylemler gerçekleştiren tüm terör örgütleri, eylemlerini gerçekleştirdikleri mecra neresi olursa olsun propaganda yapmaktadır. Terör örgütlerinin birçoğu dergi ve gazeteler yayımlayarak, internet siteleri oluşturarak, bildiri ve el ilanları dağıtarak, televizyon, radyo ve diğer iletişim araçlarını kullanarak, daha geniş kitleleri etkileyebilmeyi amaçlamakta ve bu yolla eylemlerini meşrulaştırmaya yönelmektedirler¹³⁶.

3. Propagandanın Amacı ve Araçları

Propaganda bir düşünceyi yayma amacıyla sözlü veya yazılı bir faaliyet olarak da ifade edilmektedir¹³⁷. Propagandada önemli olan muhatap kitlenin etkilenmesi, düşüncelerinin yönlendirilmesi hatta düşüncelerinin denetiminin ele geçirilmesi olduğu için bunun hangi yolla yapılmış olduğunun aslında çok da önemi yoktur¹³⁸. Mektup, duvar yazısı, el ilanı, gazete, afiş, poster, dergi ve kitaplar propaganda yapanın kullandığı veya kullanabileceği elverişli araçlardan sayılabileceği gibi televizyon, internet, sinema, sergi ve sanat gösterileri, tiyatro, ayrıca mitingler, seminer, konferans, panellerde de propaganda yapanın vazgeçemeyeceği vasıtalarındandır¹³⁹. Mobil iletişim araçlarının kısa mesaj servisleri ve sosyal medya araçları bugün insanların önemli bir bölümüne birebir ulaşma olanağı, teknolojinin sunduğu sayılamayacak kadar çok propaganda yollarından sadece bir tanesidir¹⁴⁰.

¹³⁴ Domenach, **Politika ve Propaganda**, s. 9.

¹³⁵ Tuba Kalçık, **Televizyonda Siyasal Propaganda ve AKP**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2007: Ankara, s. 56.

¹³⁶ Mehmet Işık, **Terör Örgütlerinin Bir Propaganda Aracı Olarak İnterneti Kullanması Örnek Olay PKK Terör Örgütü**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009, Ankara, s. 11 – 12.

¹³⁷ Cengiz Bardak, **Açıklamalı İçtihatlı Terörle Mücadele Kanunu ve Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kanunu**, Ankara: Yetkin Yayınevi, 1997, s. 29.

¹³⁸ Zeki Yıldırım, **İfade ve Basın Özgürlüğü Bağlamında Terörizmin Propagandası Suçu**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2014, s. 40.

¹³⁹ Sulhi Dönmezer, **Toplumbilim**, 12. Baskı, İstanbul Beta Basım Yayım A.Ş., 1994, s. 379-381.

¹⁴⁰ Deniz Sarıyıldız, **Görsel İletişim Araçlarıyla Türk Karşıtı Soykırım Propagandası**, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gebze, 2006, s. 44.

Propagandada asıl hedef; belirli bir konuda bireylerin, grupların ve toplumun tutum, kanaat, fikir ve düşüncelerinin etki altına alınarak propaganda yapanların çeşitli vasıtalarla kendi istekleri doğrultusunda değiştirmesidir. Dönmezer'e göre bu değişim; semboller, söz, hareket, jest, resim, müzik ve diğer araçlar yardımı ile kişilerin düşünce, davranış, tutum, inanç değer ve tavırlarına bazı suni araçlar ve manevralarla etki yapmak metodu ile etkili bir şekilde getirilmektedir¹⁴¹.

4. Propagandanın Türleri

Hedef kitlelerdeki istenilen eylem ya da düşünce değişikliklerini gerçekleştirme amacını haiz olan propagandanın, kaynağı, amacı, içeriği, kullanıldığı alan ve hedef kitlenin konumu ve niteliğine göre olmak üzere çok sayıda türü vardır. Propagandayı sınıflandırmak için çeşitli kategorilere ayırarak değerlendirme yapmak daha yararlı olacaktır¹⁴². Buna göre propagandayı;

- Kapsamı bakımından propaganda (Genel – Sınırlı – Ferdi Propaganda),
- Sahası bakımından propaganda (İç – Dış Propaganda),
- Konusu bakımından propaganda (Siyasal – Ekonomik – Kültürel – Askeri Propaganda),
- Yapılış şekillerine göre propaganda (Beyaz – Gri – Kara Propaganda)
- Diğer propaganda çeşitleri (Silahlı – Karıştırmacı ve Bütünleştirici Propaganda) olmak üzere ana başlıklar altında tasnif edilebilmektedir.

a. Kapsamı Bakımından Propaganda

Kapsamı bakımından propaganda genel, sınırlı ve ferdi propaganda olmak üzere üç grupta toplanabilir.

¹⁴¹ Dönmezer, **Toplumbilim**, s. 397.

¹⁴² Erdal Eke, **Siyasal Propaganda Araçlarının Seçmen Davranışı Üzerindeki Etkisi: Isparta Örnek Olayı**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2008, s. 60.

aa. Genel Propaganda

Muhatabı büyük kalabalıklar yani büyük kitleler olan genel propaganda, tüm ülkeyi kapsayan yani bütünsellik özelliğine sahip bir propaganda türüdür.¹⁴³

bb. Sınırlı Propaganda

Daha çok bir bütünün belli parçalarında etkin olan bir propaganda çeşidi olarak sınırlı (mevzii) propogandanın muhatabı, ülkenin belli bir alanında oluşan bir hoşnutsuzluğu gidermek ya da bu hoşnutsuzluk çevresinde toplanan kitleleri belli yönlere yönlendirmek için yapılan bir propoganda türüdür¹⁴⁴.

cc. Ferdi Propaganda

Adından da anlaşıldığı gibi kişisel propoganda kişilere yönelmiş propoganda türüdür. Bu propoganda türü genel olarak yurtdışında kullanılmaktadır. Mesela, büyükelçilerin buldukları ülkelerdeki şahsi ilişkileri ve dostluk kazanma çabaları bu propoganda türüne bir örnek teşkil etmektedir¹⁴⁵.

b. Sahası Bakımından Propaganda

Faaliyet gösterilen alana göre yani sahası bakımından propoganda iç ve dış propoganda olmak üzere iki grupta sınıflandırılmaktadır¹⁴⁶.

aa. İç Propaganda

Genelde demokratik devletlerde siyasi partilerin iktidar mücadeleleri esnasında ortaya çıkan ve kendini gösteren propoganda türüdür. İktidara gelen siyasi partiler, hükümete geldiklerinde, genel olarak kabineyi, iktidara gelmeden önce alanında gayretleri ile tanınmış siyasetçilerden seçmesi buna örnektir. Basın, iç propogandada etkili olan en önemli faktördür¹⁴⁷.

¹⁴³ Eke, **Siyasal Propaganda Araçları**, s. 60.

¹⁴⁴ Osman Özsoy, **Propaganda ve Kamuoyu Oluşturma**, İstanbul: Alfa Kitabevi, 1998, s. 18.

¹⁴⁵ Rezal Koç, **Siyasi İletişimde Propogandanın Önemi; Bir Örnek Olay Araştırması Nazi Propogandası**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2000, s. 71.

¹⁴⁶ Eke, **Siyasal Propaganda Araçları**, s. 60.

¹⁴⁷ Özsoy, **Propaganda ve Kamuoyu Oluşturma**, s. 18.

bb. Dış Propaganda

Dış propaganda, özellikle devletlerin rol oynadığı bir alandır. Çünkü bütün devletlerde dış politika, siyasi partilerde fazla bir değişiklik teşkil etmemekle beraber bu konuda genel olarak ortak bir siyaset ve mutabakat söz konusudur. Dış propaganda daha ağır başlı ve biraz da resmi niteliktedir. Dahili kamuoyu, dış propagandaya destek vermezse, büyük oranda verim alma olanağı olmaz. Dış politika konularının içeride propagandasının yapılması ve arkasına halk desteğinin alınması daha etkin sonuç alabilmek için en önde gelen şartlardan birisidir¹⁴⁸.

c. Konusu Bakımından Propaganda

Propagandayı konusu bakımından siyasal, ekonomik, kültürel ve askeri propaganda olarak dört sınıfta toplayabiliriz.

aa. Siyasal Propaganda

Siyasal propaganda, seçim dönemlerinde seçmenlerin yönelimlerini etkilemeyi tasarlayan ve ikna etmeyi amaçlayan bir iletişim türüdür¹⁴⁹. Başka bir tanıma göre siyasal propaganda, seçmenlerin yönelimlerini etkileyerek onların belli bir parti veya adaya yönelmesini sağlayan iletişim faktörüdür¹⁵⁰.

Siyasal propaganda da esas amaç örgütlü faaliyet olmak üzere bireysel şekilde de uygulanma yolu da tercih edilebilmesidir. Bir hareketin, bir eylemin siyasal propaganda sayılabilmesi diğer bir deyişle propaganda tiplerinden ayrılabilmesi için merkezinde siyasi bir amaç taşınması gerekmektedir. Yönetim biçimlerine bağlı olmakla birlikte demokratik hayatın vazgeçilmez unsurları olan siyasi partilerin iktidarı ele geçirebilmek için yaptıkları tüm eylemler, hareketler ve fiiller özünde siyasi bir amaç güttüğü için siyasal propaganda kavramıyla bağdaştırılabilir¹⁵¹.

20. yüzyıl itibarıyla büyük bir önem kazanan siyasal propagandayı, önemli ideolojik hareketlerin başında gelen Komünizm ve Faşizm dönemlerinde, kamuoyu üzerinde etki kurabilmek ve kamuoyunu harekete geçirebilmek için

¹⁴⁸ Özsoy, **Propaganda ve Kamuoyu Oluşturma**, s. 18.

¹⁴⁹ Ferruh Uztuğ, **Siyasal İletişim Yönetimi**, İstanbul: Mediacat Kitapları, 2004, s. 85.

¹⁵⁰ Necati Özkan, **Seçim Kazandıran Kampanyalar**, İstanbul: MediaCat Kitapları, 2004, s. 142.

¹⁵¹ Eke, **Siyasal Propaganda Araçları**, s. 62.

kullanmışlardır¹⁵². Bu iki farklı ideolojik akımın yönetimdeki liderleri konumunda olan Lenin ve Hitler, siyasal propaganda vasıtasıyla bütün kazanımlarını elde etmişlerdir. Bu sebeple her ikisi de, tarihe ayrıca propaganda dehaları olarak geçmişlerdir¹⁵³.

bb. Ekonomik Propaganda

Ekonomik propaganda, uluslararası ilişkilerde, bir devletin genel çıkarını nazara alarak yapılan ve o devletin ekonomik siyasetini yansıtan ve devleti yatırımlar bağlamında cezbetmek için yapılan ve uygulanan propaganda türüdür¹⁵⁴. Örneğin ülkelerin yabancı yatırımcıları kendi ülkelerine getirebilmek veya bu kişileri yönlendirebilmek için yaptıkları faaliyetler grubu gösterilebilir¹⁵⁵.

cc. Kültürel Propaganda

Kültürel propaganda ise bir devletin başka devletlerde okul veya kültür merkezi açmak gibi yöntemlerle destekçi sağlama ve kazanma çabasıdır. Günümüzde hem devletler hem de milletler tarafından, kendi kültürlerini yayma ve kendilerine taraftar toplama gayreti gösterilmektedir¹⁵⁶.

dd. Askeri Propaganda

Askeri propaganda dahili ve harici alanda etkin bir özelliği haiz propaganda türüdür. Devletler askeri, siyasal ve kültürel oluşumları itibariyle diğer devletlere olası bir tehlike konumunu haizdirler. Bu yüzden de her devlet dünya coğrafyası üzerinde diğer devletlere güçlü gözükme ve her türlü tehlikeye karşı hazırlıklı olmak zorunluluğunu ortaya çıkarmaktadır¹⁵⁷. Özellikle ülke içerisinde yapılan askeri hazırlık ya da tatbikatlara, yabancı devlet adamlarının ya da elçilerinin davet edilmesi askeri propagandalara örnek olarak verilebilir¹⁵⁸.

¹⁵² Eke, **Siyasal Propaganda Araçları**, s. 62.

¹⁵³ Atabek, **Propaganda ve Toplumsal Kontrol**, s. 6; Kalçık, **Televizyonda Siyasal Propaganda ve AKP**, s. 50-51.

¹⁵⁴ Eke, **Siyasal Propaganda Araçları**, s. 62.

¹⁵⁵ Özsoy, **Propaganda ve Kamuoyu Oluşturma**, s. 19.

¹⁵⁶ Özsoy, **Propaganda ve Kamuoyu Oluşturma**, s. 19.

¹⁵⁷ Eke, **Siyasal Propaganda Araçları**, s. 65.

¹⁵⁸ Özsoy, **Propaganda ve Kamuoyu Oluşturma**, s. 20.

d. Yapılış Şekillerine Göre Propaganda

Yapılış şekillerine göre propaganda beyaz, gri ve kara propaganda olarak üç başlıkta tasnif edilebilir.

aa. Beyaz Propaganda

Açık bir şekilde yapılan bir propagandadır. Kaynağı belli olan ve kendisini tanıtmak isteyen bir propaganda olan beyaz propaganda şeffaf ve açıktır, kara propagandanın aksine zamanla etkinliğini daha fazla artırır. Beyaz propagandada doğruluğa önem verilir, eğer yalan bilgi kullanılırsa geri teper ve amaca aykırı olarak güveni sarsar¹⁵⁹. Aktarılan haberlerin doğru olduğu çıktıkça inandırıcılığı artmaktadır. Kamuoyu inanmadığı radyoyu dinlemez, gazeteyi okumaz, çünkü bunların aktardığı bilgileri şüpheyle karşılar. Mesela, Hitlerin uyguladığı kara propaganda bir süre sonra tutmamış, geri tepmiş ve kamuoyu kendi inandığı radyoları dinlemeye başlamıştır. İngiliz ve ABD yayın organları güven verici yayınlar yapmaları, II. Dünya Savaşının yönünün değişmesine büyük katkı sağlamıştır¹⁶⁰.

Beyaz propagandayı teknolojik gelişmeler sayesinde internet ortamında da görmek mümkündür. Malzemesi haber olan beyaz propaganda, karşı tarafın hata ve güven sarsıcı hareketlerini kullanmaktadır. Bu malzemenin nasıl, ne zaman, ne şekilde ve hangi oranda kullanılacağı iyi planlanmalıdır¹⁶¹.

Beyaz propaganda uygulamalarında, genellikle meşru bir hakkın savunması açık bir kaynaktan yapılmaktadır. Bunun için demokratik bir ortamın varlığı gereklidir. Genellikle gelişmiş demokratik ülkelerde bu tür propaganda yöntemine sıkça başvurulmaktadır¹⁶².

bb. Kara Propaganda

Beyaz propagandanın aksine, kaynağı belirsizdir ki zaten kaynak kendini gizlemeyi amaçlamıştır. Kara propagandada çarpıtma, yalan haber, iftira, hile gibi gayri ahlaki uygulamalara başvurulmakta, yalan ve söylentilerden

¹⁵⁹ Nevzat Tarhan, **Psikolojik Savaş-Gri Propaganda**, 17. Baskı, İstanbul: Timaş Yayınları, 2003, s. 35.

¹⁶⁰ Tarhan, **Psikolojik Savaş**, s. 35.

¹⁶¹ Tarhan, **Psikolojik Savaş**, s. 35.

¹⁶² Rakım Ziyaoğlu, **Propaganda ve Sanatı**, İstanbul: Halk Basımevi, 1963, s. 41.

yararlanılmaktadır. Kara propagandanın asıl hedefi, yerleşik bir inancı ortadan kaldırmaktır. Genel olarak, kamuoyunu, halkın içinden çıkan liderlerden soğutmak, orduya ve devlete olan güvene zarar vermek, toplumsal ve ekonomik dayanışmayı sarsmak amaçlanmaktadır. İnsanları şüpheli ve zihinsel karışıklık içerisinde bulundurmaya gaye edinilmiştir¹⁶³.

cc. Gri Propaganda

Kara propaganda gibi kaynak bildirmeyen bir propaganda çeşidi olan gri propaganda da söylentilerden yararlanılmaktadır. Metot olarak birden ortaya çıkar, çabuk yayılır ve doğruluğu araştırılmaz¹⁶⁴. Gri propagandanın amacı “söylentiler” yayarak kamuoyunda şüphe oluşturmaktır. Mesela Osmanlı’nın son dönemlerinde Arapçanın bütün şivelerini konuşabilen İngiliz istihbaratçı Lawrence, tek başına Arap milliyetçiliğini uyandırmıştır. İttihatçıların hatalarını abartarak yaptığı propaganda ile hiçbir ordunun başaramayacağı şekilde Arapları Osmanlı’ya karşı kıskırtmıştır¹⁶⁵.

e. Diğer Propaganda Türleri

Bazı propaganda yöntemlerinde, diğer propaganda çeşitleri birleştirilir veya propaganda aracı olarak ayrıca şiddet amacı ile silah kullanılır. Diğer propaganda türleri silahlı, karıştırıcı ve bütünleştirici propaganda olmak üzere üç ana başlık altında tasnif edilebilmektedir.

aa. Silahlı Propaganda

Terör örgütlerinin asli olarak kullandığı bir metottur. Varlıklarını ve etkinliklerini göstermek için kullanılmaktadır. Basının zaafından çıkar sağlarlar. Şöyle ki, sıradan olayların haber değeri yoktur. Aykırı ve sıra dışı olaylar basın için “rating” artırıcıdır ve hayati niteliktedir. Teröristler bu tür eylemler planlayarak medya aracılığıyla kamuoyunun ilgisini kendi üzerlerine çekmektedirler¹⁶⁶.

Terör örgütlerinin düzenledikleri eylemlerin temelinde örgütün propagandasını yapma ağırlık kazanmaktadır. Örgütler kuruluşlarını tamamladıkları

¹⁶³ Tarhan, **Psikolojik Savaş**, s. 40.

¹⁶⁴ Münir Güneri, **Psikolojik Savaşın Önemi ve Yöntemi**, İstanbul: Kara Kuvvetleri Komutanlığı Askeri Basımevi, 1967, s. 10.

¹⁶⁵ Tarhan, **Psikolojik Savaş**, s. 40.

¹⁶⁶ Tarhan, **Psikolojik Savaş**, s. 41-42.

teşkilat yapılanması açısından yeterli bir düzeye geldiklerinde sansasyonel nitelikli bir şiddet eylemi ile kamuoyuna varlıklarını duyurmayı hedeflerler. Dünyadaki bütün terör örgütlerinin kamuoyuna ilk çıkışlarının ve kendilerini duyurmalarının çoğunlukla bir şiddet eylemine dayandığı gözlenmektedir. Terör örgütleri, seslerini geniş halk kitlelerine duyurabilmek amacıyla silahlı propaganda ya da başka bir deyişle şiddetle propaganda yöntemine büyük önem vermektedirler. Bu konuda verilebilecek örneklerden biri, 1984 yılında PKK terör örgütünün Eruh ve Şemdinli ilçelerine yapmış olduğu baskınlardır¹⁶⁷.

Silahlı propaganda ile kamuoyu ve devleti yıldırma amaçlanır. Bu da genel olarak eğitimsiz, hak arama yöntemi olarak şiddeti benimsemiş ve mutlu olmayan alt kültür gruplarının ifade biçimidir. Varlıklarını ortaya koymak için bombalama, metrolara gaz verme, uçak ya da gemi kaçırma, otobüs tarama, köy basma gibi kültürel boyutu da olan eylemler planlanılmaktadır¹⁶⁸.

Yürütülen siyasi propagandanın etkinliğini artırmak ve kitlelere duyurulmasını sağlamak, örgütün başa çıkılması imkansız bir güç olduğu ve amacına ulaşabileceği kanaatini toplum üzerinde oluşturmak, mücadeleye karşı olan kişi ve kuruluşları ortadan kaldırmak, sindirmek, halkın örgüte sempatisini artırmak ve giderek aktif desteğini sağlamak, bir yerde eylem yapmak suretiyle başka yerlerde eylem yapmış gibi netice alınmasını sağlamak şeklinde özetlenebilir¹⁶⁹.

bb. Karıştırıcı ve Bütünleştirici Propaganda

Karışıklık propagandası da denilen karıştırıcı propagandanın içeriğinde; iktidar ya da yönetimi yıkma ya da değiştirme amacıyla, insanları isyan çıkarması için halk arasında provokatörlük yapmayı haizdir. Genel olarak yıkıcılık, karışıklık özelliğini haiz olması, insanları isyana teşvik etmesi ve en kolay propaganda türü özelliklerini taşıyan bu propaganda türünde mevcut düzenden hoşnutsuzluk duyanların üzerinde daha çok kullanılmaktadır. Kışkırtıcı propaganda yalnızca teröristler, savaş ya da devrim isteyenler tarafından değil ayrıca durumdan menfaat kazanmak isteyenler tarafından da kullanılmaktadır. Türkiye’de gerçekleşen terör eylemlerinin birçoğunun bu özellikte olması, kamu düzeninin karıştırılması ve bazı

¹⁶⁷ Murat Taştan, **Açıklamalı-İçtihatlı Terörle Mücadele Kanunu**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2009, s. 90.

¹⁶⁸ Tarhan, **Psikolojik Savaş**, s. 42.

¹⁶⁹ Taştan, **Terörle Mücadele Kanunu**, s. 91.

kişilerce menfaat elde edilmesi şekline dönüşmektedir. Aynı zamanda tarihe bakıldığında devrimci hareketlerin de bu tür propagandayla beslendiğini görmekteyiz¹⁷⁰.

Karıştırıcı propagandasının aksine bütünleştirici propaganda belli bir toplum içerisinde yaşayan bireylerin, kamunun ya da devletin değerlerine, kurumlarına, yerleşik tutumlarına ve tüm faaliyetlere olumlu bir şekilde katılma amacını taşımaktadır. Bütünleştirici propagandanın esasında belli bir uyum olan ve özellikle 20. yüzyıl itibarıyla varlığını sürdürmeye başlamıştır. Bireyi, toplumda oluşturulmuş uyumun bir parçası olarak gören bütünleştirici propaganda da diğer önemli öge ortaklık prensibidir. Bu propagandayla bireylere oluşturulmuş sistemi koruyan toplumun önemli bir parçası görevi verilmektedir. Bu propagandanın pratiğinde gözden kaçırılmaması gereken şey toplum içindeki bireylerin asgari hayat şartlarına ve belli bir eğitim düzeyini haiz olma ihtiyaçları karşılanması gerekmektedir.¹⁷¹

II. TERÖRİZMİN PROPAGANDASININ KARŞILATIRMALI HUKUK VE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

A. Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi ve Karşılaştırmalı Hukukta Terör Örgütünün Propagandası Suçu

Terör örgütün propagandasını yapma suçu örgüte üye veya taraftar kazanmak amacıyla hizmet etmesi yanı sıra örgüte duyulan sempatiyi dile getiren irade açıklamalarını da kapsamaktadır¹⁷². Çalışmamızda, Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi ve ulusal kanunlarda terör, terör suçları, terör örgütleri ve hukukumuzda terör örgütü olarak kabul edilebilecek kanuna aykırı örgütlerin propagandası ve propagandanın amacına hizmet edebilecek teşvik, müdafaa, cesaretlendirme, destekçi sağlama, kışkırtma gibi propaganda ile benzer eylemler incelenmiştir.

¹⁷⁰ Eke, **Siyasal Propaganda Araçları**, s. 67.

¹⁷¹ Eke, **Siyasal Propaganda Araçları**, s. 67-68.

¹⁷² Kurt Rebmann, **Strafverfolgung im Bereich terroristischer Publikationen**, NStz, Bd. 9, 3/1989, s. 100'den aktaran Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, s. 147.

1. Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi

“Alanında ilk uluslararası sözleşme olan”¹⁷³ Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi 16 Mayıs 2005 tarihinde Varşova'da imzaya açılmış, 1 Haziran 2007 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Sözleşme Türkiye bakımından 01.07.2012 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir. Anayasasının 90. maddesi uyarınca kanun hükmünde olan bu Sözleşmenin özellikle önlemeye yönelik yeni suç tipleri ihdasını öngören hükümlerinin gerek yasa koyucu ve gerekse uygulayıcılarca bilinmesi önem taşımaktadır¹⁷⁴.

Sözleşmenin 5. maddesinin 1. paragrafında, **Terör Suçunun İşlenmesi İçin Alenen Teşvik** düzenlenmiştir. Buna göre; “*terör suçunun işlenmesini teşvik niyetiyle, böyle bir eylemin dolaylı olsun veya olmasın terör suçlarını savunarak, bir veya birden fazla bu tür bir suçun işlenmesi tehlikesine yol açacak bir mesajın kamuoyuna yayılması veya başka bir şekilde sunulması*” şeklinde tanımlanmıştır. Bu madde uyarınca, teşvikin doğrudan ve ya dolaylı yollardan yapıp yapılmadığı önem taşımama, terör eylemler ile suçlarını savunucu mesajların farklı araçlarla yayılması ve kamuya erişilecek biçimde sunulmasının cezalandırılması hedeflenmektedir. Kamuya bir mesajın sunulması için, basılı yayınlar veya diğer insanların ulaşabileceği alanlarda yapılan konuşmalar, kitle iletişim araçları ya da elektronik olanakların, özellikle de e-mail yoluyla mesajların yayılması, haber veya tartışma mecralarında materyallerin değişimi gibi olanaklar sunan internet gibi çeşitli araç ve teknikler bu kapsamdadır¹⁷⁵.

Doğrudan tahrik, hukuk sistemlerinde suç olarak düzenlendiğinden uygulamada herhangi bir sorun çıkmayacağı düşünülmektedir. Dolaylı tahriki bir suç haline getirmenin amacı da uluslararası hukukta mevcut olan bu alandaki boşluğu doldurmaktadır. Sözleşmenin “Açıklayıcı Raporuna” göre, Sözleşme suçun tanımı ve uygulaması bakımından taraflara belirli oranda takdir yetkisi tanımaktadır ve bir terör suçunu gerekli ve haklı göstermek dolaylı teşvik suçunu oluşturabilecektir¹⁷⁶.

¹⁷³ Başbakanlık Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı Hukuk Müşavirliği, “Bütün Boyutlarıyla Terörizmin Önlenmesi Avrupa Sözleşmesi”, **Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı Yayınları**, 2. Baskı, Ankara, 2013, s. 9.

¹⁷⁴ Ömer Serdar Atabey/Ahmet Ulutaş, “Terörizmin Önlenmesinde Önemli Bir Araç Olarak Avrupa Konseyi Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi”, **TBB Dergisi**, Sayı 97, 2011, Ankara, s. 347. (339-352).

¹⁷⁵ Başbakanlık Hukuk Müşavirliği, **Bütün Boyutlarıyla Terörizmin Önlenmesi**, s. 15.

¹⁷⁶ Atabey/Ulutaş, **Terörizmin Önlenmesinde Önemli Bir Araç**, s. 347.

Ancak, burada iki şartın varlığı aranmaktadır: ilki, bir terör suçunun işlenmesi hususunda özel bir kastın varlığı gerekmele beraber tahrik de hukuka aykırı bir şekilde ve kasten işlenmelidir. İkincisi, bu eylemin sonucu, bir terör suçunun işlenmesi tehlikesine neden olmalıdır. Bu tarz bir tehlikeye neden olup olmadığı incelenirken de, failin ve mesajın muhatabının özelliği yanısıra suçun hangi kapsamda işlendiği Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları çerçevesinde dikkate alınmalıdır. Tehlikenin önemi ve inandırıcılığı iç hukukun gereklerine uygun olarak değerlendirilmelidir¹⁷⁷.

2. Karşılaştırmalı Hukukta Terörizmin Propagandası

a. Fransa

Fransa'da Türkiye'de olduğu gibi ayrıca bir terörle mücadele kanunu yoktur. Terörle ilgili düzenleme 1810 tarihli eski Ceza Kanununu mülga ederek 01.04.1994 tarihinde yürürlüğe giren Ceza Kanununun Ulusa, Devlete ve Kamu Barışına Karşı Suçları düzenleyen IV. Kitabının II. Başlığında Terörizm adı altında yapılmıştır¹⁷⁸. Ceza Kanununda mevcut olan belli suçların (cana kast, uçak kaçırma, çatışma, gasp, zarar, bilgisayar suçları, patlayıcı madde veya tehlikeli maddeleri ya da makinaları bulundurma, örgüte katılma, finansal yardım sağlama, kara para aklama, atmosfere toprağa veya suya zehirli madde aktarma vb.) terör veya sindirme yöntemleri ile kamu düzenini derinlemesine sarsacak şekilde yapılması terör eylemleri olarak düzenlenmiştir ve bu yöntemlerle yapılan suçların cezaları artırılmıştır.

Fransız Ceza Kanununda terör örgütünün propagandası suçu olarak özgü bir suç düzenlenmemiştir. Ancak, 29 Temmuz 1881 tarihli Basın Özgürlüğü Kanunu'nun 24. maddesine göre, 23. maddede belirtilen kamusal alanda ya da toplantılarda konuşma yapma, slogan atma ya da tehdit; yazılmış, basılmış, çizilmiş, resmedilmiş nesnelere, amblemlerin, fotoğrafların, posterlerin ya da destekleyici yazıların, konuşmaların veya resimlerin satılması, dağıtılması, satılmasının önerilmesi, kamusal alanlarda ya da toplantılarda gösterilmesi gibi doğrudan ya da elektronik olarak kamuya ulaşılmasını sağlayan her türlü iletişim araçlarıyla Ceza Kanununun IV. Kitabının II. Başlığında belirtilen terör eylemlerini provoke edenlere

¹⁷⁷ Başbakanlık Hukuk Müşavirliği, **Bütün Boyutlarıyla Terörizmin Önlenmesi**, s. 16.

¹⁷⁸ Code pénal (Version consolidée au 27 mars 2014), <http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?idArticle=LEGIARTI000025467617&idSectionTA=LEGISCTA000006149845&cidTexte=LEGI TEXT000006070719&dateTexte=20140507> (Son erişim tarihi 07.05.2014).

veya bu terör eylemlerini övenlere, provokasyonun gerçekleşmemesi halinde beş yıla kadar hapis ve 45.000 Euro para cezası öngörülmüştür. Provokasyonun gerçekleşmesi halinde, fail işlenen suça suç ortaklığından, teşebbüs aşamasında kalmışsa da Ceza Kanununun 2. maddesinde düzenlenen teşebbüs hükümleri uyarınca cezalandırılmaktadır¹⁷⁹.

Bu suç her ne kadar Fransız Ceza Kanununda terör örgütünün propagandası suçu olarak düzenlenmese de Türk Hukukunda düzenlenen suç ile paralellik göstermektedir.

Bununla beraber Ceza Kanununun 421/2-4. maddesine göre bir kişiye terör örgütüne katılmayı öneren, katılması için tehdit eden, baskı uygulama ya da hediye vermeyi veya çıkar sağlamayı vaat eden kişi, bu eylem gerçekleşmese bile 10 yıla kadar hapis cezası ve 150.000 Euro para cezası ile cezalandırılmaktadır.

b. Almanya

Almanya'da da Türkiye'de olduğu gibi ayrıca bir terörle mücadele kanunu yoktur. 13.11.1998 tarihli Federal Almanya Ceza Kanununun¹⁸⁰ Terör örgütlerinin oluşumu başlıklı 129a/1. maddesine göre terör örgütü, Ceza Kanununda düzenlenen belli suçları (cana kast, soykırım, kundaklama, patlayıcı madde kullanma vb.) işlemeyi hedefleyen ya da bu suçların işlenmesine yönelik eylemleri gerçekleştirme amacıyla kurulan örgüt olarak tanımlanmıştır. Bu örgütü kuran, yöneten veya üye olan cezalandırılmakta ayrıca konumuna göre hâkime 49/2. madde uyarınca cezanın arttırma yetkisi vermiştir. Bununla beraber bu suçla bağlantılı olarak Ceza Muhakemesi Kanununun 100. madde ve devamı hükümlerinde savunma hakkına sınırlar getiren özel soruşturma yöntemleri düzenlenmektedir. 129b maddesi ise Avrupa Birliği üyesi devletlerden birisinde ya da AB üyesi olmamakla beraber suçu işleyen ya da suçtan zarar görenin Alman olması ya da Almanya'da bulunuyor olması koşulu ile yabancı ülkedeki terör örgütlerinin de 129a maddesi çerçevesinde değerlendirileceğini öngörmektedir.

Terör örgütünün propagandası şeklinde özgü bir suç olmamakla beraber Ceza Kanununun 86. maddesi Anayasaya aykırı örgütlerin propagandasını yapmayı suç

¹⁷⁹ Loi du 29 juillet 1881 sur la liberté de la presse (Version consolidée au 29 janvier 2014), <http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=LEGITEXT000006070722> (Son erişim tarihi 07.05.2014).

¹⁸⁰ Strafgesetzbuch, StGB, <http://www.gesetze-im-internet.de/stgb/> (Son erişim tarihi 07.05.2014).

olarak düzenlemektedir. Bu maddeye göre propaganda Federal Anayasa Mahkemesi tarafından anayasaya aykırı olduğu ilan edilen; anayasal düzene veya uluslararası mutabakat düşüncesine aykırı olması sebebiyle yasaklanan; anayasaya aykırı olduğu tespit edilen bir örgütün, partinin ya da bunların yerine açılmış örgütün veya yurtdışında bulunan bir hükümetin hürriyete, demokratik anayasal düzene ya da uluslararası beraber yaşama düşüncesine aykırı ya da önceki Nasyonal Sosyalist örgütlerin amaçlarını içeren içerikleri haiz her türlü yazı, sesli veya görsel kayıt, veri depolama araçları (internet, sosyal medya vb.), resimler, fotoğraflar veya bunlara benzer materyalleri yayma, üretme, depolama, ihraç ya da ithal etme veya veri depolama araçları ile kamunun erişimine sunma propaganda anlamına gelmektedir. Anayasaya aykırı örgütler ile Federal Almanya Anayasasının¹⁸¹ (Grundgesetz, GG) 18. Maddesinde düzenlenen temel hak ve özgürlüklerin kötüye kullanılması sebebiyle 9. maddede yasaklanmış ceza kanununu ihlal eden, anayasal düzene veya uluslararası beraber yaşama düşüncesine aykırı eylemler yapan örgütler ile özgür demokratik düzeni veya 20. maddede yasaklanmış Federal Alman Cumhuriyeti'nin varlığını tehlikeye sokan siyasi partiler ifade edilmektedir. Propaganda ihtilaf yaratan ve saldırganlığa yönlendirecek seviyede olursa üç yıla kadar hapis veya para cezası ile cezalandırılmaktadır. Bu örgütün illa çatışma amacıyla kurulmuş ya da Almanya'da kitlesel bir nüfuzu olmasına gerek yoktur. Mesela Nazi rejimine karşılık gelecek politik düzen ya da bu yönde bir devlet başkanı talep etmek de bu kapsamda değerlendirilmektedir¹⁸². Halkı bilgilendirme, anayasaya aykırı amaçları defeden, sanat ya da bilime hizmet eden materyaller, güncel tarihi olaylar hakkındaki araştırma ve benzer amaçlı raporlar bu kapsamda değerlendirilmemektedir¹⁸³.

Ceza Kanununun 86a. maddesi ise, Anayasaya aykırı örgütlerin sembollerini kullanmayı cezalandırmaktadır. Bu maddeye göre 86. maddede belirtilen örgütlerin sembollerini yurt içinde dağıtan ya da bir toplantıda veya 86. maddede belirtilen materyallerle (yazı, resim vb.) kamusal alanda kullanan, üreten, depolayan, ithalatını veya ihracatını yapan üç yıla kadar hapis veya para cezası ile cezalandırılmaktadır. Kanunda belirtilen sembol ile bayraklar, işaretler, uniformalar, sloganlar, selamlama şekilleri veya bunlara ayır edilemeyecek derecede benzeyen semboller ifade

¹⁸¹ Basic Law for the Federal Republic of Germany (Grundgesetz, GG), <http://www.iuscomp.org/gla/statutes/GG.htm#9> (Son erişim tarihi 07.05.2014).

¹⁸² Heinrich Wilhelm Laufhütte/Annette Kuschel, **Strafgesetzbuch Leipziger Kommentar**, 80bis 109k, 12. Ausgabe, Berlin: De Gruyter Recht, 2006, s. 88.

¹⁸³ Laufhütte/Kuschel, **Strafgesetzbuch Leipziger Kommentar**, s. 97.

edilmektedir¹⁸⁴. 86. madde yurt dışında işlenirse suç oluşturmamakta ancak 86a. madde suç oluşturmaktadır.

Bununla beraber Alman Ceza Kanununun 91. maddesine göre her kim içerikleriyle devleti tehlikeye sokmak için ağır şiddet suçlarını işlemeye teşvik edecek yazı, sesli veya görsel kayıt, veri depolama araçları (internet, sosyal medya vb.), resimler, fotoğraflar veya bunlara benzer materyalleri teşhir veya tedarik ederse üç yıla kadar hapis veya para cezası ile cezalandırılır. Meğer ki bu materyallerin yayılması, devleti tehlikeye sokmak için ağır şiddet suçlarını işlemeye hazır bulunan insanları bilinçlendirmeye veya cesaretlendirmeye olanak sağlasın.

Yukarıda tanımlanan anayasaya aykırı örgütlerin propagandasını yapma ve sembollerini kullanma suçları terör suçları kapsamında değerlendirilmemektedir.

Ayrıca, Terör örgütlerinin oluşumu başlıklı 129a/3. maddesi terör suçlarını işlemekle tehdit etmeyi altı aydan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırmaktadır. 129a/5. maddesi de bu suçları işleyen örgüte destek vermeyi altı ay ile on yıl arasında, üye veya destekçi sağlamayı da altı ay ile beş yıl arasında hapis cezası ile cezalandırmakta ve terör suçları kapsamında değerlendirmektedir.

c. Avusturya

Avusturya'da, Türkiye'de olduğu gibi ayrıca bir terörle mücadele kanunu yoktur. Terör suçları 23.01.1974 tarihli Avusturya Ceza Kanununun¹⁸⁵ Kamu Barışına Karşı Suçlar başlıklı 20. Bölümünde 278b – 282a maddelerinde düzenlenmektedir. 278b maddesi terör örgütünü üyelerinden en az birinin 278c maddedeki terör suçlarını işlemesi veya teröre mali destek amacıyla az üç kişi tarafından uzun bir süre için kurulan örgüt olarak tanımlamakta ve örgütü kurma, yönetme ve üye olmayı cezalandırmaktadır. 278c maddesinde sosyal hayatı kalıcı şekilde bozacak ya da ekonomiye ağır zarar verecek şekilde toplumu sindirmek, hükümeti veya bir uluslararası örgütü baskı altında tutmak ya da siyasal, sosyal, ekonomik veya anayasal yapıya zarar vermek ya da yok etmek amacıyla kanunda yer alan belli suçlar (cana kast, ağır yaralama, adam kaçırma, ciddi çatışma, tehlike tehdidi, çok sayıda mala zarar verme, veri yolsuzluğu, uluslararası suçlar ve çevreye

¹⁸⁴ Laufhütte/Kuschel, **Strafgesetzbuch Leipziger Kommentar**, s. 105.

¹⁸⁵ Strafgesetzbuch-StGB (Bundesgesetz vom 23. Jänner 1974 über die mit gerichtlicher Strafe bedrohten Handlungen), [https://www.jusline.at/Strafgesetzbuch_\(StGB\)_Langversion.html](https://www.jusline.at/Strafgesetzbuch_(StGB)_Langversion.html) (Son erişim tarihi 08.05.2014).

uluslararası şekilde zarar verme, hava korsanlığı, terör suçu işlemeye davet etme, savaş suçları vb)¹⁸⁶ ile ayrıca teröre mali destek, terör eğitimi gibi suçlar terör suçları olarak düzenlenmiştir¹⁸⁷.

Kanununun 282a/1 maddesi, basılı olarak, radyo ya da herhangi medya aracı ile veya aleniyeti sağlayacak başka bir yolla birçok insanın erişimine olanak sağlayacak şekilde 278c maddedeki terör suçlarını işlemeyi teklif eden kişi, eylemi daha fazla cezayı gerektiren 12. madde uyarınca suç işlemeye azmettirme kapsamında değilse iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmaktadır. Aynı maddenin ikinci fıkrasına göre, birinci fıkradaki teklifi onaylayan kişi de, suçun gerçekleşme tehlikesi olması durumunda birinci fıkra hükümlerine göre cezalandırılmaktadır.

Bununla beraber 278f maddesine göre terör suçu işlemek için eğitici bilgileri (silah, patlayıcı, zehirli maddeleri üretme bilgisi vb.) haiz olan basın eseri sahibi veya bu bilgileri terör suçu işlemeye teşvik edecek biçimde kamu erişimi için internete yükleyen veya bunları terör suçu işlenmesi için sağlayan kişi iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmaktadır.

d. İtalya

İtalya'nın da ayrı bir terörle mücadele kanunu yoktur. İtalyan terörle mücadele hukuku, maddi ceza hukuku perspektifinden terör amacıyla gerçekleştirilen eylemleri tanımlayarak bireysel ya da örgütsel terör faaliyetlerini cezalandırmaktadır. Terör ve terör suçlarına ilişkin düzenlemeler Ceza Kanununda, terör suçlarının soruşturulmasına ilişkin hükümler Ceza Muhakeme Kanununda düzenlenmekle beraber ayrıca kamu düzeni ve güvenliğine, yargı ve infaz sistemine ya da şüpheli mali işlemlere ilişkin tamamlayıcı düzenlemelerde de yer almaktadır

188

¹⁸⁶ 278c/2 maddesine göre, 278c maddesinde yer alan suçlar terör amacıyla işlendiğinde verilecek olan ceza, bu suçların cezalarının üst sınırlarının yarısına kadar eklenmesi şeklinde verilecektir.

¹⁸⁷ Austria Profile on Counter-Terrorist Capacity, Committee of Experts on Terrorism, Council of Europe, 2005, s. 1, [http://www.coe.int/t/dlapil/codexter/4_theme_files/Country_Profiles/CODEXTER%20Profiles%20\(2005\)%20AustriaE.pdf](http://www.coe.int/t/dlapil/codexter/4_theme_files/Country_Profiles/CODEXTER%20Profiles%20(2005)%20AustriaE.pdf) (Son erişim tarihi 08.05.2014).

¹⁸⁸ Italy Profile on Counter-Terrorist Capacity, Committee of Experts on Terrorism, Council of Europe, 2008, s. 1, [http://www.coe.int/t/dlapil/codexter/4_theme_files/Country_Profiles/CODEXTER%20Profile%20\(2008\)%20ITALY.pdf](http://www.coe.int/t/dlapil/codexter/4_theme_files/Country_Profiles/CODEXTER%20Profile%20(2008)%20ITALY.pdf) (Son erişim tarihi 08.05.2014).

Terörle ilgili kapsamlı düzenleme 18.10.2001 tarihli Uluslararası Terörizmle Mücadeleye Karşı Alınacak Acil Önlemler¹⁸⁹ isimli kanunla gerçekleşmiştir ve bu kanunla Ceza Kanununa terörle ilgili hem yeni maddeler getirilmiş hem de kanunun bazı maddeleri değiştirilmiştir. Bununla beraber günümüze kadar Ceza Kanununda yine bu alanda değişiklikler olmuştur. Terör suçları yürürlükte olan İtalyan Ceza Kanununun II. Kitabının Devlete Karşı Suçlar Başlıklı I. Kısmında düzenlenmektedir¹⁹⁰. 270-bis ve devamı maddelerde uluslararası terörizmi veya demokratik düzeni yıkmayı amaçlayan örgütler, bu örgütlere üye olma, örgüte mali destek, bu örgütlere üye sağlama ve üyelerin eğitimi suç olarak düzenlenmiştir. 270 – sexies maddesine göre terörün amacı; doğası veya içeriği gereği bir ülke ya da uluslararası örgüte ciddi zarar verme ve toplumu sindirerek veya bir hükümeti ya da uluslararası örgütü mecbur bırakarak bir ülke veya uluslararası örgütün temel siyasal, anayasal, ekonomik ve sosyal yapısını değiştirmesine neden olmak ayrıca terörle ilgili uluslararası anlaşmalar ve İtalya’yı bağlayan diğer uluslararası kurallarda terörizmin amacı olarak tanımlanan diğer eylemler terörün amacı olarak tanımlanmıştır. Ayrıca terör amacıyla patlayıcı madde kullanma, adam kaçıрма, vücut bütünlüğüne zarar verme vb. suçlar da düzenlenmiştir. 280. maddesi de terör amacıyla işlenen suçların cezalarını artırmaktadır.

Ceza Kanununun 272. maddesi¹⁹¹ yıkıcı veya ulus aleyhine propaganda ve yüceltme¹⁹² suç olarak düzenlenmektedir. Bu madde uyarınca bir toplumsal sınıfın diğerleri üzerine diktatörlük kurması, bir sosyal sınıfa şiddetli baskı uygulanması, şiddet kullanarak devletin sosyal veya ekonomik düzeninin yıkılması veya toplumun tüm siyasal veya hukuksal düzeninin yıkılması propagandasını yapmayı altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırmaktadır. Eğer müdafaa milletinin manevi

¹⁸⁹ Disposizioni Urgenti Per Contrastare Il Terrorismo Internazionale, DECRETO-LEGGE 18 Ottobre 2001 N.374, <http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/5092> (Son erişim tarihi 08.05.2014).

¹⁹⁰ Codice Penale (Testo coordinato ed aggiornato del Regio Decreto 19 ottobre 1930, n.1398) <http://www.altalex.com/index.php?idnot=36762> (Son erişim tarihi 08.05.2014).

¹⁹¹ 24.02.2006 tarihli 85 numaralı kanunun 12. maddesi eklenmiştir, <http://www.altalex.com/index.php?idnot=10386> (Son erişim tarihi 08.05.2014).

¹⁹² Kanunda geçen “apologia” kelimesini yüceltme olarak çevirmeyi uygun gördük. Cihan’a göre “*Apologia'nın hukukî anlamı, «savunma»yla sınırlanabilir; bu anlamı (approvazione) tasvip, beğenme ile (esaltazione) yüceltme kavramları arasında ortalama bir kavramı temsil eder; böylece söz konusu anlam, gelişerek, oluşarak, apologia'nın birer tezahürü, uzantısı olan, meşruluğu, mazereti, övmeyi, sitayışı, senâyi, alkışlamayı, taşa yazılacak derecede bir yüceltmeyi, içine alır. Bütün bu görünüşler, bütün dereceler, biricik «tasvip» kavramından fişkirirler.*” Bkz. Erol Cihan, “Cürüm Fiilini Övme”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C. 34, Sayı 1 – 4, 1968, s. 118.

değerlerini¹⁹³ yok etmeye veya sindirmeye yönelik olursa da altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırmaktadır. Ayrıca bu eylemleri savunan kişi de aynı cezaya mahkûm edilmektedir.

Ayrıca Ceza Kanununun Kamu Düzenine Karşı Suçlar Başlıklı II. Kısımının 414. maddesinde de terör suçu veya insanlığa karşı suç işlenmesini teşvik etmeyi veya bu suçları işlemeye kışkırtmayı suç olarak düzenlemiş ve yedi buçuk yıla kadar hapis cezası öngörülmüştür.

e. Birleşik Krallık

Birleşik Krallık, terörle mücadele konusundaki yetkinliğini güçlendirmektedir. Terörizmle ilgili olarak özellikle 07.07.2005 tarihinde Londra’da yaşanan bombalı terörist saldırısından sonra konu ile ilgi boşlukları doldurmak için 2006 tarihli Terörizm Kanunu çıkarılmıştır¹⁹⁴. Terörle mücadele adına çıkarılan ilk kanun 2000 tarihli Terörizm Kanunudur¹⁹⁵. Bu kanunun ilk bölümünün 1. maddesinde en son 2009 değişikliği ile terörizm, hükümeti ya da bir uluslararası örgütü etki altına almak veya toplumu veya toplumun bir kısmını sindirmek amacıyla gerçekleştirilen eylem veya tehdit ya da bir siyasi, dini, ideolojik veya ırksal yarar sağlama amacına yönelik gerçekleştirilen bir eylem veya tehdit olarak tanımlanmaktadır. Kişiye karşı ağır şiddet içeren; mala yönelik ağır zarar içeren; başka kişinin yaşamını tehlikeye sokan; toplumun veya toplumun bir kesiminin sağlığını ya da güvenliğini ağır tehlikeye sokan; elektrik sistemini ciddi bir şekilde engelleyen ya da bozan eylemler belirli eylemlerdir. Bu eylem veya tehditler amaca ulaşsın ya da ulaşmasın eğer silah veya patlayıcı maddelerle gerçekleştiriliyorsa terörizm olarak kabul edilmektedir. Bu kanunla Devlet Bakanı’nın “terörizmle ilgili” olduğuna inandığı grupların Amerika’da olduğu terörist örgütler olarak yasaklanması sağlanmakta ve bu örgütlere üye olmayı ve yardım etmeyi cezalandırmaktadır¹⁹⁶. Ayrıca 1/5. maddeye göre bu yasaklı terör örgütleri yararına yapılan eylemler de

¹⁹³ Kanunda geçen “sentimento nazionale” kavramını milletin manevi değerleri olarak çevirmeyi uygun gördük. “Sentimento” duygu, his, hassasiyet, farkındalık anlamlarına gelmektedir.

¹⁹⁴ Terrorism Act 2006, The Guardian, 19.01.2009. <http://www.theguardian.com/commentisfree/libertycentral/2009/jan/19/terrorism-act-2006> (Son erişim tarihi 09.05.2014).

¹⁹⁵ Terrorism Act, 20.07.2000. <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/11> (Son erişim tarihi 09.05.2014).

¹⁹⁶ Wayne McCormack, **Understanding the Law of Terrorism**, Newark NJ: LexisNexis, 2007, s. 139; PKK da bu Kanunun 2. Cetvelinde Terör Örgütleri listesindedir, bkz <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/11/schedule/2> (Son erişim tarihi 09.05.2014).

terör amaçlı eylem olarak kabul edilmektedir. 15 – 18. maddelerde de terörün mali kaynak sayılabilecek eylemler cezalandırılmaktadır.

Bu kanunun 13. maddesi alenen terör örgütünün destekçisi ya da üyesi olduğu konusunda makul bir şüphe yaratacak bir eşyayı giyen, taşıyan veya teşhir eden kişi altı aya kadar hapis cezası ve/veya para cezası ile cezalandırılmaktadır.

2006 tarihli Terörizm Kanunu ile yeni terör suçları eklenmiştir. Bunlardan biri de terörizme teşvik etme suçudur. Basılmış bir ifade muhatabını doğrudan ya da dolaylı olarak terör suçu veya Sözleşme suçlarını (patlayıcılarla, biyolojik silahlarla ilgili, uluslararası alanda önemli insanlara karşı işlenen, rehin alma, nükleer maddeler ile ilgili suçlar vb. şu ana kadar taraf olunan belli sözleşmelerdeki suçlar) işlemeye cesaretlendiriyorsa suç oluşmaktadır. Başkaları tarafından, övülen eylemler teşvik edici olarak anlaşılıyorsa terörü övme de bu kapsamda değerlendirilmektedir ve yedi yıla kadar hapis cezası öngörülmektedir. 2. maddeye göre diğerlerini terör suçu işlemeye teşvik edecek nitelikteki ya da teröristlerin lehine olan yayınların dağıtımını, satılması, ödünç verilmesi, hediye verilmesi, diğerlerinin okuyabilmesi veya dinleyebilmesinin sağlanması ya da elektronik olarak aktarılmasını suç olarak düzenlenmiş (terör yayınlarının yayılmasını sağlamak) ve yedi yıla kadar hapis cezası öngörülmüştür.

Birleşik Krallık 16.05.2005 tarihinde Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesini imzalamıştır. Bu Sözleşmeye taraf olduktan sonra 2006 tarihli terörizm kanunu yürürlüğe girmiştir. Lordlar Kamarası Avam Kamarası İnsan Hakları Ortak Komitesi'nin hazırlamış olduğu 2007 tarihli rapora göre Teröre teşvik etme suçu, Sözleşmenin 5. maddesinde düzenlenen terör suçu işlemek için halkı provoke etme suçuna göre çok geniş kapsamlı olması nedeniyle ifade aykırılık yaratabileceği yönündedir¹⁹⁷. Sözleşmeye göre halkı terör suçu işlemeye kışkırtma suçu, halkı terör suçu işlemeye kışkırtma kastı ile doğrudan ya da dolaylı olarak terör suçu işlemeyi savunarak bir veya daha fazla terör suçunun işlenmesi tehlikesi doğmasına neden olacak bir mesajın kamuoyuna yayılması veya başka bir şekilde

¹⁹⁷ House of Lords-House of Commons-Joint Committee on Human Rights, **First Report of Session 2006/07**, House of Lords paper, 2006/07, no.26; House of Commons paper, 2006/07, no.247, The Stationery Office, 2007, s. 12.

erişilmesini sağlama eylemi olarak ifade edilmektedir. Birleşik Krallık her ne kadar bu sözleşmeyi imzalamış olsa da hala onaylamamıştır¹⁹⁸.

f. Amerika Birleşik Devletleri

Amerika'da da Birleşik Krallık'ta olduğu gibi terörle mücadeleye yönelik çeşitli kanunlar mevcuttur. Özellikle 11 Eylül saldırıları sonrasında terörle ilgili daha sıkı önlemler içeren kanunlar çıkarmıştır.

Amerika'da 1969 tarihinde verilen Brandenburg v. Ohio¹⁹⁹ kararı ile terörizmin kışkırtıcılığı eylemleri suç olarak kabul edilmiş ve Anayasaya eklenmiştir. Terörizm dahil suç teşkil eden eylemlerin kışkırtıcılığını yapan bir kişinin başarılı bir şekilde soruşturulabilmesi için hem kışkırtıcılık veya hukuka aykırı bir eylem gerçekleştirme kastının hem de ihtimalin (kışkırtmaya neden olan ifadenin gerçekten olması muhtemel hukuka aykırı bir eyleme yönelik olması) varlığının kanıtlanması gerekmektedir²⁰⁰. Brandenburg kararında halen uygulamakta olan “açık ve mevcut tehlike” ölçütü yazılmıştır. Bu kararda, kuvvet ve şiddet kullanımını ahlaki ve felsefi olarak savunmanın hatta bunun gerekliliğini müdafaa etmenin tek başına ifadeye müdahale etmeyi meşru kılmadığı, ancak “bir grup insanı böyle bir harekete hazırlama, kışkırtma” halinde müdahale edilebileceği belirtilmiştir. Burada bahsedilen kışkırtma, “hukuka aykırı bir harekete oluşturmaya veya oluşumunu kışkırtmaya yönelmiş ve amaçlanan sonucu yaratması olası olan” bir eylemdir. Bu ölçütün, iki hukuki amacı mevcuttur. İlki, belli bir zaman diliminde bir eylem, hukuken yasaklansa bile bu eylemin gerekli ya da arzu edilebilir olup olmadığını tartışmak serbest olmalıdır. İkincisi ise, insanları derhal etki doğuracak şekilde, bir takım yasa dışı eylemlere katılmaya sevk etmenin, bu katılımı oluşturma şansı olduğu ölçüde yasaklanabileceğidir²⁰¹.

Amerika'da yetkililer terörizm eylemlerine kışkırtan ifadenin soruşturulmasında suça tahrik, teşebbüs veya suikast gibi sonuçsuz kalsa da işlenen

¹⁹⁸ Chart of signatures and ratifications, Council of Europe Convention on the Prevention of Terrorism, Council of Europe Treaty Office. <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=196&CM=1&DF=&CL=ENG> (Son erişim tarihi 09.05.2014).

¹⁹⁹ Brandenburg v. Ohio, 395 US.444 (1969)

²⁰⁰ Elizabeth M. Renieris, “Combating incitement to terrorism on the Internet. comparative approaches in the United States and the United Kingdom and the need for an international solution”, **Vanderbilt Journal of Entertainment and Technology Law**, Vol. 11, No. 3, Nashville TN: JetLaw, 2009, s. 681-682.

²⁰¹ Şule Özsoy, “Amerika Birleşik Devletleri Hukukunda Düşünceyi Açıklama Hakkına İlişkin Standartlar”, **TBB Dergisi**, Sayı 56, Ankara, 2005, s. 44.

suçlara ve belli hallerde terörist eylemleri destekleme fiilinin soruşturulmasına izin veren Amerikan Ceza Kanununda düzenlenen “maddi destek” hükümlerine²⁰² dayanmaktadır²⁰³.

Maddi destek hükümlerine göre bir terör örgütüne bilerek ya da kasıtlı olarak maddi destek ya da kaynak sağlamayı, maddi destek ya da kaynak sağlamaya teşebbüs etmeyi veya maddi destek ya da kaynak sağlamak için gizli anlaşma yapmayı yasaklamaktadır. 2001 tarihli Vatanseverlik Kanunu “*herhangi bir maddi veya gayri maddi eşya; eğitim, uzman tavsiyesi, yardım veya iletişim ekipmanları hizmeti*” şeklinde maddi destek tanımını genişletmiştir²⁰⁴.

Amerikan Ceza Kanununun 18 Başlıklı 373(a) maddesine göre suça teşvik eden, suç işlemeyi emreden, suç işlemeye ikna eden ya da bir kişiyi kasıtlı bir suç işlemeye çabalayan kişi suça teşvik suçu işlemiş kabul edilmektedir. Amerika’da internet aracılığıyla iletişime geçen teröristlerin kelimelerinin ya da eylemlerinin başarılı bir şekilde soruşturulduğu birçok ceza davası vardır²⁰⁵.

1996 tarihli “Terörle Mücadele ve Etkin Ölüm Cezası Kanunu”²⁰⁶, 1993’de Dünya Ticaret Merkezi’ndeki ve 1995’de Oklohoma’daki saldırılar ertesinde ve artan uluslararası terör tehdidi karşısında Amerikan Hükümeti’nin isteği üzerine alınması gerekli yurtiçi önlemler kapsamında çıkarılmıştır. 300 – 303. maddeler uyarınca hükümetin terörist örgütler listesinde yer alan guruplara her türlü destekte bulunmak, amaca bakılmaksızın bu kuruluşların faaliyetlerine katılmak, faaliyetler kanuna aykırı olmasa bile yasaklanmıştır. Bu durum, 1957 tarihli Yates v. US kararından²⁰⁷ beri geçerli olan, “bir gruba salt üyeliğin veya fikirlerine katılmanın ifade özgürlüğünü sınırlamak için yeterli olmadığı” kuralına aykırılık teşkil etmektedir. Burada bahsedilen terörist guruplar, Amerikan hükümeti tarafından Amerika’nın güvenliğini tehdit ettiği düşünülen her türlü gruptur ve Amerika’nın ekonomik çıkarları da, bu geniş milli güvenlik tanımına dahildir. Tanımın genişliği,

²⁰² United States Criminal Code, Title 18, sections 2339A and 2339B.

²⁰³ United Nations Office On Drugs And Crime (“UNODC”), **The Use Of The Internet For Terrorist Purposes**, United Nations, New York, 2012, s. 39. http://www.unodc.org/documents/frontpage/Use_of_Internet_for_Terrorist_Purposes.pdf (Son erişim tarihi 09.05.2014).

²⁰⁴ Renieris, **Combating Incitement to Terrorism**, s. 682-683.

²⁰⁵ UNODC, **The Use Of The Internet For Terrorist Purposes**, s. 40.

²⁰⁶ Antiterrorism and Effective Death Penalty Act of 1996, Public Law 104-132, <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-104publ132/html/PLAW-104publ132.htm> (Son erişim tarihi 09.05.2014).

²⁰⁷ Yates v. United States, 354 US, 298 (1957).

insancıl yardımlarda bulunan grupları da suçlu hale getirebilme potansiyeline sahiptir²⁰⁸.

11 Eylül 2001'deki saldırılar sonrasında Kasım 2001'de Vatanseverlik Kanunu²⁰⁹ çıkarılmıştır. Bu kanunla düzenlenen yeni terör suçları dışında ayrıca çeşitli kanunlara terörle mücadele amaçlı eklemeler yapılmıştır. Vatanseverlik Kanunu, haklara getirdiği sınırlamalar kadar, terörizmi (uluslararası olmayan) geniş, belirsiz şekilde tanımlaması sebebiyle de Amerikan hukuk ve insan hakları çevrelerinde eleştirilere maruz kalmıştır²¹⁰. Getirilen bu tanıma göre terörizm; ABD ceza kanunlarını ya da başka bir ülkenin ceza kanunlarını ihlal ederek insan hayatını tehlikeye sokan, sivil halkı sindirmeyi veya baskı altına almayı amaçlayan, zor kullanarak veya tehdit ederek hükümet politikalarının oluşumuna etki etmeye yönelmiş, adam kaçırma, adam öldürme ve kitle imha yollarını kullanarak hükümetlere etki etme amacı taşıyan hareketlerdir. Bu tanım, hükümet uygulamalarına etki etme, ya da hükümet üzerinde baskı oluşturma amacı taşıyan gösteri ve yürüyüşleri düzenleyenleri de terörist sayabilecek belirsizlik ve genişliktedir²¹¹.

Vatanseverlik Kanununun 805 ve 806. maddeleri de 1996 tarihli kanun gibi Amerikan hükümetince terörist sayılan gruplara yapılacak her türlü yardım ya da suç oluşturmaları bile faaliyetlerine katılımı da terörizme destek saymakta ve cezalandırmaktadır. Ayrıca 411. madde çerçevesinde bu gruplara üyelik, kanuna aykırı olmasa bile faaliyetlerine katılmak, mali yardımda bulunmak veya yardım toplamak da terörist faaliyet olarak algılanmaktadır. Bu tip eylemlere karıştığı iddia edilen yabancılar tutuklanarak ülke dışına çıkarılabilmektedir. Mesela yasal oturma izni olan bir Filistinli, İsrail'i protesto etmek ve Arafat'a destek olmak amacıyla Kongre binasının önünde insanlara bildiri dağıtsa ve para toplasa, birlikte faaliyette bulunduğu insanlar da, ABD tarafından terörist örgüt sayılan örgütün üyesi olsalar,

²⁰⁸ Özsoy, **Düşünceyi Açıklama Hakkı**, s. 44.

²⁰⁹ Patriot Act of 2001, Public Law 107-56, 214(a) (2). <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-107publ56/html/PLAW-107publ56.htm> (Son erişim tarihi 09.05.2014).

²¹⁰ Emanuel Gross, "The Influence of Terrorist Attacks on Human Rights in the United States: The Aftermath of September 11, 2001", **North Carolina Journal International Law and Commercial Regulation**, Vol. 28, 2002, s. 4-5. (1-103.)

²¹¹ Özsoy, **Düşünceyi Açıklama Hakkı**, s. 44.

terörist aktiviteye dahil olmak, destelemek ve yardım etmekten sınır dışı edilebilecektir²¹².

g. İspanya

İspanya, ölümle sonuçlanan terör saldırılarına maruz kaldığı için İspanyol Hükümetlerinin önceliğini terörle mücadele oluşturmaktadır. Özellikle 11.04.2004 Madrid terörist saldırısından sonra İspanya, yasal önlemler yanında idari önlemler de (Ulusal Antiterörist Koordinasyon Merkezi) almıştır²¹³.

Terörle mücadele özgü bir terör kanunu olmamakla beraber İspanyol Ceza Kanununda²¹⁴ terör suçları Kamu Düzenine Karşı Suçlar XXII. Başlığının Terörist Örgütler ve Gruplar ve Terör Suçları VII. Bölümünün 571 devamı maddelerinde düzenlenmektedir. 571. maddeye göre en az üç kişi tarafından gizli bir anlaşma ile belirsiz süreli kurulan ve mükerrer şekilde suç veya kabahat işleme gibi muhtelif görevleri koordineli şekilde yürüten, anayasal düzeni şiddetli bir biçimde yıkmayı amaçlayan ve müteakip alt başlıkta sayılan herhangi bir suçu işleyerek kamu barışına zarar veren örgütler terör örgütleridir. Bu örgütü veya grubu kuran, destek veren, bu örgüte üye olan kişi sekiz ile on dört yıl arasında hapis cezası ile cezalandırılır. Eğer bu kişi kamu görevlisi ise ayrıca sekiz ila on beş yıl arasında kamu hizmetlerinden men edilmektedir.

572 ve devamı maddelerde sayılan terör örgütleri ile iş birliği içinde kundaklama, patlayıcı madde üretme ve ticareti, mali destek gibi belirli suçlar terör suçları kabul edilirken ayrıca Ceza Kanununda düzenlenen benzer suçların terör yoluyla fakat terör örgütüne dahil olmadan işlenmesi halinde de terör suçu olacağını ve artırılmış ceza verileceğini öngörmektedir.

²¹² Aubrey Glover, "Terrorism: Aliens' Freedom of Speech and Association Under Attack in the United States," Duq. L. Rev. vol. 41, 2003, s. 379-380'den aktaran Özsoy, **Düşünceyi Açıklama Hakkı**, s. 45.

²¹³ Spain Profile on Counter-Terrorist Capacity, Comitte of Experts on Terrorism, Council of Europe, 2006, s. 1. [http://www.coe.int/t/dlapil/codexter/Source/country_profiles/CODEXTER%20Profiles%20\(2006\)%20Spain%20E.pdf](http://www.coe.int/t/dlapil/codexter/Source/country_profiles/CODEXTER%20Profiles%20(2006)%20Spain%20E.pdf) (Son erişim tarihi 09.05.2014).

²¹⁴ Spanish Criminal Code, Official State Gazette number 281 on 24th November 1995. https://www.google.com.tr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=0CDUQFjAB&url=http%3A%2F%2Fwww.legislationline.org%2Fdownload%2Faction%2Fdownload%2Fid%2F5160%2Ffile%2FSpain_Criminal_Code_Codigo_Penal.pdf&ei=w31sU6mBL86k0AXObQ&usq=AFQjCNE2osHX8vvJUuM7vBw0iFFiGuHU7g&sig2=S8rJhoH5Mp3rzS2QJ685Cg&bvm=bv.66330100,d.d2k

578. madde, terör örgütleri ile terör suçlarını ya da bu suçları işleyen bir kişiyi aleni şekilde müdafaa eden ya da meşrulaştıran veya terör mağdurlarını veya onların akrabalarının itibarını sarsan, küçümseyen veya aşağılayan kişi bir yıl ila iki yıl arasında hapis cezası ile cezalandırılmaktadır. Bununla beraber hakime ayrıca suçun işlendiği yere, mağdur veya akrabasının yakınına yaklaşmama, onlarla telefon, internet vb. yollarla iletişime geçmeme gibi yasak koyma takdiri de tanınmaktadır.

579/1. maddede de terör örgütünün, terör suçlarının veya terör suçu işleyenlerin provokasyonunu yapan, bu suçları işlemeye yönlendiren veya bu suçlara teşvik eden kişi bu suçlar için öngörülen cezaların yarısına kadar cezalandırılmaktadır. Müteakip fıkrada; bu başlıkta düzenlenen terör örgütleri, grupları ve suçlarını düzenleyen suçların işlenmesi için provokasyon amaçlı mesajlar veya sloganlarla kamuya dağıtılması veya duyurulması, ya da bu suçların işlenmesi riskini artıran ya da gerçekleşme olanağı sağlayan kişi altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmaktadır²¹⁵.

B. Terörizmin Propagandasının İfade Özgürlüğü Kapsamında Değerlendirilmesi

Propaganda belli bir görüşün toplum içinde yayılmasını, fikir ve kanaatlerin kökleşmesini sağlamak için, bu amacın gerçekleşmesine yönelik olarak her türlü maddi ve manevi araca başvurarak, telkin, teşvik ve etkide bulunma anlamına gelmektedir²¹⁶. Bu sebeple propaganda ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmelidir. Düşünen, sosyal ve duygusal bir varlık olan insan, doğası gereği başka insanlarla iletişim içerisinde bulunması gerekmektedir. Düşünce ve isteklerinin diğer insanlara iletilmesi insanı vazgeçemeyeceği bir ihtiyaçtır. Bu sebeple ifade özgürlüğü, en temel ihtiyaçlardan biri ve insan onurunun dışı vurmuş halidir. Temel bir hak olan ifade özgürlüğü, aynı zamanda demokratik bir devlet düzeninin işlerliği açısından temellendirici bir anlama sahiptir. İfade özgürlüğü, farklı fikirler arasındaki rekabete imkan tanıdığı için demokratik devlet yapısı için yapıcı bir özellik taşır. Bu da demokrasiyi olanaklı kılan ve yaşatan bir öğedir. Temel bir hak olarak ifade özgürlüğü iki farklı amaca hizmet eder. Birincisi, insanın kendisini zihinsel ve iletişimsel olarak ifade etmesi, ikincisi de bireylerin demokratik gelişmelerine katkı sağladığından siyasi etkinlik haklarından biri kabul edilmektedir.

²¹⁵ UNDOC, *The Use Of The Internet For Terrorist Purposes*, s. 43.

²¹⁶ YCGK. E. 1999/33 K.1999/38 T. 16.03.1999.

İfade özgürlüğü aynı zamanda yeni ve farklı düşüncelerin yaratılmasına, farklı düşüncelerin oluşmasına ve bunların tartışılmasına, bireylere düşünceler arasından seçim yapma olanağı tanımaktadır²¹⁷. Ancak, ifade özgürlüğünün varlığı durumunda bireyler kendi düşüncelerinin doğru veya yanlış olduğunu sınavabilirler²¹⁸. İfade Özgürlüğü uluslararası veya bölgesel ölçekte birçok belgede tanınmaktadır. Mesela; İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi 19. Madde, Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme 19. Madde, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 10. Madde.

Çalışmamızın bu bölümünde ifade özgürlüğü kapsamında terörizmin propagandasının cezalandırılması, Türkiye'nin taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme ve sözleşmelerin ihlalleri durumunda etkin denetim mekanizmaları olan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ile Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu kararları çerçevesinde değerlendirilecektir.

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Yaklaşımı

a. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Çerçevesinde İfade Özgürlüğü

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Avrupa Konseyine üye devletler tarafından 4 Kasım 1950 tarihinde imzalanıp 10 devletin onaylamasının ardından, 3 Eylül 1953 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye, Sözleşmeyi, imzaya açıldığı 4 Kasım 1950 tarihinde imzalamıştır ve Sözleşme, 18 Mayıs 1954 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir²¹⁹. İfade Özgürlüğü, Sözleşmenin 10. maddesinde şu şekilde düzenlenmektedir:

“1. Herkes görüşlerini açıklama ve anlatım özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, kanaat özgürlüğü ile kamu otoritelerinin müdahalesi ve ülke sınırları söz konusu olmaksızın haber veya fikir almak ve vermek özgürlüğünü de içerir. Bu madde, devletlerin

²¹⁷ Sabahattin Nal, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukuku’nda Ulusal Güvenlik ve İfade Özgürlüğü”, **Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi**, Sayı 63-64, İstanbul: Kazancı Kitap Ticaret A.Ş., 2009, s. 213.

²¹⁸ Şeref Ünal, **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi**, Ankara: TBMM Basımevi, 1995, s. 220.

²¹⁹ Sözleşmeye taraf devletler ve taraf olma tarihleri için bkz.

<http://www.conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=005&CM=8&DF=16/09/2012&CL=ENG> (Son erişim tarihi 23.05.2014).

radio, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine bağlı tutmalarına engel değildir.

2. Kullanılması görev ve sorumluluk yükleyen bu özgürlükler, demokratik bir toplumda, zorunlu tedbirler niteliğinde olarak, ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu emniyetinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması veya yargı gücünün otorite ve tarafsızlığının sağlanması için yasayla öngörülen bazı biçim koşullarına, sınırlamalara ve yaptırımlara bağlanabilir.”

Sözleşmenin önsözünde ifade edilen gerçek siyaset demokrasi ve insan haklarına saygı şartlarında, ifade özgürlüğü sadece kendi içinde önem taşımakla kalmaz, ayrıca, Sözleşmeden kaynaklanan diğer hakların da güvence altına alınması bakımından önemli bir rol oynamaktadır. Tarafsız ve bağımsız yargı organlarının güvencesi altında olan kapsamlı bir ifade özgürlüğü garanti altına alınmadan, ne özgür bir devletten, ne de demokrasiden bahsedilebilir. Bu, yadsınamayacak bir genel yaklaşımdır²²⁰.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, bölgesel bir örgüt olan Avrupa Konseyi'ne bağlı olarak 1959 yılında kurulmuş olan uluslararası bir mahkemedir. Mahkeme, Sözleşme ve ek protokolleriyle güvence altına alınmış olan temel hakların ihlal edilmesi durumunda bireylerin, grupların, tüzel kişiliklerin ve diğer devletlerin başvurabileceği bir yargı makamıdır²²¹. Sözleşme, Mahkeme tarafından insan hakları alanında Avrupa kamu düzeninin anayasal belgesi olarak tanımlanmıştır²²² ve tipik bir uluslararası anlaşmadan farklı olarak kendine özgü (sui generis) özellikleri haizdir.²²³ AİHM, içtihatları ile AİHS'i yaşayan bir sözleşme olarak ayakta tutmaktadır. Bu açıdan 10. Maddede yer alan ifade özgürlüğünün kapsam ve sınırını anlamak için AİHM içtihadı çerçevesinde incelenmesi gerekmektedir.

²²⁰ Jochen Abr. Frowei., “Freedom of Expression under the European Convention of Human Rights”, in **Monitor/Inf (97) 3**, Council of Europe'dan aktaran Monica Macovei, **Freedom of Expression, A guide to the implementation of Article 10 of the European Convention on Human Rights, Human Rights Handbooks, No. 2**, 2nd Ed., Strasbourg Cedex: Council of Europe, 2004, s. 6.

²²¹ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (Tarihçe, örgütlenme ve yargılama usulü) <http://www.inhak-bb.adalet.gov.tr/aihm/315.htm> (Son erişim tarihi 16.11.2011).

²²² Loizidou v. Turkey (Preliminary Objections), 15318/89, 23.03.1995, para. 75.

²²³ AYDIN, Ömür, İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Politik İfade Özgürlüğüne Getirilen Sınırlamalarda Ulusal Takdir Payının Değerlendirilmesi, Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, sayı 71-72, Kazancı Kitap Ticaret AŞ, İstanbul, 2009, s. 159.

aa. İfade Özgürlüğünün Kapsamı

Sözleşmenin 10. maddesinde yer alan ifade özgürlüğünün iki aşaması bulunmaktadır: İlki kanaat oluşturmaktır. Bu kapsamda bilgi edinebilme, bilgilere ulaşabilmektir. İkincisi de bunları her türlü vasıtayla açıklayabilme ve yayabilme özgürlüğüdür. O halde ifade özgürlüğü, bir taraftan kişinin iç dünyasında özgürce kanaat oluşturabilmesini diğer taraftan da özgürce oluşturabileceği bu kanaat ve düşüncelerini dışa vurabilmeyi, açıklayabilmeyi, yayabilmeyi kapsamaktadır. Böylelikle ifade özgürlüğü, serbestçe oluşturulan kanaat ve düşüncelerin deklare edilerek serbest bir tartışma ortamı yaratılması ve kamuoyu oluşturulmasına imkan tanımaktadır²²⁴.

Mahkeme, 1 Kasım 1998 tarihinde yeniden yapılanmıştır²²⁵. İfade özgürlüğü alanında verdiği ilk karar ile Mahkeme, bu özgürlüğe verdiği önemi sembolik olarak vurgulamıştır²²⁶. Mahkeme uygulamasında ifade özgürlüğü, bir olayın yorumlanması ve düşüncelerin ifadesi yanında, sanatsal ya da bilimsel faaliyetleri, basın özgürlüğünü de kapsamına almakta ve düşüncelerin, basın, radyo, televizyon, sinema, fotoğraf, kitap gibi herhangi bir araçla kamuoyuna aktarılabilmesini içermektedir. Başka bir deyişle aktarılan düşüncenin içeriği siyasi, kültürel, ekonomik, ticari ya da sanatsal olabilir. Böylece Mahkeme, 10. maddenin koruma çemberini ders kitaplarına²²⁷, akademik yazı ve araştırmalara²²⁸, ticari beyanatlara²²⁹, tıp ya da hukuk ile ilgili meslekler alanındaki reklamlara²³⁰, uydu ve kablolu yayın aracılığı ile gerçekleştirilen program yayınlarına²³¹ kadar genişletmiştir.²³²

AİHM'in *Lingens Avusturya'ya karşı* davasında belirttiği üzere ifade özgürlüğü demokratik bir toplumun asli temellerindedir. Bu, toplumun

²²⁴ Ümit Kocasakal, E. Eylem Aksoy, Pınar Memiş, "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında İfade Özgürlüğü", **İfade Özgürlüğü ve Türk Ceza Hukuku**, Ceza Hukuku Yayınları No. 1, İstanbul: Ceza Hukuku Derneği, 2003, s. 28.

²²⁵ Protocol 11 and the New European Court of Human Rights.

<http://www.parliament.uk/documents/commons/lib/research/rp98/rp98-109.pdf> (Son erişim tarihi 16.11.2011).

²²⁶ Kocasakal/Aksoy/Memiş, **İfade Özgürlüğü**, s. 28; ECtHR, *Fressoz and Roire v. France*, App. No. 29183/95, 21.01.1999, para. 56.

²²⁷ ECtHR, *Cyprus v. Turkey*, App. No. 25781/94, 10.05.2001, para. 250.

²²⁸ ECtHR, *Hertel v. Switzerland*, App. No. 59/1997/843/1049, 25.08.1998, para. 50.

²²⁹ ECtHR, *Markt Intern v. Germany*, App. No. 10572/83, 20.11.1989, para. 37.

²³⁰ ECtHR, *Colman v. The UK*, App. No. 16632/90, 28.06.1993, para. 11.

²³¹ ECtHR, *Groppera v. Switzerland*, App. No. 10890/84, 28.03.1990, para. 61.

²³² Kocasakal/Aksoy/Memiş, **İfade Özgürlüğü**, s. 29.

ilerlemesinin ve her bireyin kendini gerçekleştirmesinin temel koşullarından birini oluşturur.²³³ Ayrıca Mahkeme'nin *Handyside Birleşik Krallık'a karşı* davasında vurguladığı üzere ifade özgürlüğü; 10. maddenin sınırları içinde, sadece lehte olduğu kabul edilen veya zararsız veya ilgilenmeye değmez görülen haber ve düşünceler için değil, ama ayrıca devletin veya toplumun bir bölümünün aleyhinde olan, onlara çarpıcı gelen, onları rahatsız eden haber ve düşünceler için de uygulanır. Bunlar, çoğulculuğun, hoşgörünün, açık fikirliliğin gerekleridir ve bunlar olmaksızın demokratik bir toplum olamaz.²³⁴

bb. İfade Özgürlüğünün Sınırlandırılması

İfade Özgürlüğü mutlak ve sınırlandırılmaz değildir. Sözleşmenin 10. maddesinin ikinci fıkrasına göre, birinci fıkrada öngörülen ifade özgürlüğünün sınırlandırılabilmesi için üç şartın bir arada bulunması zorunludur. Bunlar: "Sınırlamanın kanun ile olması", "Meşru ve haklı bir amaca dayanmasıdır" ve "Demokratik bir toplumda gerekli ve orantılı olması" şeklindedir. Bunlardan birinin dahi bulunmaması halinde herhangi bir sınırlandırma, kural veya yaptırım, 10.maddenin ihlali olarak kabul edilmektedir.²³⁵

aaa. Sınırlandırma Nedenlerinin Dar Yoruma Tabi Olması

Sözleşme metninde ve Mahkemenin oluşturduğu içtihatlar çerçevesinde Madde 10/2'deki sınırlamaların sınırı çizilmiştir. AİHM İfade Özgürlüğüne yönelik sınırlama yapılırken "dar yorum" yapılması gerektiğini *Sunday Times Birleşik Krallık'a karşı* davasında "...İfade Özgürlüğü'nün istisnaları söz konusu olduğunda dar yorumlanmalıdır..."²³⁶ diyerek sınırlama nedenlerinin dar yoruma tabi olduğunu belirtmiştir. Ayrıca aynı kararda Mahkeme "...Sözleşme'de yer alan hak ve özgürlüklerin korunmasında sorumluluğun, öncelikle Sözleşmeciler Devletlerin kendilerinde olduğunun altını çizer, bu bakımdan, madde 10/2 Sözleşmeciler Devletlere bir takdir alanı bırakır. Bu alan hem ulusal yasa koyucuya hem de, aralarında bağımsız yargı organlarının da bulunduğu, yürürlükteki hukuku yorumlamak ve uygulamakla görevlendirilmiş organlara verilmiştir... Bununla beraber, Sözleşmenin

²³³ ECtHR, *Lingens v. Austira*, App. No. 9815/82, 08.07.1986, para. 41.

²³⁴ ECtHR, *Handyside v. The UK*, App. No. 5493/72, 7.12.1976, para. 48-49.

²³⁵ Kocasakal/Aksoy/Memiş, *İfade Özgürlüğü*, s. 30-37.

²³⁶ ECtHR, *The Sunday Times v. The UK* (No. 1), App. No. 6538/74, 26.04.1979, para. 65/5.

10. maddesinin 2. fıkrası, *Sözleşmecî Devletlere sınırsız bir takdir yetkisi vermez. Mahkeme bir yasağın 10. madde de korunan ifade özgürlüğü ile uzlaştırılabilir olup olmadığı hakkında son kararı vermekle yetkilidir. Bu denetim, sadece temel hukukî düzenlemeleri değil, bağımsız bir mahkeme tarafından verilmiş de olsa, bu mevzuatı uygulayan mahkeme kararlarını da kapsar*”²³⁷ şeklinde karar vererek sınırlama nedenleri konusunda taraf devletlerin takdir yetkisi olduğunu fakat son aşamada yine Mahkeme’nin denetlemede yetkili olduğunu belirtmiştir.

bbb. Sınırlandırmanın Kanun ile Olması

Bu koşul aynı zamanda söz konusu kanun Meclis tarafından kabul edilmiş olsa dahi, kanunun niteliği ile de ilgilidir. Mahkeme her zaman kanunların aleni, ulaşılabilir, tahmin edilebilir ve öngörülebilir olması gerektiğini vurgulamış ve bu durumu *Sunday Times* davasında şu şekilde belirtmiştir:

*“Birincisi, kanun yeterli ölçüde ulaşılabilir olmalıdır: vatandaş belirli bir durumda uygulanacak hukukî kurallar konusunda, verili koşullar altında yeterli derecede bir fikre sahip olabilmelidir. İkincisi, bir kural vatandaşa davranışını düzenlemesine olanak sağlayacak ölçüde kesin olmadıkça “kanun” olarak görülemez: vatandaş, verili koşullar çerçevesinde belirli bir eylemin doğuracağı sonuçları (gerekliyse uygun bir danışma sonucunda) makul bir düzeyde öngörebilmelidir. Bu sonuçlar şaşmaz bir kesinlikle öngörülebilir olmak zorunda değildir: deneyim bunun gerçekleştirilemez bir koşul olduğunu göstermektedir. Öte yandan, kesinlik elbette arzu edilir bir şeydir, ama beraberinde aşırı bir katılık getirebilir; oysa kanunlar değişen koşullara uyum sağlayabilmelidir. Dolayısıyla, birçok kanun, değişen derecelerde de olsa, kaçınılmaz olarak belirsiz ifadelerle formüle edilir; bunların yorumu ve uygulanması pratikle gerçekleşecek şeylerdir.”*²³⁸

ccc. Sınırlandırmanın Meşru ve Haklı bir Amaca Dayanması

İfade özgürlüğünü kısıtlamak amacıyla kullanılması mümkün gerekçeler Sözleşme’nin 10. maddesinin 2. fıkrasında sayılanlarla sınırlıdır ve ulusal makamların kısıtlamaları, bu gerekçelerin dışında herhangi bir başka gerekçeye dayandırmaları da meşru değildir. Dolayısıyla, ulusal mahkemeler ifade özgürlüğüne

²³⁷ *The Sunday Times v. The UK (No. 1)*, para. 59/3-4.

²³⁸ *The Sunday Times v. The UK (No. 1)*, para. 49.

müdahale niteliği taşıyan herhangi bir yasal hükmü uygulamaları söz konusu olduğunda, söz konusu hükmün korumakta olduğu değer ya da yararı saptamak ve bu değer ya da yararın 2. fıkrada sayılanlardan biri olup olmadığını denetlemekle yükümlüdür. Ancak bu denetim sonucunda yanıt olumlu ise mahkemeler o hükmü ilgili kişiye uygulayabilirler. Mesela, birinin şöhretine ya da şerefine hanel getirmekle suçlanmakta olan bir gazeteci hakkında açılan bir ceza davası ya da medeni hukuk davası “başkalarının şöhret ve haklarını” koruma anlamında meşru bir amaca hizmet ediyor olacaktır. Ya da devlet sırrı niteliğinde bir bilgiyi yayınlamakta olan bir gazete hakkındaki bir tedbir kararı, “ulusal güvenlik” çıkarı temelinde haklı gösterilebilir. Üst düzey yetkililere veya kamu görevlilerine hakaret ya da bu kişilerin şöhretine zarar verme vakaları söz konusu olduğunda ortaya sorunlar çıkabilir. Bu iki kategoriye giren herhangi birine hakaret eden veya bu kişinin şöhretine hanel getiren kişinin mahkûm edilmesinde amaç “başkalarının şöhretini ve haklarını” koruma gerekliliği temelinde gerekçelendirilebilirse de, kanunlarda sıradan bir insana hakaret veya şöhretine hanel getirme için öngörülenden daha büyük bir ceza öngörülüyorsa, bu haklı görülemez. Üst düzey yetkililere ve devlet görevlilerine hakaret veya şöhretlerine zarar dolayısıyla daha yüksek bir ceza uygulanması, kanun karşısında eşitlik ilkesine aykırı düşer.²³⁹ Ayrıca 2. fıkra, “ülkenin veya hükümetin şeref”, “ulusun şerefi”, “devlete ait veya başka resmi semboller”, “mahkemeler dışında kamu otoritelerinin şerefi” türünden değerlerden söz etmediğine göre bunlar, ifade özgürlüğünü kısıtlamak için meşru gerekçeler değildir. Bundan dolayı, ulusal mahkemeler, 2. fıkrada korunmuş olan alanın dışında kalan bu tür soyut kavramlara karşı yöneltilen herhangi bir eleştiriyi cezalandırmamalıdır. Bunun açıklaması demokratik bir toplumun işleyiş kurallarında bulunabilir: böyle bir toplumda, iktidarı yürütmekte olanların eleştirilmesi, medyanın, sıradan kişilerin ve genel olarak toplumun temel bir hakkı ve görevidir. Bunlara ek olarak, “devlet otoritesi” tarzı soyut kavramlar, iktidardakilerin bazı özel ve olası illegal menfaatlerini veya iktidarda kalma hırslarını gizleyebilir.²⁴⁰

Sınırlandırmanın meşru ve haklı bir amaca dayandırılmasına örnek olarak *Chorherr v. Avusturya davası*'nı verebiliriz. AİHM, ilgili davada somut olaya göre değerlendirme yaparken ifadenin açıklanış şekli, yeri ve zamanını da dikkate almıştır. Dava, başvuruçunun Viyana Belediye Meydanı'nda gerçekleştirilen

²³⁹ Macovei, **Freedom of Expression**, s. 34.

²⁴⁰ Macovei, **Freedom of Expression**, s. 35.

Avusturya'nın bağımsızlık kutlamalarında, Avusturya ordusuna avcı uçakları alınmasını protesto eden içerikteki pankartın açılması ve bu doğrultuda bildiri dağıtılması ile ilgilidir. Ulusal makamlar izleyicilerin görüş alanının daralacağı gerekçesi ile başvurucuya müdahale etmişlerdir. AİHM, kamuya açık alanda gösteri yapılması isteğinin demokratik toplumda hoşgörü ile karşılanması gereğini dile getirmiş ve pankartın izleyicilerin görüş alanını daraltacağı şeklindeki gerekçe yerine, gösteride karışıklık çıkma olasılığı sebebiyle ve bu karışıklıkların önlenmesi amacıyla müdahale edilmesi gerekçesini “kamu düzeninin bozulmasının önlenmesi” sebebiyle haklı bularak Avusturya'nın davranışını sözleşmeye aykırı bulmamıştır²⁴¹.

ddd. Sınırlamanın Demokratik Bir Toplumda Gerekli ve Orantılı Olması

Mahkeme çeşitli kararlarında demokratik toplumun bazı belirgin özelliklerini belirtmiştir. Mahkemeye göre demokrasinin var olabilmesi için çoğulculuğun, toleransın ve açık fikirliliğin var olması gerekmektedir²⁴². Mahkemeye göre “demokratik toplum” ölçütü üç başlık altında toplanabilir: “İnsan Haklarına Saygı”, “Hukuk Devleti” ve “Yasamada Siyasal Katılım ve Çoğulculuk”²⁴³. Mahkeme, demokratik toplum için gerekli olma ölçütünü incelerken ortaya çıkan toplumsal ihtiyaç, bu ihtiyacın varlığını ortaya koyan inandırıcı, uygun ve yeterli gerekçe, müdahaleyi oluşturan tedbirin orantılılığı, genel ve bireysel yarar arasındaki denge ve tercih ölçütlerini dava konusu somut olaya uygulayarak bir karara varmaktadır²⁴⁴.

Mahkemeye göre orantılılık konusundaki değerlendirme, demokratik bir toplumu idare eden prensiplere dayanır. Bir müdahalenin “demokratik bir toplumda gerekli” olup olmadığının ortaya konması için, ülke mahkemeleri de, AİHM de, ifade özgürlüğünün kullanılması üzerinde o istisnai sınırlandırmayı gerektirecek “acil bir sosyal ihtiyacın” varlığı konusunda tatmin olmalıdırlar. *Observer ve Guardian Birleşik Krallık'a karşı* davasında, Mahkeme, bu bağlantıyı “10. Madde'nin 2.

²⁴¹ ECtHR, Chorherr v. Austria, App. No. 13308/87, 25.08.1993, para. 28, 31, 32.

²⁴² **Handyside v. The UK**, , para. 49/2; ECtHR, Zana v. Turkey, App. No. 69/1996/688/880, 25.11.1997, para. 51, **Lingens v. Austira**, para. 41.

²⁴³ Aysun Dalkılıç, “Terörizm ve İnsan Hakları İkilemi”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Sayı 1/2007, İstanbul, 2007, s. 250.

²⁴⁴ ECtHR, Sunday Times v. The UK, (No. 2), App. No. 13166/87, 26.11.1991, para. 50/d.

fikrasında taşıdığı anlam itibariyle, gerekli sıfatı, acil bir sosyal ihtiyacın varlığını içerir” şeklinde ifade etmiştir.²⁴⁵

Acil bir sosyal ihtiyacın var olup olmadığını ilk değerlendirecek olan, devlet yetkilileridir ve bunu yaparken, AİHM’in içtihadına uygun davranmaları gerekmektedir. Ancak hem mevzuatı, hem de mevzuatın uygulanmasına yönelik bağımsız mahkemelerin verdikleri de dahil tüm kararlar, devletin takdir payı ve AİHM denetimiyle beraber gerçekleşmektedir.²⁴⁶ Bu açıdan AİHM şunu belirtmiştir: *“Taraf Devletler böyle bir ihtiyacın var olup olmadığını değerlendirmek bakımından bir takdir yetkisine sahiptir. Ama bu Avrupa düzeyinde, hem mevzuatı, hem de bu mevzuatı uygulayan kararları, hatta bağımsız mahkemelerce verilen kararları da kapsayan bir denetim ile el ele gider.”²⁴⁷*

Yine orantılılık açısından, ileride ayrıntılı olarak değerlendirilecek olan *Başkaya ve Okçuoğlu Türkiye’ye karşı*²⁴⁸ davasında AİHM, verilen cezaların oldukça ağır olduğu ve özellikle başvuru Başkaya’nın üniversitedeki işini kaybettiğini de hesaba katarak verilen ceza ile elde edilmek istenen araç arasında orantılılık olmadığı gerekçesiyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği hükmüne ulaşmıştır²⁴⁹.

eee. İfade Özgürlüğü Kapsamında Devletin Pozitif Yükümlülüğü

İfade özgürlüğü çerçevesinde taraf devletlerin ifade özgürlüğünü sağlaması anlamına gelen pozitif yükümlülüklerinin açık ve net bir şekilde tanımlandığı ilk dava olma özelliğini taşıyan *Özgür Gündem* davasında²⁵⁰ kararında AİHM, ifade özgürlüğünün önemli fonksiyonlarından birisinin, demokrasinin gerektiği gibi çalışmasının bir ön şartı oluşturması olduğunu belirtmiştir. Mahkemeye göre gerçek anlamda bu özgürlüğün kullanılabilmesi için yalnızca devletin ifade özgürlüğün kullanılmasına müdahale etmemesi yeterli değildir, ayrıca devletin, pozitif önlemler alması gerekebilmektedir. Dava konusu gazete ve çalışanlarına ciddi saldırılar

²⁴⁵ ECtHR, *Observer v. The UK*, App. No. 13585/88, 26.11.1991, para. 59/c.

²⁴⁶ MACOVEI, Monica, *Freedom of Expression, Human Rights Handbooks No. 2*, Council of Europe, 2004, s. 36.

²⁴⁷ *Lingens v. Austira*, para. 39.

²⁴⁸ ECtHR, *Başkaya and Okçuoğlu v. Turkey*, App. No. 23536/94, 24408/94, 08.07.1999, para. 61 – 67.

²⁴⁹ ÖKTEM, Emre, *Terörizm, İnsancıl Hukuk ve İnsan Hakları*, Derin Yayınları, İstanbul, 2007, s. 381; Vahit Bıçak, “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Terörizm”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 3, Sayı 1-2, Ankara, 1999, s. 258.

²⁵⁰ ECtHR, *Özgür Gündem v. Turkey*, App. No. 23144/93, 16.03.2000, para. 42 – 46.

gerçekleştirildiği ve bu saldırıların gazetenin yayım ve dağıtımını etkilediğinin yetkili makamlarca bilinmesine rağmen, gazete yönetiminin ve personelinin talep ve isteklerine cevap verilmemiştir. Saldırıların ciddiyeti ve yaygınlığının yanı sıra saldırıların sistematik olarak yapıldığı ve yetkililerin bilgisi ve desteği dahilinde gerçekleştiği iddiaları dikkate alındığında, savcılarca gerçekleştirildiği söylenen araştırma ve soruşturmalar yeterli ve etkili önlemler olarak değerlendirilemeyeceği gerekçesiyle devletin pozitif yükümlülüğüne aykırı hareket ettiğine karar vermiştir.²⁵¹

AIHM'e göre, "ifade özgürlüğü alanındaki pozitif yükümlülükler, devletlere, diğerlerinin yanında, yazar ve gazetecilerin etkili bir biçimde korunması için bir sistem inşa ederek; kamusal tartışmalara tüm ilgililerin katılımı için uygun bir ortam yaratma ve resmi makamlar tarafından savunulanlara ya da kamuoyunun önemli bir bölümüne ters olsa, hatta onları şaşırtıcı ve rahatsız edici nitelikte olsa bile ilgililerin fikir ve düşüncelerini korkusuzca ifade etmelerine izin verme zorunluluklarını yükler".²⁵²

cc. Terörizm ve Şiddet Çağrısı Bağlamında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin İfade Özgürlüğüne Yaklaşımı

Mahkeme, denetim yetkisinin uygulanmasında, suçlanan ifadeler ve bunların ifade edildiği bağlam da dâhil olmak üzere, davayı bir bütün olarak ele alarak incelemekte²⁵³, açıklamayı yapan kişi, açıklamanın yapıldığı ortam²⁵⁴ ve zaman, açıklamanın içeriği ve yapılaş şekli üzerinde durmaktadır²⁵⁵.

Öncelikle belirtmek gerekir ki Mahkeme ifade özgürlüğüne geniş bir hareket alanı tanırsa da şiddet çağrısı bu hareket alanının sınır ölçütüdür²⁵⁶. Şiddete, silahlı

²⁵¹ Bıçak, **Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Terörizm**, s. 242; Alastair R. MOWBRAY, **The Development Of Positive Obligations Under The European Convention On Human Rights By The European Court Of Human Rights**, Portland: Hart Publishing, 2004, s. 195.

²⁵² ECtHR, Dink v. Turkey, App. No. 2668/07, 6102/08, 30079/08, 7072/09, 7124/09, 14.09.2010, para. 137.

²⁵³ ECtHR, Sürek and Özdemir v. Turkey, App. No. 23927/94, 24277/94, 08.07.1999, para. 57.

²⁵⁴ ECtHR, Genger v. Turkey, App. No. 24919/94, 08.07.1999, para. 50.

²⁵⁵ Osman Serkan Gülfidan, "AIHM İçtihatları ve Demokratik Toplum Gereklere Karşısında 5532 Sayılı Kanunla Değişik 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu", **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Sayı 1/2007, İstanbul, 2007, s. 282 – 283.

²⁵⁶ ECtHR, Sürek v. Turkey (No. 3), App. No. 24735/94, 08.07.1999, para. 35.

ayaklanmaya ya da başkaldırıya teşvik niteliğinde olan ifadeler, ifade özgürlüğü koruması dışında kalmaktadır.²⁵⁷

aaa. Terör Örgütü ve Şiddete Dayanan Eylemlerini Meşru Kabul Eden, Şiddete Davet Eden İfadelerin Yasaklanması

Zana Türkiye'ye karşı davasında başvurucunun eski belediye başkanı olması sebebiyle siyasi kimliği ve mahaldeki saygınlığını, ulusal, günlük ve önemli bir gazete olan Cumhuriyet Gazetesi'nde yer alan röportajında terör örgütünün ulusal bağımsızlık mücadelesini desteklediğini belirtmesini, bu yüzden mahkum olmasını ve de bu ifadenin terör örgütünün şiddet eylemlerinin arttığı bir döneme denk gelmesini nazara alan AİHM, ilgili ifadenin hassas bir zamanda terör örgütünün eylemlerinin ulusal bağımsızlık hareketi olarak değerlendirmesinin ortamı gerginleştireceğini, şiddetin ve terör eylemlerinin artmasına neden olabileceğini belirterek yapılan müdahalenin toplumsal bir ihtiyaçtan kaynaklandığını belirtmiş, bu yüzden ifade özgürlüğünün ihlal edilmediğine karar vermiştir.²⁵⁸

Sürek Türkiye'ye karşı (No:1) ²⁵⁹ kararında “silahlar özgürlüğü engellemez” ve “suç bizim” başlıklı iki mektuba yer veren haftalık bir derginin sahibi ve editörü “bölücü propaganda” suçunu işlemesinden dolayı para cezasına mahkum edilmiştir. Mahkeme, mektuplarda Türk ordusunun katliam yapan, şiddet ve baskı uygulayan bir kurum olarak tanıtılması ve “faşist”, “ölüm timi”, “emperyalizmin kiralık katilleri” olarak nitelendirilmesi, mektupların içeriğinin taraflar arasında kökleşmiş olan kin ve nefrete dayanan şiddeti daha da arttırmaya yönelik olduğu, mektuplarla okuyucuya saldırgan olarak gösterilen devlete karşı kendini savunmak için şiddete başvurmanın gerekli ve haklı olduğu mesajı verilerek şiddetin övüldüğü, mektuplarda açıklanan fikirlerle editör kendisini özdeşleştirmiş olmasa da, dergisinde değişik yazarlara, şiddeti ve kini tahrik etme imkanı tanıdığı tespitini yaparak ifade özgürlüğü ihlalinin söz konusu olmadığı kararını vermiştir.²⁶⁰ Bununla beraber Mahkeme, taraflı ve düşmanca bir dil kullanılmasının veya saldırgan bir tarza sahip olmasının, ifadenin doğrudan şiddete teşvik eder nitelikte

²⁵⁷ Gülfidan, **Terörle Mücadele**, s. 283.

²⁵⁸ **Zana v. Turkey**, para. 46 – 60.

²⁵⁹ ECtHR, *Sürek v. Turkey* (No.1), App. No. 26682/95, 08.07.1999, para. 58-65.

²⁶⁰ Bıçak, **Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Terörizm**, s. 243.

olduğu anlamına gelmediğini, somut olayın, ifadeyi çevreleyen koşullarla beraber bir bütün olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir.²⁶¹

*Sürek Türkiye'ye karşı (No: 3)*²⁶² davasında, Mahkeme, bir dergide yayınlanan makalede Türkiye'nin bir kısmını Kürdistan olarak belirtilmesinin ifade özgürlüğünün sınırlandırılması için tek başına yeterli olmadığını belirtmiştir. Bununla beraber, bölgede süren çatışmayı Türkiye Cumhuriyeti Devleti kuvvetlerine karşı bir savaş olarak tanımlayan ve tam bir kurtuluş mücadelesinin amaçlandığını belirten makalenin terör örgütü söylemine katıldığını ve Kürdistan ulusal bağımsızlığı için silahlı kuvvet kullanımına çağrıda bulunduğunu tespit eden AİHM, makalenin içeriğinin bölgedeki şiddeti teşvik etmeye olanak tanıdığını ve bu şiddetin bir tür meşru müdafaa olarak sunma izlenimi verdiğini gözlemleyerek Türkiye'nin, başvuruçunun ifade özgürlüğünü ihlal etmediği kararını vermiştir.²⁶³

Terörizmin propagandası ile ilgili olan *Leroy Fransa'ya karşı kararı*, 11 Eylül 2001 tarihli terör eylemlerini konu alan bir karikatür ile ifade hürriyetinin sınırlandırılması sorununu tekrar gündeme getirmiştir²⁶⁴. Karikatürist olan başvuruçunun İkiz Kuleler'e yapılan saldırıyı konu alan bir karikatürü, haftalık bir gazetede yayınlamıştır. Bu karikatürde, İkiz Kuleler'e yapılan saldırı, bir reklam sloganına atıfla, "*Hepimiz haya ettik... Hamas bunu gerçekleştirdi*" başlığıyla gazetede 13 Eylül 2001'de yayımlanmıştır. Başvuruçunun amacı, siyasi ve aktivist bir ifadeye ilişkin olduğunu ve bunun da, satirik bir imaj ile Anti-Amerikancılığını göstermek ve Amerikan emperyalizminin gerilemesini resimlemek olduğunu belirtmiştir. 1881 tarihli Fransız Basın Kanunu uyarınca gazetenin editörü, terörizmi yüceltme (apologie de terrorisme), Leroy ise terörizmi yüceltmeye suç ortaklığından ötürü mahkum olmuştur. Yerel mahkeme, para cezası yanı sıra kararı gazetede yayımlatmalarına da karar vermiştir²⁶⁵.

AİHM'e göre büyük yüksekliğe sahip binaların bir toz bulutu içinde yıkılmasına ilişkin resim, karikatüristin ifade ettiği amacı ortaya koyabilmektedir.

²⁶¹ Francis Jacobs/Robin C. A. White/Clare Ovey, **The European Convention On Human Rights**, Eds. Robin C. A. White/Clare Ovey, 5th Ed., New York. Oxford University Press INC., 2010., s. 430-431.

²⁶² **Sürek v. Turkey (No. 3)**, para. 36 – 43.

²⁶³ Öktem, **Terörizm, İnsancıl Hukuk**, s. 376.

²⁶⁴ Sinem Yargıç, **Terör Olgusunun Uluslararası Hukuk ve İnsan Hakları Hukuku Üzerindeki Değiştirici Etkisi**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2009, s. 306.

²⁶⁵ ECtHR, *Leroy v. France*, App. No. 36109/03, 02.10.2008, para. 4- 12.

Bununla beraber, karikatürde yazılan yazı ile birlikte değerlendirildiğinde, eser, Amerikan emperyalizmini eleştirmemekte fakat bunun şiddet yoluyla ortadan kaldırılmasını desteklemekte ve yüceltmektedir. Bu açıdan Mahkeme, karikatürdeki resme eşlik eden yazıya dayanarak, başvurucunun, 11 Eylül 2001 saldırısının failleri sandığı kişilere desteğini ve manevi dayanışmasını ifade ettiğini belirtmiştir. Mahkeme, kullanılan sözcüklerden, başvurucunun, çok sayıda sivile karşı işlenen ve mağdurların onurunu kıran şiddeti, olumlu biçimde değerlendirdiği sonucunu çıkarmıştır. Mahkeme, başvurucunun, karikatürünün 13 Eylül 2001'de yayımlandığına işaret etmiş ve bu zamansal bağlam, Mahkemeye göre, sanata ve gazeteciliğe ilişkin bir perspektiften değerlendirilse bile, başvurucunun trajik bir olaya ilişkin sorumluluğunu, hatta desteğini arttırıcı bir niteliğe sahiptir. Bunun da ötesinde, bu tür bir mesajın politik olarak hassas bir bölgeye etkisi de ihmal edilmemelidir. Karikatür, söz konusu haftalık gazetede yayımlanmasından ötürü, sınırlı bir niteliğe sahip olmakla birlikte; Mahkeme, karikatürün, şiddeti körükleyebilen ve bölgedeki kamu düzeni üzerinde olası bir etki ortaya koyabilen tepkiye yol açtığını belirtmiştir. Dolayısıyla Mahkeme, başvurucuya verilen ceza için ileri sürülen gerekçeleri uygun ve yeterli bulmuştur. Başvurucuya düşük bir para cezası verilmiş olmasını ve karikatürün yayımlandığı bağlamı dikkate alarak, başvurucuya karşı alınan tedbirlerin, izlenen meşru amaç ile orantısız olmadığına; 10. maddenin ihlal edilmediğine karar vermiştir²⁶⁶. AİHM, söz konusu kararı verirken zamansal çerçeveye, karikatürün yayımlandığı ortam, karikatürün yayımlandığı bağlam, karikatürün yaratabileceği muhtemel etki ve başvurucuya verilen cezanın niteliği gibi çeşitli faktörleri değerlendirmiştir²⁶⁷.

bbb. Terör Örgütü Üyeleri veya Destekçileri ile Canlı Yayında Röportaj Yapma Yasası

*Purcell ve diğerleri İrlanda'ya karşı*²⁶⁸ başvurusunda, başvurunun konusu hükümetin, IRA gibi bazı terör örgütlerinin ve onların siyasal kanat temsilcilerinin sözcüleriyle televizyon ve radyoda canlı yayında röportaj yapmayı kesin olarak yasaklamasıdır. Aynı şekilde *Brind ve diğerleri Birleşik Krallık'a karşı*²⁶⁹ başvurusunun konusu da içişleri bakanlığının Kuzey İrlanda'daki paramiliter

²⁶⁶ **Leroy v. France**, para. 36-48.

²⁶⁷ Yargıç, **Terör Olgusu**, 309.

²⁶⁸ ECtHR, *Purcell and Others v. Ireland*, The App. 15404/89, 16.04.1991.

²⁶⁹ ECtHR, *Brind and Others v. UK*, App. No. 18714/91, 09.05.1994.

örgütlerin veya onların siyasi kanat temsilcilerinin televizyonlarda konuşmalarının yayınlanmasının yasaklanmasıdır. Komisyon, Purcell'in başvurusunda televizyon ve radyo gibi kitle iletişim araçlarının etki alanlarının basılı medyaya göre çok daha geniş olduğunu ve canlı yayında verilebilecek mesajları gazetecinin kontrol edemeyeceğini belirterek başvuruyu reddetmiştir. Brind kararında, Devlet savunmasında, Purcell kararına referansta bulunmuş, ayrıca bu örgütün üyeleri veya destekçilerinin röportajlarının propaganda niteliğini haiz olabileceğini belirtmiştir. Komisyon, terörizmle mücadele alınan tedbirlerinin sözleşmenin 10/2 maddesindeki meşru amaçlar içerisinde yer aldığına karar vererek başvuruları kabul etmemiştir. Yani söz konusu sınırlamaların ulusal güvenliği koruma, düzensizliği ve suç işlenmesini önleme amacını güttüğünü kabul etmiştir. Komisyon'a göre söz konusu düzenlemelerin amacı anayasal düzeni ve temel hakları ortadan kaldırmayı amaçlayan bir örgütün basını kullanarak şiddeti ve yasal olmayan araçları desteklemesini engellemesidir.²⁷⁰

**ccc. Bir Siyasi Parti Liderinin veya Üyelerinin Eylemleri
ve Savundukları Fikirlerin Terörizmi Desteklemesi
Halinde Kapatılması**

Mahkeme, Siyasi Partileri koruyan 11. maddenin de 10. madde ışığında değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Mahkemeye göre fikirlerin korunması ve bunları ifade etme özgürlüğü 11. maddede yer alan toplanma ve örgütlenme özgürlüklerinin amaçlarından birisidir; çoğulculuğun temin edilmesi ve demokrasinin düzgün işleminde önemli rolleri bakımından siyasi partiler için daha da geçerlidir. Bunların ışığında Mahkeme bir siyasi partinin iki durumda Devletin hukuki ve anayasal yapılarında değişikliği savunabileceğini tekrar eder: öncelikle, bu amaçla kullanılan vasıtaların her yönüyle hukuki ve demokratik olması şarttır; ikinci olarak, önerilen değişikliğin kendisi temel demokratik ilkelere uygun olmalıdır. Buna göre liderleri şiddeti kışkırtan veya demokrasiye saygı göstermeyen ya da demokrasiyi yıkmayı amaçlayan bir politikayı ileri süren bir siyasi parti ve bir demokraside kabul edilen hak ve özgürlüklerin hor görülmesi, bu gerekçelere göre yüklenen cezalara karşı Sözleşmenin korumasını talep edemez. Kuşkusuz Mahkeme bir siyasi partinin tüzüğünün ve programının amaçlarını ve niyetlerini belirlemede tek kriter olarak dikkate alınamayacağını düşünmüştür. Programın içeriği partinin

²⁷⁰ Nal, **AİHS'de Ulusal Güvenlik ve İfade Özgürlüğü**, 2009, s. 225-226.

liderlerinin ve üyelerinin eylemleri ve savundukları fikirlerle karşılaştırılmalıdır. Birlikte ele alındığında bu eylemler ve duruşlar şayet bütün olarak amaçlarını ve niyetlerini ifşa ediyorsa bir siyasi partinin kapatılması işlemlerinde ilgili olabilirler²⁷¹.

Bununla beraber Mahkeme, bir siyasi partinin iktidarı ele geçirip Sözleşmenin ve demokrasinin standartlarına uymayan bir politikayı, bu politikanın demokrasi için tehlikesi yeterli şekilde ispatlanmış ve yakınken, devletin, bu siyasi partinin politikalarını uygulaması için somut adımlar atana kadar beklemesi gerekmediğini düşünmektedir. Bu bağlamda, Mahkeme 11/2. madde anlamında “gerekli” sıfatının “ivedi bir toplumsal ihtiyacı” ima ettiğine dikkat çekiyor. Buna göre, Mahkemenin demokratik ilkelerin zarar görmesi riskine binaen bir siyasi partinin kapatılmasının “ivedi sosyal ihtiyacı” karşılayıp karşılamadığı sorusunu incelemesi iki noktada yoğunlaşmalıdır. Bu noktalardan ilki mevcut olduğunun kanıtlandığı varsayıldığında demokrasiye riskin yeterli ve makul surette yakın olup olmadığı, ikincisi de siyasi partiye isnat edilebilen konuşmaların ve eylemlerin parti tarafından düşünülen ve savunulan “demokratik toplum” kavramına uymayan toplum modelinin net bir resmini veren bir bütün oluşturup oluşturmadığıdır²⁷².

Bu çerçevede Mahkeme, bir siyasi partinin bir terör örgütü ile bağlantısının ortaya konulması halinde bu siyasi partinin demokrasiye tehdit teşkil ettiği düşünmektedir ²⁷³ . Bununla beraber Mahkeme, Terörizmin Önlenmesi için Sözleşme’ne referans yaparak bunun Avrupa düzeyinde açıklandığı gibi terörizmin haklı gösterilmesini evrensel olarak kınanması düşüncesine yanıt verdiğini düşünmektedir. Sözleşmenin 5. maddesi “*bir terör suçunun işlenmesine alenen teşvikin*” suç olarak tanımlanmasını öngörmektedir. Ayrıca, 10. madde Sözleşmenin tanımladığı terör suçlarına iştirak eden tüzel kişiliklerin sorumluluğunu kabul etmekte ve 9. madde uyarınca söz konusu suçların işlenmesine iştiraki bir suç olarak tespit etmektedir.²⁷⁴ Siyasi partilere isnat edilen eylemler ve konuşmaların birlikte ele alındıklarında bu siyasi partilerin tasavvur ettikleri ve savundukları, “*demokratik toplum*” kavramı ile uyuşmayan bir toplum modelinin net bir resmini sunduğunda,

²⁷¹ ECtHR, *Herri Batasuna and Batasuna v. Spain*, App. Nos. 25803/04 and 25817/04, 06.11.2009, para. 74, 79-80.

²⁷² *Herri Batasuna and Batasuna v. Spain*, para. 83.

²⁷³ *Herri Batasuna and Batasuna v. Spain*, para. 89.

²⁷⁴ *Herri Batasuna and Batasuna v. Spain*, para. 90.

Mahkeme, böyle bir siyasi partinin kapatılmasının, devletlerin sahip olduğu daha dar takdir payı bağlamında bile, “*ivedi toplumsal ihtiyacı*” karşıladığını düşünmektedir²⁷⁵.

ddd. Yazılı Basında Terör Örgütü Liderinin Röportajının ve Deklarasyonunun Yayınlanması

Sürek ve Özdemir Türkiye’ye karşı davasında²⁷⁶ terör örgütünün lideriyle farklı iki zamanda yapılan röportajları yayınlayan ve başka bir sayısında da dört sosyalist kuruluşun ortak deklarasyonunu yayınlayan bir dergi toplattırılarak derginin yayıncısına Devletin bölünmezliği aleyhine propaganda suçuna aykırılıktan hapis cezasına mahkum edilmiştir. Mahkeme, medyanın farklılaşmalara ve hatta bölünmelere neden olacak özellikle olsa dahi siyasi konularda bilgi ve düşünceleri aktarma görevinin olduğunu, bireylerin ise bu bilgi ve düşünceleri öğrenme hakkı olduğunu vurgulamıştır. Mahkemeye göre siyasi konuşmalar ve kamusal konularda devletin, ifade özgürlüğüne müdahalede bulunabilmek için manevra alanının oldukça dar olduğu, röportaj yapılan kişinin terör örgütü olarak kabul edilen bir örgütün lideri olmasının, tek başına bu özgürlüğe müdahalede bulunabilmek için yeterli değildir. Aynı şekilde, bir röportajın devlet siyasetine yönelik ağır eleştirilerde bulunması ve ülkenin belli bir kesimindeki bir sorunun kaynağı veya sorumluları hakkında yanlış bir görüş aktarmasının da bu özgürlüğü sınırlamak için yeterli olamayacağını belirterek Türkiye’nin, başvuruçuların ifade özgürlüklerini ihlal ettiği kararını vermiştir.²⁷⁷

*Sürek Türkiye’ye karşı (No 4)*²⁷⁸ kararında, gerçekleşmesi olası birtakım olaylar hakkında spekülasyon yapan ve PKK terör örgütünün siyasi ayağını temsil eden bir kişi ile yapılan röportajı yayınlayan haftalık bir dergi toplatılarak, başvuruçü bölücü propaganda yapması sebebiyle Terörle Mücadele Kanunu’na muhalefetten mahkum edilmiştir. Olayı inceleyen Mahkeme, haberin içeriğinin şiddet çağrısı niteliğinde olmadığını, kamuoyunun olayları farklı bir açıdan öğrenme hakkının var

²⁷⁵ **Herri Batasuna and Batasuna v. Spain**, para. 91-93.

²⁷⁶ **Sürek and Özdemir v. Turkey**, para. 57-64.

²⁷⁷ Bıçak, **Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Terörizm**, s. 244.

²⁷⁸ ECtHR, *Sürek v. Turkey* (No. 4), App. No. 24762/94, 08.07.1999, para. 54-61.

olması sebebiyle, yapılan müdahale ile ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar vermiştir.²⁷⁹

eee. Şiddet İçermeyen Direniş Çağrısı

Mahkemeye göre şiddet içermeyen direniş çağrısı da ifade özgürlüğü kapsamındadır. Şöyle ki, *İncal Türkiye'ye karşı*²⁸⁰ davasının dava konusu kısaca şöyledir. Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılan bir partinin il örgütü idare kurulunun bir üyesi tarafından, partinin il örgütünün yoksul insanların yaşadığı bölgede güvenlik güçlerince alınan önlemleri eleştiren bir bildiri dağıtma kararı almıştır. Bu bildiri belli bir etnik grubun ilden uzaklaştırılmak istendiği, bu kişilerin doğum yerlerine dönmeye zorlandığı, kamu birimlerinin bahsi geçen etnik grubu toplumsal yaşamdan dışlanması gerektiğine yönelik propaganda yaptığı belirtilmiş ve bu uygulamalara karşı direniş çağrısı yapılmıştır. Bildiri savcılıkça toplatılmış ve bildiri hazırlayan kişi, devleti terörist olarak tanımladığı, vatandaşlar arasında ayrımcılık yaptığı gerekçesi ile halkı kasten kin ve düşmanlığa tahrik ve kanun dışı yollar kullanmaya yönlendirmekten dolayı hapis cezasına mahkum edilmiştir²⁸¹. AİHM, bildirin yerel yönetimin özellikle esnafa karşı almış olduğu bazı önlemleri eleştirdiğini ve bildirin olayın geçtiği ilin halkını ilgilendiren gerçek olaylara dayandığını belirtmiştir. Mahkeme, bu önlemlere karşı direniş yapılması çağrısının, şiddet içermediğini vurgulayarak cezanın ağırlığının güdülen meşru amaçla orantısız olması nedeniyle yapılan müdahale ile ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar vermiştir.²⁸²

²⁷⁹ Can Çelik, “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Birleşmiş Milletler İnsan Hakları J Komisyonu Kararları Çerçevesinde Terörizm ve İfade Özgürlüğü”, Köksal Bayraktar’a Armağan, **Galatasaray Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 2, Sayı 1/2010, İstanbul, 2010, s. 1617.

²⁸⁰ ECtHR, *İncal v. Turkey*, App. No. 41/1997/825/1031, 09.06.1998, para. 46 – 60.

²⁸¹ Bıçak, **Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Terörizm**, s. 237.

²⁸² Turgut Kazan, “İfade Özgürlüğü ve Terörle Mücadele Yasası”, **İfade Özgürlüğü ve Türk Ceza Hukuku**, Ceza Hukuku Yayınları No. 1, İstanbul: Ceza Hukuku Derneği, İstanbul, 2003, İstanbul, 2003, s. 186.

b. Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme ve Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonunun Yaklaşımı

aa. Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme Çerçevesinde İfade Özgürlüğü

19 Aralık 1966 tarihinde New York'ta imzaya açılan Sözleşme, 23 Mart 1976 yürürlüğe girmiştir. Türkiye sözleşmeyi 15 Ağustos 2003 tarihinde imzalamış ve 15 Aralık 2003'te Sözleşme, Türkiye açısından bağlayıcılık kazanmıştır²⁸³. Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme genel olarak İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde yer alan, insan kişiliğine bağlı klasik hak ve özgürlükleri kapsamakta ve bunları daha ayrıntılı bir biçimde düzenlemektedir. Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 19. maddesi ifade özgürlüğünü şu şekilde düzenlemektedir.

“Herkesin, bir müdahale ile karşılaşmaksızın fikirlere sahip olma hakkı vardır.

Herkes ifade özgürlüğü hakkına sahiptir, bu hak bir kimsenin ülke sınırlarıyla sınırlanmaksızın sözlü, yazılı, basılı veya sanatsal ürün şeklinde veya kendi tercih ettiği başka bir iletişim aracıyla her türlü bilgi ve düşüncüyü arama, edinme ve ulaştırma özgürlüğünü de içerir.”

Özellikle gelişen teknoloji sayesinde ifade özgürlüğü güvencesi ile, artan sayıda insan bilgi ve görüşlerini dünyanın başka tarafındaki diğer insanlarla paylaşma imkanına sahip bulunmaktadır. Bu durum yaratıcılığı desteklemekte, sağlıklı toplumlar yaratmakta ve herkesin yeni diyalog şekillerine dahil edilmesi açısından bulunmaz bir fırsat olmaktadır²⁸⁴.

Ayrıca Sözleşme, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde yer almayan dikkat çekici bir hükme daha yer vermiştir. Sözleşmenin 20. Maddesinde düzenlenen bu

²⁸³ Sözleşmeye taraf devletler ve taraf olma tarihleri için bkz.

http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-4&chapter=4&lang=en (Son erişim tarihi 24.05.2014).

²⁸⁴ Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Ban Ki-moon, İnsan Hakları Yüksek Komiseri Navi Pillay ve UNESCO Başkanı İrina Bokova 3 Dünya Basın Özgürlüğü Günü vesilesiyle vermiş oldukları ortak mesajdan alıntıdır, 03.05.2011. <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=38250&Cr=press+freedom&Cr1> (Son erişim tarihi 16.05.2014).

hüküm, her türlü savaş propagandası ile ulusal, ırksal, dinsel düzeylerde kin ve nefret yaratarak ayrıma, düşmanlığa ve şiddete yol açabilecek görüşlerin yayılmasını yasaklamaktadır. Sözleşmenin en özgün yanlarından biri, güvenceye aldığı haklara taraf devletlerce saygı gösterilip gösterilmediğini denetlemek amacıyla getirmiş olduğu İnsan Hakları Komitesi'dir²⁸⁵. Komite, Sözleşmede güvenceye alınan bir hakka getirilen sınırlamayı incelerken izleyeceği yolu 27 No'lu Genel Yorum'da belirtmiştir²⁸⁶. Bu açıdan sınırlama, hukukça öngörülmesi (yasallık – hukuksallık ilkesi), meşru hedeflerden birini korumayı amaçlamalı (meşruluk ilkesi), ve sınırlamalar bu amaç için gerekli olmalıdır (gereklilik ilkesi). Komite, sözleşmenin 19. Maddesinde yer alan ifade özgürlüğü ile ilgili yapılan sınırlandırmaları denetlerken de bu yöntemi uygulamaktadır²⁸⁷.

bb. İnsan Hakları Komitesi Kararları Çerçevesinde Terörizm ve İfade Özgürlüğü

Savaş, ekonomik bunalım, terör eylemlerinin artması gibi olağanüstü haller insan haklarının sınırlandırılmasının en meşru gerekçeleri olarak kabul edilmektedir. Ancak, sınırlamanın meşru olması için şartların her zaman olağanüstü seviyeye gelmesine gerek yoktur. Yani olağan dönemlerde kamu düzenini sağlamak, başkalarının hak ve özgürlüklerini korumak için sınırlamalar yapılmaktadır. Sözleşmeye göre olağanüstü hallerde ifade özgürlüğü dahil birçok hakkın kullanılmasının durdurulması mümkündür. 4/2. maddede belirtilen bu hal ancak “olağanüstü hal, milletin yaşamını tehdit etmesi”, “olağanüstü halin resmen ilan edilmesi”, “önlemlerin orantılı olması ve uluslararası hukuktan kaynaklanan yükümlülükleri ihlal etmemesi” ve “önlemlerin ayrımcılık içermemesi” halinde mümkündür. Ancak, bu ölçütler uygulamada sıkça kötüye kullanılmaktadır²⁸⁸.

Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 38. maddesi uyarınca kurulan ve Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi, Sözleşmede tanınan

²⁸⁵ Rules Of Procedure Of The Human Rights Committee, CCPR/C/3/Rev.8, 22.10.2005. [http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/898586b1dc7b4043c1256a450044f331/5f55247f58c6a129c125709300479adb/\\$FILE/G0544089.pdf](http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/898586b1dc7b4043c1256a450044f331/5f55247f58c6a129c125709300479adb/$FILE/G0544089.pdf) (Son erişim tarihi 16.05.2014).

²⁸⁶ General Comment No. 27: Freedom of movement, Art. 12, 02.11.1999. CCPR/C/21/Rev.1/Add.9, General Comment No. 27. (General Comments). <http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/0/6c76e1b8ee1710e380256824005a10a9?Opendocument> (Son erişim tarihi 16.05.2014).

²⁸⁷ Sabahattin, “Medeni ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmede Ulusal Güvenlik ve İfade Özgürlüğü”, **Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi**, Sayı 77-78, İstanbul: Kazancı Kitap Ticaret A.Ş., 2009, s. 105-110.

²⁸⁸ NAL, **MSHS'de Ulusal Güvenlik ve İfade Özgürlüğü**, s. 117 – 118.

hakların taraf devletlerce gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğini takip etmektedir. Komitenin *Tshitenge Muteba Zaire'ye karşı*²⁸⁹ kararında, karara konu olan olayda başvuru, ülkenin bir kısmını kabilelere ayırmak için parti kurduğu, yerleşik düzeni ve kurumları değiştirmeyi amaçladığı, böylece ülkenin iç ve dış güvenliğini tehlikeye attığı gerekçesiyle mahkum edilmiş ve işkenceye tabi tutulmuştur. Ayrıca kimseyle görüştürülmemiştir. Daha sonra genel aflat hapisten çıkmıştır. İnsan Hakları Komitesi (Komite), bu davada, başvuru maruz kaldığı muameleleri insan onuruna aykırı bulmuş ve aylarca kimseyle görüştürülmemesi sebebiyle 7. madde (İşkence Yasağı) ve 10. maddenin (Tutulanların Hakları) 1. fıkralarının ihlal edildiğine karar vermiştir. Ayrıca siyasi düşüncelerinden dolayı kötü muameleye uğradığı için 19. maddenin (İfade Özgürlüğü) de ihlal edildiğine hükmetmiştir²⁹⁰.

*Womah Mukong Kamerun'a karşı*²⁹¹ başvurusunda, Kamerun'da uygulanan tek partili sistemi eleştiren bir gazetecinin mahkûmiyeti ele alınmıştır. Hükümet savunmasında, ülkenin çok sayıda farklı topluluğu barındırdığı ve bağımsızlığından bu yana ulusal bütünlüğü sağlamlaştırmak için devamlı mücadele ettiği gerekçeleri yer almaktadır. Komite, ulusal birliği sağlamak için başvuru sahibinin tutuklanması ve işkence görmesinin gerekli olmadığı düşüncesindedir. Komite'ye göre, zor siyasi koşullar altında ulusal birliği korumak ve sağlamlaştırmak gibi meşru bir amaca, çok partili demokrasi, demokratik inanç ve insan hakları savunucularını susturarak ulaşamaz. Bu bağlamda, Komite, ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar vermiştir²⁹².

*Vladimir Petrovich Laptsevich Belarus'a karşı*²⁹³ başvurusunda, başvuru Belarus'un bağımsızlığını kazanması sebebiyle bağımsızlık gününde broşür dağıtmıştır. Elinde otuz yedi broşür olmasına rağmen yetkililerce yakalanmış ve broşürler gerekli yayın bilgilerini haiz olmaması sebebiyle para cezası almıştır. Ceza, yargı organları tarafından mevzuata uygun bulunmuştur. Devlete göre başvuru basın kanunu ihlal etmiştir. Bildiride yer alanlara göre Bolşevikçiler işgalci olarak ifade edilmekte ve Belarusluların bu işgalcilere karşı mücadelesinden

²⁸⁹ UNHRC, *Tshitenge Muteba v. Zaire*, Communication No. 124/1982, CCPR/C/OP/2, 158, (1990), 24.07.1984, para. 8.2, 10.2, 12, 13.

²⁹⁰ Nal, **MSHS'de Ulusal Güvenlik ve İfade Özgürlüğü**, s. 119 -120.

²⁹¹ UNHRC, *Womah Mukong v. Cameroon*, Communication No. 458/1991, U.N. Doc. CCPR/C/51/D/458/1991 (1994), 10.08.1994, para. 9.7.

²⁹² Öktem, **Terörizm, İnsancıl Hukuk**, s. 382.

²⁹³ UNHRC, *Vladimir Petrovich Laptsevich v. Belarus* Communication No. 780/1997, CCPR/C/68/D/780/1997, 13.04.2000, para. 2, 5.1-6.2, 8.1-8.5.

bahsedilmediğidir. Devlete göre, bu ifadeler özellikle bağımsızlık gününde bir mücadeleyi özendirir. Başvurucu Bolşevikçileri işgalci olarak nitelendirdiğini kabul etmiş ve bunun madde 19 kapsamında olduğunu iddia etmiştir. Devlet, hangi meşru amaçla ifade özgürlüğüne kamu düzeni ve ulusal güvenlik sebepleri ile müdahale ettiğini açıklayamadığı için, Komite sınırlamanın gerekliliğini tartışma gereği bile bulmadan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar vermiştir²⁹⁴.

Genel olarak Komite, ifade özgürlüğüne getirilen sınırlamanın yasal bir dayanağının bulunup bulunmadığını, meşru bir nedene dayanıp dayanmadığını ve gerekli olup olmadığını araştırmaktadır. Özellikle sınırlamanın gerekliliğini analiz ederken, ifade ile ifadenin yarattığı sonuç üzerinde durmakta ve ifadeden ulusal güvenliğin zarar görüp görmediğini araştırmaktadır. Eğer ulusal güvenliğe zarar vermiyorsa, ifade kısırtıcı da olsa getirilen sınırlamayı gerekli bulmamaktadır. Komite'ye sınırlı sayıda dava geldiği için AİHM kadar zengin bir içtihadı sahip değildir. Komite kararları, AİHM aksine ayrıntılara yer vermeyen bir yaklaşım benimsemiştir²⁹⁵.

²⁹⁴ Nal, MSHS'de Ulusal Güvenlik ve İfade Özgürlüğü, s. 122.

²⁹⁵ Nal, MSHS'de Ulusal Güvenlik ve İfade Özgürlüğü, s. 128-129.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK HUKUKUNDA TERÖRİZMİN PROPAGANDASI SUÇU

I. GENEL OLARAK 3713 SAYILI TERÖRLE MÜCADELE KANUNUNUN YAPISI

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu ile terör tarif edilmiş, terörizmle mücadelede ve cezalandırmada yeni hükümler getirilmiş, ifade ve örgütlenme hürriyetlerini kısıtlayan kanunlar ve kanun hükümleri yürürlükten kaldırılarak bunların yerine araç olarak şiddeti kullanan düşünceler cezalandırılarak ifade ve örgütlenme özgürlüğünü koruyan düzenlemeler yapılmıştır²⁹⁶.

Kanun terörü tanımlayarak, teröristi, terör suçlarını ve terör örgütünü tanımlamıştır. Terör örgütünü kurma, örgütün faaliyetini düzenleme veya örgütü yönetme ve örgüte katılmayı suç saymıştır. Kanun 1. maddede terörü tanımlamıştır. Buna göre Terör; cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemler olarak tanımlanmıştır.

Kanun, 2. maddesi hükmünde “terör suçlusu” suçlusu tanımlanmıştır. Hafizoğulları ve Kurşun’a göre kanun, bu maddede teröristi tanımlamış olmaktadır. Bu demektir ki, teröristlik, failin bir niteliğidir. Bu nitelik, terör suçlusu faili,

²⁹⁶ Haluk Çolak, “Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Terörle Mücadele Kanunu Üzerine Bir İnceleme”, **TBB Dergisi**, Sayı 3, 1999, Ankara, s. 741.

muhababı olduğu cezai muamele bakımından, diğer faillerden farklı kılmaktadır²⁹⁷. Ancak kanaatimizce terörist kavramı terör suçlusunu kavramının çok ötesinde ve daha aşığılayıcı niteliktedir. Hukuka aykırı şekilde siyasi saiklerle yapılan yargılamalar sonucunda terör suçlusunu olarak kabul edilen ancak özünde terörle mücadelede aktif bir şekilde yer alan vatansever kişileri terörist olarak kabul etmek kanaatimizce mümkün değildir. Bu madde hükmünce 1. maddede belirlenen amaçlara ulaşmak için meydana getirilmiş örgütlerin mensubu olup da, bu amaçlar doğrultusunda diğerleri ile beraber veya tek başına suç işleyen veya amaçlanan suçunu işlemese dahi örgütlerin mensubu olan kişi terör suçlusudur. Terör örgütüne mensup olmasa dahi örgüt adına suç işleyenler de terör suçlusunu sayılmaktadır. Bu durumda, terör suçlusunu olmak, suçun teşekkülünde değil, cezasında suçlu kişinin tabi olacağı esaslarla ilgili olmaktadır. Gerçekten, Kanun, yeni bir suç ve suçlu tipi yaratarak genelden ayrılmış, terör suçunun ve terör suçlusunun cezalarını genelden farklı esaslara bağlamıştır²⁹⁸.

Suçun işleyeninin yanına kalmamasının istenmesi, suçlusunun geri verilmesi, ancak siyasi suçlusunun geri verilmemesi ilkeleri ortaya çıkarmıştır. Bugün terör saiki ile işlenen suçların siyasi suç olup olmadığı tartışma konusudur²⁹⁹. Bayraktar’a göre ihlal edilen hukuki menfaati dikkate alarak yapılabilecek tam siyasal suç “*devletin varlığına ve siyasal mekanizmasının işleyişine karşı ve bireylerin siyasal hak ve özgürlüklerine*” karşı ya da bu özgürlüklerin kullanılmasına ilişkin olarak işlenen suçlardır³⁰⁰. Genel eğilim, demokratik düzenine karşı olduklarından, terör ve terörizm amacı ile işlenen suçların, siyasi suç sayılmaması doğrultusundadır. Böyle olunca, kanunun 3/1. maddesi hükmünde, evrensel olarak siyasi suç sayılan devlet aleyhine işlenen suçların, “Terör suçları” sayılması, terör saiki ile suç işleyen kişilerin geri verilmesini imkansız kılmaktadır. Bu nedenle, Hafizoğulları ve Kurşun, öldürme, yaralama, hırsızlık, vs. suçları gibi “terör suçları” adı altında bir suç kategorisinin mümkün olmadığı, muhtemelen siyasi suçlara benzetilerek yaratılmış olan bu tür bir suç kategorisinin temelinde yanlış olduğu kanaatindedir³⁰¹.

Türk Ceza Kanununda Devletin Güvenliğine, Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine ve Milli Güvenliğe Karşı Suçlar başlıkları altında 302 (Devletin

²⁹⁷ Zeki Hafizoğulları/Günel Kurşun, “Türk Ceza Hukukunda Örgütlü Suçluluk”, **TBB Dergisi**, Sayı 71, Ankara, 2007, s. 61. 25-80.

²⁹⁸ Hafizoğulları/Kurşun, **Örgütlü Suçluluk**, s. 62.

²⁹⁹ Hafizoğulları/Kurşun, **Örgütlü Suçluluk**, s. 62.

³⁰⁰ Bayraktar, **Siyasal Suç**, s. 102.

³⁰¹ Hafizoğulları/Kurşun, **Örgütlü Suçluluk**, s. 62.

birliğini ve ülke bütünlüğünü bozmak), 307 (Askerî tesisleri tahrip ve düşman askerî hareketleri yararına anlaşma), 309 (Anayasayı ihlal), 310 (Cumhurbaşkanına suikast ve fiilî saldırı), 311 (Yasama organına karşı suç), 312 (Hükümete karşı suç), 313 (Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetine karşı silâhlı isyan), 314 (Silâhlı örgüt), 315 (Silahlı örgüte Silâh sağlama) ve 320 (Yabancı hizmetine asker yazma, yazılma). maddelerde düzenlenen suçlar terör suçları olarak kabul edilmiştir³⁰². Bu suçların ayrıca terör amacıyla işlenip işlenmediği aranmamaktadır. Doktrinde Terörle Mücadele Kanunu'nun 3. maddesinde düzenlenen terör suçlarına **mutlak terör suçları** da denilmektedir³⁰³.

Kanun, 4. maddesinde, ayrıca ikinci bir kategori suçlara yer vermiştir. Bunlar, “*Terör amacı ile işlenen suçlar*” kategorisidir. Kanun, bu maddede sayılan devlet aleyhine işlenen bir kısım suçlarla, bu nitelikte olmayan diğer bir kısım suçları Terörle Mücadele Kanunu'nun uygulanmasında “*terör suçu*” saymaktadır³⁰⁴. Bu demektir ki, bu maddede sayılan suçlar, ancak kanunun 1. maddesinde gösterilen değerleri ihlal etmek amacıyla matuf olarak işlenmeleri amaçlandığında 7. Maddede öngörülen terör örgütü kurmak, yönetmek veya üye olmak suçları mümkün olabilmektedir. Öyleyse, mutlak terör suçlarından farklı olarak, bu suçları işlemek için terör örgütü kurma suçunda, söz konusu suçların terör amacı ile işlenmek

³⁰² Hafizoğulları/Kurşun, **Örgütlü Suçluluk**, s. 62.

³⁰³ Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, s. 124.

³⁰⁴ Terör amacı ile işlenen suçlar Madde 4 – (Değişik. 29/6/2006-5532/3 md.)

Aşağıdaki suçlar 1 inci maddede belirtilen amaçlar doğrultusunda suç işlemek üzere kurulmuş bir terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlendiği takdirde, terör suçu sayılır:

a) Türk Ceza Kanununun 79, 80, 81, 82, 84, 86, 87, 96, 106, 107, 108, 109, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 142,

148, 149, 151, 152, 170, 172, 173, 174, 185, 188, 199, 200, 202, 204, 210, 213, 214, 215, 223, 224, 243, 244, 265, 294, 300,

316, 317, 318 ve 319 uncu maddeleri ile 310 uncu maddesinin ikinci fıkrasında yer alan suçlar (Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti, Hayata Karşı Suçlar, Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar, Eziyet, Hürriyete Karşı Suçlar, Yağma, Mala Zarar Verme, Para ve kıymetli damgaları yapmaya yarayan araçlar, Mühürde ve Resmi Belgede Sahtecilik, Suç İşlemeye Tahrik, Suçu ve Suçluyu Övme, Ulaşım Araçlarına veya Sabit Platformlara Karşı Suçlar, Bilişim Alanında Suçlar, Görevi yaptırmamak için direnme, Kaçmaya imkan sağlama, Devletin egemenlik alametlerini aşağılama, Suç için anlaşma, Askerî komutanlıkların gasbı, Halkı askerlikten soğutma, Askerleri itaatsizliğe teşvik),

b) 10/7/1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan suçlar,

c) 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanununun 110 uncu maddesinin dördüncü ve beşinci fıkralarında tanımlanan kasten orman yakma suçları.

ç) 10/7/2003 tarihli ve 4926 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan ve hapis cezasını gerektiren suçlar.

d) Anayasanın 120 nci maddesi gereğince olağanüstü hal ilan edilen bölgelerde, olağanüstü halin ilanına neden olan olaylara ilişkin suçlar.

e) 21/7/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 68 inci maddesinde tanımlanan suç.

istendiğinin saptanması zorunludur. Bu yapılmadığı takdirde, Ceza Kanununun 220. maddesinde öngörülen suç örgütleri ile Terörle Mücadele Kanununun 7. maddesinde öngörülen terör örgütleri birbirine karıştırılmış olur. Elbette, bu da, Ceza Kanununun 2. maddesinde düzenlenen ve Anayasal korumayı haiz Suçta ve cezada kanunilik ilkesine ayrıca 61/10. Maddesinde düzenlenen Cezanın Belirlenmesinde Kanunda açıkça yazılmış olmadıkça cezalar ne artırılabilir, ne eksiltilebilir, ne de değiştirilebilir hükmünün ihlalini oluşturur³⁰⁵. Doktrinde bu suçlar **nispi terör suçları** olarak da adlandırılmaktadır³⁰⁶.

Kanunun 6. maddesi isim ve kimlik belirterek veya belirtmeyerek kime yönelik olduğunun anlaşılmasını sağlayacak surette kişilere karşı terör örgütleri tarafından suç işleneceğini veya terörle mücadelede görev almış kamu görevlilerinin hüviyetlerini açıklamayı veya yayınlamayı veya bu yolla kişileri hedef göstermeyi, terör örgütlerinin; cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösteren veya öven ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik eden bildiri veya açıklamalarını basmayı veya yayınlamayı suç olarak düzenlemiştir.

Kanunun 7/1. maddesinde, cebir ve şiddet kullanılarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemleriyle, 1. maddede belirtilen amaçlara yönelik olarak suç işlemek üzere kurulan örgütler terör örgütleri olarak kabul edilmiş ve terör örgütü kuranlar, yönetenler ile bu örgüte üye olanlar Türk Ceza Kanununun 314. maddesinde düzenlenen silahlı örgüt hükümlerine göre cezalandırılacağı öngörülmüştür. Bu maddeye göre ayrıca örgütün faaliyetini düzenleyenler de örgütün yöneticisi olarak cezalandırılmaktadır.

Kanunun 7/2. maddesi, terör örgütünün; cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasını yapmayı suç olarak düzenlemiştir. Bu konu çalışmamızın asıl konusunu oluşturduğu için ayrıntılı bir şekilde incelenecektir.

Kanunun 8/A maddesi de bu kanun kapsamına giren suçların kamu görevinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle işlenmesi halinde verilecek cezanın yarı oranında artırılmasını düzenleyen nitelikli hali düzenlemektedir.

³⁰⁵ Hafizoğulları/Kurşun, **Örgütlü Suçluluk**, s. 63.

³⁰⁶ Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, s. 125.

21.02.2014 öncesi Terörle Mücadele Kanunu kapsamında işlenen suçlar için özel soruşturma ve kovuşturma usulleri öngörülmekteydi. 21.02.2014 tarihli 6526 sayılı Kanunun 19. maddesi ile bu hükmü düzenleyen 10. madde yürürlükten kaldırılmıştır.

II. SUÇUN TARİHSEL GELİŞİMİ

Terör Örgütünün Propagandası Suçu, 12.04.1991 tarihli 3713 sayılı Türk Terörle Mücadele Kanunun'un 7/2. maddesinde ilk olarak "... örgütle ilgili propaganda yapanlar" şeklinde düzenlenmiştir³⁰⁷. Daha sonra çeşitli değişikliklerle yürürlükteki halini almıştır. Çalışmamızın bu bölümünde Terör Örgütünün Propagandası Suçunun ve ifade özgürlüğünü sınırlandıran ve bu suça benzer suçların tarihsel gelişimi incelenmektedir.

A. Cumhuriyet Öncesi Dönem

Tanzimat döneminden önce Osmanlı'da basın özgürlüğü konusunda İslam Hukukuna ilişkin hükümler esas alınmaktaydı. Ancak, yönetim istediği zaman gazete çıkarılmasına müsaade etmekte istediği zaman da bu gazeteleri kapatabildiği için açık bir hukuki düzenlemeden bahsetmek mümkün değildir³⁰⁸.

İfade özgürlüğüne ilişkin hükümler, Tanzimat döneminde, 1840 tarihli Ceza Kanunu diyebileceğimiz³⁰⁹ ayrı bir ceza kanununda ilk defa düzenlenmiştir. Kanunda padişah ve devlete karşı işlenen suçlar, isyan, günümüz anlamında terör suçu sayabileceğimiz fesat çıkarma, müessir fiil, sövme, hakaret, gasp, rüşvet gibi suç ve bunlara ilişkin cezalar düzenlenmiştir³¹⁰. Bu kanuna göre padişah ve devlet aleyhine fitne uyandırmaya yönelik açıkça hareket edenler idama mahkum edilmekte, sözleri ve fiilleriyle karışıklık çıkaranlar ile devlet ve hukuk düzeni aleyhine olan eylemlere teşvik edecek şekilde karışıklık çıkaran sözler söyleyenler bir yıldan beş yıla kadar kürek cezasına mahkum edilmektedir. Bu eylemler padişah ve devlet aleyhine isyan veya karışıklık çıkaran propaganda suçu olarak ifade edilebilir³¹¹.

³⁰⁷ İlhan Akbulut, **Gerekçeli Terörle Mücadele Kanunu ve Açıklaması (Anayasa Mahkemesi Kararı İle)**, İstanbul: Kazancı Kitap Ticaret A.Ş., 1993, s. 106.

³⁰⁸ Yaşar Salihpaşaoğlu, **Türkiye'de basın Özgürlüğü**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2007, s. 116.

³⁰⁹ Yıldırım, **Terörizmin Propagandası Suçu**, s. 68.

³¹⁰ Ahmed Gündüz, **İslam ve Osmanlı Hukuku Külliyatı**, Kamu Hukuku, C. 1, İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı, 2011, s. 541.

³¹¹ Yıldırım, **Terörizmin Propagandası Suçu**, s. 69.

İslam Hukukunun cezai hükümlerini de haiz olmakla beraber tüm müslim ve gayri müslim Osmanlı tebaasına uygulanan ve özellikle 1810 tarihli Fransız Ceza Kanunu'ndan yararlanılarak çıkarılan ve 1926 tarihli 765 sayılı eski Ceza Kanunumuza kadar yürürlükte kalan 1858 tarihli Ceza Kanunu da benzer bir suçu düzenlemiştir. Buna göre Kanununun 66. maddesi, devletin iç güvenliğine karşı yazılı ve sözlü olarak suç işlemeyi doğrudan veya dolaylı tahrik edenlerin, başka bir deyişle tahrik edenlerin veya övenlerin³¹² cezalandırılması düzenlenmiştir. Tahrik neticesinde suç gerçekleşmesi halinde öngörülen ceza daha ağır olarak öngörülmüştür³¹³. Meşrutiyet Döneminde ise bu suçun kapsamında genişletici bir düzenleme yapılarak kanunlara ve devlet düzenine itaatsizliğe halkı teşvik ile devletin düzeni ve güvenliği bakımından tehlike oluşturacak şekilde sözler sarf eden, yazı yazan veya yayın yapanların cezalandırılacağı öngörülmüştür³¹⁴.

1864 tarihli Matbuat Nizamnamesi'ne göre devletin iç güvenliğini bozacak suçlardan birinin icrası için kışkırtıcı nitelikte yazıların yayınlanması durumunda para ve hapis cezası ile yayımın geçici veya kalıcı olarak durdurulması öngörülmüştür³¹⁵.

Hükümetin 1867 tarihli ve 1909 tarihine kadar yürürlükte kalan Ali Kararnamesi ile de değişik dillerde çıkan ve ülke çıkarlarına aykırı haberler yayınlaması gerekçesiyle birçok gazete asayiş ve düzenin sağlanması için kapatılmıştır³¹⁶.

II. Meşrutiyet sonrası devletin iç ve dış güvenliğini bozabilecek biçimde yayın yapan gazetelerin Bakanlar Kurulu kararı ile geçici olarak kapatılmasına ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. 1919 yılında sıkıyönetim ilan edilmesi ile beraber Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümetinin 25.10.1923 tarihli Kararnamesi'ne kadar bütün gazete ve yayımlar sansüre uğramıştır³¹⁷.

³¹² Köksal Bayraktar, **Suç İşlemeğe Tahrik Cürmü**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul: Formül Matbaası, 1977, s. 207; Cihan, **Cürüm Fiilini Övme**, s. 116.

³¹³ Yıldırım, **Terörizmin Propagandası Suçu**, s. 70.

³¹⁴ Çetin Özek, **141-142**, İstanbul: Ararat Yayınevi, 1968, s. 112.

³¹⁵ Yıldırım, **Terörizmin Propagandası Suçu**, s. 70.

³¹⁶ Nevin Özkorkut Ünal, "Basın Özgürlüğü ve Osmanlı Devletindeki Görünümü", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 51, Sayı 3, Ankara, 2002, s. 74. (65-85).

³¹⁷ Sulhi Dönmezer, **Basın ve Hukuku**, 4. Baskı, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1976, s. 158.

B. Cumhuriyet Dönemi

Çalışmanın bu bölümünde özel ve genel ceza kanunlarında terör örgütünün propagandası ve benzer nitelikli suçlar ele alınmıştır.

1. 1920 tarihli Hıyanet-i Vataniye Kanunu

Cumhuriyet'in ilanından önce, Büyük Millet Meclisi tarafından 29 Nisan 1920'de çıkarılan 2 numaralı Hıyanet-i Vataniye Kanunu, Türkiye Cumhuriyeti'nde vatana ihanet suçunu düzenleyen ilk kanundur. Kanun, vatana ihanet fiilini maddi ve manevi unsur açısından açıkça belirtmemektedir. Vatana ihanet eyleminin ne olduğunu açıklamamakta, vatan haininin kim olduğunu belirtmektedir. Yani fiil değil fail tarif edilmektedir³¹⁸. Bu kanunun 1. maddesi hükmünce Büyük Millet Meclisinin meşruiyetine isyana yönelik sözlü, yazılı veya eylemli muhalefet ve fesatlıkta bulunanlar vatan haini sayılmaktadır. 2. maddesine göre de vaiz ve hitabet suretiyle alenen ve çeşitli zeminlerde söz ve hareketleriyle vatan hainliği cürmüne tahrik ve teşvik edenlerle işbu tahrik ve teşviki yazı ve resimlerle yayanlar kürek cezasına çarptırılmaktadır. 7. madde uyarınca sanıklarının yargılanması en çok 24 gün içinde karara bağlanması öngörülmekte ve 8. maddeye göre bu kararlar kesinlik taşımaktadır.

15 Nisan 1923'te çıkarılan 335 sayılı kanunla, saltanatın ilgasına ilişkin kanuna ve Meclisin meşruiyetine yayın yoluyla muhalefet etmek bu kanun kapsamına alınarak vatana ihanet olarak kabul edilmiştir. 25 Şubat 1925'te 556 sayılı Kanunla, Hıyanet-i Vataniye Kanununa eklenen bir madde ile “dini ve mukaddesatı siyasi amaçlara esas ve alet etmek maksadıyla cemiyet kurma ve mensup olma” eylemleri de vatan hainliği kapsamına alınmış ve ölüm cezası öngörülmüştür³¹⁹.

Hıyanet-i Vataniye Kanunu, 12 Nisan 1991 tarihli 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 23. maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır.

³¹⁸ Akbulut, **Gerekçeli Terörle Mücadele Kanunu ve Açıklaması**, s. 177.

³¹⁹ Ahmet Demirel, **Birinci Mecliste Muhalefet-İkinci Grup**, İstanbul: İletişim Yayınları, 2000, s. 527-530.

2. 1926 Tarihli 765 Sayılı Mülga Türk Ceza Kanunu

a. Komünizm Propagandası

1926 tarihli 765 Sayılı Kanunun ilk kabul edildiği halinde, 141. maddede devlet aleyhine işlenen suçları haber vermeme suçu, 142. Maddede izinsiz asker toplama suçu düzenlenmekteydi³²⁰. 01.10.1936 tarihli 3038 sayılı Kanun ile 141. maddede yapılan değişiklikle komünizm faaliyetleri cezalandırılmıştır³²¹. 142. maddede de, kaynak kanun olan 1930 tarihli İtalyan Ceza Kanunu'nun 272. maddesinden esinlenilerek komünizmin propagandası suç olarak kabul edilmiştir (İtalyan düzenlemesi 1966 yılında İtalyan Anayasa mahkemesi tarafından iptal edilmiştir)³²². Buna maddeye göre “*Memleket dahilinde içtimai bir zümrenin diğerleri üzerinde tahakkümünü şiddet kullanmak suretile tesis etmek veya içtimai bir zümreyi şiddet kullanarak ortadan kaldırmak veya memleket dahilinde teşekkül etmiş iktisadi veya içtimai nizamları şiddet kullanarak devirmek yahut memleketin siyasi ve hukuki herhangi bir nizamını yıkmak için propaganda yapan kimse bir seneden beş seneye kadar ağır hapis cezasile cezalandırılır.*”

³²⁰ Madde 141 – (1/3/1926 tarih ve 765 sayılı Kanunun hükmüdür.)

Evvelki maddenin muhtevi olduğu maddelerde yazılı cürümlerin ika edileceğini en doğru bir suretle haber alıpta zamanında Devlet memurlarına ihbar eylemeği ihmal edenler, cürmün veya hakkında ceza verilecek teşebbüsün vukuu halinde altı aydan az olmamak üzere hapis edilir.

Madde 142 – (1/3/1926 tarih ve 765 sayılı Kanunun hükmüdür.)

Her kim Türkiye’de yahut ecnebi memleketlerde Hükümetin tasvibi olmaksızın asker yazmak veya sair suretlerle Türkiye Cumhuriyetinin bitaraflığını ihlal eder veya hükümeti muharebe tehlikesine maruz kılsa beş seneden on seneye kadar hapis ile cezalandırılır.

<http://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/5.3.765.pdf> (Son erişim tarihi 27.05.2014).

³²¹ Madde 141 – (29/6/1938 tarih ve 3531 sayılı Kanunun hükmüdür.)

Memleket dahilinde içtimai bir zümrenin diğerleri üzerinde tahakkümünü tesis etmeğe veya içtimai bir zümreyi ortadan kaldırmağa veya memleket dahilinde teşekkül etmiş iktisadi veya içtimai nizamları devirmeğe matuf cemiyetleri tesis eden, teşkil eden, tanzim eden veya sevk ve idare eden kimse iki seneden beş seneye kadar ağır hapis cezasile cezalandırılır.

Memleket dahilinde cemiyetin siyasi ve hukuki her hangi bir nizamını ortadan kaldırmak gayesile cemiyetler tesis eden, teşkil eden, tanzim eden veya sevk ve idare eden kimseye de aynı ceza verilir.

Bu cemiyetlere iştirak eden altı aydan iki seneye kadar hapis cezasile cezalandırılır.

Maksada vüsul için şiddet kullanmak da istihdaf edilmiş ise verilecek ceza birinci ve ikinci fıkralarda gösterilen hallerde beş seneden on iki seneye kadar, üçüncü fıkrada yazılı halde ise bir seneden üç seneye kadar ağır haptir.

Gayesi, Devletin Teşkilatı Esasiye Kanunu ile muayyen olan ana vasıflarına muhalif veya milli hissiyatı sarsmağa veya zayıflatmağa matuf bulunan cemiyetleri tesis eden, teşkil eden, tanzim eden veya sevkü idare eden kimse bir seneden üç seneye kadar ağır hapis cezasile cezalandırılır.

Mezkür cemiyetlere iştirak eden kimseye altı aydan iki seneye kadar hapis cezası verilir.

Dağılmaları emredilmiş olan yukarıda yazılı cemiyetleri sahte nam altında veya muvazaa şeklinde olsa dahi yeniden teşkil edenler hakkında verilecek cezalar üçte birden eksik olmamak üzere artırılır.

<http://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/5.3.765.pdf> (Son erişim tarihi 27.05.2014).

³²² Erol Cihan, “Milli Duygulara Aykırı Propaganda Yapma Suçu: (TCK. m. 142/b.3)”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C. 43, Sayı 1-4, 1977, İstanbul, s. 46.

Propaganda milli hissiyatı sarsmak veya zayıflatmak için yapılırsa ceza altı aydan iki seneye kadar haptir.

Yukarıki hükümlerde yazılı filleri medhü istihsan eden kimse de aynı cezaya mahküm olur.” denilmekteydi.

10.06.1949 tarih ve 5435 sayılı Kanunla maddenin ilk fıkrasındaki propaganda suçuna “her ne suretle olursa olsun” ifadesi eklenmiş, ikinci fıkrası “*bu propaganda, yukardaki fıkrada yazılı amaçlara varmak için **cebiri ve şiddet kullanmayı veya tehdit etmeyi de tazammun ediyorsa ilk fıkra uyarınca verilecek ceza iki yıl ağır haptisten aşığı olamaz***” olarak değiştirilmiştir.

03.12.1951 tarih ve 5844 sayılı Kanunla ikinci fıkrada düzenlenen cebir, şiddet ve tehdit içeren propaganda yürürlükten kaldırılmış ve devlet daireleri, belediyeler veya sermayesi kısmen veya tamamen Devlete ait olan iktisadi teşekküller, sendikalar, işçi teşekkülleri, okullar, yüksek tahsil müesseseleri içinde veya bunların memur, müstahdem ve mensupları arasında işlenmesi suçun nitelikli hali olarak öngörülmüştür³²³.

Maddeye son olarak 21.01.1983 tarih 2787 sayılı Kanunla değişiklik yapılmış ve 3. fıkraya Anayasanın tanıdığı kamu haklarını ırk mülahazasıyla kısmen veya tamamen kaldırmayı hedef tutan veya milli duyguları yok etmek veya zayıflatmak için her ne suretle olursa olsun propaganda yapma suçu eklenmiş ve beş yıldan on yıla kadar hapis cezası öngörülmüştür. Yapılan düzenleme ile bugünkü terör propagandası olarak kabul edilen bölücü propaganda kavramı ilk kez bu maddeyle düzenlenmiştir³²⁴.

Madde, 12 Nisan 1991 tarihli 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nun 23. maddesi ile yürürlükten kaldırılmış, bölücü propaganda ve terör örgütünün propagandası olarak ayrıca Terörle Mücadele Kanununda düzenlenmiştir.

b. Laik Düzene Aykırı Din Propagandası

1926 tarihli 765 Sayılı Kanunun ilk kabul edildiğı halinde 163. maddede dini veya dinen mukaddes bilinen şeyleri alet ederek her ne şekilde olursa olsun devletin

³²³ Yıldırım, **Terörizmin Propagandası Suçu**, s. 102.

³²⁴ Yıldırım, **Terörizmin Propagandası Suçu**, s. 102.

güvenliğini ihlal edebilecek eylemlere halkı teşvik etmek veya örgütlemek suç olarak düzenlenmiş ancak propagandaya yönelik açık bir hükme yer verilmemiştir³²⁵. 10.06.1949 tarih ve 5435 sayılı Kanunla dördüncü fıkrada yapılan düzenleme ile Laikliğe aykırı olarak, Devletin içtimai veya iktisadi veya siyasi veya hukuki düzeni, kısmen de olsa dini esas ve inancalara bağlamak amacıyla veya siyasi menfaat veya şahsi nüfuz temin ve tesis eylemek amacıyla dini veya dini hissiyatı veya dince mukaddes tanılan şeyleri alet ederek her ne suretle olursa olsun propaganda yapmak veya telkinde bulunmak suç olarak düzenlenmiş ve bu suça bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası öngörülmüştür. Suçun yazılı yayın araçlarıyla işlenmesi de nitelikli hal olarak düzenlenmiştir.

21.01.1983 tarih 2787 sayılı kanunla maddede değişiklik yapılmış, 3. fıkrada *“Laikliğe aykırı olarak, Devletin sosyal veya ekonomik veya siyasi veya hukuki temel düzenini, kısmen de olsa dini esas ve inançlara uydurmak amacıyla veya siyasi amaçla veya siyasi menfaat temin ve tesis eylemek maksadıyla dini veya dini hissiyatı veya dince mukaddes tanınan şeyleri alet ederek her ne suretle olursa olsun propaganda yapan veya telkinde bulunan kimse beş yıldan on yıla kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılır.”* ve 4. fıkrada ayrıca *“Şahsi nüfuz veya menfaat temin etmek maksadıyla dini veya dini hissiyatı veya dince mukaddes tanınan şeyleri veya dini kitapları alet ederek her ne suretle olursa olsun propaganda yapan veya telkinde bulunan kimse iki yıldan beş yıla kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılır.”* şeklinde olmak üzere iki ayrı propaganda suçu düzenlenmiştir. Ayrıca 5. fıkra ile suçun devlet daireleri, okullar ve üniversitelerde işlenmesi hali bu suçun ağırlaştırıcı nedeni olarak kabul edilmiştir³²⁶.

Din propagandasını düzenleyen 163. madde, 12 Nisan 1991 tarihli 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 23. maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır.

3. 1953 tarih ve 6187 Sayılı Vicdan ve Toplanma Hürriyetinin Korunması Hakkında Kanun

Bu kanun da kısaca nüfuz elde etmek amacıyla din propagandasını suç olarak düzenlemektedir. 1. maddeye göre siyasi veya şahsi nüfuz veya menfaat temin etmek amacıyla dini veya dini hisleri yahut dince mukaddes tanılan şeyleri veya dini

³²⁵ 1926 tarihli 765 Sayılı Türk Ceza Kanununun Yürürlükten Kaldırılmış Hükümleri, <http://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/5.3.765.pdf> (Son erişim tarihi 27.05.2014).

³²⁶ Yıldırım, **Terörizmin Propagandası Suçu**, s. 104.

kitapları alet ederek her ne suretle olursa olsun propaganda yapmak veya telkinde bulunmak suç olarak düzenlenmiştir ve bir seneden beş seneye kadar hapis cezası öngörülmüştür³²⁷. Mülga Ceza Kanununun 1991 tarihinde yürürlükten kaldırılan 163. maddesinin 3. fıkrasından tek farkı ayrıca 1983 değişikliği öncesi “dini kitaplar” kavramıydı. Mülga Ceza Kanununda yapılan 1983 değişikliği ile bu madde zımnen yürürlükten kalkmıştır. 12 Nisan 1991 tarihli 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nun 23. maddesi ile 1953 tarih ve 6187 Sayılı Vicdan ve Toplanma Hürriyetinin Korunması Hakkında Kanun yürürlükten kaldırılmıştır.

4. 1962 Tarihli ve 38 Sayılı Anayasa Nizamını, Milli Güvenlik ve Huzuru Bozan Bazı Fiiller Hakkında Kanun

Kanunla 27 Mayıs 1960 tarihinde yapılan müdahale aleyhine ve Demokrat Parti ve mahkumlarının lehine söz, yazı, karikatür gibi yollarla işlenen bazı fiiller suç olarak düzenlenmektedir³²⁸.

Bu kanunun 1/A maddesine göre Anayasa ve hukuk dışı tutum ve davranışlarıyla meşruluğunu kaybettiği Türkiye Cumhuriyeti Anayasasıyla da tespit edilen Demokrat Parti iktidarına karşı direnme hakkını kullanarak, normal demokratik rejimi bütün teminatıyla kurmak amacıyla, Türk Milletinin gerçekleştirdiği 27 Mayıs 1960 Devrimini, söz, yazı, haber, havadis, resim, karikatür veya sair vasıta ve suretlerle, yersiz, haksız veya gayrimeşru gösterenler veya üstü kapalı da olsa matufiyeti belli olacak şekilde böyle göstermeye çalışanlar; 1/B maddesine göre 27 Mayıs 1960 Devrimini zedeleyecek şekilde: Bu Devrimin neticesi olarak Yüksek Adalet Divanınca veya sair kaza mercilerince verilmiş ve kesinleşmiş olan karar ve hükümleri, söz, yazı, haber, havadis, resim, karikatür veya sair vasıta ve suretlerle kötüleyenler veya üstü kapalı da olsa matufiyeti belli olacak şekilde kötülemeye çalışanlar veya mahkûm edilenlerin mahkûmiyetlerine esas teşkil eden fiillerini yahut şahıslarım övenler veya neticelenmiş hazırlık, ilk, son tahkikat veya infaz safhalarıyla ilgili resim, hatırat, röportaj yayanlar veya beyanat verenler; 1/C maddesine göre Mahkumiyetlerinin infazı süresince, (B) bendinde sözü geçen mahkumlara atfen, siyasi veya 27 Mayıs 1960 Devrimini zedeleyici mahiyette veya

³²⁷ 1953 Tarih ve 6187 Sayılı Vicdan ve Toplanma Hürriyetinin Korunması Hakkında Kanun, 1. Madde

http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc035/kanuntbmmc035/kanuntbmmc03506187.pdf (Son erişim tarihi 27.05.2014).

³²⁸ 1962 Tarih ve 38 Sayılı Anayasa Nizamını, Milli Güvenlik ve Huzuru Bozan Bazı Fiiller Hakkında Kanun, <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/11053.pdf> (Son erişim tarihi 27.05.2014).

uydurma beyanâtı basma verenler veya basın yoluyla yayanlar veya alenen nakledenler; 1/D maddesine göre 27 Mayıs 1960 Devrimini yersiz, haksız veya gayrimeşru gösterecek surette, feshedilmiş Demokrat Partinin iktidarını övenler veya müdafaa edenler; 1/E maddesine göre Mensup oldukları partinin, feshedilmiş Demokrat Partinin devamı olduğunu ileri sürenler veya herhangi bir parti lehine bu tarzda faaliyet gösteren veya propaganda yapanlar; hakkında bir yıldan beş yıla kadar hapis cezasını düzenlemektedir.

Kanunun 2. maddesi, Türkiye Cumhuriyeti'nin, Anayasa ile tespit edilmiş temel vasfı olan insan hak ve hürriyetlerine dayanan çok partili demokratik düzenini, söz, yazı, haber, havadis, resim, karikatür veya sair vasıta ve suretlerle, zedelemeye veya tehlikeye düşürmeye matuf olarak kötülemeyi veya bu düzenin Türkiye'de yürütülemeyeceği yolunda propagandasını yapmayı suç olarak düzenlemekte ve fiiller daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası öngörmektedir.

4. madde de başka bir propaganda suçunu düzenlemektedir. Bu maddeye göre kanunların himayesinde evvelce faaliyet göstermiş veya faaliyet göstermekte bulunan herhangi bir siyasi partiye mensup olanları veya oy vermiş bulunanları tezyifkar sıfatlarla topyekün kötüleyerek, vatandaşlar arasında husumet ve intikam hisleri doğuracak veya tahrik edecek mahiyette söz, yazı, haber, havadis, resim, karikatür veya sair vasıta ve suretlerle faaliyette bulunmayı veya propagandasını yapmayı suç olarak düzenlemekte ve üç aydan iki seneye kadar hapis cezası öngörmektedir.

Bu kanun 15.05.1969 tarihinde kabul edilen 1182 sayılı Kanunla yürürlükten kaldırılmıştır³²⁹.

5. 1983 Tarihli ve 2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu

06.10.1983 tarihli 2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununda propaganda ile ilgili özel bir düzenleme yer almaktadır. Kanuna Aykırı Propaganda Vasıtaları ve Suç İşlemeye Teşvik başlıklı 31. maddeye göre Düzenleme kurulu başkanı ve en az altı üyesinin ad ve soyadları ile imzalarını taşımayan 26. maddede yazılı propaganda vasıtalarını hazırlamayı, yazdırmayı, bastırmayı, propaganda

³²⁹ Öztekin Tosun, "Mevzuat Kroniği", **Ord. Prof. Dr. Kemalettin Birsen'e Armağan, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C. 35, Sayı 1 – 4, İstanbul, 1969, s. 589 – 590.

maksadıyla kullanmayı veya sair surette 26. maddedeki³³⁰ yasak ve şartlara uymamayı suç olarak düzenlemekte ve altı aydan bir yıla kadar hapis cezası öngörmektedir. Bununla beraber 2. fıkra göre bu propaganda vasıtalarında halkı suç işlemeye teşvik ve tahrik eder mahiyette yazı veya resim veya işaret bulunması veya bu maksatla başka araçların kullanılmış olması halini suç olarak düzenlemekte ve fiil daha ağır bir cezayı gerektiren ayrı bir suç teşkil etmediği takdirde bir yıl altı aydan üç yıla kadar hapis cezası öngörmektedir.

Kanunun terör örgütünün propagandası bakımından önemli olan yönü, bu eylemlerin bir terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde veya terör örgütü adına gerçekleştirilen toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde terör örgütünün propagandası suçunun işlenmesi ve bu suçu işlemeye müsait olmasındandır. Uygulamada, açılan davaların bu tür toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde terör örgütünün propagandasına dönüştüğü ve bundan dolayı mahkumiyetlerin bu suçun basın yayınlı işlenen türünden oldukça fazla sayıda olduğudur³³¹. Bununla beraber Terörle Mücadele Kanununun 7/2. Maddesinin son fıkrasına göre, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun 28. maddesinde düzenlenen kanuna aykırı toplantı yürüyüşü düzenleme, yönetme veya katılma suçlarından dolayı Ceza Kanununun 220/6. maddesinde düzenlenen örgüte üye olmamakla beraber örgüt adına suç işlemekten dolayı ayrıca örgüte üye olma suçundan dolayı ceza verilmemektedir.

6. Terörle Mücadele Kanunu Kapsamında Terör Örgütünün Propagandası Suçunun Tarihsel Gelişimi

Propagandanın, terörizme meşruiyet zemini hazırlamasındaki önemi yadsınamaz olduğundan ilgili fiil ilk olarak eski TCK'da daha sonra da 12.04.1991 tarihli 3713 sayılı Türk Terörle Mücadele Kanununda düzenlenmiştir. Terörle

³³⁰ Çağrı ve propaganda araçları

Madde 26 – Toplantı veya yürüyüşlere ilişkin çağrı veya propaganda amacıyla kullanılan basılı veya çoğaltılmış veya el ile yazılmış davetiye, levha ve ilanlarda düzenleme kurulu başkanı ile en az altı üyesinin adları, soyadları ve imzalarının bulunması; bunlardan asılması gerekenlerin, Kanunun 6 ncı maddesinde belirtilen yöntemle de uyulmak şartıyla valilik veya kaymakamlıklarca önceden tespit edilmiş yerlere asılması zorunludur.

Bu propaganda ve çağrı alet ve araçlarında, halkı suç işlemeye özendirilen veya kışkırtan yazı veya resim bulunması yasaktır.

Toplantı veya gösteri yürüyüşünün yapılacağı tarihten bir önceki günden toplantı veya gösteri yürüyüşünün başlayacağı saate kadar, güneşin doğuşundan batışına kadarki zaman içinde olmak kaydıyla ses yükselten veya ileten herhangi bir alet veya araç ile çağrı yapılabilir. Bu süre dışında çağrı için sözü geçen alet veya araçlar kullanılamaz.

Kapalı yer toplantılarında, ses yükseltici alet veya araçlarla dışarıya yayın yapılamaz.

³³¹ Yıldırım, **Terörizmin Propagandası Suçu**, s. 111.

Mücadele Kanununun ilk halinde propaganda suçları 7/2 ve 8. maddelerde düzenlenmişti. 7/2. maddede “terör örgütünün propagandası”, 8. maddede ise “Devletin bölünmezliği aleyhine propaganda suçu düzenlenmişti³³². 1995 yılı öncesi “*Hangi maksat ve düşünceyle olursa olsun...*” şeklinde başlayan 27.10.1995 tarihli 4126 sayılı Kanunun 1. maddesi ile yapılan değişiklik sonrasında ise bu ifadenin kaldırıldığı 8. madde şu şekildeydi:

“Türkiye Cumhuriyeti Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı hedef alan yazılı ve sözlü propaganda ile toplantı, gösteri ve yürüyüş yapılamaz. Yapanlar hakkında bir yıldan üç yıla kadar hapis ve yüzmilyon liradan üç yüzmilyon liraya kadar ağır para cezası hükmolunur. Bu suçun mükerreren işlenmesi halinde, verilecek cezalar paraya çevrilemez.

Birinci fıkrada belirtilen propaganda suçunun 5680 sayılı Basın Kanununun 3 üncü maddesinde belirtilen mevkuteler vasıtası ile işlenmesi halinde, ayrıca sahiplerine de mevkute bir aydan az süreli ise, bir önceki ay ortalama satış miktarının yüzde doksanı kadar ağır para cezası verilir. Ancak, bu para cezaları yüz milyon liradan az olamaz. Bu mevkutelerin sorumlu müdürlerine, sahiplerine verilecek para cezasının yarısı uygulanır ve altı aydan iki yıla kadar hapis cezası hükmolunur.

Birinci fıkrada belirtilen propaganda suçunun ikinci fıkrada yazılı mevkuteler dışında basılı eser ve sair kitle iletişim araçları ile işlenmesi halinde, sorumluları ve ayrıca kitle iletişim araçları sahipleri hakkında altı aydan iki yıla kadar hapis, yüzmilyon liradan üçyüzmilyon liraya kadar ağır para cezası hükmolunur. Ayrıca bu fiilin radyo ve televizyonlar vasıtasıyla işlenmesi halinde mahkemece ilgili radyo ve televizyon kuruluşunun bir günden onbeş güne kadar yayından men`ine karar verilir.

Birinci fıkrada yazılı fiillerin ikinci ve üçüncü fıkralarda yazılı kitle iletişim araçları ile işlenmesi halinde belirlenen ceza üçte birden yarıya kadar artırılır.”

Madde metni 06.02.2002 tarihli ve 4744 sayılı Kanunun 4. maddesiyle yapılan değişiklik ile şu hale dönüştürülmüştür: “*Türkiye Cumhuriyeti Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak amacıyla yazılı, sözlü veya*

³³² Engin Akın, **Anayasa Mahkemesi-Yargıtay Kararları ve Uluslararası hukuk Metinleri Çerçevesinde Terör ve Terörün Finansmanı Suçu**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2009, s. 83.

*görüntülü propaganda ile toplantı, gösteri ve yürüyüş yapanlar hakkında, fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmedikçe bir yıldan üç yıla kadar hapis ve birmilyar liradan üçmilyar liraya kadar ağır para cezasına hükmolunur. **Bu suçun terör yöntemlerine başvurmaya özendirerek şekilde işlenmesi halinde verilecek ceza üçte bir oranında artırılır**; mükerreren işlenmesi halinde ise, verilecek hapis cezaları paraya çevrilemez.*

Birinci fıkrada belirtilen propaganda suçunun 5680 sayılı Basın Kanununun 3 üncü maddesinde belirtilen bir mevkute vasıtasıyla işlenmesi halinde, ayrıca bunların sahiplerine ilgili mevkutenin varsa bir önceki ay ortalama satış bedelinin dörtte üçü kadar ağır para cezası verilir. Ancak verilecek para cezası hiçbir halde üçmilyar liradan az olamaz. Bu mevkutelerin sorumlu müdürlerine, sahiplerine verilecek para cezasının yarısı uygulanır ve altı aydan iki yıla kadar hapis cezası verilir.

Birinci fıkrada belirtilen propaganda suçunun ikinci fıkrada yazılı mevkuteler dışındaki basılı eser ve sair kitle iletişim araçları ile işlenmesi halinde, sorumluları ve kitle iletişim araçları sahipleri hakkında altı aydan iki yıla kadar hapis ve birmilyar liradan üçmilyar liraya kadar ağır para cezasına hükmolunur. Ayrıca mahkeme, ilgili radyo ve televizyon kuruluşunun bir günden yedi güne kadar yayından men'ine karar verir.

Birinci fıkrada belirtilen propaganda suçunun ikinci ve üçüncü fıkralarda yazılı kitle iletişim araçları ile işlenmesi halinde verilecek ceza üçte bir oranında artırılır.”

İlk haliyle 8. maddede bölücü propaganda olarak düzenlenen bu suç ifade özgürlüğü açısından, büyük sorunlar yaratıp tartışmalara yol açmıştır. Madde, yazılı veya sözlü bölücülük propagandasını cezalandırmaktaydı. Suçun basın yoluyla işlenmesi halinde, yazarla birlikte yazı işleri müdürüne de ceza öngörülmekte ve yazı işleri müdürü yazarı süresinde açıklamazsa, yazar gibi cezalandırılmaktaydı. Daha sonra 06.02.2002 tarihli 4744 sayılı Kanunun 4. maddesi ile “*Hangi yöntem, maksat ve düşünceyle olursa olsun*” ibaresi fıkra metninden çıkartılmış, fiilin, suç kastını önemsemeyen şekli bir suç görünümünden çıkartılıp propaganda kastını esas alan bir

yapıya kavuşturulmuş³³³ ancak devam eden eleştiriler üzerine, ifade özgürlüğüne bakış açısı ve uluslararası gelişmeler göz önüne alınarak ilgili madde 4928 Sayılı Kanun'un 19. maddesi ile 2003 yılında kaldırılmıştır³³⁴.

Bununla beraber ayrıca Terör Örgütünün Propagandası suçunun kapsamı ve unsurlarında da zamanla değişiklik yapılmıştır³³⁵. Suç, ilk haliyle kanunun 7. maddesinin ikinci fıkrasında “*terör örgütü ile ilgili propaganda yapanlar*” şeklinde düzenlenmekteydi. Daha sonra 06.02.2002 tarihli 4744 sayılı Kanunun 3. maddesi ile bu düzenlemenin başına “*terör yöntemlerine başvurmayı özendirecek şekilde*” ifadesi getirilmiştir. Böylece terör örgütün her türlü propagandası değil, terör yöntemlerine başvurmayı özendirecek nitelikteki propagandası suç olarak düzenlenmiştir. 30.07.2003 tarihli ve 4963 Sayılı Kanunun 30. maddesi ile 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 7. maddesinin 2. fıkrası “*... şiddet veya diğer terör yöntemlerine başvurmayı teşvik edecek şekilde propaganda yapanlara filleri başka bir suç oluştursa bile ayrıca bir yıldan beş yıla kadar hapis ve beş yüz milyon liradan bir milyara kadar ağır para cezası verilir*” şeklinde düzenlenmiştir³³⁶.

29.06.2006 tarihli 5532 Sayılı Kanunun 6. maddesi ile Terörle Mücadele Kanunu'nun 7/2. madde hükmü “*terör örgütünün propagandasını yapan kişi, bir yıldan, beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suçun basın ve yayın yolu ile işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır. Ayrıca, basın ve yayın organlarının suçun işlenişine iştirak etmemiş olan sahipleri ve yayın sorumluları hakkında da bin günden onbin güne kadar adli para cezasına hükmolunur. Ancak, yayın sorumluları hakkında, bu cezanın üst sınırı beşbin gündür. Aşağıdaki fiil ve davranışlar da bu fıkra hükümlerine göre cezalandırılır:*

a) *Terör örgütünün propagandasına dönüştürülen toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde, kimliklerin gizlenmesi amacıyla yüzün tamamen veya kısmen kapatılması.*

b) *Terör örgütünün üyesi veya destekçisi olduğunu belli edecek şekilde, örgüte ait amblem ve işaretlerin taşınması, slogan atılması veya ses cihazları ile*

³³³ Kazan, Turgut, **İfade Özgürlüğü ve Terörle Mücadele Yasası**, s. 189.

³³⁴ Akın, **Terör ve Terörün Finansmanı Suçu**, s. 87.

³³⁵ Çetin Akkaya, **Terör Suçları ve Cezalarının İnfazı**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2009, s. 55.

³³⁶ Akkaya, **Terör Suçları ve Cezalarının İnfazı**, s. 62.

yayın yapılması ya da terör örgütüne ait amblem ve işaretlerin üzerinde bulunduğu üniformanın giyilmesi.

İkinci fıkrada belirtilen suçların; dernek, vakıf, siyasî parti, işçi ve meslek kuruluşlarına veya bunların yan kuruluşlarına ait bina, lokal, büro veya eklentilerinde veya öğretim kurumlarında veya öğrenci yurtlarında veya bunların eklentilerinde işlenmesi halinde bu fıkradaki cezanın iki katı hükmolunur.” şeklinde düzenlenmiştir.

Son olarak da 11.04.2013 tarihli 6459 Sayılı Kanununun 8. maddesi ile ilgili suç “Terör örgütünün; cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasını yapan kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suçun basın ve yayın yolu ile işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır. Ayrıca, basın ve yayın organlarının suçun işlenmesine iştirak etmemiş olan yayın sorumluları hakkında da bin günden beş bin güne kadar adli para cezasına hükmolunur. Aşağıdaki fiil ve davranışlar da bu fıkra hükümlerine göre cezalandırılır:

a) *Terör örgütünün propagandasına dönüştürülen toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde, kimliklerin gizlenmesi amacıyla yüzün tamamen veya kısmen kapatılması.*

b) *Toplantı ve gösteri yürüyüşü sırasında gerçekleşmese dahi, terör örgütünün üyesi veya destekçisi olduğunu belli edecek şekilde;*

1. *Örgüte ait amblem, resim veya işaretlerin asılması ya da taşınması,*

2. *Slogan atılması,*

3. *Ses cihazları ile yayın yapılması,*

4. *Terör örgütüne ait amblem, resim veya işaretlerin üzerinde bulunduğu üniformanın giyilmesi.*

İkinci fıkrada belirtilen suçların; dernek, vakıf, siyasî parti, işçi ve meslek kuruluşlarına veya bunların yan kuruluşlarına ait bina, lokal, büro veya eklentilerinde veya öğretim kurumlarında veya öğrenci yurtlarında veya bunların

eklentilerinde işlenmesi halinde bu fıkradaki cezanın iki katı hükmolunur.” şeklinde değiştirilerek yürürlükte olan mevcut halini almıştır.

Bu değişikliğin madde gerekçesinde AİHM’in, şiddeti teşvik edici nitelikte olmayan açıklamaların ifade özgürlüğü kapsamında kabul ettiği belirtilerek, içeriğinde şiddete başvurmayı cesaretlendirici ifadeler yer almayan ya da kişileri silahlı isyana teşvik edici nitelikte olmayan açıklamalar nedeniyle bireylerin Terörle Mücadele Kanununun 7. maddesinin 2. fıkrası çerçevesinde cezalandırılmasını ifade özgürlüğüne aykırı bulunduğu söylenmektedir. Bununla beraber yapılan bu değişiklikle *maddenin ikinci fıkrasında yer alan suçun unsurları yeniden belirlendiği, maddeye "cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde"* ibaresi eklenerek suçun kapsamının AİHM standartlarına uyumlu hale getirildiği belirtilmektedir. Ayrıca, maddenin ikinci fıkrasının (b) bendinde yapılan değişiklikle, bent kapsamındaki suçların unsurlarının daha somut hale getirildiği ifade edilmiştir.³³⁷

III. TERÖRLE MÜCADELE KANUNUNUN 7/2. MADDESİNDE DÜZENLENEN TERÖR ÖRGÜTÜNÜN PROPAGANDASI SUÇU

A. Terör Örgütünün Propagandası Suçunun Benzer Diğer Suçlarla Karşılaştırılması

1. Türk Ceza Kanunu’nun 220/8. Maddesinde Düzenlenen Suç İşlemek Amacıyla Kurulan Örgütün Propagandasını Yapma Suçundan Farkı

İnceleme konusu suç 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun topluma karşı suçlar başlıklı üçüncü kısmının beşinci bölümünde “*Kamu Barışına Karşı Suçlar*” başlığı altında 220. maddede “*Suç işlemek amacıyla örgüt kurma*” başlığı altında düzenlenmektedir. Söz konusu maddede kanun koyucu, seçimlik hareketli bir suç şeklinde suç işlemek amacıyla örgüt kuran, yöneten veya üye olan kişileri cezalandırmak istemektedir³³⁸. 2013 öncesi 220/8. maddede **örgütün veya amacının**

³³⁷ İnsan Hakları ve İfade Özgürlüğü Bağlamında Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/748), TBMM, 24. Yasama Dönemi, 3. Yasama Yılı, Sıra Sayısı 445, s. 5.

³³⁸ Vesile Sonay Evik, “Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu”, **Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Özel Sayı, C. 19, Sayı 2, İstanbul, 2013, s. 667.

propagandasının yapılması suç olarak düzenlenmiş, bu suçun basın ve yayın yolu ile işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılacağı öngörülmüştü. 2013 tarihinde yapılan değişiklikle³³⁹ suç artık “*Örgütün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasını yapan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suçun basın ve yayın yolu ile işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır*” şeklinde düzenlenmektedir. Değişiklik gerekçesinde, Terörle Mücadele Kanunu’nun 7. maddesinde yapılan düzenlemeye paralel olarak örgüt propagandası suçunun unsurlarının yeniden belirlendiği ve hangi fiillerin propaganda suçunu oluşturacağı hususunun daha somut hale getirilerek AİHM standartlarıyla uyum sağlanması olduğu belirtilmiştir³⁴⁰.

Özgenç’e göre suç işlemek amacıyla kişilerin örgütsel bir oluşum içerisine girmeleri, esas olarak işlenmesi amaçlanan suçların bir hazırlığı niteliğindedir. Ancak, kişilerin bu tarz birliktelikleri, henüz amaçlanan suçlar işlenmemiş olsa bile, toplumsal barışı tehlikeye attığı gibi, suç işlenmesinin önlenmesine yönelik, kamu otoritesini de zedeleyici bir içerik teşkil edebilir. Bu bağlamda, korunan hukuki menfaat, kamu güvenliği ve kamu barışı olduğu ifade edilmelidir.³⁴¹

Suç işlemek için örgüt kurma suçu, çok failli suçlar kategorisinin özel bir halini oluşturmaktadır. Bundan ötürü, çok faillilik suçun temel niteliğini oluşturmaktadır. Örgütün varlığı için üye sayısının en az üç olması gerekmektedir. Örgütün varlığı için 765 sayılı TCK ve İtalyan Ceza Kanunu’nun 306. maddesinde olduğu gibi herhangi bir sayı öngörülmemiş olsaydı dahi, 220. maddede örgüt kurucularından, yöneticilerinden ve üyelerinden bahsedilmesi ve örgüt kavramının bir birlikteliği ifade etmesi nedeniyle çok failli suç olarak kabul edilmesini gerektirmektedir³⁴². Örgüt propagandası suçu yönünden fail herkes olabilir. Hatta bu kişi, örgüt üyesi de olabilir. Bu durumda, örgüt üyesi olan kişi, ayrıca propaganda suçundan da sorumlu olur. Kaldı ki, örgütün propagandası her ne kadar 220. maddede yaptırıma bağlanmış olsa da, bağımsız bir suç tipidir. Örgüt yapılanmasında işlenmesi amaçlanan suçların konu ve mağdur itibarıyla somutlaştırılması mümkün,

³³⁹ 11.04.2013 tarihli ve 6459 sayılı İnsan Hakları ve İfade Özgürlüğü Bağlamında Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, m. 11.

³⁴⁰ İnsan Hakları ve İfade Özgürlüğü Bağlamında Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/748).

³⁴¹ İzzet Özgenç, **Suç Örgütleri**, 7. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınları, 2013, s. 13.

³⁴² Evik, **Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu**, s. 673

ancak zorunlu değildir. Suçun konusu kamu barışı olduğuna göre mağdur toplum ve toplumu oluşturan bireylerdir, yani mağdur herkes olabilir. Bir diğer mağdur da devlettir. Zira korunması gereken kamu barışı ve güvenliği sağlama görevi devlete aittir. Meşru siyasal yapı olan devlet, bozulan veya bozulma tehlikesi ile karşı karşıya kaldığı kamu barışını yeniden sağlamak ve tehlikelere karşı korumak zorundadır.

İnceleme konusu suç tipi bakımından, propaganda fiili incelenecek olursa, propaganda, tanıtmak, yaymak, yani örgütü başkalarına duyurmak, örgütün varlığından başkalarını haberdar etmek anlamındadır. Ancak, burada, propogandada, tanıtmak, yaymak yanında, bir şeyin iyi olduğunu söylemek de vardır. Öyleyse propaganda, tanıtmak, yaymak yanında, örgütü övmek anlamına da gelmektedir. Örneğin, bir eşkıya çetesini tanıtmak, varlığından başkalarını haberdar etmek, eşkıya çetesinden övgü ile söz etmek, çetenin propogandasını yapmaktır³⁴³.

Değişiklikle birlikte örgütün propogandasını yapmanın, bağlı hareketli bir suç haline geldiği söylenebilir. Buna göre, suçun oluşabilmesi için, propogandanın “*örgütün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek*” ya da “*cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini övecek*” veya “*örgütün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerine başvurmayı teşvik edecek*” şekilde yapılması gerekir. Suçun basın ve yayın yolu ile işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır³⁴⁴.

Yenidünya ve İçer’e göre örgütün **cebir, şiddet** veya **tehdit** içeren yöntemlerini **meşru gösterecek** veya **övecek** ya da bu yöntemlere başvurmayı **teşvik edecek** şekilde propogandasını yapma suçu somut tehlike suçudur. Ancak kanaatimizce bu suç soyut tehlike suçudur. Şöyle ki, TCK’nın 216. maddesi “*Halkın sosyal sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge bakımından farklı özelliklere sahip bir kesimini, diğer bir kesimi aleyhine kin ve düşmanlığa alenen tahrik eden kimse, bu nedenle kamu güvenliği açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması halinde bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*” şeklinde düzenlenmiştir. Madde gerekçesinde, maddenin açıkça soyut tehlike suçundan

³⁴³ Hafizoğulları/Kurşun, **Örgütlü Suçluluk**, s. 41.

³⁴⁴ A. Caner Yenidünya/Zafer İçer, “Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu”, **Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Araştırmaları Dergisi**, Özel Sayı, C. 19, Sayı 2, 2013, s. 814.

vazgeçilerek somut tehlike suçu olarak düzenlendiği belirtilmiştir³⁴⁵. Oysa suç örgütünün ne kanun maddesinde ne de gerekçesinde propaganda fiilinin yapılması sonucunda toplumda açık ve mevcut bir tehlike oluşup oluşmadığının araştırılması yönünde bir ifade yer almamaktadır. Bu açıdan propaganda suçu bakımından somut tehlikenin söz konusu olduğunu söylemek mümkün görülmemektedir. 220. madde, örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından, amaçlanan suçları işlemeye elverişli olup olmaması kıstaslarına bağlanarak somut tehlike suçu kategorisinde değerlendirilmiştir³⁴⁶. 8. fıkra açısından ise, suçun oluşması, herhangi bir şarta veya somut olaya bağlanmamış ve propaganda yapılmış olması cezalandırma için yeterli kabul edilerek soyut tehlike suçu oluşturulmuştur³⁴⁷. Bir suça konu olmamış olsa bile yani aslında daha suç işlememiş ancak varlığı suç için yeterli kabul edilen bir örgütün “cebiri, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandası” yeterli sayılmaktadır. Bu sebeple 220/8. maddenin soyut tehlike suçu olarak düzenlendiğini düşünmekteyiz.

Failin fiili, hareket ve netice unsurlarını bilerek ve isteyerek gerçekleştirmesine kast denmektedir. Örgüt propagandası yapma fiilinin manevi unsuru da kasttır. Bu suçun oluşumu için Yenidünya/İçer’e göre herhangi bir saikle hareket etmek gerekmemektedir, yani özel kast aranmaz³⁴⁸. Kanaatimizce ifade

³⁴⁵ “Fıkra metninde; fiilin kamu güvenliğini tehlikeye düşürecek biçimde yapılması arandığı için, suç; soyut tehlike suçu olmaktan çıkarılmış, somut tehlike suçu hâline getirilmiştir. Bu suretle, çağdaş hukuktaki soyut tehlike suçlarını azaltma yönündeki eğilim dikkate alınmış, temel hak ve hürriyetlerin kullanım alanı genişletilmiştir.

... Söz konusu suçun oluşması için, kamu güvenliğinin bozulması tehlikesinin somut olgulara dayalı olarak varlığı gereklidir. Bu tehlike, somut bir tehlikedir. Bu somut tehlikenin gerçekleşip gerçekleşmediğini belirlerken failin söz ve davranışlarının neden olduğu tehlike neticesinin gerçekleşmesi gerekir. Hâkim, kullanılan ifadeler dolayısıyla bu tehlikenin gerçekleşip gerçekleşmediğini, dayanak noktalarını göstermek suretiyle belirleyecektir. Bu kapsamda, kişinin söz ve davranışlarının kamu güvenliğini bozma açısından yakın bir tehlike oluşturduğunun tespit edilmesi gerekir. Kişinin söz ve davranışlarının, halkın bir kesimi üzerinde tahrik konusu fiillerin işleneceği hususunda duyulan endişeyi haklı kılacak bir etki oluşturması gerekir. İfade özgürlüğü ile bu tip tehlike suçları arasında “açık ve mevcut tehlike” kriterinin var olması gerekir. Buna göre, yapılan konuşma veya öne sürülen düşünceler toplum açısından açık ve mevcut bir tehlike oluşturduğu takdirde yasaklanabilmekte, keza böyle bir tehlikenin varlığı somut olarak, açıkça tespit edilmedikçe söz konusu suçtan dolayı cezalandırma yoluna gidilemez.” aktaran İsmail Malkoç, **Açıklamalı-İçtihatı 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu Madde 188-345**, Ankara: Malkoç Kitabevi, 2007, s. 1527.

³⁴⁶ Çetin Özek, “Organize Suç”, Prof. Dr. Nurullah Kunter’e Armağan, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Özel Sayı, C. 19, Sayı 2, İstanbul 1998, s. 228.

³⁴⁷ Zübeyir Çoban, **İfade Özgürlüğü ve Suç Örgütünün veya Amacının Propagandasını Yapma Suçu**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2008, s. 56.

³⁴⁸ Yenidünya/İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu**, s. 821.

özgürlüğünün korunabilmesi için aranan kast, özel kast olmalıdır³⁴⁹. Kanunda açıkça ve ayrıca belirtilmediği için suç, taksirle işlenemez³⁵⁰. Zaten ifade özgürlüğünü sınırlandıran suçların taksirle işlenebileceği kabul edilmemektedir³⁵¹.

Örgütün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasını yapmak suçuna da iştirak mümkündür³⁵². Suçun basın ve yayın yolu ile işlenmesi suçun nitelikli halini oluşturmaktadır, bu halde verilecek ceza yarı oranında artırılır.

Terörle Mücadele Kanununda düzenlenen propaganda suçu “terör örgütünün propagandasını cezalandırmaktadır. Ancak hem suçun düzenlenişi hem de unsurları suç örgütünün propagandası suçu ile aynıdır. Bu durumda iki suç arasındaki tek fark propagandası yapılan örgütün suç örgütü mü terör örgütü mü olduğudur. Bununla beraber, Yenidünya ve İçer’e göre Ceza Kanununun 220/8. maddesinde yapılan düzenleme esasen “*terör örgütü*” açısından yapılan değişiklik ile bir yeknesaklık sağlamak amacına özgüdür, fakat 220. maddede düzenlenen örgütün temel vasfı “*cebir, şiddet veya tehdit uygulamak*” olmadığından, bu örgütün propagandası yönünden, böyle bir koşulun aranması mantıksızdır. Çünkü örneğin, gümrük kaçakçılığı yapmak için kurulan örgüt, hırsızlık yapmak için kurulan örgüt, ihaleye fesat karıştırmak için kurulan örgütün, “cebir, tehdit” uygulamadığından, propagandasının yapılması, fıkra kapsamında değerlendirilemeyecektir.³⁵³ Toroslu’ya göre TCK’da suçun ve suçlunun övülmesi suçun düzenlendikten sonra ayrıca örgütün propagandası suçunun düzenlenmesi gereksizdir³⁵⁴.

2. Türk Ceza Kanunu’nun 215. Maddesinde Düzenlenen Suçu ve Suçluyu Övme Suçundan Farkı

Türk Ceza Kanununun Kamu Barışına Karşı Suçlar başlığı altında 215. maddede düzenlenen suç ve suçluyu övme suçu şu şekilde tanımlanmıştır: “*İşlenmiş olan bir suçu veya işlemiş olduğu suçtan dolayı bir kişiyi alenen öven kimse, bu nedenle kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması*

³⁴⁹ Ali Parlar/Muzaffer Hatipoğlu, *Açıklamalı-İçtihatlı Özel Ceza Kanunları ve Uygulaması*, İstanbul: Kazancı Kitap Ticaret A.Ş., 2005, s. 344.

³⁵⁰ Yıldırım, *Terörizmin Propagandası Suçu*, s. 238.

³⁵¹ Ahmet Gökçen, *Halkı Kin ve Düşmanlığa Açıkça Tahrik Cürmü (TCK Madde 312/2)*, Liberal Düşünce Topluluğu Yayınları, Ankara, 2001, s. 293.

³⁵² Yenidünya/İçer, *Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu*, s. 822.

³⁵³ Yenidünya/İçer, *Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu*, s. 815.

³⁵⁴ Nevzat Toroslu, *Ceza Hukuku Özel Kısım*, Savaş Yayınevi, Ankara, 2005, s. 268.

hâlinde, iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

Terör örgütünün propagandası suçu ile suçu ve suçluyu övme suçu ile korunmak istenen hukuksal menfaat toplum hayatının huzur ve güvenlik içinde yürümesinin sağlanmasıdır³⁵⁵.

Gökçen'e göre suçu ve suçluyu övme suçunun oluşabilmesi için, failin işlenmiş olan bir suçu veya işlemiş olduğu bir suçtan dolayı bir kişiyi alenen övmesi gereklidir. Yapılan düzenlemede bu husus açık bir biçimde ortaya konmuş ve kişinin cezalandırılabilmesi için açıkça işlenmiş olan bir suçu veya işlemiş olduğu suçtan dolayı bir kişiyi övmesi aranmıştır³⁵⁶. İşlenmiş bir suçtan bahsedilebilmesi için bu suçun en azından teşebbüs aşamasında kalması gerekmektedir. İşlenmiş olduğu suçtan dolayı bir kişinin övülmesi ile kişinin işlediği suç arasında bir bağlantı kurulamazsa suç oluşmaz³⁵⁷. Ayrıca “*bu nedenle kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması*” hali de aranacaktır, yani suç somut tehlike suçu olarak düzenlenmiştir ve kişi hareket unsurunu gerçekleştirmiş olsa dahi yapılan incelemede açık ve yakın bir tehlike bulunmazsa kişi bu suçtan ceza almayacaktır. Oysa terör örgütünün propagandası suçunda propaganda sonucunda açık ve yakın bir tehlikenin oluşup oluşmadığını inceleme hususunda böyle bir kriter yoktur.

Suç ve suçluyu övme suçunun tamamlayıcı unsuru olarak düzenlenen “aleniyet” kavramı suçun herhangi bir kimsenin görüp duyabileceği yerde işlenmesi anlamına gelmektedir. Umumi olmayan bir yerde işlenmesine karşın bir veya birden fazla kişinin bu fiili görme ve işitme ihtimalinin bulunması yeterlidir³⁵⁸. Oysa terör örgütünün propagandasında böyle bir aleniyet unsuru aranmamaktadır. Propaganda aracı söz, yazı veya davranışın dış dünyaya yansımaları yeterli olup ayrıca muhabata ulaşmasına gerek yoktur. Başkaları tarafından görülebilme veya duyulabilme olanağının bulunması yeterlidir³⁵⁹.

Suçun övülmesinde topluma karşı işlenmiş bir suçla ya da suçu işlemiş bir kişi ile ilgili olarak övücü, savunucu, doğrulayıcı, benimseyici, yüceltici düşünceler

³⁵⁵ Taştan, **Terörle Mücadele Kanunu**, s. 104.

³⁵⁶ Ahmet Gökçen, **Kamu Barışına Karşı Suçlar**, s. 6, www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/118.doc (Son erişim tarihi 11.05.2014).

³⁵⁷ Taştan, **Terörle Mücadele Kanunu**, s. 104.

³⁵⁸ Vural Savaş/Sadık Mollamahmutoğlu, **Türk Ceza Kanununun Yorumu**, C. 2, Ankara: Seçkin Yayınevi, 1994, s. 2772; YCGK. E. 1966/276 K. 1966/456 T. 05.12.1966.

³⁵⁹ Taştan, **Terörle Mücadele Kanunu**, s. 106.

açıklanmakta, sözler söylenmekte, davranışlarda bulunmaktadır, yani suçun veya işlemiş olduğu suçtan dolayı kişinin olumluluğu hususunda nitelemeler yapılmaktadır³⁶⁰. İşlenmiş olan bir suçu övmek başkalarını suç işlemeye dolayısıyla tahrik etmektir³⁶¹. Oysa propaganda bir düşüncenin benimsetilmesi amacı ve taraftar kazanmak amacı ile yayılmasıdır³⁶². Yargıtay Ceza Genel Kurulu propagandayı belli bir görüşün toplum içinde yayılmasını, fikir ve kanaatlerin kökleşmesini sağlamak için, bu amacın gerçekleşmesine yönelik olarak her türlü maddi ve manevi araca başvurarak, telkin, teşvik ve etkide bulunmak olarak tanımlamıştır³⁶³.

Bir kişi bir terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemleri ile işlemiş olduğu veya işlemeyi amaçladığı bir suçu överse bu halde suçu ve suçluyu övme suçundaki gibi “*bu nedenle kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması*” halinin incelenmeden doğrudan TMK 7/2. madde uyarınca terör örgütünün propagandası suçundan cezalandırılacaktır. Burada, suçu ve suçluyu övme suçunu düzenleyen TCK’nın 215. maddesinden farklı olarak, ister işlensin isterse işlenmesin, işlenmesi amaçlanan suçun propagandası, yani övülmesi, iyi görüldüğünün söylenmesi suç sayılmaktadır³⁶⁴.

3. Türk Ceza Kanunu’nun 214/1. Maddesinde Düzenlenen Suç İşlemeye Tahrik Suçundan Farkı

Türk Ceza Kanununun Kamu Barışına Karşı Suçlar başlığı altında 214/1. maddesinde düzenlenen suç işlemeye tahrik suçu şu şekilde tanımlanmıştır: “*Suç işlemek için alenen tahrikte bulunan kişi, altı aydan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır*”.

Bu suçun oluşması için, bir suçun işlenmesi için alenen tahrikte bulunmak gerekmektedir. Yargıtay’ın 05.12.1966 tarihli 276 esas 456 karar sayılı kararına göre aleniyet, gerçekte aleniyet unsurunu meydana getiren umumi yerde sanıktan başka bir veya birkaç kişinin bulunması değil ve fakat bir veya birden fazla kişinin umumi yerde işlenen fiili görüp işitebilmesidir. Bu nedenle aleniyet için bir kimsenin umumi yerde bulunması şart olmayıp işlenen suçu görüp işitebilme ihtimali yeterli sayılır. Başka deyimle aleniyet suçun göz önünde işlenmesi anlamını kapsamayıp işlendiği

³⁶⁰ Bayraktar, **Suç İşlemeğe Tahrik Cürmü**, s. 208.

³⁶¹ Bayraktar, **Suç İşlemeğe Tahrik Cürmü**, s. 207-208; Taştan, **Terörle Mücadele Kanunu**, s. 104.

³⁶² Bayraktar, **Suç İşlemeğe Tahrik Cürmü**, s. 25.

³⁶³ YCGK. E. 1999/33 K.1999/38 T. 16.03.1999.

³⁶⁴ Hafizoğulları/Kurşun, **Örgütlü Suçluluk**, s. 42.

yerin umumi bir yer olması ve görülebilme imkanına sahip olmasıdır. Oysa terör örgütünün propagandası suçunun oluşması için aleniyet şartı aranmadığı gibi, propaganda her türlü yöntemle yapılabilir³⁶⁵.

Ceza Hukuku bağlamında tahrik, harekete getirici, özel, psikolojik bir enerjiyle, başkalarının iradesi üzerinde doğrudan doğruya etki yaratmaya yönelmiş bir davranış anlamındadır³⁶⁶. Tahrik ve propaganda farklı kavramlardır. Tahrikte belirli bir suçun işlenmesine yönelik hareketler söz konusuysen propaganda bir dünya görüşünün, bir rejimin açıklanması, taraftar kazanmak amacıyla yayılması özelliği bulunmaktadır. Tahrikte suçun gerçekleşmesi kavramı bizzat tahrik fiilinin bir unsurunu teşkil etmekte oysa propagandada suçun işlenmesi kavramı fiilin doğurabileceği etkilerden birini meydana getirmektedir. Propaganda bir düşüncenin benimsetilmesi amacıyla yayılmasıdır fakat bu düşüncenin mutlaka gerçekleştirilmesi hususunda kendi içinde itici bir gücü haiz değildir³⁶⁷. Ancak, terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde yapılan propagandası neticesinde bu terör yöntemleri benimsendikten sonra bir terör suçunu işlemeye yönelik hareketler söz konusu olduğunda artık suç işlemeye tahrik gündeme gelebilecektir³⁶⁸.

4. Türk Ceza Kanunu'nun 216/1. Maddesinde Düzenlenen Halkı Kin ve Düşmanlığa Tahrik Suçundan Farkı

Türk Ceza Kanununun 216/1. maddesinde düzenlenen Halkı Kin ve Düşmanlığa Tahrik Suçuna göre Halkın sosyal sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge bakımından farklı özelliklere sahip bir kesimini, diğer bir kesimi aleyhine kin ve düşmanlığa alenen tahrik eden kimse, bu nedenle kamu güvenliği açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması hali suç olarak düzenlenmiş, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası öngörülmüştür.

İfade özgürlüğünün sınırlanması ile ilişkili olarak böyle bir düzenlemenin getirilmesi, özellikle de kamu barışının korunmak istenmesinden kaynaklanmaktadır. Korunan hukuki menfaatin kamu barışı olduğu, maddenin TCK'de düzenlendiği

³⁶⁵ YCGK. E.2007/9-69 K. 2007/99 T. 17.04.2007.

³⁶⁶ Cihan, **Cürüm Fiilini Övme**, s. 117.

³⁶⁷ Bayraktar, **Suç İşlemeğe Tahrik Cürmü**, s. 25.

³⁶⁸ Yıldırım, **Terörizmin Propagandası Suçu**, s. 204.

bölüm başlığı dikkate alındığında da varılabilecek bir sonuçtur³⁶⁹. Suç tanımından yola çıkarsak suçun faili ceza sorumluluğu olan herkes olabilir. Suçun mağduru 216/1. maddedeki özellikleri taşıyan halk kesimidir. Bu kitle tahrik edilen gruptan sosyal sınıf, ırk, din, mezhep ve bölge bakımından farklı olmalı ve tahrik edilen grubun husumeti kendilerine yöneltilmelidir³⁷⁰. Suçun maddi unsurunun hareket kısmını kanunda belirtilmiş farklı özelliklere sahip halk kesimleri arasında kin ve düşmanlık yaratmaya ya da mevcut kin ve düşmanlıkları devam ettirmeye yönelik alenen tahrik etme oluşturmaktadır. Ceza Hukuku bağlamında tahrik Cihan'a göre, harekete getirici, özel, psikolojik bir enerjiyle, başkalarının iradesi üzerinde doğrudan doğruya etki yaratmaya yönelmiş bir davranış anlamındadır³⁷¹. Artuk, Gökçen, Yenidünya'ya göre yerin niteliği aleniyetin kabulü bakımından önemsiz olup, özel bir yer de aleniyetin gerçekleşmesi için müsait olabilir; bu sebeple eylemin belirli olmayan birçok kişi tarafından algılanabilir mahiyette olması aleniyetin kabulü bakımından yeterlidir³⁷².

Suçta, kamu güvenliği açısından açık ve yakın tehlike şeklinde somut bir tehlike ortaya çıkarması hususunun aranmış olması nedeniyle suç, somut tehlike suçudur. Somut tehlikenin gerçekleşip gerçekleşmediği tespit edilirken, kişinin tahrik oluşturabilecek nitelikteki söz ve davranışlarının neden olduğu tehlike durumuna bakılması gerekmektedir³⁷³. Kullanılan ifadeler nedeniyle bu tehlikenin gerçekleşip gerçekleşmediği, buna ilişkin somut dayanaklar belirtilmek suretiyle belirlenmelidir. Bu kapsamda, kişinin söz ve davranışlarının kamu güvenliğini bozma açısından açık ve yakın bir tehlike oluşturup oluşturmadığı tespit edilmelidir³⁷⁴. Sırf hareket suçu

³⁶⁹ Aykut Ersan, "Halkı Kin ve Düşmanlığa Tahrik veya Aşağılama", **TBB Dergisi**, Sayı 111, Ankara, 2014, s. 79.

³⁷⁰ Serra Karadeniz, **Nefret Söylemi Kapsamında Halkı Kin ve Düşmanlığa Tahrik Suçu**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012, s. 97-98.

³⁷¹ Cihan, **Cürüm Fiilini Övme**, s. 117.

³⁷² Mehmet Emin Artuk/Ahmet Gökçen/A. Caner Yenidünya, **5237 Sayılı Kanuna Göre Hazırlanmış Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 8. Baskı, Ankara: Turhan Kitabevi, 2007, s. 455.

³⁷³ Ersan, **Halkı Kin ve Düşmanlığa Tahrik veya Aşağılama**, s. 83.

³⁷⁴ "... Basın açıklamasına konu olan metin ise; Kurul tarafından oylanarak resmîyet kazandırılan raporun özeti ve kamuoyuna duyurulması niteliğindedir. İçeriği itibarıyla şiddet çağrısı taşımak bir yana, tam tersine raporun fikri zeminde tartışılması gerekliliğinin vurgulandığı görülmektedir. Raporun hazırlanış süre cinin ve özetinin açıklanmış olması karşısında, farklılıklara yönelik şiddet çağrısı içermemesi nedeniyle "kamu düzeni" ya da "kamu güvenliği" açısından açık ve yakın bir tehlike taşımamaktadır. Kaldı ki, açık ve yakın tehlike bakımından 5237 sayılı TCY.nın 216. maddesinin gerekçesi nazara alındığında, gerek rapor nedeniyle gerekse basın açıklaması son rasında ortaya çıkan somut bir tehlike de söz konusu değildir. Toplum kesimleri arasında oluşmuş ve ortaya çıkan bir infial, herhangi bir taşkınlık saptanmamış, kamu güvenliğini bozan herhangi bir somut olgu da meydana gelmemiştir. Oku nan rapora karşı, kurulda görevli bazı kişilerden kaynaklanan ve raporu yırtma mahiyetinde şekillenen tepkileri ise farklı özelliklere sahip bir kesimin

olduğu için, icra hareketlerinin kısımlara bölünme imkânı olduğu sürece suçta teşebbüs mümkündür³⁷⁵.

Halkı kin ve düşmanlığa tahrik bakımından suç kasten işlenebilen bir suçtur ve taksirle işlenemez. Suç, maddi unsurların bilerek ve istenerek gerçekleşmesi ile tamamlanır³⁷⁶. Halkı kin ve düşmanlığa tahrik suçu bakımından ise hakkın kullanılması kapsamında değerlendirilecek olan düşüncüyü açıklama hürriyeti hukuka uygunluk nedeni teşkil etmektedir³⁷⁷.

Ceza Hukuku bağlamında tahrik harekete getirici, özel, psikolojik bir enerjiyle, başkalarının iradesi üzerinde doğrudan doğruya etki yaratmaya yönelmiş bir davranış anlamındadır³⁷⁸. Tahrik ve propaganda farklı kavramları teşkil etmektedir. Tahrikte belirli bir suçun işlenmesine yönelik hareketler söz konusu olmakta iken propagandada kanunumuzun sistemi içerisinde bir dünya görüşünün, bir rejimin açıklanması, taraftar kazanmak amacıyla yayılması özelliği bulunmaktadır. Tahrikte suçun gerçekleşmesini sağlayan unsurlarla doğrudan doğruya bir bağlılık bulunmakta, başka bir deyişle suçun gerçekleşmesi kavramı bizzat tahrik fiilinin bir unsurunu teşkil etmekte oysa propagandada suçun işlenmesi kavramı fiilin doğurabileceği etkilerden birini meydana getirmektedir. Propaganda bir düşüncenin benimsetilmesi amacıyla yayılmasıdır fakat bu düşüncenin mutlaka gerçekleştirilmesi hususunda kendi içinde itici bir gücü haiz değildir³⁷⁹. Özetle tahrikte kişiyi bir şey yapması konusunda harekete geçirme noktasında yoğun sayılabilecek bir baskı olmasına rağmen propagandada harekete geçirme ve kışkırtma konusunda yoğun bir baskı söz konusu değildir³⁸⁰.

Bununla beraber halkı kin ve düşmanlığa tahrik suçunda aleniyet unsuru aranmaktadır. Aleniyet kavramı suçun herhangi bir kimsenin görüp duyabileceği

diğer bir ke sim aleyhine kin ve düşmanlığa alenen tahrikin ölçüsü ve tezahürü saymak da olanaklı değildir....", YCGK. E. 2007/8-244 K. 2008/92 T. 29.04.2008.

³⁷⁵ Hamide Zafer, "Halkın Bir Kısmını Aşağılayacak ve İnsan Onurunu Zedeleyecek Şekilde Tahkir Etme Cürmü (TCK m.312/3)", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C. 62, Sayı 1-2, İstanbul, 2004, s. 249.

³⁷⁶ "Göreve yeni başlaması nedeni ile, çevreyi ve öğrencileri yeteri kadar tanımadığı anlaşılan sanığın, hangi görüşün hakim olduğunu bilmediği bir ortamda suç kastı ile hareket edip atılı sözleri söylemesi mümkün görülmediğinden, kişiliği yönündeki olumlu bilgiler ve deneyimsizliği de dikkate nazara alınarak aksi kanıtlanmayan savunmasına itibar etmek gerekir. Sanığa yükletilen suçun kasıt unsuru gerçekleşmediğinden, mahkumiyetine karar verilemez." YCGK. E. 990/8-374 K. 1990/215 T. 12.02.1990.

³⁷⁷ Karadeniz, **Halkı Kin ve Düşmanlığa Tahrik Suçu**, s. 135.

³⁷⁸ Cihan, **Cürüm Fiilini Övme**, s. 117.

³⁷⁹ Bayraktar, **Suç İşlemeğe Tahrik Cürmü**, s. 25.

³⁸⁰ Yıldırım, **Terörizmin Propagandası Suçu**, s. 42.

yerde işlenmesi anlamına gelmektedir. Umumi olmayan bir yerde işlenmesine karşın bir veya birden fazla kişinin bu fiili görme ve işitme ihtimalinin bulunması yeterlidir³⁸¹. Oysa terör örgütünün propagandasında böyle bir aleniyet unsuru aranmamaktadır. Propaganda aracı söz, yazı veya davranışın dış dünyaya yansımaları yeterli olup ayrıca muhabata ulaşmasına gerek yoktur. Başkaları tarafından görülebilme veya duyulabilme olanağının bulunması yeterlidir³⁸².

Ayrıca halkı kin ve düşmanlığa tahrik suçu somut tehlike suçudur. Somut tehlike suçlarında hareketin konusu bakımından gerçekte bir zarar tehlikesi yaratılmış olması şarttır. Diğer bir deyişle, kanun koyucu, somut tehlike suçlarında somut durumda, korunmuş olan hukuki yararı ihlal sonucunu doğurmaya elverişli ve uygun olan ve fakat ihlali de sonuçlanmış olmayan bir hareketi cezalandırmaktadır. Bu şekilde bir zarar tehlikesinin bulunmaması halinde somut tehlike suçu da gerçekleşmiş olmaz. Oysa terör örgütünün propagandası suçu soyut tehlike suçudur. Bu sebeple terör örgütünün; cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasının yapılması sonucunda halkı kin ve düşmanlığa tahrik suçunda arandığı gibi açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması hali aranmamaktadır.

5. Terörle Mücadele Kanunu'nun 6/2. Maddesinde Düzenlenen Terör Örgütünün Bildirilerini Açıklama ve Yayınlama Suçun ile İlgisi

Terörle Mücadele Kanunu'nun 6/2. maddesinde terör örgütlerinin; cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösteren veya öven ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik eden bildiri veya açıklamalarını basmak veya yayınlamak suç olarak düzenlenmektedir. 6/4. madde de bu suçun basın ve yayın yoluyla işlenmesi halinde, basın ve yayın organlarının suçun işlenişine iştirak etmemiş olan yayın sorumlularına adli para cezası öngörmektedir.

Yıldırım'a göre, propaganda fiilinde özellikle bir düşünce ve ideolojiyi başkalarının benimsemesi, desteklemesi hatta o düşünceye taraftar olmasını sağlamaya yönelik özel bir gayret ve çaba söz konusudur. Terör örgütlerinin bildirilerini açıklama ve yayınlama suçunda ise ya doğrudan aynen yayınlama ve

³⁸¹ Savaş/Mollamahmutoğlu, **Türk Ceza Kanununun Yorumu**, s. 2772; YCGK. E. 1966/276 K. 1966/456 T. 05.12.1966.

³⁸² Taştan, **Terörle Mücadele Kanunu**, s. 106.

açıklama veya aynen olmasa da içeriğini yayınlama söz konusudur. Özel bir çaba ve gayretten bahsedilemez. Ancak bildiri ve açıklamanın ortaya koyduğu terör örgütünü destekleme konusunda propaganda niteliğini haiz özel bir çaba ve gayret söz konusu ise o zaman oluşacak suç terör örgütünün propagandası suçudur³⁸³.

Özgenç, terör örgütünün bildirimlerini açıklama ve yayınlama eylemlerinin terör örgütünün propagandası suçunu oluşturduğunu, bu sebeple bu maddeye ihtiyaç bulunmadığını söylemektedir³⁸⁴. Biz de bu görüşe katılmaktayız. Şöyle ki, haber niteliğinde bir gazetede veya televizyon kanalında terör örgütünün bildiri ve açıklamasının yayınlanması bu suçu oluşturmaz. Şöyle ki, Gözel ve Özer Türkiye'ye karşı kararında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi yazının içeriği ve hangi bağlamda yayınlandığı incelenmeden sadece terör örgütünün açıklamalarını yayınladığı için basın mensuplarının cezalandırılmasını şekli bir suç olarak değerlendirip ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine hükmetmiştir³⁸⁵. Bu çerçevede suçu değerlendirirsek, bildirin yayınlama veya açıklama amacı ve bağlamı incelenmeden kamuoyunu bilgilendirme amacıyla yapılan yayın ve açıklamalar da suç teşkil edecektir ki bu ifade özgürlüğüne aykırıdır. Kanun koyucu da AİHM kriterlerini refrans almaktadır. Şöyle ki, Terörle Mücadele Kanunu'nun 6/2. maddesini değiştiren 6459 sayılı Kanunun madde gerekçesinde *"AİHM, terör örgütlerinin içeriği şiddet unsuru içermeyen bildirimlerini yayınlayanların, sadece bu eylemleri nedeniyle cezalandırılmasını ifade özgürlüğünün ihlali olarak saymaktadır. Düzenlemeyle, maddenin ikinci fıkrasında yer alan suçun unsurları yeniden belirlenmekte, maddeye "cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösteren veya öven ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik eden" ibaresi eklenmek suretiyle suçun kapsamı AİHM standartlarıyla uyumlu hale getirilmektedir."* denilmektedir³⁸⁶. Bu bağlamda kanaatimizce, haber niteliği taşıyacak şekilde terör örgütünün bildirisini açıklamak ve yayınlamak suç teşkil etmemeli buna karşın yazının içeriği gereği terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösteren veya öven ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik eden ve bağlamı gereği bu mahiyetteki bildiriye terör örgütünü destekleme, teşvik etme veya meşru gösterme amacıyla açıklayanlar ve

³⁸³ Yıldırım, **Terörizmin Propagandası Suçu**, s. 201.

³⁸⁴ İzzet Özgenç, **Terörle Mücadele Kanunu**, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2006, s. 43.

³⁸⁵ ECtHR, Gözel and Özer v. Turkey, App. No. 43453/04 and 31098/05, 06.07.2010.

³⁸⁶ İnsan Hakları ve İfade Özgürlüğü Bağlamında Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/748), TBMM, 24. Yasama Dönemi, 3. Yasama Yılı, Sıra Sayısı 445, s. 6.

yayınlayanların cezalandırılması gerekmektedir. Bu açıdan bakıldığında da bu suç, terör örgütünün propagandası suçunu oluşturmaktadır.

6. Terörle Mücadele Kanunu'nun 2/2. Maddesinde Düzenlenen Örgüt Adına Suç İşleme Suçu ile İlgisi

Öncelikle belirtmek gerekir ki ilk önce 2012 tarihli 6352 sayılı Kanununun 74. maddesi ile Terörle Mücadele Kanununun 2/2. maddesinden (örgüte üye olmamakla beraber örgüt adına suç işleyenler) “*örgüt mensupları gibi cezalandırılırlar*” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır. Daha sonra, 2013 tarihli 6459 sayılı kanunun 8. maddesi ile TMK 7. maddeye eklenen ek fıkranın a bendine göre artık, terör örgütünün propagandası suçunu işleyenler hakkında, Türk Ceza Kanununun örgüte üye olmamakla birlikte örgütü adına suç işleyenler ayrıca örgüte üye olma suçundan dolayı cezalandırılmayacaktır.

Bilindiği üzere bu değişiklik öncesi TMK'nın 3. maddesinin TCK'nın 314. maddeye yaptığı yollama ve bu maddenin 3. fıkrasının 220. maddeye yaptığı yollama uyarınca 314/2. madde uyarınca belli hallerde terör örgütünün propagandası suçunu işleyenler hakkında ayrıca terör örgütüne üye olma suçundan ceza verilmekteydi. Kanun, örgüt üyesi olmadığı halde, örgüt adına suç işleyen kişiyi, hem işlediği suçtan, hem de örgüte üye olmak suçundan sorumlu tutmaktaydı. Hafizoğulları ve Kurşun'a göre bir kimse örgüt adına suç işlemekle, ister istesin isterse istemesin, adına suç işlediği örgüte, bilerek ve isteyerek katılmış, yani örgütün üyesi olmuş olmaktadır³⁸⁷. Her ne kadar örgüt adına suç işleme kavramı ile neyin kastedildiği madde metni ve gerekçesinde tam olarak açıklanmamış olması nedeniyle değişiklik öncesi uygulamada tereddüt olsa da somut olayın özelliklerine göre karar verilmekteydi³⁸⁸.

Nitekim Yargıtay'a göre değişiklik öncesi, kişilerin terör örgütünün propagandası eylemlerinin, terör örgütünün amacı veya stratejisi doğrultusunda ve eylem çağrısı üzerine veyahut örgütün bilgisi ve istemi doğrultusunda gerçekleştirildiğinin anlaşılması halinde failin eylem yoğunluğu nazara alındığında örgüt adına suç işleme suçunu oluşturabileceği somut olayın özelliklerine göre kabul edilebilmekteydi. Yargıtay bu amaçla failin sarfettiği sözlerin veya icra ettiği

³⁸⁷ Hafizoğulları/Kurşun, **Örgütlü Suçluluk**, s. 41.

³⁸⁸ Taştan, **Terörle Mücadele Kanunu**, s. 100.

davranışların bir bütün olarak ele alınıp incelenmesi, failin toplantı veya gösteri yürüyüşü içindeki konumu, açıklama ve yorumlarının içeriği, eylemin yapıldığı ortam ve hitap edilen toplum kesiminin davranışları birlikte değerlendirilmesi gerektiğini belirtmekteydi³⁸⁹.

7. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun 28/1. Maddesinde Düzenlenen Kanuna Aykırı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşüne Katılma Suçu İlgisi

2013 tarihli 6459 sayılı kanunun 8. maddesi ile değiştirilen Terörle Mücadele Kanununun 7/2. maddesinin son fıkrasına göre, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun 28. maddesinde düzenlenen kanuna aykırı toplantı yürüyüşü düzenleme, yönetme veya katılma suçlarından dolayı Ceza Kanununun 220/6. maddesinde düzenlenen örgüte üye olmamakla beraber örgüt adına suç işlemekten dolayı ayrıca örgüte üye olma suçundan dolayı ceza verilmemektedir.

Zaten belirtmek gerekir ki kanuna aykırı yapılan toplantı ve gösteri yürüyüşü sırasında terör örgütünün propagandasının yapılması halinde bu toplantı ve gösteri yürüyüşünü düzenleyen, yöneten veya bunların hareketlerine katılanları hem 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun 28/1. maddesinden hem de Terörle Mücadele Kanununun 7/2. maddesinden birlikte sorumlu tutmak mümkün değildir. Zira 28/1. madde *“fiil daha ağır bir cezayı gerektiren ayrı bir suç teşkil etmediği takdirde bir yıl altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”* demektedir ve TMK 7/2. madde ise daha ağır bir cezayı öngörmektedir³⁹⁰.

B. Suçun Kanuni Unsuru

Suçun dört kurucu unsuru vardır ve bunlar, sırasıyla; kanuni unsur, maddi unsur, hukuka aykırılık unsuru ve manevi unsurdan ibarettir³⁹¹. Suçun genel unsurları açıklanırken başta gelen unsur, yapılan hareketin kanundaki tarife uygun olmasıdır. Bu unsur da kanuni unsurdur. Stefani ve Levasseur’a göre suç genel teorisinin çözümlenmek istediği şey maddi olay olarak bir fiilin ne zaman suç vasfını alacağını belirtmekten ibarettir. Bu anlamda araştırmanın temeli kanun değil, fiil olması gerekmektedir. O halde kanuni unsuru, fiilin kanuni tarife uygun olması şeklinde

³⁸⁹ Y9CD, E. 2007/9184 K. 2008/11733 T. 04.11.2008.

³⁹⁰ Taştan, **Terörle Mücadele Kanunu**, s. 100.

³⁹¹ Dönmezer/Erman, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku C. I**, s. 331.

kabul etmek gerekmektedir. Kanun tarafından bir tarif verilmedikçe ve bu tarifi veren kanun ceza hukukunda bir kaynak olabilmek için gereken şartları taşımadıkça bir fiilin kanuni tarife uygun olmasından söz etmek anlamsız olur. Ceza hukuku kapsamında kaynak kuvvetine sahip bir kanunun belirli fiilleri suç olarak kabul eden tarifleri içerdiği tespit edildikten sonra işlenen maddi fiilin kaynaktaki tarife uygun olup olmadığı araştırılır. Fiilin, kaynaktaki tarife uygun olması koşulu gerçekleşince ancak o zaman kanuni unsurun varlığından söz etmek mümkün olur³⁹².

Suçta ve cezada kanunilik ilkesi Anayasamızın 38. Maddesinde ve Ceza Kanunumuzun 2. Maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre Kanunun açıkça suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz. Kanunda yazılı cezalardan başka bir cezaya hükmolunamaz. Suçları saptayan kanun hükümlerinin tanımları belirgin, açık ve seçik olmalıdır³⁹³. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin kanun yapma usulüne göre yaptığı genel, soyut, objektif, kişisel olmayan, sürekli işlemlere kanun denilmektedir. Ancak maddi anlamda kanun ile şekli anlamda kanun her zaman örtüşmeyebilir. Maddi anlamda kanun içeriğinde genel, soyut, objektif, kişisel olmayan, sürekli kurallar koyar. Yani somut, belirli kişi ya da olayları değil, herkes için geçerli, soyut olayları, statüleri ya da kurumları düzenler. Ancak uygulamada özel af gibi genel, soyut, sürekli olmayan, belirli kişilere ilişkin ve bir defa uygulanmakla tükenen kanunlar da vardır. Bunlar maddi anlamda kanun olmamakla beraber Meclis tarafından kanun yapma usulüne uygun olarak yapıldıkları için şekli anlamda kanundurlar³⁹⁴. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 7/1. Maddesine göre “Hiç kimse işlendiği zaman ulusal veya uluslararası hukuka göre suç oluşturmayan bir fiil veya ihmalden dolayı suçlu bulunamaz. Hiç kimseye işlendiği zaman verilebilecek olan cezadan daha ağır bir ceza verilmez” demektedir. AİHM'e göre kanun yeterli ölçüde ulaşılabilir olmalıdır. Vatandaş belirli bir durumda uygulanacak hukuki kurallar konusunda, verili koşullar altında yeterli derecede bir fikre sahip olabilmelidir. Bir kural vatandaşa davranışını düzenlemesine olanak sağlayacak ölçüde kesin olmadıkça “kanun” olarak görülemez. Vatandaş, verili koşullar çerçevesinde belirli bir eylemin doğuracağı sonuçları (gerekliyorsa uygun bir danışma sonucunda) makul bir düzeyde

³⁹² Dönmezer/Erman, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım**, C. I, 13. Baskı, İstanbul: Beta Basım, 1997, s. 362-363.

³⁹³ Vesile Sonay Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, İstanbul: Beta Basım Yayım A.Ş., 2004, s. 182.

³⁹⁴ Bülent Tanör/Necmi Yüzbaşıoğlu, **1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku**, 11. Baskı, İstanbul: Beta Basım Yayım A.Ş., 2012, s. 292-293.

öngörebilmelidir³⁹⁵.

Şiddet içeren bir fiilin terör suçu sayılabilmesi için bu fiilin kanuni tanıma uygun olması gerekmektedir. Terör, başlı başına bir suç olmayıp sadece zor veya şiddet eyleminin bir niteliğidir. Şiddet eyleminin terör niteliği ya suçun türüne dayanmak suretiyle objektif olarak ya da failin saiki göz önünde tutulması yoluyla subjektif olarak belirlenir. Bir şiddet eyleminin terör suçu olarak belirlenmesinde korunan hukuki menfaat gözetilir. Objektif bir ölçüttür. Yani bir eylemin suç olarak tanımlanması ile korunmak istenen hukuki değer "anayasal sistem ve demokratik yapı" ise eylem nesnel olarak terör suçudur. Buna karşılık, nesnel açıdan terör niteliği bulunmayan, sözgelimi insan öldürme, uçak ya da insan kaçırma ve benzeri eylemler de, failin siyasi iktidar düzenini değiştirmek, demokratik yapıyı çökertmek gibi saik ya da amaçla işlendiğinde bunlar yine birer terör suçudur. Bu da subjektif ölçüttür. Bu durumda failin bütünüyle sıradan suç niteliğindeki eylemleri, anayasal düzeni değiştirmeye ve demokratik düzeni çökertmeye yönelik olduğundan, bütün olarak icra davranışı niteliğindedir³⁹⁶. Ancak çoğu ülke yasaları, Alman Ceza Kanunu'nun 129-a ve Fransız Ceza Kanunu'nun 421-1. maddelerindeki olduğu gibi, terör suçunu ayrıca tanımlamamakta, sıradan suçlar listesini vererek bunların yukarıdaki boyutları taşıması durumunda terör suçu olacağını öngörmektedir. Bizde ilkin Terörle Mücadele Kanunu'nun 1. maddesinde "terör" ve 2. maddesinde "terör suçlusu" kavramları, yukarıdaki boyutlara uygun olarak tanımlanmış, 3. ve 4. maddelerde ise terör suçlarının ve terör amacı ile işlenen suçların kapsamaları belirlenmiştir³⁹⁷. Ancak Hafizoğulları'na göre kanunilik ilkesi gereğince terör suçları, kanunun 3. maddesinde³⁹⁸ sayılan suçlarla sınırlıdır ve bu suçlara, "terör amacı ile işlenen suçlar" dâhil değildirler. Ayrıca kanunun düzenlemesinin isabetli olmadığını düşünmektedir³⁹⁹.

Terör Örgütünün Propagandası Suçu, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 7/2. maddesinde "*Terör örgütünün; cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik*

³⁹⁵ **The Sunday Times (No. 1) v. UK**, para. 49.

³⁹⁶ Çetin Özek, "Terör ve Terörle Mücadele Kanunu", **İstanbul Baro Dergisi**, C. 65, Sayı 4-6, İstanbul, 1991, s. 360-361.

³⁹⁷ Sami Selçuk, **Hukukun Terörle Sınanı**, s. 75.

³⁹⁸ Terörle Mücadele Kanunu-Terör suçları:

Madde 3 – (Değişik. 29/6/2006-5532/2 md.) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 302, 307, 309, 311, 312, 313, 314, 315 ve 320 nci maddeleri ile 310 uncu maddesinin birinci fıkrasında yazılı suçlar, terör suçlarıdır.

³⁹⁹ Hafizoğulları/Kurşun, **Örgütlü Suçluluk**, s. 77.

edecek şekilde propagandasını yapan kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suçun basın ve yayın yolu ile işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır. Ayrıca, basın ve yayın organlarının suçun işlenmesine iştirak etmemiş olan yayın sorumluları hakkında da bin günden beş bin güne kadar adli para cezasına hükmolunur. Aşağıdaki fiil ve davranışlar da bu fıkra hükümlerine göre cezalandırılır:

a) Terör örgütünün propagandasına dönüştürülen toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde, kimliklerin gizlenmesi amacıyla yüzün tamamen veya kısmen kapatılması.

b) Toplantı ve gösteri yürüyüşü sırasında gerçekleşme dahi, terör örgütünün üyesi veya destekçisi olduğunu belli edecek şekilde;

1. Örgüte ait amblem, resim veya işaretlerin asılması ya da taşınması,

2. Slogan atılması,

3. Ses cihazları ile yayın yapılması,

4. Terör örgütüne ait amblem, resim veya işaretlerin üzerinde bulunduğu üniformanın giyilmesi.

İkinci fıkroda belirtilen suçların; dernek, vakıf, siyasî parti, işçi ve meslek kuruluşlarına veya bunların yan kuruluşlarına ait bina, lokal, büro veya eklentilerinde veya öğretim kurumlarında veya öğrenci yurtlarında veya bunların eklentilerinde işlenmesi halinde bu fıkradaki cezanın iki katı hükmolunur.” şeklinde düzenlenmiştir.

Terör Örgütünün Propagandası Suçunun kanuniliğini inceleyecek olursak; Terörle Mücadele Kanunu tüm eksikliklerine ve içerdiği terminolojik hatalara rağmen Meclis tarafından Anayasada belirtilen usule uygun bir şekilde çıkarılmış kanundur. Son değişiklikle ilgili suça “cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösteren veya öven ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik eden” ibareleri eklenmiştir. Suçun tarihi gelişimi bölümünde bahsettiğimiz üzere önceki düzenlemede terör örgütünün propagandası suçunun kapsamı çok geniştir. Değişiklik ile propaganda suçunun oluşabilmesi için Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin kararlarına paralel olarak cebir, şiddet veya tehdidin meşru gösterilmesi, övülmesi

veya teşvik edilmesi kriterleri getirilmiştir. Terörle Mücadele Kanununun 1 ve diğer maddelerinin Anayasaya aykırılığı nedeniyle açılan iptal davasında Anayasa mahkemesi “cebir, şiddet, tehdit gibi ceza kanununda sıkça başvurulan, yerleşmiş, uygulamada sorun yaratmayan kavramlar” olduğunu belirtmiştir⁴⁰⁰. Her ne kadar Yargıtay ve Anayasa Mahkemesi kararlarında propaganda tanımı yapılmış da olsa, kanaatimizce, nitelikli cezaları öngören özel bir kanun olan Terörle Mücadele Kanunu’nda propagandanın tanımının yapılmaması kanunilik ilkesi kapsamında eleştirilebilir.

Fakat ilgili suçu düzenleyen fıkrayı müteakip bentte sayılı olan terör örgütünün propagandasına dönüştürülen toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde, kimliklerin gizlenmesi amacıyla yüzün tamamen veya kısmen kapatılması ya da toplantı ve gösteri yürüyüşü sırasında gerçekleşme dahi, terör örgütünün üyesi veya destekçisi olduğunu belli edecek şekilde örgüte ait amblem, resim veya işaretlerin asılması ya da taşınması, slogan atılması, ses cihazları ile yayın yapılması, terör örgütüne ait amblem, resim veya işaretlerin üzerinde bulunduğu uniformanın giyilmesi hallerinin terör örgütünün propagandası hükümlerine göre cezalandırılması nedeniyle bu haller için de cebir, şiddet veya tehdidin meşru gösterilmesi, övülmesi veya teşvik edilmesi kriterlerinin aranıp aranmayacağı konusu belirsizdir. Bu belirsizlik kanaatimizce suçun esas şekli için öngörülen cebir, şiddet ve tehdidin suçun bu biçimleri için gerekli olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Mesela “*cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru göstermeyen veya övmeyen ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik etmeyen*” terör örgütünün propagandasına dönüşen bir gösterisi sırasında yüzünü tamamen veya kısmen kapatan kişi sadece yüzünü gizledi diye örgüt propagandasından dolayı cezalandırılabilir. Bu belirsizliği çözmek için madde gerekçesine bakmak faydalı olacaktır.

“AİHM, şiddeti teşvik edici nitelikte olmayan açıklamaların ifade özgürlüğü kapsamında olduğunu belirterek, içeriğinde şiddete başvurmayı cesaretlendirici ifadeler yer almayan ya da kişileri silahlı isyana teşvik edici nitelikte olmayan açıklamalar nedeniyle bireylerin Terörle Mücadele Kanununun 7. maddesinin 2. fıkrası çerçevesinde cezalandırılmasını ifade özgürlüğüne aykırı bulmaktadır.

Yapılan düzenlemeyle, maddenin ikinci fıkrasında yer alan suçun unsurları

⁴⁰⁰ AYM. E. 1991/18, K. 1992/20, T. 31.03.1992.

yeniden belirlenmekte, maddeye "cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde" ibaresi eklenerek suçun kapsamı AİHM standartlarına uyumlu hale getirilmektedir.

...Ayrıca, maddenin ikinci fıkrasının (b) bendinde yapılan değişiklikle, bent kapsamındaki suçların unsurları daha somut hale getirilmiştir."⁴⁰¹

Bu belirsizlik madde gerekçesinde de çözülememektedir. Ancak kanunilik ilkesi açısından ilgili maddenin değiştirilme amacının suç dolayısıyla ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi standartlarına uygun hale getirmek olduğu için aranan cebir, şiddet veya tehdit kriterlerinin suçun maddede sayılan bu halleri için de geçerli olması yönünde de yorumlanabilir.

C. Suçla Korunan Hukuki Menfaat

Suçun konusu maddi ve hukuki bakımlardan incelenebilir. Maddi bakımdan suçun konusu, suçun cismini teşkil eden insan veya şeydir. Suçun hukuki konusu ise Dönmezer ve Erman'a göre suçun hukuki konusu belirli bir suçun yaratılmasındaki maksattan ibarettir. Bu maksat daima sosyal bir nitelik gösterir, fakat bunun yanında kişisel bir yararın korunması da gereklidir. O halde suçun hukuki konusunun biri genel diğeri de özel olmak üzere iki açıdan değerlendirildiği görülür. Genel açı, sosyal disiplini, bunu bozanları bir takım yoksunluklara uğratmak suretiyle yani herkese örnek olacak şekilde cezalandırarak korumak hususundaki kamu yararadır. Sosyal disiplini sağlamakla yükümlü olan devlet, bu disiplinin belirli bir takım ihlallerini korkutucu nitelikte yaptırımlarla faillerini cezalandırarak koruyabilmektedir. Suç, bu genel maksadı gütmektedir. Suçun özel konusu ise, her bir suçun düzenlenmesindeki özel maksattır. Bazı suçlar bazen yine sadece kamuyu ilgilendiren bir yararı koruma amacını güderler, bazıları da kamuya ait yararlarla birlikte kişisel bir menfaati de koruma amacını hedefler.⁴⁰²

Doktrinde bu kavramın suçun hukuki konusu, hukuksal yarar, hukuki varlık, hukuken korunan hak veya yarar, hukuksal değer gibi değişik biçimlerde

⁴⁰¹ İnsan Hakları ve İfade Özgürlüğü Bağlamında Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/748), TBMM, 24. Yasama Dönemi, 3. Yasama Yılı, Sıra Sayısı 445, s. 5.

⁴⁰² Dönmezer/Erman, **Nazari ve Tatbiki Ceza**, s. 333-335.

adlandırıldığı görülmektedir⁴⁰³. Biz suçun konusu kavramından farklılığını ortaya koymak amacı ile korunan hukuki menfaat kavramını kullanmayı tercih ettik⁴⁰⁴.

Terör suçları çoğu zaman çok hukuksal konulu suçlardandır. Birinci ve değişmez hukuksal menfaat, suçun manevi ögesi açıklanırken değinileceği üzere terör eylemlerinin amacının devlet düzenini değiştirmek olduğu için Terörle Mücadele Kanununda düzenlenen suçların koruduğu hukuki menfaat devletin güvenliğidir⁴⁰⁵.

Gerek Özel gerekse Kamu Hukuku için önemli yer tutan Kamu Düzeni kavramı, Oğuzman'a göre belirlenmesi güç bir kavramdır ve toplumun menfaatini koruyan hükümlerle ortaya çıkan hukuki düzenin bütünü kamu düzeni olarak ifade edilmektedir⁴⁰⁶. Tekinay'a göre kamu düzeni toplumun önemli ve doğrudan doğruya menfaatlerini koruyan hukuk kurallarını kapsamaktadır⁴⁰⁷. Yargıtay bir kararında toplum barışı olarak da ifade ettiği kamu düzeni ile ilgili olarak Erdem'e atıfta bulunmuştur. Bu çerçevede Erdem'e göre kamu düzeni kavramı farklı siyasal sistemlere, yönetimlere, toplumsal - siyasal koşullara zaman ve mekanlara göre değişebilen bir kavramdır. Ancak, bu kavram, içeriği bakımından değişken ve göreceli olmasına karşılık yine de değişmeyen bir özü bünyesinde barındırmaktadır. Bu öz,

⁴⁰³ Yener Ünver, **Ceza Hukuku İle Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer**, Ankara: Seçkin Yayınları, 2003, s. 49-50.

⁴⁰⁴ Suçun konusu ile suçla korunan hukuki menfaat arasındaki farklılıklar için bkz. "1) Suçun maddi konusu her zaman doğal varlık, yani insan ve cismani şeylerdir. Oysa buna karşılık suçun hukuksal konusu daha geniş bir alanı içerir.

2) Suç teşkil eden hareketin konusunu oluşturması dolayısıyla maddi konu, yalnızca tipik eylem olarak dikkate alınan suçta izafe edilirken, yani maddi konunun varlığı suçun varlığını gerektirmez iken, dolaylı da olsa, ceza hukuku korumasının ve suç teşkil eden ihlalin konusunu oluşturduğu için hukuksal konu, bütün olarak dikkate alınan suçta, yani cezai bakımdan hukuka aykırı eylem olarak suçta izafe edilir.

3) Maddi konu çoğu kez suçun asli veya arızı unsuru iken, hukuksal konu her zaman kanuni tipin dışında kalmakta yani kanuni tipin içinde yer almamaktadır. 4) Maddi konusu bulunmayan suçun varlığına karşın, hukuksal konusu olmayan suç yoktur.

5) Bu iki kavram arasındaki bir fark da şey konusunda ortaya çıkmakta olup, suçun maddi konusu doğalcı bir kurum olarak, yani yaşayan insan hariç hissedilebilir dünyanın herhangi bir kısmını içerirken, suçun hukuksal konusu hukuksal bir kavram olarak ortaya çıkmaktadır. Yani hukuksal konu, dış dünyanın hislerle idraki olanaklı veya düşünceyle tanınabilen ve insani bir ihtiyacı karşılamaya elverişli ve nihayet insan iktidarı altına alınmaya olanaklı herhangi bir kısımdır.

6) Aralarında doğrudan doğruya bir ilişki bulunduğu durumlarda dahi, suçun maddi konusu ile hukuksal konusu yalnızca harici bakımdan birbirlerine tetabuk etmekte ve fakat esas açısından birbirlerinden ayrı kalmaya devam etmektedir." Nevzat Toroslu, **Cürümlerin Tasnifi Bakımından Suçun Hukuki Konusu**, Ankara Hukuk Fakültesi Yayınları No: 273, Ankara: Sevinç Matbaası, 1970, s. 197-198.

⁴⁰⁵ Cengiz Bardak, **Terörle Mücadele**, s. 23.

⁴⁰⁶ M. Kemal Oğuzman/Turgut Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 3. Baskı, İstanbul: Filiz Kitabevi, 2000, s. 74.

⁴⁰⁷ Selahattin Sulhi Tekinay/Sermet Akman/Haluk Burcuoğlu/Alilla Altop, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 7. Baskı, İstanbul: Filiz Kitabevi, 1993, s. 541.

toplum hayatında maddi bir karışıklığın olmaması, kaba kuvvetin, kaos ve anarşinin hüküm sürmemesi, aksine belli bir düzenliliğin ve barışın hakim olmasıdır. Benzer şekilde Yargıtay kararına referans veren Erdem, Yargıtay'a göre kamu düzeninin, toplum hayatının huzur ve güvenlik içinde yürümesini sağlayan düzenin bütünü olduğunu söylemekte ve kısaca kamu düzenini, insanların toplu halde yaşamasını mümkün kılan iç barış olarak tanımlamaktadır⁴⁰⁸. Yargıtay başka bir kararında kamu düzeni kavramının nesnel olarak, toplumsal yaşamın devamı olan asgari koşulların yerine getirilmesi ile ilgili olduğundan bu koşulları, insanların güvenli, huzurlu ve sağlıklı bir biçimde yaşamaları olarak ifade etmiştir⁴⁰⁹.

Terörle Mücadele Kanunu'nun 1. maddesi terörü şu şekilde tanımlamaktadır:

“Terör; cebir ve şiddet kullanarak;; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir.”

Kanununun 2. maddesine göre de ilk maddede belirtilen bu amaçlara ulaşmak için oluşturulmuş örgütlerin mensubu olup da, bu amaçlar doğrultusunda diğerleri ile beraber veya tek başına suç işleyen veya amaçlanan suçu işlemese dahi örgütlerin mensubu olan kişiler terör suçlusu olarak kabul edilmektedir. Müteakip fıkraya göre terör örgütüne mensup olmasa dahi örgüt adına suç işleyenler de terör suçlusu sayılmaktadır.

Bu çerçevede Terörle Mücadele Kanununun 7. maddesinin 2. fıkrası ile yukarıdaki tanımda belirtilen eylemleri gerçekleştirmeyi amaçlayan terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasının yapılmasının cezalandırılması amaçlanmaktadır. Kamu düzeni kısaca, toplum hayatının huzur ve

⁴⁰⁸ YCGK. E. 2004/8-130 K. 2004/206 T. 23.11.2004.

⁴⁰⁹ YCGK. E. 2004/8-201 K. 2005/30 T. 15.03.2005.

güvenlik içinde yürümesini sağlayan düzenin bütünüdür⁴¹⁰. Terör suçlarında korunan hukuki menfaatin terör tanımından yola çıkarak anayasal düzen, devletin ve milletin bölünmez bütünlüğü bunlara bağlı olarak kamu düzeni ve güvenliği olduğu söylenmektedir⁴¹¹. Terör eylemleri sonucunda bozulan kamu ve toplumsal düzeni⁴¹², hukuki, siyasi ve ekonomik istikrar, güven ve sağlamlığın zarar görmesi sonucunu doğuracaktır. Kanaatimizce, terör örgütlerinin cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterme, övme veya bunlara teşvik etme yönündeki propagandasının cezalandırılması ile korunan hukuki değer kısaca kamu düzenidir⁴¹³.

D. Fail ve Mağdur

1. Fail

Her gerçek kişi terör suçunun faili olabilir. Günümüzde ceza hukuku öğretisi tüzel kişilerin gerek hareket yeteneğinin ve gerekse kusur yeteneğinin bulunmaması nedeniyle ceza sorumluluğunun olmadığı konusunda görüş birliği içindedir. Bununla birlikte, ekonomik hayatta kişi topluluklarının oynadığı rol ve özellikle örgütlü suçlarda kişi topluluklarının işlevi göz önünde bulundurulacak olur ise bunlara karşı bir yaptırım uygulanması da zorunlu görülmektedir. Mevcut ceza hukuku sistemimizde tüzel kişilere yönelik uygulanacak yaptırımlar ceza hukuku anlamında bir ceza değil, güvenlik tedbiri olabilmektedir⁴¹⁴.

Her ne kadar her insan terör suçu faili olabilse de terör suçları çoğu zaman bir plan ve örgütsel etkinlik içinde gerçekleştirilir. Bu nedenle terör eylemlerinin failleri, çoğu kez terör örgütlerine üye olan ve örgüt adına tek başına ya da başka kişilerle birlikte bu örgütün buyrukları doğrultusunda davranırlar. Ancak terör eylemleri örgütsel bir etkinlik olmayabilir de. Nitekim Terörle Mücadele Kanunu'nun "*Terör örgütüne mensup olmasa dahi örgüt adına suç işleyenler de terör suçlusu sayılır*" şeklinde düzenlenmiş olan 2/2. maddesinde örgüte üye olmasa dahi örgüt adına suç

⁴¹⁰ Murat Taştan, **Açıklamalı – İctihatlı Terörle Mücadele Kanunu**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2009, s. 89.

⁴¹¹ Doğan Soyaslan, "Düşünce Özgürlüğü ve 4744 sayılı Kanunla Değiştirilen Terörle Mücadele Kanunu", **Prof. Dr. Çetin Özek Armağanı**, İstanbul: Galatasaray Üniversitesi Yayınları, 2004, s. 801.

⁴¹² Akkaya, **Terör Suçları ve Cezalarının İnfazı**, s. 62.

⁴¹³ Yıldırım, **Terörizmin Propagandası Suçu**, s. 212-213.

⁴¹⁴ Bahri Öztürk/Mustafa Ruhan Erdem, **Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku**, 13. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013, s. 198.

işleyenlerin de terör eylemlerinin faili sayılacağı belirtilmiştir⁴¹⁵. Bu durum hangi durumlarda terör örgütü adına suç işlenmiş sayılacağı belli olmaması sebebiyle Kuzu tarafından eleştirilmektedir⁴¹⁶. Bununla beraber Kuzu kanunda birçok yanlış kullanılan kavram olduğunu da vurgulamıştır. Konumuzla ilgili olarak kanunun 2. maddesinde kullanılan “Terör Suçlusu” kullanımına değinmekte yarar vardır. Terör suçlusu yerine terör faili kullanımı ceza hukuku anlayışı çerçevesinde daha yerinde olurdu. Zira, bilindiği üzere suçlu kavramı cezası kesinleşen kişiler için kullanılmaktadır.⁴¹⁷

Terör örgütünün propagandası suçu ile ilgili olarak, Terörle Mücadele Kanunu’na göre terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasını yapan herkes bu suçun faili olabilir. Bu suç, fail bakımından özellik arzetmeyen bir suçtur⁴¹⁸. Bununla beraber terör örgütünün propagandasına dönüştürülen toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde, kimliklerin gizlenmesi amacıyla yüzün tamamen veya kısmen kapatan ya da toplantı ve gösteri yürüyüşü sırasında gerçekleşmese dahi, terör örgütünün üyesi veya destekçisi olduğunu belli edecek şekilde örgüte ait amblem, resim veya işaretleri asan ya da taşıyan, slogan atan, ses cihazları ile yayın yapan, terör örgütüne ait amblem, resim veya işaretlerin üzerinde bulunduğu üniformayı giyen kişiler de bu suçun faili olarak kabul edilmektedir. Suçun basın ve yayın yolu ile işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılmakla beraber ayrıca Basın Kanunu'nun 11. maddesinden kaynaklanan cezai sorumluluk da ortaya çıkabilir⁴¹⁹. Basın ve yayın organlarının suçun işlenmesine

⁴¹⁵ Selçuk, **Hukukun Terörle Sınırı**, s. 72.

⁴¹⁶ Burhan Kuzu, “Terörle Mücadele Kanunu ve Anayasa Mahkemesinin İptal Kararı”, **İnsan Hakları Yılığ**, C. 15, Ankara, 1994, s. 59.

⁴¹⁷ Kuzu, “Terörle Mücadele Kanunu”, s. 58.

⁴¹⁸ Taştan, **Terörle Mücadele Kanunu**, s. 62.

⁴¹⁹ 5187 Sayılı Basın Kanunu

Cezai sorumluluk

MADDE 11.- Basılmış eserler yoluyla işlenen suç yayım anında oluşur.

Sürelî yayınlar ve süresiz yayınlar yoluyla işlenen suçlardan eser sahibi sorumludur.

Sürelî yayınlarda eser sahibinin belli olmaması veya yayım sırasında ceza ehliyetine sahip bulunmaması ya da yurt dışında bulunması nedeniyle Türkiye’de yargılanamaması veya verilecek cezanın eser sahibinin diğeri bir suçtan dolayı kesin hükümle mahkûm olduğu cezaya etki etmemesi hallerinde, sorumlu müdür ve yayın yönetmeni, genel yayın yönetmeni, editör, basın danışmanı gibi sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkili sorumlu olur. Ancak bu eserin sorumlu müdürün ve sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkilinin karşı çıkmasına rağmen yayımlanması halinde, bundan doğan sorumluluk yayımlatana aittir.

Süresiz yayınlarda eser sahibinin belli olmaması veya yayım sırasında ceza ehliyetine sahip bulunmaması ya da yurt dışında olması nedeniyle Türkiye’de yargılanamaması veya verilecek cezanın eser sahibinin diğeri bir suçtan dolayı kesin hükümle mahkûm olduğu cezaya etki etmemesi hallerinde

iştirak etmemiş, olan yayın sorumluları hakkında da adli para cezası uygulanmaktadır.

Bununla beraber kanunun ilgili maddesine göre terör örgütü propagandası suçunu işleyenler hakkında “*Örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen kişi, ayrıca örgüte üye olmak suçundan dolayı cezalandırılır.*” şeklinde düzenlenen Türk Ceza Kanunu’nun 220/6. maddesine göre ayrıca ceza verilmez.

Uygulamada sık olarak karşılaşılan konulardan biri de; terör örgütünün propagandasını içeren yazı veya resimlerin telefon mesajı olarak gönderilmesi durumudur. Bu durumda fail mesajı gönderen konumunda ise terör örgütünün propagandasını yapmak suçundan cezalandırılabilir. Eğer kişi mesajı alan konumunda ise, söz konusu mesaj, propaganda maksadı ile bir başka kişiye okutturulmamış veya gönderilmemişse bu halde propaganda suçundan bu kişiyi sorumlu tutmak mümkün olmayacaktır⁴²⁰.

2. Mağdur

Terörizmi şiddet hareketlerinden ayıran önemli bir etken, teröristin şiddet kullanırken insani ve ahlaki hiçbir sınır ve ölçü tanımamasıdır. Toplumda onların istedikleri etkiyi yaratabilecek her türlü silahın kullanılması olanaklıdır. Amaçları uğruna sivil, kadın, çocuk ve masum demeden herkesi hedef alabilir⁴²¹. Rastgele uygulanan terör eylemlerinin mağduru, önceden öngörülemeyen, masum, olayla ilgisiz kişiler olabileceği gibi herhangi bir nesne de olabilir⁴²².

Terörist için saldıracağı hedeften, kurbandan çok terör eyleminin sonucu ön plandadır; devlet güçlerini küçük düşürmek, bu güçlerin korumakla yükümlü oldukları halkın malını ve canını koruyamayacağı kanıtlanmaya çalışmak, devletin güveni sarsmak en önemli hedeflerdir. Bu nedenlerle terör suçlarının mağdurları devlet ve toplumdur.⁴²³

yayımcı; yayımcının belli olmaması veya basım sırasında ceza ehliyetine sahip bulunmaması ya da yurt dışında olması nedeniyle Türkiye’de yargılanamaması hallerinde ise basımcı sorumlu olur.

Yukarıdaki hükümler, süreli yayınlar ve süresiz yayınlar için bu Kanunda aranan şartlara uyulmaksızın yapılan yayınlar hakkında da uygulanır.

⁴²⁰ Taştan, **Terörle Mücadele Kanunu**, s. 107.

⁴²¹ Paul Wilkinson, "Terrorist Movements", **Terrorism, Theory and Practice**, Boulder, Colorado, s. 100'den aktaran Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, s. 87.

⁴²² Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, s. 87.

⁴²³ Selçuk, **Hukukun Terörle Sınırı**, 74.

Terör Örgütünün Propagandası suçunun konusu devlet ve korunan hukuki menfaat anayasal düzen, devletin ve milletin bölünmez bütünlüğü bunlara bağlı olarak kamu düzeni ve güvenliği olduğuna göre suçun mağduru toplum ve toplumun fertleridir. Bunun sonucu olarak devlet, bozulan veya bozulma tehlikesi ile karşı karşıya kaldığı toplumsal barışı yeniden sağlamak ve tehlikelere karşı mücadele etmek zorundadır. Bu açıdan diğer mağdur da devlettir⁴²⁴.

E. Suçun Maddi Unsuru

Bir suçun söz konusu olması için kanuni tarife uygun bir fiilin bulunması şartı aynı zamanda maddi unsur da ihtiva etmektedir. Zira dış alemde bir değişiklik meydana getirmeye yönelmiş müsbet veya menfi bir hareket bulunmadıkça, bir suçun varlığı ileri sürülemez. Ortada bir fiilin bulunması şartına suçun “*maddi unsur*” adı verilmektedir⁴²⁵.

Ceza hukukunda hareketle neticeyi birlikte belirtmek üzere “*fil*” terimi kullanılır. “*Hareket*” açığa vurulan ve insandan çıkan bir iştir. Hukuk düzenini bozan ve sonuç olarak Ceza hukuku alanında suçu oluşturan hareket bazen dış alemde bir değişiklik meydana getirir, bazen de gözle görülebilecek derecede bir değişiklik meydana gelmeyebilir. Buna uygun olarak da kanun faile tam ceza vermek için bu değişikliğin meydana gelmesini bekler bazen de maddi bir değişiklik olmadan da faili tam cezası ile cezalandırır. Hareketin dış alemde bir değişiklik meydana getirmesine “*netice*” denir. Bu netice gerçekleşmişse suç da tamamlanmış olur. Netice gerçekleşmediği halde, kanun suçun tam cezasını yine verileceğini kabul etmekte ise suç yine tamamlanmış sayılır, fakat bunları netice gerçekleştiği zaman tamamlanan suçlardan ayırt etmek için sözü geçen suçlara *neticesi harekete bitişik suçlar*, yahut *neticesiz suçlar veya tehlike suçları* denilir. Fiilin iki unsuru olan hareketle netice arasındaki bağlantı da fiilin varlığı için şarttır ve buna da *nedensellik bağı* denilir. Bunun içindir ki maddi unsura ilişkin yapılacak inceleme, bu üç unsura yani hareket, netice ve nedensellik bağına ilişkin bahisleri kapsamak gerekir⁴²⁶.

⁴²⁴ Çetin Arslan/Bahattin Azizağaoğlu, **Yeni Türk Ceza Kanununun Şerhi**, İstanbul: Asil Yayın Dağıtım, 2004, s. 911.

⁴²⁵ Dönmezer/Erman, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku C. I**, s. 366.

⁴²⁶ Dönmezer/Erman, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku C. I**, s. 368 – 369.

Bir fiilde hareket ile netice arasında bulunan sebep-sonuç ilişkisine nedensellik bağı denilmektedir⁴²⁷. Hareket ile netice arasındaki bu bağ “maddî nedensellik” (= maddî sebebiyet alâkası) terimi ile de ifade olunmakta, bu suretle “manevî nedensellik” (= isnadiyet) kavramından ayrı bir kavramın bahis konusu olduğuna işaret olunmak istenmektedir. Fakat bu iki kavram nedensellikte birleşmiş değildir. Zira “isnadiyet” hareket ile netice arasında değil, hareket ile onun faili arasındaki bir ilişkidir ve nedensellik niteliğinde değildir. Bu itibarla “manevî nedensellik” teriminde isabet yoktur⁴²⁸.

Neticesi harekete bitişik suçlarda neticenin bulunmadığını, sadece hareketin cezalandırıldığını kabul eden ve bu gibi suçları sırf hareket suçları veya neticesiz suçlar diye isimlendiren yazarlar, nedensellik bağının harekete bitişik neticeli suçlarda bir unsur olmadığını⁴²⁹; bu gibi suçlarda söz konusu bağlantının bulunmasını gerekmediğini veya dikkate alınamayacağını ileri sürerler. Daha önceden de belirtildiği üzere, neticesi harekete bitişik suçlarda da bir netice vardır, fakat bu netice harekettten ayrılmayacak biçimde ona bağlıdır; hareket yapılır yapılmaz netice de kendiliğinden meydana gelmektedir. Böyle olunca hareket ile netice arasındaki bağlantıyı belirten ilişkiler, bu gibi suçlarda da vardır. Ancak neticesi harekete bitişik suçlarda hareket yapılıncaya, bunun aralıksız ve doğrudan doğruya olan neticesi de kendiliğinden meydana geldiği için, hareket yapıldıktan sonra hareket ile netice arasında nedensellik bağının bulunup bulunmadığını ayrıca araştırmaya gerek kalmaz ve bu araştırmaya girişmeden de maddi unsurun gerçekleştiği kabul olunur⁴³⁰. Fakat nedensellik bağının varlığı sorunuyla ayrıca araştırılmasına ve varlığının kanıtlanmasına gerek bulunup bulunmadığı sorunu ayrı ayrı şeylerdir ve bunların birbirine karıştırılmaması gerekir⁴³¹.

Özek, basın yoluyla Anayasa'yı ihlal suçunun işlenmesine yönelik verdiği örnekte, icra hareketleri gerçekleştiğinde, bu icra hareketlerinin dergideki yazıların etkisi altında gerçekleştirilip, gerçekleştirilmediğini saptamanın mümkün olmadığını, diğer bir deyişle, kanun maddesinin ihlali neticesini yaratan icra hareketleri ile yayın

⁴²⁷ Öztürk/Erdem, **Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri**, s. 185.

⁴²⁸ Faruk Erdem, “Nedensellik Bağı ve Ümanist Doktrin”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 25, Sayı 3-4, Ankara, 1968, s. 2.

⁴²⁹ Grispigni, **II**, s. 85'den aktaran Dönmezer/Erman, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku C. I**, s. 472.

⁴³⁰ Dönmezer/Erman, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku C. I**, s. 472.

⁴³¹ Dönmezer, **Maddi Sebebiyet Alakası**, s. 95.

arasında nedensellik bağının kurulması mümkün olmadığını belirtmektedir⁴³². 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 7/2. maddesi ile düzenlenen **Terör Örgütünün Propagandası Suçu**, neticesi harekete bitişik suçlar kategorisine girmektedir. Dönmezer'in de belirttiği üzere terör örgütünün propagandası suçunda olduğu gibi neticesi harekete bitişik suçlarda, hareket yapıldıktan sonra hareket ile netice arasında nedensellik bağının bulunup bulunmadığını ayrıca araştırmaya gerek yoktur; bu araştırmaya girişmeden maddi unsurun gerçekleştiğini kabul etmek gerekmektedir.

1. Hareket

3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanununu'nun 7. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenen suçun hareket unsuru propaganda yapmaktır. Bu suçta propagandanın çeşitli şekillerde yapılabileceği kabul edilmiştir. Birden fazla şekilde yapılabilir olması, propagandayı hareketin sayısına göre seçimlik hareketli suç kategorisine sokmaktadır ve seçimlik hareketli suçun işlenmesi için belirlenen herhangi bir hareketin yapılmış olması yeterlidir. Propaganda suçunun oluşabilmesi cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde terör örgütünün propagandasını yapma veya örgüt propagandasına dönüşen toplantı veya gösteri yürüyüşlerinde yüzün gizlenmesi ya da örgüt üyesi veya destekçisi olduğunu belli edecek şekilde örgüte ait amblem, resim veya işaretlerin asılması ya da taşınması, slogan atılması, ses cihazları ile yayın yapılması ve terör örgütüne ait amblem, resim veya işaretlerin üzerinde bulunduğu üniformanın giyilmesi hareketlerinden en az birinin yapılmış olması gerekmektedir. Bununla beraber propaganda suçunun oluşabilmesi için propagandanın terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek ya da övecek veya bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek, şekilde yapılması, hareketin şekli açısından bağlı hareketli bir suç haline geldiğini göstermektedir⁴³³.

Terör eylemleri hareket açısından, insanın şiddet uygulama konusundaki hayal gücü ile sınırsızdır. Terörün oluşabilmesi için bünyesinde “şiddet” bulunan hareketlerin icrası yeterlidir. Terör eylemleri icrai ve ihmali hareketlerle işlenebilirler ve serbest hareketli veya seçimlik hareketli olabilecekleri gibi bağlı hareketli

⁴³² Çetin Özek, "Silahlı Çete-Amaç Suç İlişkisinde İştirak Sorunları", **Prof. Dr. Yılmaz Günel'a Armağan, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, C. 49, No: 3-4, Ankara, 1994, s. 368.

⁴³³ Yenidünya/ İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu**, s. 814.

eylemler de terör eylemi olabilirler. Ancak terörü belirli zaman dilimi içerisinde aralıklarla gerçekleştirilen ve şiddet içeren eylemler bütünü olarak düşünürsek bu bütünü oluşturan eylemlerin bazılarının icrai bazılarının ihmali, bazılarının seçimlik, bazılarının da bağlı hareketler olması mümkündür⁴³⁴. Eğer bu eylemler bütünü başlı başına bir suç olarak kabul edilecek olursa bu açıdan terörün seçimlik, çok hareketli bir suç olarak nitelendirilmesi gerekir⁴³⁵. Terör örgütünün propagandası suç seçimlik hareketli bir suçtur. Fillerden birinin veya birçoğunun yapılması birden çok suça değil, tek bir suça vücut verir. Ancak, ceza, duruma göre, üst sınıra yakın veya üst sınırdan verilir⁴³⁶.

Terör örgütünün; cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde **propagandasını yapmak** 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanununun 7. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenen suçun maddi unsurunun hareket kısmını oluşturmaktadır.

Müteakip bentte sayılan terör örgütünün propagandasına dönüştürülen toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde, **kimliklerin gizlenmesi amacıyla yüzün tamamen veya kısmen kapatılması** ve toplantı ve gösteri yürüyüşü sırasında gerçekleşme dahi, terör örgütünün üyesi veya destekçisi olduğunu belli edecek şekilde **örgüte ait amblem, resim veya işaretlerin asılması ya da taşınması, slogan atılması, ses cihazları ile yayın yapılması ve terör örgütüne ait amblem, resim veya işaretlerin üzerinde bulunduğu üniformanın giyilmesi** eylemleri de bu suç kapsamında değerlendirilmektedir.

a. Terör Örgütünün; Cebir, Şiddet veya Tehdit İçeren Yöntemlerini Meşru Gösterecek veya Övecek ya da Bu Yöntemlere Başvurmayı Teşvik Edecek Şekilde Propagandasını Yapmak

Suçun maddi unsurlarından hareket unsurunu oluşturan terör örgütünün propagandasını yapma eylemini suçun tarihçesinde de bahsedildiği üzere kanuni değişiklikler göz önünde bulundurularak suçun işlenme tarihine göre üç farklı şekilde incelemesi gerekmektedir.

⁴³⁴ Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, s. 95.

⁴³⁵ Şükrü Alpaslan, **Kriminoloji ve Hukuk Açısından Tedhişçilik**, İstanbul: Teknik Yayınları, 1983, s. 100.

⁴³⁶ Hafizoğulları/Kurşun, **Örgütlü Suçluluk**, s. 76.

30.07.2003 tarihli ve 4963 Sayılı Kanununun 30. maddesi ile 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 7. maddesinin 2. fıkrası "... şiddet veya diğer terör yöntemlerine başvurmayı teşvik edecek şekilde propaganda yapanlara fiileri başka bir suç oluştursa bile ayrıca bir yıldan beş yıla kadar hapis ve beş yüz milyon liradan bir milyara kadar ağır para cezası verilir" şeklinde düzenlenmiştir⁴³⁷.

29.06.2006 tarihli 5532 Sayılı Kanununun 6. maddesi ile Terörle Mücadele Kanunu'nun 7/2. madde hükmü "terör örgütünün propagandasını yapan kişi, bir yıldan, beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suçun basın ve yayın yolu ile işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır. Ayrıca, basın ve yayın organlarının suçun işlenişine iştirak etmemiş olan sahipleri ve yayın sorumluları hakkında da bin günden onbin güne kadar adli para cezasına hükmolunur. Ancak, yayın sorumluları hakkında, bu cezanın üst sınırı beşbin gündür." Şeklinde değiştirilmiştir.

Son olarak da 11.04.2013 tarihli 6459 Sayılı Kanununun 8. maddesi ile ilgili suç "Terör örgütünün; cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasını yapan kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suçun basın ve yayın yolu ile işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır. Ayrıca, basın ve yayın organlarının suçun işlenmesine iştirak etmemiş olan yayın sorumluları hakkında da bin günden beş bin güne kadar adli para cezasına hükmolunur" şeklinde yürürlükteki halini almıştır.

Bu değişikliklerden anlaşılacağı üzere bu suçun maddi unsurunu işleniş zamanına göre üç farklı şekilde ele almak gerekmektedir. Terör örgütünün propagandasını yapmak suçunun hareket unsurunun gerçekleşmesi için ilk değişikliğin yürürlük tarihi olan 18.07.2006'dan önce "şiddet veya diğer terör yöntemlerine başvurmayı teşvik edecek şekilde" terör örgütünün propagandasının yapılması gerekmektedir⁴³⁸. Bu tarihten İnsan Hakları ve İfade Özgürlüğü Bağlamında Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un yürürlük tarihi olan 11.04.2013 arasında suçun hareket unsurunun gerçekleşmesi için yalnızca terör

⁴³⁷ Akkaya, **Terör Suçları ve Cezalarının İnfazı**, s. 62.

⁴³⁸ "Sanık tarafından okunan basın açıklamasının içeriği itibariyle 3713 sayılı Kanununun 7/2. maddesi terör yöntemlerine başvurmayı özendirerek şekilde örgüt propagandası yapma suçu kapsamında değerlendirilmesi gerektiği..." (Y9CD. E. 2007/1706 K. 2009/1410 T.11.02.2009).

örgütünün propagandasının yapılması⁴³⁹ yeterlidir. İnsan Hakları ve İfade Özgürlüğü Bağlamında Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un yürürlük tarihi olan 11.04.2013'ten itibaren terör örgütünün propagandasının suç sayılabilmesi için yalnızca terör örgütünün propagandasını yapmak değil, "*Terör örgütünün; cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde*" propagandasının yapılması suçun maddi unsurunu oluşturmaktadır. Yenidünya ve İçer'e göre son değişiklikte birlikte örgütün propagandasını yapmanın, bağlı hareketli bir suç haline geldiği söylenmektedir. Buna göre, suçun oluşabilmesi için propagandanın,

a) Örgütün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek ya da,

b) Örgütün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini övecek veya,

c) Örgütün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerine başvurmayı teşvik edecek, şekilde yapılması gerekir. Suçun basın ve yayın yolu ile işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır⁴⁴⁰.

aa. Terör Örgütü

Terörle Mücadele Kanununun 7/1. maddesine terör örgütü, göre cebir ve şiddet kullanılarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemleriyle, Kanunun 1. maddesinde⁴⁴¹ belirtilen amaçlara yönelik olarak suç işlemek üzere kurulan örgüttür. Bu örgütü kuranlar, yönetenler ile bu örgüte üye olanlar Türk Ceza Kanununun 314. maddesi hükümlerine göre ve örgütün faaliyetini düzenleyenler de örgütün yöneticisi olarak cezalandırılmaktadır. 314/3. maddeye göre suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçuna (220. madde) ilişkin diğer hükümler, bu suç açısından aynen uygulanmaktadır.

⁴³⁹ "Sağın terör örgütünün propagandasına katılıp örgüt lehine zafer işareti yapması silahlı terör örgütünün propagandası vasfındadır" (Y9CD. E. 2008/7048 K. 2099/12851 T.12.12.2009); "*Terör örgütünün propagandasını yapma eylemi 3713 sayılı Kanunun 7/2. maddesinde suç kabul edilerek yaptırma bağlanmış olup...*" (Y9CD. E. 2008/14841 K. 2009/2902 T. 11.03.2009).

⁴⁴⁰ Yenidünya/ İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu**, s. 814.

⁴⁴¹ TMK, Madde 1: Terör; cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir.

Bunun için öncelikle suç örgütünün ne olduğunu bilmek gerekmektedir. Yargıtay Ceza Genel Kurulu'na göre TCK 220. madde anlamındaki bir örgütün varlığı için en az üç kişinin suç işlemek amacıyla hiyerarşik bir ilişki içerisinde, devamlı bir şekilde amaç suçları işlemeye elverişli araç ve gerece sahip bir şekilde bir araya gelmesi gerekmektedir⁴⁴².

Soyut olarak, yalnızca kişi sayısının üç kişiden fazla olması örgütün varlığı için yeterli değildir. Suç tipine ilişkin diğer unsurlar mevcut değilse, bu ihtimalde iştirak ilişkisinden söz edilebilir ve iştirak hükümleri uyarınca cezai sorumluluk gündeme gelebilir⁴⁴³.

Örgütün sayısı belirsiz suç işleme ideali etrafında birleşme ile kurulması yeterli olup, amaçlanan suçların işlenmesi gerekmez. Ancak örgütsel yapı dâhilinde suç işlenmese bile, yukarıda da ifade ettiğimiz üzere, suç işlemek amacı etrafında fiili bir birleşmenin varlığı ve bu birleşmenin niteliği itibariyle devamlılık göstermesi aranmaktadır⁴⁴⁴.

Örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından, amaçlanan suçları işlemeye elverişli olması aranır. Aksi halde, elverişli bir örgütten söz edilemez⁴⁴⁵. Somut olayın özelliğine göre, işlenmesi amaçlanan yahut işlenen suçlardan hareket edilerek; faillerin şahsi özellikleri, fail sayısı, bulundurulmuş ya da kullanılan araçların tür ve özellikleri, amaç suçun işleneceği yer, zaman gibi hususlar, elverişliliğin değerlendirilmesinde dikkate alınmalıdır. Bu açıdan örgütün

⁴⁴² YCGK. E. 2006/10-253 K. 2007/80, T. 03.04.2007.

⁴⁴³ Yenidünya/İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu**. s.803; “5237 sayılı TCK'nin 220. maddesinde düzenlenen “suç işlemek için örgüt kurmak” suçunun işlendiğinin ve örgütün varlığının kabul edilebilmesi için, üye sayısının en az üç kişi olması, suç işlenmese bile suç işlemek amacı etrafında fiili bir birleşmenin olması, niteliği itibariyle devamlılık göstermesi gerekir. Örgütün yapısı sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından, amaçlanan suçları işlemeye elverişli olması da aranmalıdır. Örgüt yapılanmasında işlenmesi amaçlanan suçların konu ve mağdur itibariyle somutlaştırılması mümkün, ancak zorunlu değildir. Soyut olarak sanık sayısının üç kişi veya daha fazla olması örgütün varlığı için yeterli olmayıp bu durumda iştirak ilişkisinden söz edilebilir” Y10CD. E.2006/12357 K. 2006/14253 T. 14.12.2006.

⁴⁴⁴ Yenidünya/İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu**. s.803.

⁴⁴⁵ “Oluşa ve tüm dosya içeriğine göre; sanıklar... 'in, sanık ... yönetiminde bir araya gelip, önceden belirlenmemiş sayıda ve süreklilik anlayışı içinde turistlerin yoğun olarak bulunduğu bölgelerde kapkaç, yankesicilik suretiyle hırsızlık ve yağma yapmak için suç işlemek amacıyla örgüt kurdukları, bu suçlardan elde edilen paraların muhafazası, örgüt üyelerinin konaklama ve beslenme gibi ihtiyaçların karşılanması hususunda tam bir işbirliği, eylemli paylaşım anlayışı ve disiplinli biçimde hareket edip amaçları doğrultusunda faaliyette buldukları, örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olduğunun anlaşılması karşısında, örgüt lideri konumunda bulunan sanık ... 'in eyleminin 765 sayılı TCK.nun 313/2-4. madde ve fıkrası kapsamında bulunduğu gö zetilmeyerek noksan ceza tayini karşı temyiz olmadığından bozma nedeni yapılmamıştır” Y8CD. E. 2007/12689 K. 2010/650 T. 26.01.2010.

varlığı için amaç suçların işlenmesi şart değilse de, henüz suç işlememiş örgütsel bir yapının ortaya konulabilmesi de, pek kolay değildir⁴⁴⁶.

Bir örgütün terör örgütü sayılması **silahlı örgüt** olması gerekmektedir. Her ne kadar 7. maddenin atf yaptığı 1. maddede terör yöntemleri için gerekli araç olarak silah sayılmamış ise de; madde gerekçesinde TCK 314. madde silahın maddede tanımı yapılan örgüt açısından unsur olarak belirtilmiş olduğu anlaşıldığından Terörle Mücadele Kanununun 7. maddesinde belirtilen suçun oluşabilmesi için terör örgütünün silahlı olması gerekmektedir⁴⁴⁷. Ancak Baltacı, bir örgütün terör örgütü olabilmesi için kanunun 1. maddesindeki şartların bulunması halinde artık örgütün bir terör örgütü olduğu, bu maddede silahın baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemleri için gerekli bir araç olarak sayılmadığı ve her türlü cebir ve şiddet kullanarak terörün gerçekleştirilebileceğini düşünmektedir⁴⁴⁸. Kanunun 4. maddesinde sayılan suçların “terör suçu” niteliği kazanabilmesi için bunların bir terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi gerekmektedir. Silahsız örgütün de terör örgütü olarak kabul edilmesi halinde bu maddede sayılan suçların subjektif bir değerlendirmeye terör suçu sayılması mümkün olur. Bu da terörle mücadelede etkinliği zayıflatır⁴⁴⁹. Örgütün yurt çapında silahlı eylemlerinin bulunması onun silahlı bir örgüt olduğunu gösterir ise de hiçbir eylemi olmasa da bazı örgüt mensuplarının silahlı olması ve örgütün organize bir hale gelmesinin anlaşılması durumunda da örgütün silahlı olduğunun kabulü gerekmektedir⁴⁵⁰.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu’na göre bir örgütün terör örgütü olarak nitelendirilebilmesi için Terörle Mücadele Kanununun 1. maddesinde belirtilen terör eylemleri ile amaç veya yöntem yönünden bağlantısının hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde ve maddi kanıtlarla ortaya konulması gerekmektedir⁴⁵¹.

Failin terör örgütü üyesi olarak kabul edilebilmesi için örgüt faaliyeti çerçevesinde süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk gösteren faaliyetlerde bulunması gerekmektedir⁴⁵². Uygulamada silahlı terör örgütünün kırsaldaki mensuplarıyla irtibata geçerek örgüte malzeme temin etme, kılavuzluk ve kuryelik yapma, istihbari

⁴⁴⁶ Yenidünya/İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu**, s. 805.

⁴⁴⁷ Taştan, **Terörle Mücadele Kanunu**, s. 85.

⁴⁴⁸ Vahit Baltacı, **Terör Suçları ve Yargılaması**, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2007, s. 333.

⁴⁴⁹ Özgenç, **Terörle Mücadele Kanunu**, s. 63.

⁴⁵⁰ Taştan, **Terörle Mücadele Kanunu**, s. 81.

⁴⁵¹ YCGK. E. 2003/9-39 K. 2003/32 T. 11.03.2003.

⁴⁵² Akkaya, **Terör Suçları VE Cezalarının İnfazı**, s. 211.

bilgi toplama, askeri ve siyasi eğitim ve kod adı alma gibi çeşitlilik ve süreklilik gösteren eylemlerin örgüt üyeliği suçunu oluşturacağı kabul edilmektedir⁴⁵³.

Ancak, örgütün benimsediği siyasi görüşe ve ideolojiye sahip olmak, yakınlık duymak şeklindeki sempaticilik, bu örgüte veya ideolojisine ait eserleri okumak, bulundurmak gibi eylemler örgüt üyeliğine delil teşkil etmemektedir⁴⁵⁴.

Terör örgütlerinin eleman kazanma yöntemlerini sosyal ve psikolojik olmak üzere iki başlık altında inceleyebiliriz. Arkadaşlık ve akraba ilişkileri, hemşericilik, sosyal ve kültürel faaliyetler, dini değerlerin ve etnik kökenin kullanılması olarak genel anlamda başlıklandırılabilir olgular sosyal yöntemlerdir. Bu yöntemle geliştirilen diyalogdan sonra bireyleri, önceden hazırlanmış bir grup dinamiğinin içerisine çekmektedirler. Örgütler bunu yaparken bireylerin gideremediği fizyolojik, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarını da istismar ederek bir propaganda unsuru olarak kullanmaktadır⁴⁵⁵.

Türkiye’de faaliyet yürüten terör örgütleri eleman kazanmada sosyal yöntemlerin yanı sıra psikolojik yöntemleri de kullanmaktadır. Bu çerçevede sosyal yöntemlerle grubun içerisine çektikleri bireylerin tutumlarında, örgütün ideolojisi doğrultusunda gerekli değişikliği yapmakta, algılama dünyalarına nüfuz etmekte, bilinçaltı oluşturmakta ve bütün bunlarla bir militan kimliği ve kişiliği kazandırmaktadırlar. Örgütlerce eleman kazanmada kullanılan psikolojik yöntemlerin, sosyal yöntemleri tamamladığı söylenebilir. Bu nedenle örgütler, militanlarını psikolojinin bir takım süreçlerinden geçirdikten sonra silahlı mücadeleye sokmaktadırlar. Bu bağlamda örgütlerce eleman kazanmada kullanılan psikolojik süreçleri Güdülenme, grup dinamiği, grup ortamında tutum değişikliği, algı dünyasına nüfuz, bilinçaltı tıkama ve şartlandırma ile militan kimliği ve kişiliği kazandırma yöntemleri olarak nitelendirilebilir⁴⁵⁶.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu’na göre illegal örgütsel faaliyetler aşama aşama gelişmektedir. Önce sempaticianlar saptanmakta, ardından bunlara siyasi ve ideolojik bilinç verilmekte, daha sonra kitle eylemlerine katılmaları sağlanarak cesaretleri

⁴⁵³ Y9CD. E. 2005/7021 K. 2006/859 T. 16.02.2006; Y9CD. E. 2006/6672 K. 2007/2618 T. 29.03.2007.

⁴⁵⁴ Askeri Yargıtay 3. Dairesi, E. 1984/836 K. 1984/312 T. 17.07.1984.

⁴⁵⁵ Necati Alkan, **Söz Bitmeden: Terörle Mücadelede Önleme Stratejileri**, 3. Baskı, Ankara: USAK Yayınları, 2009, s. 7.

⁴⁵⁶ Alkan, **Terörle Mücadelede Önleme Stratejileri**, s. 15 – 16.

geliştirilmektedir. Ayrıca kod adı verilerek gizlilikleri de temin edilmekte, ardından dağ kadrosuna aktarılarak askeri eğitim almaları sağlanmaktadır⁴⁵⁷.

Terörle Mücadele Kanununun 7/1. maddesi uyarınca bir kişi ayrıca bir suç işlemese bile, sadece örgüte üye olmayı da cezalandırmaktadır⁴⁵⁸. Bununla beraber, Kanun suçun oluşması için örgütün bir faaliyette bulunması, yani örgüt mensuplarının örgütün amaçları doğrultusunda kendiliklerinden veya aldıkları emir üzerine bir suç işlemeleri şartını aramamaktadır. Örgüt mensupları kendiliklerinden veya emir üzerine örgütün amaçlarını gerçekleştirmek zımında bir suç işlediklerinde, suçtan, suçu işleyen kişi yanında, örgütün diğer mensupları da sorumludur. Kısacası, herkes, hem örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçlarından, hem de her örgüt mensubunun örgütün amacını gerçekleştirmek zımında örgütün faaliyeti olarak kendiliğinden veya emirle işlemiş olduğu kanunun 3 ve 4. maddesinde yazılı her suçtan sorumludur⁴⁵⁹. Fiil hukuka aykırı olmalıdır. Zorunluluk hali, özellikle örgüte girmede, fiili suç olmaktan çıkarır. Örgüte girme fiilinin cebir ve şiddet, korkutma ve tehdit altında işlenmesi halinde fail cezalandırılmaz. Bu hallerde, cebir ve şiddet, korkutma ve tehdit kullanan kişi, suçun faili sayılır (TCK m. 28). Kast, faillerin, bir terör örgütü kurduklarını, bir terör örgütünün faaliyetini düzenlediklerini veya yönettiklerini, bir terör örgütüne girdiklerini bilmeleri ve istemeleridir. Özellikle örgütü kuranların ve yönetenlerin örgüt üyelerinin bu sıfatla işledikleri suçlardan ayrıca sorumlu olmalarından farklı olarak, burada, kast, doğrudan kasttır. Fiili hata, kastı kaldırır⁴⁶⁰.

bb. Terör Örgütünün Cebir, Şiddet veya Tehdit İçeren Yöntemleri

“Cebir”, “şiddet” ve “tehdit” kavramları, ceza kanunumuzda, bazen ayrı ayrı bazense birlikte kullanılmaktadırlar. Bu kavramların anlamını bilmek konumuz için faydalı olacaktır.

⁴⁵⁷ YCGK. E. 1994/9-229 K. 1994/275 T. 07.11.1994.

⁴⁵⁸ Çolak, **Terörle Mücadele Kanunu Üzerine Bir İnceleme**, s. 753.

⁴⁵⁹ Hafizoğulları/Kurşun, **Türk Ceza Hukukunda Örgütlü Suçluluk**, s. 72 – 73.

⁴⁶⁰ Hafizoğulları/Kurşun, **Türk Ceza Hukukunda Örgütlü Suçluluk**, s. 64.

Cebir, sözlük anlamıyla, bir şeyi yaptırmak için maddi veya manevi kuvvet kullanmadır. Belirli bir eylemin zorla yaptırılmasıdır. Başka deyişle, cebir, tabii iradeyi, istenilen hareketi yapmaya fizik kuvvetle zorlamadır⁴⁶¹.

Kanunumuzda, cebir, şiddet ve tehdit terimlerinin kullanıldığı hallerde, eski ceza kanununun kaynak kanununda, "violenza e minaccia" terimleri yer almaktadır. O halde, kanunumuzdaki cebir kavramının, maddi ve manevi cebiri kapsayan genel bir terim olarak kullanıldığı; şiddet teriminin maddi cebir karşılığı olan İtalyanca'daki "violenza" terimini, tehdit teriminin manevi cebir karşılığı olan "minaccia" terimini karşıladığı anlaşılmaktadır. Böylece, cebir kavramı kullanıldığında, gerek şiddetin gerekse tehdidin kast edildiği, buna karşı, kanunda sadece şiddet terimi kullanıldığı hallerde, bunun tehdidi de kapsamadığı çıkarımı yapılabilir, yani tehdit maddi cebir anlamında şiddet değildir⁴⁶². Bu tanımlar çerçevesinde, cebir kavramı içinde iki ayrı tanım bulunmaktadır; "Maddi cebir" ile şiddet, "Manevi cebir" ile de tehdit ifade edilmektedir⁴⁶³.

Kelime anlamıyla kaba kuvvet kullanma, sertlik anlamına gelen şiddet⁴⁶⁴ başkasını öldürme, sakat bırakma, ya da yaralama yoluyla zarar verilmesini içerdiği için şiddet genel anlamda gücü aşmaktadır. Bu tür eylemleri, başkasına karşı tehdit oluşturmayı ve kısaca insana fiziksel ve ruhsal zarar veren her davranışı şiddet olarak değerlendirebilmekte ve buna mallara verilen zarar da katılabilmektedir⁴⁶⁵.

Ceza Hukuku açısından tehdit, manevi cebir hali, kişinin büyük bir tehlike ile karşılaşabileceği korkusunun üzerinde yaratılması suretiyle onun iradesine uygun hareket imkanlarının sınırlandırılması durumunda kişinin karşılaşacağından korktuğu zarar veya tehlikeden kurtulmak için belirli bir şekilde hareket etmek veya etmemek durumunda kalması hali anlamına gelmektedir⁴⁶⁶.

⁴⁶¹ Cihan Erol, **Cebir Kullanma Cürmü**, İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1978, s. 8.

⁴⁶² Antonio PECORARO-ALBANİ, **Concetto di Violenza nel Diritto Penale**, Milano, 1962, s. 38'den aktaran Yüksel Ersoy, **Çalışma Hürriyetine Karşı Suçlar: TCK. m. 201 ve 275 sayılı kanunun ilgili hükümleri**, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1973, s. 114.

⁴⁶³ YCGK. E. 2001/4-128 K. 2001/130 T. 19.06.2001.

⁴⁶⁴ TDK Büyük Türkçe Sözlük,

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.53834eb656f975.88231005 (Son erişim tarihi 26.05.2014).

⁴⁶⁵ Faruk Kocacık, "Şiddet Olgusu Üzerine", **Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C. 2, Sayı 1, Sivas, 2001, s. 2. (1-8).

⁴⁶⁶ Çetin Özek, "Siyasi Hürriyet Aleyhinde Cürümler", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C. 41, Sayı 1-2, İstanbul, 1975, s. 39-40.

Anayasa Mahkemesi'ne göre "cebir ve şiddet" ve "tehdit" ceza uygulamasının yerleşmiş kavramlarıdır. Mahkemeye göre Ceza Kanununun pek çok maddesinde, suçun ögesi olarak ya da ağırlaştırıcı öge olarak cebir ve şiddet ve tehdide, ya tek, ya da üçü bir arada olmak üzere yer verilmekte, buna karşılık, "baskı, korkutma, yıldırma, sindirme" kavramlarına pek başvurulmadığını belirtmektedir. Mahkeme, sözlükte yıldırmanın, "*Korkutmak, sindirmek, yıldırmaya uğratmak, yılmasına neden olmak*" biçiminde tanımlandığını belirtmektedir. Mahkemeye göre inceleme konusu kuralda yer alan tüm kavramlar ya eş anlamlı ya da birbirine çok yakın anlamlı sözcüklerden oluşmaktadır. Bir eylemin bu kavramlardan hangisinin kapsamına girdiğini saptamaya çoğu kez olanak bulunmayabilir. Mahkeme, sözlükte, "Baskı" sözcüğünün, "Hak ve özgürlükleri kısıtlayarak zor altında bulundurma durumu", olarak tanımlandığını ifade etmiştir. Birebirine yakın olan bu kavramlardan "cebir ve şiddet" birlikte, diğerleri bağımsız olarak maddede yer almışlardır. Mahkemeye göre bunlardan herhangi birinin varlığı, diğer koşulların da gerçekleşmesi terörden söz edebilmek için yeterlidir. Mahkeme, ceza uygulamasının bilinen kavramlarına, yakın anlamlara gelen yeni sözcükler eklenmesinden çok, baskı, cebir ve şiddet, korkutma, yıldırma, sindirme, tehdit ögeleri, "yöntem" olarak nitelendirilmekle bu kavramlara yeni boyutlar kazandırılmış olduğunu, yöntem sözcüğünün kullanılması ile bu kavramlara "kitleleri hedef alan", "belli bir yoğunluk", "şiddet ve sistem içinde yapıma" ve "örgütsel bağ" gibi yeni anlamlar edindirildiğini belirtmektedir. Mahkemeye göre korkutma, yıldırma, sindirme bir saik olarak değil, etkili bir yöntem olarak anlaşılmalıdır⁴⁶⁷.

Çalışmamızın bu bölümünde incelediğimiz üzere Yargıtay, terör örgütü ile ilgili vermiş olduğu ilk kararlardan beri terör örgütünün zaten cebir, şiddet ve tehdit kullanmayı benimsediğinin kabul edilmesi gerektiğinden hareketle terör örgütü, örgüt lideri lehine yapılan bildiri ve açıklamalar, örgütün bayrak, işaret, taşınması gibi eylemleri yerleşmiş içtihatlarında örgüt propagandası olarak kabul etmektedir.

⁴⁶⁷ AYM E. 1991/18 K. 1992/20 T. 31.03.1992.

cc. Propaganda ve Propagandanın Ceza Hukukunda Kullanılan Benzer Kavramlardan Farkları

aaa. Propaganda

Bayraktar'a göre geniş anlamda propaganda, düşüncenin açıklanışını ifade etmektedir. Bu anlamda her düşünce açıklaması, bunun toplumda yayılmasını belirtmekte, dolayısıyla propagandasını teşkil etmektedir. Dar anlamda propaganda, düşüncenin soyut ve geniş nitelikteki açıklaması ile bunu başkalarına benimsetme amacını taşıyan anlamı arasında bir ayırım yapılmış ve propagandanın düşüncüyü benimsetme anlamını taşıdığı ileri sürülmüştür. Buna göre propaganda, belirli bir düşüncenin, belirli bir dünya görüşünün bireylere benimsetilmesi, taraftar kazanılması ya da taraftarların inançlarını kuvvetlendirmesi amacı ile herhangi bir şekilde ya da herhangi bir vasıta ile açıklanması, yayılmasıdır. Böylece, Bayraktar'a göre propaganda ile sadece bir düşüncenin açıklanması değil, belirli bir amacın, bir düşüncenin benimsetilmesi amacı ile faaliyette bulunulması ifade edilmektedir⁴⁶⁸.

Benzer şekilde Yargıtay Ceza Genel Kurulu da propagandayı belli bir görüşün toplum içinde yayılmasını, fikir ve kanaatlerin kökleşmesini sağlamak için, bu amacın gerçekleşmesine yönelik olarak her türlü maddi ve manevi araca başvurarak, telkin, teşvik ve etkide bulunmak olarak tanımlamıştır⁴⁶⁹. Anayasa Mahkemesi'ne göre de propaganda, belli bir amacı gerçekleştirmek ve yandaş kazanmak için düşüncelerin birden çok kişilerin bilgilerine ulaştırılmasını öngören bir etkileme eylemi ve yöntemi, bir görüşü yayma, tanıtma, benimsetme amacına yönelik eylemler olarak tanımlamıştır⁴⁷⁰.

Cihan'a göre propagandanın iki büyük unsuru vardır: Maddi ve manevi unsur. Maddi unsur açısından propaganda kavramında yayılması istenen düşüncelerin, görüşlerin, ideolojilerin birden fazla kişilere ulaştırılması, aktarılması, götürülmesi vb. zorunlu bulunmaktadır. Bu demektir ki bir kişiye yönelik olarak gerçekleştirilen propaganda hareketi propaganda kavramını oluşturu nitelikte değildir. Manevi unsur açısından propagandanın, kendisine taraftar kazanmak niyet

⁴⁶⁸ Bayraktar, **Suç İşlemeğe Tahrik Cürümleri**, s. 24.

⁴⁶⁹ YCGK. E. 1999/33 K.1999/38 T. 16.03.1999.

⁴⁷⁰ AYM. E. 1991/18 K. 1992/20 T. 31.03.1992.

ve kastının bulunması gerekir. Bu nedenle öfkeyle söylenen sözler propaganda sayılmaz⁴⁷¹.

Propagandanın Ceza Hukukunda kullanılan tahrik, teşvik, telkin ve övme kavramlarıyla yakından ilişkili olduğu ancak bu kavramlardan farklı bir anlam ve özellik taşıdığını da belirtmek gerekmektedir⁴⁷². Propaganda kavramının bu kavramlar ile benzer ve farklı yönlerinin ortaya konulması propagandanın daha iyi anlaşılması için faydalı olacaktır.

bbb. Propaganda ve Tahrik Kavramlarının Farkı

TDK'ya göre tahrik kelime olarak bir kimseyi, kötü bir iş yapması için harekete geçirme, kışkırtma anlamına gelmektedir⁴⁷³. Ceza Hukuku bağlamında tahrik Cihan'a göre, harekete getirici, özel, psikolojik bir enerjiyle, başkalarının iradesi üzerinde doğrudan doğruya etki yaratmaya yönelmiş bir davranış anlamındadır⁴⁷⁴.

Bayraktar'a göre tahrik ve propaganda farklı kavramları teşkil etmektedir. Tahrikte belirli bir suçun işlenmesine yönelik hareketler söz konusu olmakta iken propagandada kanunumuzun sistemi içerisinde bir dünya görüşünün, bir rejimin açıklanması, taraftar kazanmak amacıyla yayılması özelliği bulunmaktadır. Tahrikte suçun gerçekleşmesini sağlayan unsurlarla doğrudan doğruya bir bağlılık bulunmakta, başka bir deyişle suçun gerçekleşmesi kavramı bizzat tahrik fiilinin bir unsurunu teşkil etmekte oysa propagandada suçun işlenmesi kavramı fiilin doğurabileceği etkilerden birini meydana getirmektedir. Propaganda bir düşüncenin benimsetilmesi amacıyla yayılmasıdır fakat bu düşüncenin mutlaka gerçekleştirilmesi hususunda kendi içinde itici bir gücü haiz değildir⁴⁷⁵. Özetle tahrikte kişiyi bir şey yapması konusunda harekete geçirme noktasında yoğun

⁴⁷¹ Erol Cihan, "Ceza Hukukunda Propaganda Kavramı", **Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi**, C. I, Sayı I, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1978, s. 16-17.

⁴⁷² Yıldırım, **Terörizmin Propagandası Suçu**, s. 41.

⁴⁷³ TDK Büyük Türkçe Sözlük,

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.537bcf0a406cf9.65471066 (Son erişim tarihi 20.05.2014).

⁴⁷⁴ Cihan, **Cürüm Fiilini Övme**, s. 117.

⁴⁷⁵ Bayraktar, **Suç İşlemeğe Tahrik Cürmü**, s. 25.

sayılabilecek bir baskı olmasına rağmen propagandada harekete geçirme ve kışkırtma konusunda yoğun bir baskı söz konusu değildir⁴⁷⁶.

ccc. Propaganda ve Teşvik Kavramlarının Farkı

TDK'ya göre teşvik kelime olarak isteklendirme, özendirme, bir kimseyi kötü bir iş yapması için kışkırtma anlamına gelmektedir⁴⁷⁷. Ceza Kanunumuzda ve özel kanunların birçok maddesinde teşvik terimine rastlanmaktadır. Bayraktar'a göre ceza hukuku sistemimizde suça yöneltme bakımından tahrik ile teşvik arasında bir fark bulunmamakta ve bunlar eş anlamlı olma özelliği taşımaktadır⁴⁷⁸. Cihan'a göre de başkalarını o suça teşvik edici nitelikteki söz, yazı, jest, davranışlar, dolaylı tahrikin bir tezahürü olan suçu övme fiilidir⁴⁷⁹.

ddd. Propaganda ve Telkin Kavramlarının Farkı

Kelime olarak bir duyguyu, bir düşünceyi aşılama anlamına gelen telkin⁴⁸⁰, Bayraktar eski TCK'nın gerekçesine yaptığı atıfla gerekçede telkinin bir kişiye karşı yapılmış propaganda olarak ifade edildiğini belirtmektedir⁴⁸¹. Bayraktar'a göre telkin belirli bir kimse üzerinde yapılan etkileyici hareket olmakla beraber propagandadan nicelik yönünden de ayrılmaktadır. Telkinin gerçekleşmesi için basit bir düşünce açıklaması yeterli olmayıp etkileyici, aşılایıcı, inandırıcı bir özelliğin de bulunması gerekmektedir⁴⁸². Özek'e göre telkin tek bir kişiye yönelirken, propagandanın birden fazla kişiye yöneltilmesi zorunludur⁴⁸³.

⁴⁷⁶ Yıldırım, **Terörizmin Propagandası Suçu**, s. 42.

⁴⁷⁷ TDK Büyük Türkçe Sözlük,

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.537bd085b68be1_94476662 (Son erişim tarihi 20.05.2014).

⁴⁷⁸ Benzer görüş için bkz. Sulhi Dönmezer, **Matbuat Suçları**, İstanbul, 1949, s. 28'den aktaran Bayraktar, **Suç İşlemeğe Tahrik Cürmü**, s. 23.

⁴⁷⁹ Cihan, **Cürüm Fiilini Övme**, s. 116.

⁴⁸⁰ TDK Büyük Türkçe Sözlük,

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.537bd5a1359fe7_46353363 (Son erişim tarihi 20.05.2014).

⁴⁸¹ "... tek ve belli bir şahsa söz veya işlem ile yapılacak telkinin propaganda mefhumu içine girmemesi düşünülerek bu kabil fiil ve hareketleri de ceza tehdidi altında bulundurabilmek için ..." Eski TCK 163. Madde Hükümet Gerekçesi, Tutanak Dergisi, 1949, C. 20, Sayı 257, s. 5'ten aktaran Bayraktar, **Suç İşlemeğe Tahrik Cürmü**, s. 29.

⁴⁸² Bayraktar, **Suç İşlemeğe Tahrik Cürmü**, s. 29.

⁴⁸³ Çetin Özek, **Türkiye'de Laiklik**, İstanbul: Baha Matbaası, 1962, s. 394.

eee. Propaganda ve Övme Kavramlarının Farkı

Kelime olarak övme, birinin veya bir şeyin iyiliklerini, üstünlüklerini söyleyerek değerini yüceltme, methetme, sena etme anlamına gelmektedir⁴⁸⁴. Suç olan bir fiili övme, onu görkemli, değerli veya yasalı olarak takdim etmek, özellikle zayıf iradeli kişiler üzerinde ikna aracı biçiminde görünebilir⁴⁸⁵. Doktrin suçu övme fiilini, suç işlemeye tahrik suçunun dolaylı bir tezahür şekli olarak kabul etmektedir⁴⁸⁶.

Suçun övülmesinde topluma karşı işlenmiş bir suçla ya da suçu işlemiş bir kişi ile ilgili olarak övücü, savunucu, doğrulayıcı, benimseyici, yüceltici düşünceler açıklanmakta, sözler söylenmekte, davranışlarda bulunmaktadır, yani suçun veya işlemiş olduğu suçtan dolayı kişinin olumluluğu hususunda nitelermeler yapılmaktadır. Suç işlemeye tahrikte ise belirli bir suçun doğruluğu, yüceliği hakkında değil, bu suçun işlenmesinin gerekliliği hakkında beyanlarda bulunmaktadır⁴⁸⁷. Her ne kadar övme ve tahrik farklı kavramları teşkil etse de bazı durumlarda benzer özellikleri haiz olabilirler. Övme bazı olaylarda tahrik niteliğine sahip olabilir; övülen husus hakkında sadece olumlu yönlerin belirlenmesi ile yetinilmediği buna karşılık övülen hususunda işlenmesi yönünde iradeleri buna itici bir davranış içinde bulunması halinde bu olayla karşılaşmaktadır. Bundan başka, övme, tahrik edici diğer hareket ve sözlerle de birlikte gerçekleştirilebilir⁴⁸⁸. Özetle övme, doğrudan doğruya iradeye yön verici, kişiyi harekete getirici bir nitelik taşımamakta, buna karşılık tahrik, harekete getirici, özel, psikolojik bir enerjiyle, başkalarının iradesi üzerinde doğrudan doğruya etki yaratmaya yönelmiş bir davranış anlamındadır⁴⁸⁹.

Propagandada, çoklukla bir konuya, özellikle, mutlak anlamda, iyi bir düşünce, bir parti veya ortak bir nesneyi belirli bir yoğunlukta savunarak, başkalarında aynı düşünce veya davranışı yaratmayı amaç edinmiş bir çaba söz konusudur. Övmeye, bir kişinin veya mevcut olup halen geçerli olan fikre karşı bir

⁴⁸⁴ TDK Büyük Türkçe Sözlük, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.537bdd54d9b566.28980463 (Son erişim tarihi 20.05.2014).

⁴⁸⁵ Cihan, **Cürüm Fiilini Övme**, s. 114.

⁴⁸⁶ Bkz. Bayraktar, **Suç İşlemeğe Tahrik Cürmü**, s. 207; Cihan, **Cürüm Fiilini Övme**, s. 116.

⁴⁸⁷ Bayraktar, **Suç İşlemeğe Tahrik Cürmü**, s. 208.

⁴⁸⁸ Bayraktar, **Suç İşlemeğe Tahrik Cürmü**, s. 209.

⁴⁸⁹ Cihan, **Cürüm Fiilini Övme**, s. 117.

hareketin savunulması vardır; diğer bir deyişle, övme, antitezlerin yükseltilmesi, yüceltilmesidir, propaganda, her şeyden önce, tezlere ilişkindir⁴⁹⁰.

dd. Terör Örgütünün; Cebir, Şiddet veya Tehdit İçeren Yöntemlerini Meşru Gösterecek Şekilde Propagandasını Yapmak

Türk Hukuk Lügatinde meşru kavramı hukuk düzenine uygun olan bir durum veya hareket olarak ifade edilmiştir⁴⁹¹. Bir şeyi meşru gösterme kavramı ise bir şeyin hukuk düzenine veya hakkaniyete ve adalete uygunluğunu göstermeye çalışma olarak tanımlanabilir⁴⁹².

Terör örgütünün amacını gerçekleştirmek için yapmış olduğu öldürme, bombalama, yaralama, adam kaçıрма, korkutma gibi cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek şekilde propagandasını yapmak, bu suçun unsuru olarak düzenlenmiştir. Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararlarından anlaşılacağı üzere terör örgütü ve terör eylemi olduğu konusunda kesinleşmiş mahkeme kararları olan bir örgütü terör örgütü olarak kabul etmeme, kabul edenlere karşı çıkma, örgüt ve amacını benimsenmesi için örgüt liderini kendi lideri olarak kabul etme, örgüt eylemlerini onaylayarak toplum içerisinde örgüte sahip çıkmak eylemleri örgütün işlediği suçları iyi gösterme niteliğindedir ve bir terör örgütünün işlediği suçları meşru saymanın ifade özgürlüğünün sınırlarını aşan, şiddet kullanmaya ve suç işlemeye tahrik eden propaganda niteliğindedir⁴⁹³.

⁴⁹⁰ Cihan, **Cürüm Fiilini Övme**, s. 117.

⁴⁹¹ **Türk Hukuk Lügati**, 3. Baskı, Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1991, s. 231.

⁴⁹² Yıldırım, **Terörizmin Propagandası Suçu**, s. 227.

⁴⁹³ "Amacı Türkiye Cumhuriyetinin hakimiyeti altında bulunan topraklardan bir kısmını silahlı mücadele vererek devlet idaresinden ayırıp bu bölgede Marksist-Leninist ilkelere dayalı bir Kürt devleti kurmak olan PKK terör örgütü elebaşının yakalanması üzerine, örgüt tarafından Kürdistan Demokratik Konfederalizm önderi olarak kabul edilen A.Ö.'ü sahiplenme kampanyası çerçevesinde sanıkların örgütün ve amacının toplum içinde benimsenmesini sağlamaya yönelik olarak; 'ben bir Kürdistanlı olarak, Kürdistan'da sayın A.Ö.'ü bir siyasal irade olarak görüyorum ve kabul ediyorum' ibarelerini içeren bildirimleri imzalatmaktan ibaret eylemleri, nitelik ve yoğunlukları da dikkate alınmak suretiyle 3713 sayılı Yasanın 7/2. maddesi kapsamında değerlendirilmelidir." YCGK. E. 2007/9-230 K. 2008/23 T. 12.02.2008; "Yasa dışı bir terör örgütünün eylemlerini onaylayarak, kamuoyu önünde ona sahip çıkmak, anılan örgütün işlediği cürümleri iyi görmek niteliğindedir. Bir terör örgütünün işlediği suçları meşru saymak, düşünce ve kanaat açıklama özgürlüğü sınırlarını aşan, şiddet kullanmaya ve suç işlemeye tahrik eden bir eylemdir." YCGK. E. 2006/7-345 K. 2007/13 T. 30.01.2007.

ee. Terör Örgütünün; Cebir, Şiddet veya Tehdit İçeren Yöntemlerini Övecek Şekilde Propagandasını Yapmak

Kelime olarak övme, birinin veya bir şeyin iyiliklerini, üstünlüklerini söyleyerek değerini yüceltme, methetme, sena etme anlamına gelmektedir⁴⁹⁴. Suç olan bir fiili övme, onu görkemli, değerli veya yasalı olarak takdim etmek, özellikle zayıf iradeli kişiler üzerinde ikna aracı biçiminde görünebilir⁴⁹⁵. Suçun övülmesinde topluma karşı işlenmiş bir suçla ya da suçu işlemiş bir kişi ile ilgili olarak övücü, savunucu, doğrulayıcı, benimseyici, yüceltici düşünceler açıklanmakta, sözler söylenmekte, davranışlarda bulunmaktadır, yani suçun veya işlemiş olduğu suçtan dolayı kişinin olumluluğu hususunda nitelermeler yapılmaktadır⁴⁹⁶.

Bu çerçevede terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini yüceltecek, methedecek, görkemli gösterecek, değerli olarak takdim edecek şekilde propagandasını yapmak suçun unsurunu oluşturmaktadır.

Mesela Yargıtay bir kararında “Yaşasın Kürdistan, en büyük PKK, yaşasın Abdullah Öcalan, o bizim anamız, babamız, her şeyimiz” şeklindeki övücü sözleri bu suç kapsamında kabul etmiştir⁴⁹⁷. Ancak başka bir kararında, terör örgütünün eylemleri, amacı ve örgütteki konumundan bahsetmeden örgüt kurucusu olan ve hakkında kesinleşmiş mahkumiyet kararı olan terör örgütü liderini öven nitelikte şiir okumasını doğrudan propaganda suçu kapsamında değerlendirmemiş, Ceza Kanununda düzenlenen suçu ve suçluyu övme suçunun oluşup oluşurmayacağına tartışılması için bozma kararı vermiştir⁴⁹⁸.

ff. Terör Örgütünün; Cebir, Şiddet veya Tehdit İçeren Yöntemlerini Teşvik Edecek Şekilde Propagandasını Yapmak

Bayraktar’a göre ceza hukuku sistemimizde suça yöneltme bakımından tahrik ile teşvik arasında bir fark bulunmamakta ve bunlar eş anlamlı olma özelliği

⁴⁹⁴ TDK Büyük Türkçe Sözlük, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.537bdd54d9b566.28980463 (Son erişim tarihi 20.05.2014).

⁴⁹⁵ Cihan, **Cürüm Fiilini Övme**, s. 114.

⁴⁹⁶ Bayraktar, **Suç İşlemeğe Tahrik Cürmü**, s. 208.

⁴⁹⁷ Y9CD. E. 1996/6482 K. 1997/1859 T. 20.03.1997.

⁴⁹⁸ Y9CD. E. 2010/16501 K. 2012/5310 T. 25.04.2012.

taşımaktadır⁴⁹⁹. Cihan'a göre de başkalarını o suça teşvik edici nitelikteki söz, yazı, jest, davranışlar dolaylı tahrikin bir tezahürü olan suçu övme fiilidir⁵⁰⁰. Yıldırım da Ceza Hukukunda teşviki, kanunun suç olarak düzenlediği bir eylemin gerçekleştirilmesine yönelik üçüncü şahıslar üzerinde suç işleme iradesinin oluşturulmasına yönelik manevi nitelikteki özendirme ve kişiyi bu yönde isteklendirme olarak açıklamaktadır⁵⁰¹.

Terör örgütünün; cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini teşvik edecek yani özendirecek ve isteklendirecek şekilde propagandasını yapmak bu suçun unsurunu oluşturmaktadır.

Yargıtay terör örgütünün amacı ve örgüt liderinin toplum içinde benimsenmesi, yayılması ve kökleşmesini telkin ve teşvik edecek eylemlerini; sanığın konumu, hitap edilen kitle, yayımlanma amacı ile hitap edilen kitle tarafından algılanma biçimini de dikkate alarak, düşünce ve ifade özgürlüğü kapsamında kabul edilemeyeceğini, kullanılması kişiye görev ve sorumluluk yükleyen bu özgürlüklerin demokratik bir toplumda zorunlu tedbirler niteliğinde ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün sağlanması bakımından sınırlandırılabilirliğini belirtmekte ve bu eylemleri terör örgütünün propagandası suçu kapsamında değerlendirmektedir⁵⁰².

Burada özellikle kişileri terör örgütünün işlediği suçlara benzer suçları işlemeye teşvik edecek şekilde örgüte üye kazandırma, örgüt adına eylem yapma

⁴⁹⁹ Benzer görüş için bkz. Sulhi Dönmezer, **Matbuat Suçları**, İstanbul, 1949, s. 28'den aktaran Bayraktar, **Suç İşlemeğe Tahrik Cürmü**, s. 23.

⁵⁰⁰ Cihan, **Cürüm Fiilini Övme**, s. 116.

⁵⁰¹ Yıldırım, **Terörizmin Propagandası Suçu**, s. 230.

⁵⁰² "Olay tarihinde yurtdışından Roj TV adıyla uydu üzerinden yayın yapan televizyon kuruluşunun canlı yayınına telefonla katılan sanığın silahlı terör örgütünün amacı ve kurucusu Abdullah Öcalan'nın görüş ve düşüncelerinin toplum içinde benimsenmesi, yayılması ve kökleşmesini telkin ve teşvik edecek şekilde yaptığı konuşmanın içeriği, sanığın konumu, hitap edilen kitle, yayımlanma amacı ile hitap edilen kitle tarafından algılanma biçimi de nazara alındığında, düşünce ve ifade özgürlüğü kapsamında kabul edilemeyeceği, kullanılması kişiye görev ve sorumluluk yükleyen bu özgürlüklerin demokratik bir toplumda zorunlu tedbirler niteliğinde ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün sağlanması bakımından sınırlandırılabilirliği ve eylemin 3713 sayılı Yasa'nın 7/2. maddesinde belirlenen silahlı terör örgütünün propagandasını yapma suçunu oluşturacağı" Y9CD E. 2007/9370 K. 2008/617 T. 04.02.2008; "Tüm dosya kapsamına göre sanığın olay tarihinde yapılan yasadışı gösteriye katılarak, "yaşasın başkan apo selam selam imralıya bin selam dişe diş kana kan seninleyiz Öcalan" şeklinde sloganlar attığının anlaşılması ve propagandası yapılan örgütün niteliği karşısında eyleminin, suç tarihinde yürürlükte bulunan 3713 sayılı Yasanın 7/2. maddesi kapsamında "terör örgütünün şiddet veya diğer terör yöntemlerine başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasını yapma" suçunu oluşturacağı..." Y9CD. E. 2007/10663 K. 2008/12819 T. 24.11.2008.

veya terör suçu işleyecek kişiler kazandırmaya yönelik teşvik edici propaganda faaliyeti suç olarak düzenlenmektedir⁵⁰³.

b. Kimliklerin Gizlenmesi Amacıyla Yüzün Tamamen veya Kısmen Kapatılması

Suçun maddi unsurlarından hareket unsurunu oluşturan kimliklerin gizlenmesi amacıyla yüzün tamamen veya kısmen kapatılması eylemi 29.06.2006 tarihli 5532 Sayılı Kanunun 6. maddesi ile Terörle Mücadele Kanunu'nun 7/2. maddesine "... Aşağıdaki fiil ve davranışlar da bu fıkra hükümlerine göre cezalandırılır:

a) *Terör örgütünün propagandasına dönüştürülen toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde, kimliklerin gizlenmesi amacıyla yüzün tamamen veya kısmen kapatılması.*" şeklinde eklenmiştir. 11.04.2013 tarihli 6459 Sayılı Kanunun 8. maddesi ile değiştirilen TMK 7/2. madde de bir önceki düzenlemeyi aynı şekilde ihtiva etmektedir.

Bu durumda madde metninden anlaşılacağı üzere suçun maddi unsurunu terör örgütünün propagandasına dönüştürülen toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde, kimliklerin gizlenmesi amacıyla yüzün tamamen veya kısmen kapatılması⁵⁰⁴ eylemi oluşturmaktadır⁵⁰⁵.

c. Örgüte Ait Amblem, Resim veya İşaretlerin Asılması ya da Taşınması, Slogan Atılması, Ses Cihazları ile Yayın Yapılması ve Terör Örgütüne Ait Amblem, Resim veya İşaretlerin Üzerinde Bulunduğu Üniformanın Giyilmesi

Suçun maddi unsurlarından hareket unsurunu oluşturan örgüte ait amblem, resim veya işaretlerin asılması ya da taşınması, slogan atılması, ses cihazları ile yayın yapılması ve terör örgütüne ait amblem, resim veya işaretlerin üzerinde bulunduğu üniformanın giyilmesi eylemleri 29.06.2006 tarihli 5532 Sayılı Kanunun 6. maddesi

⁵⁰³ Yıldırım, **Terörizmin Propagandası Suçu**, s. 231.

⁵⁰⁴ "Sanık hakkında terör örgütünün faaliyeti kapsamında yapılan, örgütü ve elebaşını öven sloganların atıldığı, toplantıya yüzünü poşu ile kapatarak katılma eylemi nedeniyle 3713 sayılı Kanunun 7/2-a maddesinde yazılı suçtan zamanaşımı süresi içinde dava açılabilceği kabul edilmiştir." Y9CD. E. 2008/10108 K. 2009/3042 T. 16.03.2009.

⁵⁰⁵ Hafizoğulları/Kurşun, **Örgütlü Suçluluk**, s. 75.

ile Terörle Mücadele Kanunu'nun 7/2. maddesine "... Aşağıdaki fiil ve davranışlar da bu fıkra hükümlerine göre cezalandırılır:

b) Terör örgütünün üyesi veya destekçisi olduğunu belli edecek şekilde, örgüte ait amblem ve işaretlerin taşınması, slogan atılması veya ses cihazları ile yayın yapılması ya da terör örgütüne ait amblem ve işaretlerin üzerinde bulunduğu üniformanın giyilmesi." şeklinde eklenmiştir.

11.04.2013 tarihli 6459 Sayılı Kanunun 8. maddesi ile madde "... Aşağıdaki fiil ve davranışlar da bu fıkra hükümlerine göre cezalandırılır:

"b) Toplantı ve gösteri yürüyüşü sırasında gerçekleşmese dahi, terör örgütünün üyesi veya destekçisi olduğunu belli edecek şekilde;

1. Örgüte ait amblem, resim veya işaretlerin asılması ya da taşınması,

2. Slogan atılması,

3. Ses cihazları ile yayın yapılması,

4. Terör örgütüne ait amblem, resim veya işaretlerin üzerinde bulunduğu üniformanın giyilmesi." şeklinde değiştirilmiştir. Bu durumda son değişiklik öncesinde suçun maddi unsurunu terör örgütünün üyesi veya destekçisi olduğunu belli edecek şekilde örgüte ait amblem ve işaretlerin taşınması⁵⁰⁶, slogan atılması⁵⁰⁷ veya ses cihazları ile yayın yapılması ya da terör örgütüne ait amblem ve işaretlerin üzerinde bulunduğu üniformanın giyilmesi⁵⁰⁸ eylemleri oluştururken değişiklik

⁵⁰⁶ "Yasadışı gösteride örgütün propagandasına yönelik konuşma yapan, Abdullah Öcalan'ın resmini ve örgütü simgeleyen bayrakları taşıyan, örgüt lehine slogan atan sanıkların eylemleri silahlı terör örgütün propagandasını yapma suçunu oluşturur." (Y9CD. E. 2009/7991 K. 2011/2120 T. 06.04.2011); "... sanığın örgütün stratejisi doğrultusunda örgüte ait yayın organları tarafından yapılan eylem çağrısı üzerine üç ayrı tarihte düzenlenen basın açıklamasına katılıp slogan atmak, örgütü öven döviz taşımak suretiyle örgütün bilgisi ve istemi doğrultusunda gerçekleştirdiği eylemlerinin ... 3713 sayılı Kanunun 7/2. maddesinde tanımlanan örgüt propagandasını yapma suçunu oluşturduğu..." (Y9CD. E. 2007/9184 K. 2008/11733 T. 04.11.2008).

⁵⁰⁷ "Dernek tarafından düzenlenen konserde sanıklar tarafından söylenen "Selam, selam İmralı'ya bin selam, biji jerok apo, dişe diş kana kan seninleyiz Öcalan" şeklindeki sözler bir bütün olarak ele alınıp değerlendirildiğinde sanıkların eylemi silahlı terör örgütünün propagandasını yapmak suçunu oluşturur." (Y8CD. E. 2009/3222 K. 2011/4969 T. 15.06.2011); "... sanığın silahlı terör örgütü ve lideri ile ölen örgüt mensuplarını öven ve intikamlarının alınacağını belirten sloganların atıldığı gösteriye katılarak **katil devlet hesap verecek** şeklinde slogan attığı ve **yaşasın ölüm orucu direnişimiz, tecridi kaldırın, ölümleri durdurun** şeklinde ibareleri içeren pankartları taşıdığı anlaşıldığından eylemlerinin ... 3713 sayılı Kanunun 7/2. maddesinde tanımlanan ... suçu oluşturacağı..." (Y9CD. E. 2007/5706 K. 2008/886 T. 20.02.2008).

⁵⁰⁸ "... yasadışı terör örgütüne ait bayrak ile liderine ait posterlerin açıldığı, lehine slogan atıldığı nevrüz kutlamalarına katılarak; önünde **Öcalan irademizdir** yazılı tişört giyip yasadışı terör örgütüne

sonrasında **toplantı ve gösteri yürüyüşü sırasında gerçekleşmesi bile** sayılan eylemlerin suçun maddi unsurunu oluşturacağını kabul etmek gerekir⁵⁰⁹.

2. Netice

Netice, harekete nedensellik ile bağlı olup, suç tipinde yer alan dış alemde meydana gelmiş bir değişiklik olduğuna göre, normal olarak hareketten ayrı, hareketin dışında bir şey olması gerekmektedir. Kanun bazen bu neticeyi metinde gösterir, bazen ise ayrıca belirtmek gereğini duymaz; bu suretle suçları, neticeleri kanunlarda gösterilen ve gösterilmeyen suçlar diye ikiye bölmek mümkündür. Neticesi kanunda gösterilmeyen suçları bazı yazarlar bu gibi suçların esasen neticesiz olduğunu, daha doğrusu bu gibi suçlarda hareket yapılır yapılmaz fiilin tamamlandığını kabul ederler ve bu sebeptendir ki netice bakımından suçları iki kategoriye ayırırlar: tamam olmaları için hareketten başka bir de neticenin gerçekleşmesi gerekli olan suçlar ki bunlara **maddi** suçlar denilmekte ve tamam olmaları bakımından neticenin gerçekleşmesine lüzum olmayan suçlar ki bunlara doktrinde **şekli**⁵¹⁰, **neticesiz**⁵¹¹ veya **sırf hareket suçları**⁵¹² denilmektedir. Dönmezer sırf hareket suçlarına hakaret suçunu örnek vermektedir. Buna göre bu suçlarda hakareti teşkil eden sözün söylenmesi yeterli olup, bundan mağdurun şerefının zarar görmesi gibi bir neticenin doğması şart değildir⁵¹³. Sırf hareket suçlarında hareket yapılır yapılmaz suç da tamam olur, böylece hareketin yapıldığı anda ve yerde suç işlenmiş sayılır, zamanaşımı o andan itibaren işlemeye başlar ve neticenin gerçekleşmemesi suçun tamamlanmasına engel olmaz⁵¹⁴.

Bununla beraber yukarıdaki ayrıma doktrinde itiraz eden yazarlar da mevcuttur. Dönmezer'e göre neticesiz suç diye bir şey düşünülemez, aksi halde şekli suçlarda bir neticenin mevcut olmadığını kabul etmek gerekirdi. Bu düşüncede olan yazarlar neticeyi bir zarar manasında almaktadır, oysa Ceza Hukuku açısından netice bir zarar olabileceği gibi tehlike de olabilir. Şekli suçlarda da bir netice vardır ki bu

ait bayrak salladığı iddia ve kabul edilen sanıkların eyleminin 3713 sayılı Kanunun 7/2. maddesinde tanımlanan ... suçu oluşturduğu... (Y9CD. E. 2007/9941 K. 2008/1287 T. 04.03.2008).

⁵⁰⁹ Hafizoğulları/Kurşun, **Örgütlü Suçluluk**, s. 76.

⁵¹⁰ Spiteri, **Rev. Sci. Cri. Dr. Pen. Comp.**, 1966, s. 497'den aktaran Dönmezer/Erman, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku C. I**, s. 382.

⁵¹¹ F. Grispigni, **Diritto Penale Italiano II**, Milano, 1947, s. 369'dan aktaran Dönmezer/Erman, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku C. I**, s. 382.

⁵¹² Grispigni, **II**, s. 63'den aktaran Dönmezer/Erman, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku C. I**, s. 382.

⁵¹³ Dönmezer/Erman, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku C. I**, s. 382.

⁵¹⁴ Dönmezer/Erman, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku C. I**, s. 383.

netice bir tehlikedir. Tehlike de dış dünyada meydana gelen bir durumdur.⁵¹⁵ Bu sebeple suçları zarar veya **tehlike suçları** diye ayırmak yerinde olur⁵¹⁶. Neticesiz olduğu söylenen suçlarda da bir netice vardır ve bu netice harekete bitişiktir, hareketten ayrılamamaktadır. **Neticesi harekete bitişik suçlarda** ihlali belirtilen hareket yapılır yapılmaz suç da tamamlanmış olur, bu itibarla suç hareketin yapıldığı yer ve zamanda işlenmiş olur, zamanaşımı da o andan itibaren işlemeye başlar⁵¹⁷. Esasen tehlike, zararın bir ön aşamasıdır. Fiil birinci aşamada korunan hukuksal menfaati tehlikeye sokar, ikinci aşama her zaman gerçekleşmemekle beraber, hukuki menfaate zarar verir. Hareketin birinci aşamada gerçekleştirdiği tehlike, ikinci aşamada gelişerek zarara dönüşür. Dolayısıyla tehlike, zarar ihtimali olarak zarardan bağımsız değildir, ancak tehlike de dış dünyada bir değişiklik yarattığından başlı başına bir neticedir ve dikkate alınması gerekir⁵¹⁸.

3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 7/2. maddesi **Terör Örgütünün Propagandası Suçunu** düzenlemektedir. Genel olarak propaganda suçları tehlike suçları kategorisinde kabul edilmektedir⁵¹⁹. Tehlike suçları, oluşabilecek zarar tehlikesinin önlenmesi düşüncesiyle düzenlenmektedir. Zarar suçlarında, meydana gelen zarar, verilen cezaya bir temel olmaktadır. Fakat olasılıktan yola çıkarak yaptırıma başvurmada somut bir temel bulunmadığı için hak ihlallerine neden olabilmektedirler⁵²⁰. Zarar suçlarında hareketin yönelmiş olduğu konuda bir zararın meydana gelmiş olması aranırken, tehlike suçlarında suçun konusu üzerinde zarar tehlikesinin meydana gelmesi neticenin kabulü için yeterli olup, hareketin yönelik olduğu konunun gerçekten zarara uğramış olması şart değildir. Bu anlamda bir zarar tehlikesini yaratabilme olanağının varlığı, yani eylem suç tipinin ihlali için yeterlidir⁵²¹. Tehlike suçu, zarar tehlikesinin doğması ihtimaline dayanılarak düzenlenen suç çeşididir ve bu suçlarda zarar suçlarında olduğu gibi korunan hukuki

⁵¹⁵ Sulhi Dönmezer, "Maddi Sebebiyet Alakası", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C. 9, Sayı 1-2, İstanbul, 1943, s. 92-93.

⁵¹⁶ Dönmezer/Erman, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku C. I**, s. 383.

⁵¹⁷ Dönmezer/Erman, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku C. I**, s. 384.

⁵¹⁸ Vesile Sonay Daragenli, "Tehlike Suçları", **Prof. Dr. Sahir Erman'a Armağan**, İstanbul: Alfa Basım Yayın Dağıtım, 1999, s. 163.

⁵¹⁹ Nur Centel/Hamide Zafer/Özlem Çakmut, **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, 7. Baskı, İstanbul: Beta Yayıncılık, 2011, s. 260 vd. ; Y8CD. E. 1994/1227 K. 1994/3479 T. 06.04.1994.

⁵²⁰ Erol Cihan, "İfade Özgürlüğü Açısından TCK m.312 deki Suçun Degerlendirilmesi", **İfade Özgürlüğü ve Türk Ceza Hukuku**, İstanbul: Ceza Hukuku Derneği Yayınları, 2003, s. 168.

⁵²¹ Veli Özer Özbek, "İnternet Kullanımında Ortaya Çıkabilecek Bazı Ceza Hukuku Sorunları", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Sayı 1, C. 4, İzmir, 2002, s. 121.

menfaate zarar verilmiş olması durumu aranmaz. Korunan hukuki menfaat bakımından tehlike doğması yani zarar ihtimalinin söz konusu olması yeterlidir⁵²².

Tehlike suçları somut ve soyut tehlike suçları olarak iki gruba ayrılır. Somut tehlike suçlarında hareketin konusu bakımından gerçekte bir zarar tehlikesi yaratılmış olması şarttır. Diğer bir deyişle, kanun koyucu, somut tehlike suçlarında somut durumda, korunmuş olan hukuki yararı ihlal sonucunu doğurmaya elverişli ve uygun olan ve fakat ihlali de sonuçlanmış olmayan bir hareketi cezalandırmaktadır⁵²³. Bu şekilde bir zarar tehlikesinin bulunmaması halinde somut tehlike suçu da gerçekleşmiş olmaz. O halde, somut tehlike suçlarında netice tehlikenin meydana gelmesidir. Bu nedendir ki, bazı yazarlar somut tehlike suçlarını da neticeli suçlar yani zarar suçları içinde sayarlar. Görüldüğü üzere, belirli bir hukuki menfaat bakımından somut bir tehlikeye sebep olunması halinde tipe uygun neticenin mevcut olduğu kabul edilir⁵²⁴.

Somut tehlike suçlarında, tehlikede bulunan hukuki menfaatin zarar görüp görmeyeceği tamamen tesadüfe bağlıdır. Bu bağlamda münferit olayda genel yaşam tecrübesine dayanan “objektif - sonradan yapılan” bir tahmine göre zarar meydana gelmiyor olmalıdır. Görüldüğü üzere, somut tehlike suçları bakımından suçun oluşup oluşmadığının kabulü için zarar tehlikesinin araştırılması gerekir. Bu bağlamda somut tehlike suçlarında hareketin yapılmış olması tek başına yeterli olmayıp, ayrıca cezalandırılabilmesi için korunan hukuki menfaatin tehdit edilip edilmediği, eş deyişle korunan menfaat açısından bir tehlike meydana getirip getirmediği araştırılmalıdır⁵²⁵. Hareketin soyut olarak suç ile korunan hukuki menfaate zarar verme olasılığının varlığı, fiilin cezalandırmaya konu edilebilmesi için tek başına yeterli değildir. Cezalandırmanın nedeni ve konusu tehlike kavramı olduğuna göre, böylelikle somut tehlike meydana getirme ihtimali olmayan ifadelerin cezalandırılabilme düşüncesi ortadan kalkmış olur. Korunan hukuki menfaat için ciddi ve uygun tehlike oluşturacak bir durum bulunmuyorsa cezalandırmadan kaçınmak gerekir⁵²⁶. Suçun tamamlanabilmesi için, maddi konuya zarar verme

⁵²² Centel/Zafer/Çakmut, **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, s. 260.

⁵²³ Tröndle, Herbert/Fischer Thomas, **Strafgesetzbuch und Nebengesetze**, 49.Aufl., München 1999, no.13a vor § 13'den aktaran Veli Özer Özbek, **İnternet Kullanımında**, s. 121.

⁵²⁴ Ringel Kurt, Rechtsextremistische Propaganda aus dem Ausland im Internet, CR 5/1997, s. 303; Tröndle/Fischer, § 9 no.3'den aktaran Özbek, **İnternet Kullanımında**, s. 121.

⁵²⁵ Mahir Orak, “Halkı Kin ve Düşmanlığa Tahrik Suçu”, **Genç Hukukçular Hukuk Okumaları Birlikleri 3**, İstanbul: Hukuk Vakfı Yayınları, 2009, s. 292.

⁵²⁶ Çetin Özek, **Terör ve Terörle Mücadele Kanunu**, s. 363.

ihtimalinin yani tehlikenin doğmuş olması gerekir. Bu nedenle, **somut tehlike suçları maddi konu üzerinde yaratılacak tehlikeye yasal metinde yer verildiği için** nedensellik bağı bakımından neticeli suçlardandır. Somut tehlike suçlarında, soyut tehlike suçlarından farklı olarak tehlikenin varlığı konusunda bir varsayıma dayanılmaz⁵²⁷. Bu suç türlerinde hakimler, burada tehlikenin meydana gelip gelmediğini dayanak noktaları göstererek ispat etmelidir⁵²⁸.

Soyut tehlike suçlarında ise, hareketin suçun konusu üzerinde tehlike yaratmış olup olmaması araştırılmaz. Tipte yer alan icrai ya da ihmali bir hareketin yapılması ile suçun konusunun tehlikeye maruz kaldığı kabul edilir. Diğer bir deyişle, hukuka aykırı fiil, failin hareketi içinde tükenmiştir. O halde, soyut tehlike suçlarında ihmali veya icrai hareketin yapılması ile suç konusunun tehlikeye girdiği kabul edilip, konu üzerinde gerçekten bir tehlikenin meydana gelmiş olup olmadığı araştırılmaz. Burada farazi olarak kanun koyucu hareketin yapılması ile korunmakta olan hukuki menfaatin tehlikeye maruz kaldığını kabul etmektedir. Hareket yapıldığı anda suç işlenmiş olur ve ayrıca yargı mercilerinin, menfaat üzerinde oluşan bir zararı araştırmasına gerek yoktur. Yani hareketin korunan hukuki menfaate zarar verip veremeyeceğine bakılmaz. Suç tanımında belirtilen hareketin yapılmış veya yapılmamış olması, tehlike için yeterli kabul edilmektedir⁵²⁹. Tehlike suçları, daima etrafında tehlikeli bir alan oluşturmaktadırlar. Soyut tehlikeden ziyade somut tehlikeye neden olan fiillerin cezalandırılması, bu tehlike çemberini daraltmaktadır⁵³⁰.

Terör eylemlerinin doğrudan doğruya gerçekleşen yakın neticeleri semboliktir. Önemli olan uzak netice, yani bu neticelerin halk kitlesi veya uluslararası platformda yarattığı etkidir yani terör eylemlerinin bir bütün halinde toplumda yarattıkları siyasal/ekonomik/toplumsal sistem değişiklikleri yaşanacağı kaygısı, korkusudur⁵³¹. Terör ve terörizm toplumu ve toplumun iradesiyle oluşmuş bulunan hukuk düzenini temelinden tehdit eden **yakın ve muhakkak bir**

⁵²⁷ Zafer, **Halkın Bir Kısmını Aşağılayacak ve İnsan Onurunu**, s. 232.

⁵²⁸ Fazıl Hüsni Erdem, "TCK'nun 312. Maddesinin Koruduğu Hukuksal Değerin Kısa Bir Analizi: Türk Devlet Düzeni v. Demokratik Kamu Düzeni", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 1, Sayı 52, Ankara, 2003, s. 51.

⁵²⁹ Centel/Zafer/Çakmut, **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, s. 262.

⁵³⁰ Cihan, **İfade Özgürlüğü Açısından**, s. 168.

⁵³¹ Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, s. 99.

tehlikedir⁵³². Terör, küresel ya da ulusal barışı tehlikeye düşürerek insanları ve toplumları karabasanlara sürüklemektedir⁵³³.

Daha önceden belirtildiği üzere ifade özgürlüğüne getirilen sınırlamalardan biri de 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 7/2. maddesi ile düzenlenen **Terör Örgütünün Propagandası Suçudur**. Bu madde ile beraber cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde terör örgütünün propagandasını yapmak suç sayılmış ve ifade özgürlüğünün koruma alanı dışında bırakılmıştır. Kamu düzeni, toplum hayatının huzur ve güvenlik içinde yürümesini sağlayan düzenin bütünüdür. Başka bir deyişle, kamu düzenine karşı işlenen cürümler kamu huzur ve güvenliğini tehlikeye sokabilen suçlardır. Nefret saçan veya şiddete davet eden yahut şiddet kullanmayı özendiren ifadeler kamu düzeni için bir tehlike oluşturduğu için ifade özgürlüğünün koruma alanı dışında kalmaktadır⁵³⁴.

Özbek soyut tehlike suçu için “ülke içinde yaşayan bir azınlığa dönük düşmanlık içeren yazıların yer aldığı broşürlerin dağıtılması” şeklinde örnek vermiştir. Bu fiilde failin hareketinin somut etkisi dikkate alınmamaktadır. Bu anlamda Özbek “böyle bir broşürü okuyan kişinin azınlık mensubuna saldırması ya da pornografik resimleri gören küçüğün psikolojik olarak şoka girmesi tipin gerçekleşmesi bakımından önemli değildir”⁵³⁵ demektedir. İlk örnek halkı kin ve düşmanlığa tahrik ve aşağılama suçunun eski hali için verilmiştir. TCK'nın yürürlükteki 216. maddesindeki halinde bu saça ayrıca “ kamu güvenliği açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması halinde” şeklinde bir ifade eklenmiştir. Madde gerekçesinde, maddenin açıkça soyut tehlike suçundan vazgeçilerek somut tehlike suçu olarak düzenlendiği belirtilmiştir⁵³⁶. Somut tehlike suçlarında, yapılan

⁵³² Zeki Hafızoğulları, “Terör ve Hukuk”, **Türkiye’de Terörizm, Dünü, Bugünü, Gelişimi ve Alınması Gereken Tedbirler, Bildiriler, Ankara 10-11 Mayıs 2000**, Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2003, s. 41.

⁵³³ Selçuk, **Hukukun Terörle Sınanı**, s. 77.

⁵³⁴ Taştan, **Terörle Mücadele Kanunu**, s. 89.

⁵³⁵ Özbek, **İnternet Kullanımında**, s. 122.

⁵³⁶ “Fıkra metninde; filin kamu güvenliğini tehlikeye düşürecek biçimde yapılması arandığı için, suç; soyut tehlike suçu olmaktan çıkarılmış, somut tehlike suçu hâline getirilmiştir. Bu suretle, çağdaş hukuktaki soyut tehlike suçlarını azaltma yönündeki eğilim dikkate alınmış, temel hak ve hürriyetlerin kullanım alanı genişletilmiştir.

... Söz konusu suçun oluşması için, kamu güvenliğinin bozulması tehlikesinin somut olgulara dayalı olarak varlığı gereklidir. Bu tehlike, somut bir tehlikedir. Bu somut tehlikenin gerçekleşip gerçekleşmediğini belirlerken failin söz ve davranışlarının neden olduğu tehlike neticesinin gerçekleşmesi gerekir. Hâkim, kullanılan ifadeler dolayısıyla bu tehlikenin gerçekleşip gerçekleşmediğini, dayanak noktalarını göstermek suretiyle belirleyecektir. Bu kapsamda, kişinin söz

ifadenin yakın ve muhakkak tehlike oluşturmaya ilişkin olarak, yapılan ifadenin belli zaman ve şartlarda, kamu düzeninde, normal çalkalanma ve huzursuzlukları da aşacak biçimde önemli bir rahatsızlığa yol açıp açmadığının araştırılması gerekmektedir⁵³⁷.

Özbek'in vermiş olduğu bu örneklerle benzer şekilde Yargıtay kararlarında Terör Örgütü Propagandası olarak kabul edilen eylemlerde de ("*Apocu ruhla gençliği selamlıyoruz*") yazılı bezin taşınması, kırmızı, sarı ve yeşil renkte bezin taşınması, yüzün kısmen kapalı olarak Öcalan posterinin taşınması, terör örgütü lehine slogan atılması⁵³⁸, ifade özgürlüğünün sınırlarının aşılarak şiddet ve terör yöntemlerine başvurmayı teşvik edecek nitelikte şiirleri içeren kitabın basılması⁵³⁹ vb.) korunan hukuki menfaat için somut bir tehlike oluşmadan önceki alanda bu hareketleri ceza yaptırımını altında tutulmakta ve bu eylemlerin sonucunda **toplum açısından açık ve mevcut bir tehlikenin oluşup oluşmadığı araştırılmamaktadır**. Ayrıca ne maddede ne de madde gerekçesinde bu yönde bir adım atıldığına dair bir açıklama yapılmamıştır⁵⁴⁰. Bu sebeple kanaatimiz, suçun soyut tehlike suçu olduğu yönündedir⁵⁴¹.

Yargıtay'a göre propaganda belirli bir görüşün toplum içinde yayılmasını, fikir ve kanaatlerin kökleşmesini sağlamak için, bu amacın gerçekleşmesine yönelik olarak her türlü maddi ve manevi araca başvurarak telkin, teşvik ve etkide bulunmaktır⁵⁴². Yani topluma yayılmasına olanak olmayan, **aynı görüşü** paylaşan sınırlı sayıda insanların bulunduğu bir ortamda yapılan övme gibi eylemler propagandanın unsurlarını haiz olmadığı için propagandayı oluşturamaz. Terör örgütünün; cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya

ve davranışlarının kamu güvenliğini bozma açısından yakın bir tehlike oluşturduğunun tespit edilmesi gerekir. Kişinin söz ve davranışlarının, halkın bir kesimi üzerinde tahrik konusu fiillerin işleneceği hususunda duyulan endişeyi haklı kılacak bir etki oluşturması gerekir. İfade özgürlüğü ile bu tip tehlike suçları arasında "açık ve mevcut tehlike" kriterinin var olması gerekir. Buna göre, yapılan konuşma veya öne sürülen düşünceler toplum açısından açık ve mevcut bir tehlike oluşturduğu takdirde yasaklanabilmekte, keza böyle bir tehlikenin varlığı somut olarak, açıkça tespit edilmedikçe söz konusu suçtan dolayı cezalandırma yoluna gidilemez." aktaran Malkoç, **Açıklamalı- İctihatl 5237 Sayılı**, s. 1527.

⁵³⁷ Ömer Korkmaz, "Düşünce Özgürlüğü ve Sınırları", **Seyfullah Edis'e Armağan, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, İzmir, 2000, s. 130.

⁵³⁸ Y9CD. E. 2009/5467 K. 2010/10501 T. 13.10.2010.

⁵³⁹ YCGK. E. 2011/9- 18 K. 2011/27 T. 29.03.2011.

⁵⁴⁰ "*Çünkü, somut tehlike suçlarının özelliği suçun tanımında hareketin üzerinde tehlike yaratacağı maddi konunun belirtilmiş olmasıdır.*" Zafer, **Halkın Bir Kısmını Aşağılayacak ve İnsan Onurunu**, s. 232; Benzer düşünce için bkz. Ersan, **Halkı Kin ve Düşmanlığa Tahrik veya Aşağılama**, s. 85.

⁵⁴¹ Yıldırım, **Terörizmin Propagandası Suçu**, s. 220.

⁵⁴² YCGK. E. 1999/33 K. 1999/38 T. 16.03.1999.

övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasının yapılması sonucunda hakim, yapılan ifade beyanı ile propagandanın unsurlarının gerçekleşip gerçekleşmediğini inceleyecektir⁵⁴³. Eğer bu unsurlar gerçekleşmişse suç soyut tehlike suçu olduğu için ayrıca kamu barışı ve huzuru açısından açık ve mevcut bir tehlike olup oluşmadığını araştırmasına gerek yoktur.

Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesinin 5. maddesinin 1. paragrafında, **Terör Suçunun İşlenmesi İçin Alenen Teşvik** düzenlenmiştir. Buna göre; *“terör suçunun işlenmesini teşvik niyetiyle, böyle bir eylemin dolaylı olsun veya olmasın terör suçlarını savunarak, bir veya birden fazla bu tür bir suçun işlenmesi tehlikesine yol açacak bir mesajın kamuoyuna yayılması veya başka bir şekilde sunulması”* şeklinde tanımlanmıştır. Anayasasının 90. maddesi uyarınca kanun hükmünde olan bu Sözleşmenin özellikle önlemeye yönelik yeni suç tipleri ihdasını öngören hükümlerinin gerek yasa koyucu ve gerekse uygulayıcılarca bilinmesi önem taşımaktadır⁵⁴⁴. Buna göre böyle bir eylemin sonucu, bu tip bir suçun işlenmesi tehlikesine neden olmalıdır. Böyle bir tehlikeye neden olup olmadığı değerlendirilirken, yazarın ve mesajın muhatabının niteliği yanında suçun hangi bağlamda işlendiği AİHM'nin oluşturduğu içtihat anlamında dikkate alınacaktır. Tehlikenin önemi ve inandırıcılığı iç hukukun gereklerine uygun olarak ele alınmalıdır⁵⁴⁵. Ancak kanuni düzenleme ve gerekçesinden anlaşılacağı üzere Terörle Mücadele Kanununun 7/2. maddesinde düzenlenen Terör Örgütünün Propagandası Suçunda, propagandanın bir tehlikeye neden olup olmayacağı değerlendirilmesi öngörülmemiştir.

F. Hukuka Aykırılık Unsuru

Hukuka aykırılık, genel ifade ile hukuka karşı gelme, hukuk ile çatışma durumunda değildir. Suçun bir unsuru olarak hukuka aykırılık ise işlenen ve kanunda yer alan tarife uygun bulunan fiile hukuk düzeni tarafından izin verilmemesi, bu fiilin sakıncalı sayılması ve sadece ceza hukuku ile değil, bütün hukuk düzeni ile

⁵⁴³ “ yazının verildiği yer ve içeriği nazara alındığında şiddet ve terör yöntemlerine başvurmayı teşvik edecek herhangi bir ibare içermediği gibi yazının bütünlüğünde terör örgütüne yönelik olarak kişileri telkin, teşvik ve etkide bırakacak şekilde propaganda niteliğinde olmadığı anlaşılmaktadır” YCGK. E.2007/969 K. 2007/99 T. 17.04.2007.

⁵⁴⁴ Atabay/ Ulutaş, **Terörizmin Önlenmesinde Önemli Bir Araç**, s. 347.

⁵⁴⁵ Başbakanlık Hukuk Müşavirliği, **Bütün Boyutlarıyla Terörizmin Önlenmesi**, s. 16.

çelişki ve çatışma halinde bulunması demektir⁵⁴⁶. Tipikliğin gerçekleştirilmesi hukuka aykırılığın karinesidir. Ancak istisnai hallerde hukuk düzeni tipiklikte formüle edilmiş olan yasağı hukuka uygunluk nedenleri denilen müsaade edici durumların mevcudiyeti halinde kaldırır. Böylece bir fiilin hukuka aykırı olduğu hususundaki kesin hüküm ancak her hangi bir hukuka uygunluk nedeninin somut olayda mevcut olmaması halinde verilebilir. Bu nedenle hukuka aykırılık unsuru daha maksada uygun bir şekilde hukuka uygunluk nedeninin bulunmaması unsuru olarak da ifade edilebilir⁵⁴⁷.

Dönmezer/Erman'a göre hukuka aykırılık, parçalanma olanağı olan bir kavram değildir. Bir fiilin bir hukuk dalına göre hukuka uygun, başka bir hukuk dalına göre ise hukuka aykırı sayılması, hukuk kavramına ters düşen bir çelişkidir. Bununla beraber Dönmezer - Erman, bir fiilin hukuka uygun olduğu genel olarak tespit edildikten sonra, ceza hukuku bakımından da bu niteliği taşıyıp taşımadığını ayrıca incelemek gerektiğini ve bunun için de sözü geçen fiilin suç tiplerinden birine uygun olup olmadığını araştırmak gerektiğini ifade etmiştir⁵⁴⁸.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda hukuka uygunluk nedenleri Ceza Sorumluluğunu Kaldıran veya Azaltan Nedenler başlığı altında kanunun hükmü ve amirin emri (Madde 24), meşru savunma ve zorunluluk hali (Madde 25), hakkın kullanılması (Madde 26/1) ve ilgilinin rızası (Madde 26/2) olarak düzenlenmiştir. Oysa hukuka uygunluk nedenlerinin ceza sorumluluğunu kaldıran bir özelliğe sahip olduğunu ileri sürmek pek doğru değildir. Ceza sorumluluğunun kaldırılması göz önünde tutulduğunda fiilin hukuka aykırılığının devam ettiğini benimsemek zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Fakat fiil hukuka uygunluk nedenleri arasında ise artık hukuka aykırı değildir⁵⁴⁹. Ceza sorumluluğunu kaldıran ya da azaltan haller ancak ceza sorumluluğu doğduktan sonra tartışılması gereken hallerdir. Bu nedenle tüm bu hallerin hukuka uygunluk nedenleri – kusurluluğu etkileyen nedenler şeklinde ayrı başlıklar altında düzenlenmesi daha yerinde olurdu⁵⁵⁰.

⁵⁴⁶ Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökçen, Caner Yenidünya, **5237 Sayılı Yeni TCK'ya Göre Hazırlanmış Ceza Hukuku Genel Hükümler I**, 2. Bası, Ankara: Turhan Kitabevi, 2006, s. 479.

⁵⁴⁷ Hakeri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 273-274.

⁵⁴⁸ Dönmezer/Sahir, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku C. II**, s. 9.

⁵⁴⁹ Köksal Bayraktar, "Yeni Türk Ceza Kanununda Hukuka Uygunluk Nedenleri", **Erdoğan Teziç'e Armağan**, Galatasaray Hukuk Fakültesi Dergisi, İstanbul, 2007, s. 17.

⁵⁵⁰ Fatih S., "5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Hukuka Uygunluk Nedenleri", **Hukuk ve Adalet Eleştirel Hukuk Dergisi**, Sayı 5, Legal Yayınevi, İstanbul, 2005, s. 44.

Konumuz olan propaganda ifade özgürlüğünün bir görünüşüdür. Bununla beraber toplantı ve gösteri yürüyüşü yapmak da bir haktır. Terör örgütünün propagandası suçu bakımından ise hakkın kullanılması kapsamında değerlendirilecek olan ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı hukuka uygunluk nedenlerini teşkil etmektedir. Eğer propaganda ile toplantı ve gösteri yürüyüşleri bu hak ve özgürlük kapsamında kalıyorsa cezalandırmaya konu edilemeyecektir.

1. İfade Özgürlüğü

Bir düşünce veya ideolojinin yayılması ve insanlarda kanaat oluşturması yönüyle propaganda ifade özgürlüğünün koruması altındadır. Ancak bu özgürlük sınırsız değildir ve belli şartlarda, belli yöntemlerle sınırlandırılabilir. Hukuk devletinde, temel hak ve özgürlüklerin özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabileceği de Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 13.maddesinde yer alan bir anayasal zorunluluktur. Yasal sınırlamalar ise Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyet'in gereklerine ve orantılılık prensibine aykırı olmaması gerekmektedir⁵⁵¹. Belli bir görüşün toplum içinde yayılmasını, fikir ve kanaatlerin kökleşmesini sağlamak için, bu amacın gerçekleşmesine yönelik olarak her türlü maddi ve manevi araca başvurarak, telkin, teşvik ve etkide bulunma anlamına geldiği için propaganda ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmelidir.

Terör örgütünün propagandası suçu, doktrinde ifade özgürlüğünü ihlal ettiği yönünde eleştiriler almaktadır⁵⁵². Bu bağlamda özgürlüğün kapsamı ve hangi ifadelerin bu özgürlüğün koruması altında olduğunu bilmek önemlidir. Bu özgürlüğün kapsamı içerisinde yapılan propaganda, bir hak kullanımı olduğundan suçun hukuka aykırılık unsuru gerçekleşmeyecek ve bu sebeple suç oluşmayacaktır.

⁵⁵¹ Serap Keskin Kızıroğlu, “5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nda Basit Arama (Adli Arama)”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 58, Sayı 1, Ankara, 2009, s. 141-142.

⁵⁵² Aydın Turhan, “Düşünce ve İfade Özgürlüğü Kapsamında Türk Ceza Kanunu’nun 301. Maddesinin Değişimi”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, C. 1, Sayı 5, Ankara, 2011, s. 294. 285-308.

a. İfade Özgürlüğü Kavramı

Literatürde Düşünce ve düşünceyi yayma hürriyeti şeklinde de kullanılan ifade özgürlüğü kavramını tanımlamadan önce düşüncenin ne olduğunu belirtmek faydalı olacaktır. Düşünme, insan beyninin bir fonksiyonu, bir faaliyetidir. Düşünce ise, bu etkinliğin ürünlerine, yani dile getirilen önermelere ya da ifadelere denir. Düşünme, insanın iç dünyasındaki fizik ve felsefi anlamda bir hareketlilik olup; düşünce ise düşünmenin elle tutulup kavranamayan, görülemeyen ne var ki, hissedilebilen ve bireyin, toplumun ve tüm insanlığın yaşamına yön ve şekil veren, bunları renklendiren en değerli insanlık ürünüdür⁵⁵³. İfade özgürlüğü, insanın serbestçe haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine ulaşabilmesi, edindiği düşünce ve kanaatlerden dolayı kınanamaması ve bunları tek başına ya da başkalarıyla birlikte (toplantı, dernek vb.) çeşitli yollarla (söz, basın, resim vb.) serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi veya yayabilmesi anlamına gelmektedir⁵⁵⁴.

Düşünen, sosyal ve duygusal bir varlık olan insan, doğası gereği diğer insanlarla iletişimde bulunmak durumundadır. İnsan için fikirlerinin ve taleplerinin diğer insanlara aktarılması vazgeçilemez bir ihtiyaçtır. Bu nedenle ifade özgürlüğü, en temel insani ihtiyaçlardan biri, insan haysiyetinin dışavurumudur. Temel bir hak olan ifade özgürlüğü, aynı zamanda demokratik bir devlet düzeninin işlerliği açısından temellendirici bir anlama sahiptir. İfade özgürlüğü, farklı fikirler arasındaki rekabet olanağı sağladığı için demokratik devlet yapısı için yapıcı bir özellik taşımaktadır ki bu demokrasiyi olanaklı kılan ve yaşatan bir öğedir. Temel bir hak olarak ifade özgürlüğü iki farklı amaca hizmet etmektedir. İlki, insanın kendisini zihinsel ve iletişimsel olarak ifade etmesi, diğeri de bireylerin demokratik gelişmelerine katkıda bulunduğundan siyasal etkinlik haklarından biri sayılmaktadır. İfade özgürlüğü aynı zamanda yeni ve farklı fikirlerin yaratılmasına imkan sunmaktadır. Farklı fikirlerin varlığı ve bunların tartışılması, bireylere fikirler arasında seçim yapma olanağı sağlamaktadır⁵⁵⁵. Sadece ifade özgürlüğünün varlığı

⁵⁵³ Uğur Alacakaptan, “Fikir ve Düşünce Özgürlüğü ve Tehlike Suçları Çağdaş Batı Hukukunda Bu Konudaki Düşünce ve Uygulamalar Türk Uygulaması ve Değerlendirmesi”, Ceza Hukuku Bildiri I, **Hukuk Kurultayı 2000**, C. 2, Ankara: Ankara Barosu Yayını, 2000, s. 18. 7-32.

⁵⁵⁴ İbrahim Özden Kaboğlu, “Düşünce özgürlüğü”, **İnsan Hakları**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2000, s. 106.

⁵⁵⁵ Sabahattin Nal, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukukunda Ulusal Güvenlik ve İfade Özgürlüğü”, **Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi**, sayı 63 – 64, Kazancı Kitap Ticaret AŞ, İstanbul, 2009, s. 213.

halinde bireyler kendi düşüncelerinin doğru veya yanlış olduğunu sınıyabilirler⁵⁵⁶. İfade Özgürlüğü uluslararası veya bölgesel ölçekte birçok belgede tanınmaktadır.

İfade özgürlüğü sadece lehte olduğu kabul edilen, zararsız veya ilgilenmeye değmez görülen haber ve düşünceler için değil, ama ayrıca devletin veya toplumun bir bölümünün aleyhinde olan, onlara çarpıcı gelen, onları rahatsız eden haber ve düşünceler için de uygulanır. Bunlar, çoğulculuğun, hoşgörünün, açık fikirliliğin gerekleridir ve bunlar olmaksızın demokratik bir toplum olamaz⁵⁵⁷. İfade özgürlüğü 1982 Anayasası'nda Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti başlığı altında 26. maddede düzenlenmiştir. Bununla beraber Türkiye'nin taraf olduğu temel hak ve özgürlüklere ilişkin sözleşmelerde de ifade özgürlüğü koruma altına alınmıştır. Anayasa'nın 90/son maddesi uyarınca usulüne göre yürürlüğe konulmuş taraf olduğumuz temel hak ve özgürlüklere ilişkin sözleşmeler normlar hiyerarşisinde kanunların üstünde bir yeri haiz olması sebebiyle⁵⁵⁸ bu özgürlüğün kapsamını değerlendirirken uluslararası mahkemelerin de içtihatlarını nazara almak önem arz etmektedir. Nitekim Yargıtay Ceza Genel Kurulu da ifade özgürlüğünü içeren bir kararında bu yönde referanslarda da bulunmaktadır⁵⁵⁹.

b. İfade Özgürlüğünün Sınırlandırılması

İfade özgürlüğünün sınırsız olup olmadığı doktrinde tartışmalıdır⁵⁶⁰. Ancak doktrinde çoğunluk görüşü, Anayasa ve tarafı olduğumuz temel hak ve özgürlüklere ilişkin metinlerde bu özgürlüğün sınırsız olmadığı yönündedir ve bu özgürlüğün hangi hallerde sınırlandırılabilceği öngörülmüştür. Devlet, demokratik rejimlerde çoğulculuk ilkesine uygun, tek-doğru anlayışından uzak, takdir alanının sınırları çizilmiş olarak, nesnel ölçü ve nedenlere dayanarak ifade özgürlüğünü

⁵⁵⁶ Şeref Ünal, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, TBMM Basımevi, Ankara, 1995, s. 220.

⁵⁵⁷ AİHM, Handyside v. The UK, 5493/72, 7.12.1976, para. 48-49.

⁵⁵⁸ Doktrinde kanunlar ile temel hak ve özgürlüklere ilişkin sözleşmelerin normlar hiyerarşisindeki yeri konusunda görüş birliği yoktur. Biz sözleşmeleri kanunüzerinde görmekteyiz. Sözleşmeleri kanun ile aynı düzeyde görenler: Ergun Özbudun, Hüseyin Pazarcı, Sevin Toluner, sözleşmeleri üstün görenler: İlhan Akipek, Bakır Çağlar, Naz Çavuşoğlu, Süheyl Batum. Bkz. Atilla Sav/N. Özden Sav, "Usulüne Göre Yürürlüğe Konulmuş Temel Hak ve Özgürlüklere İlişkin Milletlerarası Antlaşmaların Özü ve Kapsamı Hakkında", **TBB Dergisi**, Sayı 109, Ankara, 2013, s. 404 – 405; "...uluslararası antlaşmaların Anayasaya aykırılığı iddiasıyla Anayasa Mahkemesi'ne başvurulamaması, antlaşmalara 'kanun-üstü' bir statü kazandıramaz" Rona Aybay, "Uluslararası Antlaşmaların Türk Hukukundaki Yeri", **TBB Dergisi**, Sayı 70, Ankara, 2007, s. 198.

⁵⁵⁹ YCGK. E. 2006/9169 K. 2006/184 T. 11.07.2006.

⁵⁶⁰ Köksal Bayraktar, **Suç İşlemeğe Tahrir Cürmü**, İstanbul: Formül Matbaası, 1977, s. 104 – 108.

sınırlayabilir⁵⁶¹. Hem Anayasa'nın 26/2 ve 4. maddelerinde hem de bunun paralel şekilde tarafı olduğumuz Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ifade özgürlüğünü koruyan 10. maddesinin ikinci fıkrasına göre, ifade özgürlüğünün sınırlandırılabilmesi için üç şartın bir arada bulunması zorunludur. Bunlar: “Sınırlamanın kanun ile olması”, “Meşru ve haklı bir amaca dayanması” ve “Demokratik bir toplumda gerekli ve orantılı olması” şeklindedir. Bunlardan birinin dahi bulunmaması halinde herhangi bir sınırlandırma, kural veya yaptırım, 10.maddenin ihlali olarak kabul edilmektedir⁵⁶².

Hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması ve hakların kötüye kullanılması yasağının çıkış noktası olarak militan demokrasiden kısaca bahsetmek gerekmektedir⁵⁶³. Militan Demokrasi kavramı ilk kez 1938 yılında Batı Avrupa'da totaliter akımların yıkıcı etkilerinin kendini hissettirdiği yıllarda siyaset bilimcisi Karl Loewenstein tarafından kullanılmıştır⁵⁶⁴. Liberal demokratik rejimlerde özgürlükler ve özellikle ifade özgürlüğü için söz konusu olan mutlaklık, geçmişte kimi akımlar tarafından çeşitli antidemokratik amaçları gerçekleştirme yolunda araç olarak kullanılmıştır. Bunun sonucunda kimi ülkelerdeki demokratik rejimler sınırsız özgürlüklerden faydalanılarak yıkılmış ve yerine totaliter rejimler kurulmuştur. Bu durum liberal demokrasilerde “mutlak özgürlük” koşulunun yeniden ele alınmasını gündeme getirmiştir⁵⁶⁵. Manzini, ister totaliter, ister liberal, ister demokratik, isterse de sosyalist vb. olsun her devlet işlevlerinin ve menfaatlerinin bilincindeyse, varlığını, düzenini, faaliyetlerini etkili kılmak ve canlandırmak için zorunlu olan moral enerji bakımından tehlikeli görünen her şeye karşı kendini koruma görev ve hakkı olduğunu belirtmektedir⁵⁶⁶. Liberal demokratik rejimlerin, rejimlerinin korunması ve antidemokratik ideolojiler tarafından yıkılmaması amacıyla kimi özgürlüklere bir takım sınırlamaları gündeme getirmesi “militan demokrasi” olarak ifade edilmektedir. Savaş'a göre bu anlayış ancak liberal demokrasilerde mümkündür, liberal demokrasi dışındaki ülkelerde zaten kendini korumak amacıyla

⁵⁶¹ Ömer Korkmaz, **Düşünce Özgürlüğü ve Sınırları**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2004, s. 45.

⁵⁶² Kocasakal/Aksoy/Memiş, **İfade Özgürlüğü**, s. 30 – 37.

⁵⁶³ Safa Reisoğlu, **Uluslararası Boyutlarıyla İnsan Hakları**, Beta, İstanbul, 2001, s. 133.

⁵⁶⁴ Yusuf Şevki Hakyemez, **Militan Demokrasi Anlayışı**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2000, s. 31

⁵⁶⁵ Hakyemez, **Militan Demokrasi Anlayışı**, s. 16.

⁵⁶⁶ Vural Savaş, **Vatanın Bağrına Düşman Dayanış Hançerini**, Bilgi Yayınevi, Ankara, 2007, s. 51.

birçok özgürlük baştan sınırlandırılmıştır ve bu rejimlerde gerçek anlamda halkın yönetime katılması ve yönetimi etkilemesi zaten söz konusu değildir⁵⁶⁷.

Konumuz terör örgütünün propagandası olduğu için bu kriterleri sadece bu nokta açısından değerlendireceğiz. AİHM'e göre kanun yeterli ölçüde ulaşılabilir olmalıdır. Vatandaş belirli bir durumda uygulanacak hukuki kurallar konusunda, verili koşullar altında yeterli derecede bir fikre sahip olabilmelidir. Bir kural vatandaşa davranışını düzenlemesine olanak sağlayacak ölçüde kesin olmadıkça "kanun" olarak görülemez. Vatandaş, verili koşullar çerçevesinde belirli bir eylemin doğuracağı sonuçları (gerekliyse uygun bir danışma sonucunda) makul bir düzeyde öngörebilmelidir⁵⁶⁸. Terör örgütünün propagandası suçu anlaşılır ve ulaşılabilir bir şekilde kanunda tanımlanmıştır.

AİHM'in içtihadına göre terörizmle mücadelenin hassas karakterini ve şiddet arttırmaya müsait eylemler karşısında otoritelerin titizliklerini kullanma gereğini göz önünde bulundurarak ulusal güvenliğin ve birliğin ve ayrıca toprak bütünlüğünün korunması hususlarında ifade özgürlüğüne yapılan müdahale meşru amaç gütmektedir⁵⁶⁹.

AİHM, hassas bir zamanda, kitle iletişim araçlarıyla toplumda geniş bir kesime ulaşarak, terör örgütünün eylemlerinin ulusal bağımsızlık hareketi olarak değerlendirmenin ortamı gerginleştirdiği, şiddetin ve terör olaylarının artmasına neden olduğunu⁵⁷⁰; şiddete teşvik eden, şiddete başvurmanın gerekli ve haklı olduğu mesajı vererek şiddeti öven ifade ve şiddeti daha da arttırmaya yönelik olan çağrının⁵⁷¹; şiddeti teşvik etmeye olanak tanıyan ve bu şiddetin bir tür meşru müdafaa olarak sunma izlenimi içeren ifadelerin⁵⁷² ayrıca anayasal düzeni ve temel hakları ortadan kaldırmayı amaçlayan bir örgütün basını kullanarak şiddeti ve yasal olmayan araçları desteklemesinin⁵⁷³ ifade özgürlüğü kapsamında olmadığını, bu tür ifadelere yapılan müdahalelerin demokratik toplumda gerekli olma kriterine aykırı olmadığını çeşitli

⁵⁶⁷ Savaş, **Vatanın Bağrına Düşman Dayanış Hançerini**, s. 51.

⁵⁶⁸ ECtHR, *The Sunday Times v. The UK* (No. 1), 6538/74, 26.04.1979, para. 49.

⁵⁶⁹ ECtHR, *Sürek v. Turkey* (No:1), 26682/95, 08.07.1999, para. 49-52.

⁵⁷⁰ ECtHR, *Zana v. Turkey*, 69/1996/688/880, 25.11.1997, para. 46- 60.

⁵⁷¹ ECtHR, *Sürek v. Turkey* (No:1), para. 58-65.

⁵⁷² ECtHR, *Sürek v. Turkey* (No: 3), para. 36-43.

⁵⁷³ Bkz. Avrupa İnsan Hakları Komisyon Kararları: *Purcell and Others v. Ireland*, 15404/89, 16.04.1991; *Brind and Others v. UK*, 18714/91, 09.05.1994.

kararlarında belirtmiştir. Bununla beraber, kuşkusuz, propaganda suçu, ifade özgürlüğü kapsamında haber verme hakkını da kayıtlayamaz⁵⁷⁴.

Bununla beraber Yargıtay da yasa dışı bir terör örgütünün eylemlerini onaylayarak kamuoyu önünde ona sahip çıkmanın, anılan örgütün işlediği suçları iyi göstermenin ve meşru saymanın ifade özgürlüğünün sınırlarını aşan, şiddet kullanmaya ve suç işlemeye tahrik eden bir eylem olduğunu kabul etmektedir⁵⁷⁵.

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun terör örgütünün propagandasını düzenleyen 7/2. maddesi 2013 tarihli 6459 sayılı Kanunun 8. maddesi ile yürürlükteki halini almıştır. İlk olarak hukuka aykırılık unsurunun gerçekleşebilmesi için propagandanın yukarıda belirtilen şiddet kriterlerini haiz olması gerekmektedir. Yani kişi terör örgütünün cebir, şiddet ve tehdit yöntemlerini meşru göstermeyecek, övmeyecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik etmeyecek şekilde propagandasını yaparsa bir hakkın kullanımı kapsamında kalarak yaptığı eylem suç oluşturmayacak. Suçu düzenleyen madde, değişiklik öncesi haliyle hiçbir şekilde şiddete referans vermeden yalnızca terör örgütünün propagandasını yapmayı suç olarak düzenlemekteydi. Değişiklik maddesinin gerekçesinde de yukarıda belirtilen AİHM kriterlerine şu şekilde vurgu yapılmaktadır:

“AİHM, şiddeti teşvik edici nitelikte olmayan açıklamaların ifade özgürlüğü kapsamında olduğunu belirterek, içeriğinde şiddete başvurmayı cesaretlendirici ifadeler yer almayan ya da kişileri silahlı isyana teşvik edici nitelikte olmayan açıklamalar nedeniyle bireylerin Terörle Mücadele Kanununun 7. maddesinin 2. fıkrası çerçevesinde cezalandırılmasını ifade özgürlüğüne aykırı bulmaktadır.

Yapılan düzenlemeyle, maddenin ikinci fıkrasında yer alan suçun unsurları yeniden belirlenmekte, maddeye "cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde" ibaresi eklenerek suçun kapsamı AİHM standartlarına uyumlu hale getirilmektedir.

⁵⁷⁴ Hafizoğulları/Kurşun, **Örgütlü Suçluluk**, s. 74.

⁵⁷⁵ YCGK. E. 2006/8-345 K. 2007/13 T. 30.01.2007.

...Ayrıca, maddenin ikinci fıkrasının (b) bendinde yapılan değişiklikte, bent kapsamındaki suçların unsurları daha somut hale getirilmiştir.”⁵⁷⁶

Bu bağlamda propaganda suçunun değişiklik kanununun gerekçesi, Yargıtay’ın yaklaşımı ve AİHM kararları göz önünde bulundurulduğunda şiddet çağrısı, şiddeti destekleme ya da meşru gösterme kriterlerine aykırı olmayan terör örgütü propagandası hak kullanımı kapsamında kalıp hukuka aykırılık unsuru oluşmayacaktır. Yenidünya ve İçer’e göre bu düzenlemeyi, ülkemizin kamu barışı, suç ve ceza siyaseti yönünden ve ayrıca Anayasa’nın 14 (Temel hak ve hürriyetlerin kötüye kullanılmaması), 26/2 (Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti), AİHS 10/2 (İfade özgürlüğünün sınırları) ve 17 (Hakları kötüye kullanma yasağı) maddeleri kapsamında izah etmek mümkün değildir⁵⁷⁷.

2. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hakkı

Toplu eylem özgürlükleri birden çok kişinin ancak birlikte kullanabildiği, özneleri sürekli ya da geçici gruplaşmalardan oluşan ve bireylerin yalnız başlarına gerçekleştiremediği amaçları hedef alan özgürlüklerdir. Bunlar örgütlü (dernek, siyasi parti vb.) ve örgütlü olmayan (toplanma, gösteri ve yürüyüş vb.) toplu özgürlükler olarak iki kategoriye ayrılmaktadır. Doğaları gereği ya da salt anlamda toplu nitelikte olan bu klasik kolektif özgürlüklerde grup haklarının yanında bireysel hakların korunması da önem taşımaktadır. Çünkü aslında toplu eylem özgürlükleri bireysel hakların ilerletilmesi, geliştirilmesi ve derinleştirilmesi ana hedefine yönelir⁵⁷⁸.

Barışçıl toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı demokratik bir toplumda temel haklardan biridir. Aynı ifade özgürlüğü gibi bu hak da demokratik toplumun temellerinden birini teşkil etmektedir. İşte bu sebeple bu hakkın sınırlandırılması da ifade özgürlüğünde olduğu gibi dar yoruma tabi tutulmamalıdır⁵⁷⁹.

İfade özgürlüğünde olduğu gibi, toplantı ve gösteri yürüyüşü hakları da sadece toplumun geneli tarafından savunulan ve kabul gören düşünce ve fikirleri

⁵⁷⁶ İnsan Hakları ve İfade Özgürlüğü Bağlamında Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/748), TBMM, 24. Yasama Dönemi, 3. Yasama Yılı, Sıra Sayısı 445, s. 5.

⁵⁷⁷ Yenidünya/İçer, “Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu”, s. 815.

⁵⁷⁸ İbrahim Özden Kaboğlu, “Dernek, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Özgürlüğü”, **İnsan Hakları**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2000, s. 135.

⁵⁷⁹ ECtHR, Galstyan v. Armenia, 26986/03, 15.11.2007, para. 95.

korumakla yetinmez. Bunun haricinde, toplumun genelini rahatsız edebilecek, endişelendirecek, hatta şok edecek veya onların belirli düzeyde tepkilerini çekebilecek bazı fikirleri savunma amacıyla da toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlenebilir. AİHM'nin ifade özgürlüğü ile alakalı kararlarında sık sık kullanmakta olduğu “çoğulculuk”, “hoşgörü”, “açık fikirlilik” kavramları içi boş kavramlar değildir. Bahsi geçen çoğulculuğun sağlanabildiği, vatandaşların –ve bu arada devletin- farklı fikirlere karşı gerçek bir hoşgörü gösterecek zihniyete sahip oldukları oranda “demokrasi” o ülkede yerleşebilecektir⁵⁸⁰.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı 1982 Anayasası'nda 34. maddede güvence altına alınmıştır. Müteakip fıkrada da nasıl sınırlandırılacağı öngörülmüştür. Düzenleme ifade özgürlüğünde olduğu gibi Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin dernek kurma ve toplantı özgürlüğünü koruyan 11. maddesine paraleldir. Bununla beraber 06.10.1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 28/1. maddesinde kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılma suç olarak düzenlenmiştir.

Bir toplantı ya da gösteri yürüyüşü kanunda öngörülen şartları yerine getirmese bile, şiddet içermediği sürece bu toplantı ya da gösteri yürüyüşüne sadece kanuna aykırı olması nedeniyle müdahale edilemez. Bazı toplantı ve gösteriler hiçbir şekilde kamu düzenini bozmayabilir, kamu düzenine zarar vermeyebilirler. Halka açık bir alanda gerçekleştirilen çoğu toplantı ise günlük yaşamın akışını belirli bir ölçüde bozacak bir karışıklığa ve hatta düşmanca tepkilere yol açabilir. Ancak AİHM, söz konusu düzeni bozan durumun bile tek başına, toplantı ve gösteri yürüyüşü özgürlüğüne yönelik müdahaleyi haklı kılamayacağı kanaatindedir. AİHM'e göre, kanuna aykırı olsa bile şiddet kullanılmayan bir toplantı veya gösteriye, 11. maddede korunan toplanma hakkı anlamını tamamen yitirmemesi için belirli bir ölçüde hoşgörü gösterilmelidir⁵⁸¹.

AİHM'e göre toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde somut gerekçe olmadan taş atıldı gibi muğlak ifadelerle müdahale edilemez, kimin nasıl şiddet kullandığı açıkça gösterilmelidir⁵⁸². Mahkeme, bu iddiaları destekleyecek somut verilerin varlığını

⁵⁸⁰ Ziya Çağa Tanyar, “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadında Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hakkı”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 60, Sayı 3, Ankara, 2011, s. 600.

⁵⁸¹ ECHR, Oya Ataman v. Turkey, 74552/01, 05.12.2006, para. 40 – 44.

⁵⁸² Benzer karar için bkz. ECtHR, Protopapa v. Turkey, 16084/90, Final, 06.07.2009, para. 107 (Hükümet müdahaleye neden olan şiddet eylemlerinin video kaydı ve fotoğraflarını sunmuştur).

aramaktadır⁵⁸³. AİHM, somut olayda nasıl bir gereklilik olduğunun araştırılmadığı durumlarda genel istatistiklere dayanarak sınırlamaya gitmenin kabul edilemeyeceğini belirtmiştir⁵⁸⁴.

Gösterileri yasaklayan genel kararlar alınması kural olarak mümkün değildir. Böyle bir kısıtlama, ancak ve ancak daha hafif önlemlerle giderilemeyecek derecede ağır risklerin var olması halinde kabul edilebilir⁵⁸⁵. AİHM'e göre şiddete teşvik ve demokratik ilkelerin reddi durumları hariç, yetkililer açısından şoke edici ve kabul edilemez görüş ve kelimeler kullanılması, meşru kabul edilemeyecek taleplerin ileri sürülmesi nedeniyle toplantı özgürlüğünü kısıtlayan genel önlemler alınması demokrasiyi tehlikeye düşürmektedir⁵⁸⁶. Mahkemeye göre gösterilerin genel anlamda yasaklanması, ancak gösterilerin diğer daha az sert tedbirlerle önlenemeyecek nitelikte karışıklıklara yol açabileceği konusunda gerçek bir tehlikenin mevcut olması halinde haklı gösterilebilmektedir. Yalnızca benzer yürüyüşlerin yasaklanması nedeniyle oluşan engelin bu yasaklamayı haklı gösteren güvenlik sebepleriyle açıkça aşılması ve aynı zamanda, bu yasaklamanın - kapsamı yer ve süre uygulaması bakımından sıkıca sınırlandırılan - istenmeyen yan etkilerinden sakınma imkânının bulunmaması halinde, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin toplantı özgürlüğünün nasıl sınırlandırılabilirliğini öngören 11. maddesinin 2. fıkrası anlamında söz konusu yasaklamanın gerekli olduğu kabul edilebilmektedir⁵⁸⁷. AİHM, Cizre'de Abdullah Öcalan'ın gözaltına alınmasının yıldönümü nedeniyle daha önceden yapılan gösterilerinin sonucunda şiddet eylemlerinin yaşandığını gösteren istatistiklere dayanarak tüm gösterilerin ertelenmesine ilişkin valilik kararını, böyle bir riskin gerçekleşeceğini gösteren kesin veriler bulunmaması nedeniyle Sözleşme'ye aykırı bulmuştur⁵⁸⁸.

Mahkemeye göre devletlerin terörizmi önlemek ve özellikle terör suçlarının göz önüne getirdiği halkı kışkırtma sorunuyla başa çıkmak amacıyla etkili tedbirleri alabilecekleri konusunda herhangi bir şüphe yoktur. Esasen bir ülkenin herhangi bir bölümünde hüküm süren durumun hassasiyeti ve devletin şiddeti artırabilecek

⁵⁸³ ECtHR, DİSK and KESK v. Turkey, 38676/08, 29.04.2013, para. 33.

⁵⁸⁴ ECtHR, Gün and Others v. Turkey, 8029/07, 18.06.2013, para. 50.

⁵⁸⁵ Kerem Altıparmak, Gezi'nin Hatırlattığı HaK. Barışçıl Toplantı, <http://bianet.org/bianet/toplum/148157-gezi-nin-hatirlattigi-hak-bariscil-toplanti> (Son erişim tarihi 05.05.2014).

⁵⁸⁶ ECtHR, Stankov and the United Macedonian Organisation Ilinden v. Bulgaria, 29221/95 and 29225/95, 02.10.2001, para. 97.

⁵⁸⁷ Gün and Others v. Turkey, para. 50.

⁵⁸⁸ Gün and Others v. Turkey, para. 80.

eylemler karşısında öngörülü bir tutum sergilemesi gerektiği dikkate alındığında, yetkili makamlar güvenlik ve terörle mücadele bakımından tedbirler alabilmektedirler. Bu bağlamda, AİHM her davanın kendine özgü koşullarını ve devletin sahip olduğu takdir payını göz önünde bulundurarak, bireyin ifade veya toplanma özgürlüğü ile demokratik toplumun terör örgütlerinin faaliyetlerine karşı korunmasına ilişkin meşru hakkı arasında adil bir denge sağlanıp sağlanmadığını incelemektedir. Dolayısıyla, devletler yalnızca barışçıl toplantı hakkını korumakla değil aynı zamanda bu hakka dolaylı olarak usulsüz sınırlamalar getirilmesinden kaçınmakla da yükümlüdürler. AİHM, öte yandan 11. maddenin esasen bireyi, güvence altına alınan haklarını kullanırken kamu güçlerinin keyfi müdahalelerine karşı korumayı hedeflediğini, üstelik bu hakların etkin şekilde kullanılmasını sağlamak amacıyla pozitif yükümlülükler de doğurabileceğini belirtmektedir⁵⁸⁹.

Bu bağlamda AİHM'in ihlal kararı verdiği çoğu dava genel olarak idarecilerin toplantı ve gösteri yürüyüşüne izin vermemesinden ya da kolluk güçlerinin sadece kanuna aykırı olması sebebiyle toplantı ve gösteri yürüyüşüne müdahale etmesi veya orantısız güç kullanmasından kaynaklanmaktadır⁵⁹⁰.

Daha önceden bahsettiğimiz üzere 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun terör örgütünün propagandasını düzenleyen 7/2. maddesine 2013 tarihli 6459 sayılı Kanunun 8. maddesi ile getirilen *"cebiri, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde"* kriterinin yalnızca terör örgütü propagandasına mı yoksa 7/2. maddeyi müteakip terör örgütünün propagandasına dönüşen toplantı ve gösteri yürüyüşüne de mi getirildiği belirsizdir. Madde gerekçesinde bu maddenin değiştirilme amacının, ifade özgürlüğüne yönelik yapılan müdahalenin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi standartlarına uygun hale getirmek⁵⁹¹ olması belirtilse de bu kriterlerin müteakip eylemlerde de uygulanıp uygulanmayacağı açık değildir. Kanaatimizce 2. fıkra için

⁵⁸⁹ Gün and Others v. Turkey, para. 70-71.

⁵⁹⁰ Kazım Kolcuoğlu, "İfade Özgürlüğü Kapsamında Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hakkının Kullanımı", **İstanbul barosu Dergisi**, C. 88, Sayı 2014/1, İstanbul, 2014, s. 69.

⁵⁹¹ TMK 7/2'de değişiklik yapan İnsan Hakları ve İfade Özgürlüğü Bağlamında Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporunun görüşüldüğü TBMM birleşiminde Adalet Bakanı konu ile ilgili olarak *"Propaganda, terör örgütlerinin cebiri, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya bu yöntemleri övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde yapılması durumunda suç olarak kabul edilecektir. Böylece suçun unsurlarının daha somut hâle getirilmesi ve ifade özgürlüğü alanında AİHM standartlarıyla uyum sağlanması amaçlanmaktadır."* şeklinde açıklamada bulunmuştur. Bkz. 24. Dönem 3. Yasama Yılı 10.04.2013 tarihli 90. Birleşim, TBMM Tutanak Dergisi, C. 48, s. 579.

bu değişikliği yapan kanun koyucu tarafından aynı amaç bu haller için de öngörülseydi bu haller “*terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasına dönen toplantı ve gösteri yürüyüşü sırasında...*” şeklinde düzenlenirdi.

G. Manevi Unsur

Dönmezer/Erman suçun dördüncü unsurunu manevi unsur olarak adlandırmış ve kusur yeteneğini kusurluluğun dışında, ancak manevi unsurun içinde incelemiştir. Dönmezer/Erman’a göre kusur (isnat) yeteneğine ilişkin haller suçun unsuru olmayıp failin özellikleriyle ilgili hallerdir⁵⁹². Ceza hukukunu diğer hukuk dallarından en önemli vasıflardan birisi de iradi bir nitelik göstermesinden ibarettir. Bu sebeple iradi olmayan bir fiil hukuka aykırı olsa da suç teşkil etmemektedir. Suçun bu niteliğine manevi unsur denmektedir. Suçta manevi unsur aranmaktadır ve bu unsur bulunmadıkça bir fiilin suç olmayacağını kabul etmek gerekir. Bir suçun varlığından söz edebilmek için, kanuni tarife uygun ve hukuka aykırı olan bir fiilin, iradi yani faile isnadı kabil olacak şekilde kusurlu olarak işlenmiş olması şarttır⁵⁹³. Kusurluluk psikolojik bir kavramdır⁵⁹⁴. Manevi unsur olarak isimlendirilen bu unsur, işlenen fiil ile fail arasında bulunan manevi bir bağıdır⁵⁹⁵. Bu bağ Türk Ceza Kanununda kast ve taksir şeklinde düzenlenmiştir. TCK 21/1. maddesinde suçun oluşmasının kastın varlığına bağlı olduğu açıklanmış ve kast, suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesi olarak tanımlanmıştır. TCK 21/2. maddesinde de olası kast öngörülmüş ve kişinin suçun kanuni tanımındaki unsurların gerçekleştirebileceğini öngörmesine rağmen, fiili işlemesi halinde olası kastın varlığından söz edilmiştir. TCK 22/2. maddesinde ise taksir, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen neticesi öngörülemeyerek gerçekleştirilmesi olarak tanımlanmış; TCK 22/3. maddesinde ise kişinin öngördüğü neticeyi istememesine karşın neticenin meydana gelmesi halinde bilinçli taksirin oluşacağı belirtilmiştir.

Kast, arzu edilen neticelerin niteliğine göre doğrudan ve olası olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Belirli bir netice veya neticeler fail tarafından isteniyorsa

⁵⁹² Dönmezer/Erman, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku C. II**, s. 212-213.

⁵⁹³ Dönmezer/Erman, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku C. I**, s. 311.

⁵⁹⁴ Dönmezer/Erman, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku C. II**, s. 222.

⁵⁹⁵ Yıldırım, **Terörizmin Propagandası Suçu**, s.237.

doğrudan kasttan söz edilir. Failin gerçekleştirmeyi istediği neticeye zorunlu olarak bağlı bulunan neticeleri öngördüğü hallerde kastı bu neticeler bakımından da doğrudan kasttır. Olası kast, Türk Ceza Kanununun 21/2. maddesinde kişinin, suçun kanuni tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen, fiili işlemesi hali olarak düzenlenmektedir. Yani, failin, hareketinin, belli bir neticeyi meydana getirebileceğini öngördüğü halde, bu hareketi yapmaktan kaçınmaması, olursa olsun demesi halinde artık doğrudan kast değil olası kast söz konusu olur. Esasen burada net bir şekilde isteme yoksa da sonuçta aynı şey olan “istememiş olmama” söz konusudur⁵⁹⁶. Olası kast, kastın isteme unsuru ile ilişkilidir. Olası kastta fail neticeyi istemez, meydana gelmemesini umut eder ancak meydana gelecek olmasına aldırılmaz⁵⁹⁷. Kanunda Yapılan bu tanımda, failin öngörmesiyle kast arasında bağlantı kurulmuş ancak kastın unsurları olan, bilme ve isteme ile ilgili hiçbir belirlemede bulunulmamıştır. Bu nedenle söz konusu tanım doktrinde eleştirilmektedir⁵⁹⁸. Kastta bulunması gereken istemenin olası kast tanımında öngörme ile karıştırılmasının adaletsiz sonuçlara yol açabileceğini belirtmektedirler⁵⁹⁹. Bununla beraber Bayraktar, kanunda yapılan olası kast ve bilinçli taksir tanımlarının eksik ve hatalı olduğu; bunun da kusurluluk açısından önemli olan bu iki kavramın birbirine karıştırılmasına ve sorunların çıkmasına neden olması yönüyle eleştirmiştir⁶⁰⁰.

Kanunun suç saydığı bir eylem nedeniyle failin cezalandırılabilmesi için, kural olarak eylemin kasten işlenmiş olması gerekmektedir⁶⁰¹. Fail eylemini gerçekleştirirken suç işleme kastının, yani eylemi bilerek ve isteyerek

⁵⁹⁶ Hakan Hakeri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 16. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2013,

⁵⁹⁷ Veli Özer Özbek/M. Nihat Kanbur/Pınar Bacaksız/Koray Doğan/İlker Tepe, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2010, s. 249.

⁵⁹⁸ Köksal Bayraktar /Önder Öztürel/Pınar Memiş, “Türk Ceza Kanunu Tasarısı Genel Hükümleri”, **Türk Ceza Kanunu Tasarısı: Türk Ceza Hukuku Derneği Toplantısı (10 Temmuz 2004): İstanbul Barosu-Türk Ceza Hukuku Derneği Toplantısı (10 Eylül 2004): Kurumsal Raporlar-Toplantılara Sunulan Raporlar-Bilimsel Raporlar**, İstanbul: İstanbul Barosu-Galatasaray Üniversitesi-Türk Ceza Hukuku Derneği Ortak Yayını, 2004, s. 30. s. 31-39.

⁵⁹⁹ Ümit Kocasakal/Fehmi Demir/Mehmet İpek, “Kişilere Karşı Suçlar”, **Türk Ceza Kanunu Tasarısı: Türk Ceza Hukuku Derneği Toplantısı (10 Temmuz 2004): İstanbul Barosu-Türk Ceza Hukuku Derneği Toplantısı (10 Eylül 2004): Kurumsal Raporlar-Toplantılara Sunulan Raporlar-Bilimsel Raporlar**, İstanbul: İstanbul Barosu-Galatasaray Üniversitesi-Türk Ceza Hukuku Derneği Ortak Yayını, 2004, s.49. s. 47-59.

⁶⁰⁰ Köksal Bayraktar “Türk Ceza Kanunu Tasarısı’na İlişkin Genel Bir Değerlendirme ve Genel Hükümler Üzerine Birkaç Eleştiri”, **Türk Ceza Kanunu Reformu: İkinci Kitap: Makaleler, Görüşler, Raporlar**, Der. Teoman Ergül, Ankara, Türkiye Barolar Birliği Yayını, 2004, s. 31. s.21-35. Hakeri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 216.

⁶⁰¹ Veli Özer Özbek, “5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu’nun Teşebbüs ve Kusurluluğa İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, **Kazancı Araştırmaları Dergisi**, Sayı 5, İstanbul, 2005, s. 28.

gerçekleştirmesinin yanı sıra bu duruma öncül bir düşünceyle veya bir güdüyle hareket edebilmektedir. Faili güdüleyen bu düşünce bazı belli suç tiplerinde açıkça belirtilmiştir. Buna Türk Ceza Hukuku doktrininde “özel kast” denilmektedir⁶⁰². Söz konusu bu güdü, kanuni tanımda suçun bir unsuru olarak kabul edilen ve suç tipinde belirtilen neticeyi gerçekleştirmek için bireyin iç dünyasında gerçekleşen ve failin suç meydana getiren hareketini gerçekleştirmeye ve onu yönlendirmeye ilişkin bir etkidir. Başka bir ifade ile kast, kanunda suç olarak tanımlanmış eylemin gerçekleştirilerek kanun metninin iradi olarak ihlal edilmesi; güdü ise, bu iradi davranışın nedenini açıklayan ruhsal nitelikteki geri plandır⁶⁰³. Bu güdüye “saik”⁶⁰⁴ ya da “amaç”⁶⁰⁵ da denilmektedir⁶⁰⁶. Saik ya da amaç olarak adlandırılan ve doktrinde özel kast denilen bu unsurun, fail kanuni tanımdaki suç tipini gerçekleştirmeden önce kendisinde bulunması ve kastın ön evresini oluşturmasını gerektirmektedir⁶⁰⁷. Yani failde önce bu saik bulunmalı ve bunun etkisiyle failde kast oluşmalı, buna bağlı olarak da fail tarafından eylem gerçekleştirilecektir⁶⁰⁸. Buna karşılık genel kast, failde olması gereken suç işleme kastı olup, hareketin ve sonucun fail tarafından bilinmesi ve istenmesidir⁶⁰⁹.

Failin kasten gerçekleştirdiği bir eylemden dolayı cezalandırılabilmesi için bu konunun, suçun kanuni tanımında açık bir biçimde belirtilmesine gerek yoktur. Suçlar kural olarak failin suçu kasıtlı bir eylemle gerçekleştirdiğini öngörerek

⁶⁰² Öztürk/Erdem/Özbek, s. 204.

⁶⁰³ Sami Selçuk, **Karşıoylarımız Hukukumuzda Tartışılan Hükümler ve İctihatlar**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2001, s. 45.

⁶⁰⁴ Dönmezer/Erman, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku C. II**, s. 241.

⁶⁰⁵ Kayıhan İçel/Fusun Sokullu Akıncı/İzzet Özgenç/Adem Sözüer/Fatih Mahmutoglu/Yener Ünver, **Suç Teorisi**, 2. Kitap, 2. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2000, s. 239.

⁶⁰⁶ “Doktrinde bazı yazarlar “maksat, amaç ve saik” şeklinde üçlü bir ayırım yapmaktadır; buna göre saik failin hareket geçmesine yol açan sebeptir, suçun ne için işlendiğinin anlaşılması failin saikin belirlenmesi ile mümkün olacaktır; maksat yasal tanımda yer alan tipe uygun ve failin hareketleri neticesinde suçun oluşması için istediği neticedir; amaç ise bu neticenin ötesinde failin elde etmek istediği yarardır.” Murat Volkan Dülger, **5237 Sayılı YTCK’da Kastın Unsurları ve Türleri-Özellikle Olası Kastın Değerlendirilmesi**, s. 16.

<http://www.dulger.av.tr/pdf/kastinunsurlariturleri.pdf> (Son erişim tarihi 28.04.2014).

Bu kavramların daha iyi anlaşılabilmesi için su örnek verilmiştir: “Mesela A’nın iade etmediği bir belgeyi elde etmek için bu belgenin içinde bulunduğu para cüzdanını eline geçirmek isteyen B’nin, A’yı öldürmesi örneğinde, belgenin elde edilmek istenmesi saik, para cüzdanının ve vesikanın ele geçirilmesi amaç, A’nın öldürülmesi maksattır.” Bkz: Dönmezer/Erman, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku C. I**, s. 224-226.

⁶⁰⁷ İçel/Akıncı/Özgenç/Sözüer/Mahmutoglu/Ünver, **Suç Teorisi**, s. 238

⁶⁰⁸ Dülger, **Kastın Unsurları**, s. 16.

⁶⁰⁹ Nuri Düzgün/Şerafettin Elmacı, **5237 sayılı Türk Ceza Kanununa Göre Olası Kast Bilinçli Taksir ve Taksirle İşlenen Suçlar**, Adalet Yayınları, Ankara, 2007, s. 29.

düzenlenmektedir. Fakat failin taksirli⁶¹⁰ bir hareketinden dolayı cezalandırılabilmesi için bunun kanuni tanımdaki suç tipinde açık bir biçimde yazması gerekmektedir⁶¹¹. Bu nedenle, kanunda bir eylemin ayrıca taksirle de işlenmesi durumunun suç olarak tanımlanması halinde, taksirle gerçekleştirilen eylem nedeniyle fail cezalandırılabilecektir⁶¹². Bu durum Ceza Kanunumuzun 22/1. maddesinde “*taksirle işlenen fiiller, kanunun açıkça belirttiği hallerde cezalandırılır*” olarak düzenlenmiştir. Buna karşılık taksirin kanunda tanımlanıp da kastın tanımının yapılmaması durumu doktrinde eleştirilmiş, kastın tanımının kanunda yapılmasının daha uygun olacağı belirtilmiştir⁶¹³. Aynı şekilde Anglo Sakson Hukuku’nda da, hakimler, kastın açık ve net bir tanımını yapmamaları ve her somut davada farklı bir kast tanımından yola çıkarak sonuca ulaştıkları ifade edilerek eleştirilmektedir⁶¹⁴.

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nun 7/2. maddesinde düzenlenen terör örgütünün propagandası suçu kasten işlenebilen bir suçtur. Suçta kast, maddi unsurların yani *cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasını*” bilerek ve isteyerek yapmasıdır. Doktrinde, suçun manevi unsurunun genel kast olduğunu düşünen yazarlar mevcuttur. Buna göre terör örgütünün propagandası suçunda failin belli bir saikle hareket etmesi aranmamaktadır⁶¹⁵. Bu çerçevede Yıldırım, suçun doğrudan ve olası kastla işlenebileceğini söylemektedir⁶¹⁶. Her ne kadar kural olarak, kasten işlenen suçlar, olası kastla da işlenebiliyorsa da, neticesi harekete bitişik suçlar, suç kastının varlığı için, eylemin iradi olarak gerçekleştirilmesinin yeterli olması ve kanunda öngörülen neticenin, hareketin

⁶¹⁰ “Failin öngörülebilir bir sonucu öngörmemesi biçiminde tanımlanabilen taksir, 765 sayılı TCK’da tanımlanmamakla birlikte yeni TCK m. 22/2’de “dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen sonucu öngörülmeyle gerçekleştirilmesidir.” Biçiminde tanımlanmıştır. Buna göre taksir, genel olarak, istenen bir davranışın istenmeyen sonucundan sorumluluktur.” Timur Demirbaş, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 7. Baskı, Seçkin Yayıncılık, İstanbul, 2011, s. 360.

⁶¹¹ Sulhi Dönmezer/Sahir Erman, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım**, C. II, s. 256.

⁶¹² İçel/Akıncı/Özgenç/Sözüer/Mahmutoğlu/Ünver, **Suç Teorisi**, s. 229.

⁶¹³ Füsün Sokullu Akıncı, “Ceza Hukukunda Kusurluluk”, **Ceza Hukuku Günleri 70. Yılında Türk Ceza Kanunu Genel Hükümler**, Beta Yayıncılık, İstanbul, 1998, s. 95–107

⁶¹⁴ Michael J. Allen, **Textbook on Criminal Law**, Blackstone Press Limited, London, 1999, s. 52-53.

⁶¹⁵ Hafizoğulları/Kurşun, **Örgütlü Suçluluk**, s. 73; Yıldırım, **Terörizmin Propagandası Suçu**, s. 239; Ayrıca TCK 220/8 Suç örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasını yapmayı suç olarak düzemiştir. Yani, propagandası yapılan örgütün türü farklı olmakla beraber bu suçun maddi unsuru terör örgütünün propagandası suçunun hareket unsuruyla aynıdır. Bu sebeple benzer görüş için bkz. Yenidünya/İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu**, s. 821.

⁶¹⁶ Yıldırım, **Terörizmin Propagandası Suçu**, s. 239.

gerçekleşmesi ile zorunlu olarak doğması nedeniyle, olası kast ile işlenemez⁶¹⁷. Ayrıca, failin bilerek işlemesi ile ilgili olarak maddede açıklık varsa (örneğin özel belgede sahtecilik suçu gibi) ve özel kastla işlenen suçlar olası kastla işlenemez⁶¹⁸.

Ancak biz suçun manevi unsurunun “*genel kast*” olduğu düşüncesine katılmıyoruz. Şöyle ki, Yargıtay Ceza Genel Kurulu propagandayı “*belli bir görüşün toplum içinde yayılmasını, fikir ve kanaatlerin kökleşmesini sağlamak için, bu amacın gerçekleşmesine yönelik olarak her türlü maddi ve manevi araca başvurarak, telkin, teşvik ve etkide bulunmak*” olarak tanımlamıştır⁶¹⁹. Anayasa Mahkemesi de, “*belli bir amacı gerçekleştirmek ve yandaş kazanmak için düşüncelerin birden çok kişilerin bilgilerine ulaştırılmasını öngören bir etkileme eylemi ve yöntemi*” olarak tanımlamıştır⁶²⁰. Yani bir kişi propagandayı belirli bir saik ile yapmaktadır. Suçun düzenlendiği 7/2. madde metninde her ne kadar açıkça bir saik aranmasa da, propaganda eyleminin bizatihi kendisi bu saiki barındırmaktadır. Bununla beraber, Özek’e göre propaganda suçlarında özel kastın aranması, ifade özgürlüğü için bir koruma işlevi görmekte⁶²¹, bu sebeple terör örgütünün propagandası mutlak surette özel kast kavramının içinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Aksi durum, örgütle ilgili veya amacına paralel bütün beyanların suç sayılması sonucunu doğurur ki, bu durum da ifade özgürlüğünün ciddi bir tehlikeye girmesi anlamına gelmektedir⁶²².

Ayrıca, taraf olduğumuz ve 5/2. maddesinde, ilk fıkra kapsamında düzenlenen suçun taraf devletlerin iç hukuklarında benzer şekilde düzenlenmesini öngören 2005 tarihli Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesinin 5/1. maddesi, **Terör Suçunun İşlenmesi İçin Alenen Teşvik**’i düzenlenmiştir. Buna göre; “*terör suçunun işlenmesini teşvik niyetiyle, böyle bir eylemin dolaylı olsun veya olmasın terör suçlarını savunarak, bir veya birden fazla bu tür bir suçun işlenmesi tehlikesine yol açacak bir mesajın kamuoyuna yayılması veya başka bir şekilde sunulması*” şeklinde tanımlanmıştır. Her ne kadar suçun başlığı tahrik olsa da tanımdan anlaşılacağı üzere propaganda da bu kapsamda değerlendirilmektedir. Bu Sözleşmeyi açıklayan Başbakanlık Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı

⁶¹⁷ Hakeri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 216.

⁶¹⁸ Özbek/Kanbur/Bacaksız/Doğan/Tepe, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 254.

⁶¹⁹ YCGK. E. 1999/33 K. 1999/38 T. 16.03.1999.

⁶²⁰ AYM. E. 1991/18 K. 1992/20 T. 31.03.1992.

⁶²¹ Çetin Özek, “Terör ve Terörle Mücadele Kanunu”, **İstanbul Barosu Dergisi**, C. 65, Sayı 4-5-6, İstanbul, 1991, s. 368.

⁶²² Özek, **Devlete Karşı Suçlar**, s. 198-199.

Hukuk Müşavirliğince hazırlanan rapora göre de bu tür bir terör suçunun işlenmesi hususunda özel bir kastın varlığı gereklidir⁶²³. Kanunda açıkça ve ayrıca belirtilmediği için suç, taksirle işlenemez⁶²⁴. Zaten ifade özgürlüğünü sınırlandıran suçların taksirle işlenebileceği kabul edilmemektedir⁶²⁵.

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 7/2(a) maddesinde düzenlenen ve terör örgütünün propagandası suçu kapsamında cezalandırılan "*terör örgütünün propagandasına dönüştürülen toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde, kimliklerin gizlenmesi amacıyla yüzün tamamen veya kısmen kapatılması*" eyleminde kast, failin yüzünü tamamen veya kısmen kapamayı bilmesi ve istemesidir. Ancak, bu, yeterli değildir. Fail ayrıca, yüzünü, kimliğini gizlemek amacı ile kapamış olmalıdır. Öyleyse, suçun işlenmesi için genel kast yeterli değildir ayrıca özel kast gerekmektedir. Gerçekten, mesela, kışın yapılan ve terör örgütünün propagandasına dönüşen bir toplantı ve gösteri yürüyüşünde, kimliğini gizlemek için değil, sırf soğuktan korunmak için yüzünü kapatan kimse, bu suçu işlemiş olmaz⁶²⁶.

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 7/2(b) maddesinde düzenlenen ve terör örgütünün propagandası suçu kapsamında cezalandırılan "*toplantı ve gösteri yürüyüşü sırasında gerçekleşmese dahi, terör örgütünün üyesi veya destekçisi olduğunu belli edecek şekilde; örgüte ait amblem, resim veya işaretlerin asılması ya da taşınması, slogan atılması, ses cihazları ile yayın yapılması ve terör örgütüne ait amblem, resim veya işaretlerin üzerinde bulunduğu üniformanın giyilmesi*" eyleminde ise manevi unsur Hafızoğulları ve Kurşun'a göre genel kasttır. Ancak kanaatimizce burada da aynı sebepten dolayı özel kast aranması daya uygun olurdu⁶²⁷. Zira bir soyut tehlike suçu olan hakaret suçu⁶²⁸ için de bazı kararlarında Yargıtay, suçun oluşabilmesi için özel kastın aranması gerektiğini belirtmiştir⁶²⁹.

⁶²³ Başbakanlık Hukuk Müşavirliği, **Bütün Boyutlarıyla Terörizmin Önlenmesi**, s. 16.

⁶²⁴ Yıldırım, **Terörizmin Propagandası Suçu**, s. 238.

⁶²⁵ Ahmet Gökçen, **Halkı Kin ve Düşmanlığa Açıkça Tahrik Cürmü (TCK Madde 312/2)**, Liberal Düşünce Topluluğu Yayınları, Ankara, 2001, s. 293.

⁶²⁶ Hafızoğulları/Kurşun, **Örgütlü Suçluluk**, s. 75.

⁶²⁷ Benzer görüş için bkz. Çetin Özek, **Türk Ceza Kanununun Elli Yılında Devlete Karşı Suçlar**, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul, 1976, s. 198 – 199.

⁶²⁸ Özkan Gürdoğan, **Hakaret Suçu**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2012, s. 137.

⁶²⁹ "Kendisine yapılan hakareti olduğu gibi geri çevirmek yapılan hakareti red anlamına gelir. Karşı tarafın şeref ve onuruna saldırı niteliği yoktur." Y2CD. E. 1984/2794 K. 1984/3311 T. 27.03.1984; "Kendisine hakaret eden kimseye terbiyesizlik etme diyen şahıs, hakaret kastıyla hareket etmiş sayılmaz" Y2CD. E. 1973/8227 K. 1973/7618 T. 20.09.1973; "Saniğin davacıya hitaben kahvede söylediği sözlerin 'anneme kim sövmüş ise ben de aynen iade ediyorum' niteliğinde olduğu ..., bu

H. Suça Etki Eden Nedenler

1. Terör Örgütünün Propagandası Suçunun Basın ve Yayın Yolu ile İşlenmesi Hali

3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanununu'nun 7. maddesinin 2. fıkrasının ikinci cümlesi gereğince terör örgütünün propagandasını yapmak suçunun basın ve yayın yolu ile işlenmesi halinde verilecek ceza yarı oranında arttırılır⁶³⁰. 2013 değişikliği öncesi maddede ayrıca basın ve yayın organlarının sahiplerine dikkat ve özen yükümlülüğü yüklenerek madde gerekçesinde bu yükümlülüğün ceza hukuku sorumluluğuna etkisi ile ilgili olarak kanunun 6. maddesinin 2013 değişikliği öncesi hükmünün gerekçesinin göz önünde bulundurulması gerektiği hususu vurgulanmıştır. Buna göre; propaganda fiilinin basın ve yayın organları ile işlenmesi halinde, basın ve yayın organlarının suçun işlenişine iştirak etmemiş ve fakat dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı hareket etmiş olan sahipleri ve yayın sorumluları hakkında 2013 değişikliği öncesi 6. maddenin 4. fıkrasına göre adli para cezası verilebilmekteydi. Şayet kişi, maddede yazılı suçun işlenişine iştirak etmiş ise artık adli para cezası ile değil, bu fıkra tanımlanan suçtan dolayı Türk Ceza Kanunu'nun iştirake ilişkin hükümlerine göre cezalandırılmaktadır. Basın ve yayın organlarının sahiplerinin tüzel kişi olması halinde, bu fıkra hükmü uygulanmayacaktır. Bu durumda kanuna eklenen 8/b maddesi gereğince tüzel kişilere özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilecektir. Ayrıca bu fıkra hükmüne göre sorumlu tutulacak kişiler arasında yayın sorumluları da dahil edilmiştir. “Yayın sorumlusu” kavramı ile “sorumlu müdür” kavramı özdeş değildir. “Sorumlu müdür” sadece süreli yayınlar bakımından basın kanunu hükümlerine göre belirlenen yayın sorumlusunu ifade etmektedir. Zira sorumlu müdürün yanı sıra sürekli yayınlarda yayın politikalarını belirleme hususunda yetkili olmak üzere çeşitli isimler altında başka kişiler de istihdam edilebilmektedir. Diğer basın ve yayın organlarının yayın sorumlularını da kapsamı bakımından fıkra metninde “sorumlu müdür” ibaresi yerine “yayın

durumda hakaret niteliğindeki bir sözü sanığın reddetmek amacı ile iade ediyorum demesinde, davacının namus ve şöhretine veya vakar ve haysiyetine taarruz kastının bulunduğunu kabule imkan görülmemiştir.” YCGK. E/K. 2-228/265 T. 03.07.1972.

⁶³⁰ “Aynı gazetenin 2. sayfasındaki yazarı Ali olan “Bir adım daha ileri” ve 11. sayfasındaki “Der spiegel: Kürdistan Yıkılmış, Boşaltılmış” başlıklı yazılarda ...3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanununu'nun 7/2. maddesinde öngörülen taraftar kazanmak amacıyla PKK Örgütü'nün propagandasının yapıldığı gözetilmeden yazılı şekilde hüküm tesisi...” Y.9CD. E. 1995/3693, K. 1995/4525, T. 03.07.1995.

sorumlusu” ibaresi kullanılmıştır⁶³¹. Anayasa Mahkemesi’nin 18.06.2009 tarihli kararı ile “sahipleri” ibaresi kaldırılmıştır⁶³².

Ayrıca 2013 değişikliği öncesi kanunun 6. Maddesinin son fıkrasında terör örgütünün propagandasını içeren süreli yayınların hakim kararı ile, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde ise Cumhuriyet Savcısının emri ile tedbir olarak onbeş günden bir aya kadar durdurulabileceği belirtilmiştir. 2013 değişikliği ile birlikte Kanunda yer alan; terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde suç işlemeye alenen teşvik, işlenmiş olan suçları ve suçlularını övme veya terör örgütünün propagandasını içeren süreli yayınların durdurulmasına ilişkin bu hüküm yürürlükten kaldırılmıştır⁶³³.

Terör örgütünün propagandasını düzenleyen 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nun 7. maddesinin 2. fıkrasına göre yayın sorumluları da bu suçtan dolayı sorumlu tutulmuştur. Kanun bunu “*Ayrıca, basın ve yayın organlarının suçun işlenişine iştirak etmemiş olan yayın sorumluları hakkında... adli para cezasına hükmolunur*” biçiminde ifade etmiştir. Suça iştirakte, katılan kişiyi, fiiline katıldığı kişinin mutlaka bilmesinin gerekmemesi karşısında kanun “*iştirak etmemiş olma*” şartını aramaktadır. Hafizoğulları’na göre burada yayın sorumlusunun sorumluluğu, Ceza Kanunumuzun 5. maddesinin ve objektif sorumluluk türünü Ceza hukukundan kaldırdığını iddia eden 23. maddesinin ve gerekçesinin aksine tam bir objektif sorumluluktur. Hüküm, Basın hürriyetinin ve haber verme hakkının ağır bir ihlali niteliğindedir, çünkü suç için öngörülen para cezası o kadar çok korkutucudur ki, birçok basın ve yayın organı, ölçüyü kaçırmak korkusu ile ülkede cereyan eden terörist faaliyetlerin haberlerini vermekten, değerlendirmesini yapmaktan kaçınabilir. Bu, dolaylı olarak basın hürriyetinin kısıtlanmasıdır. Savaş, sıkıyönetim olmadıkça, uygar toplumun düşmanı terör örgütlerinin uygar toplumun her türlü imkânından yararlanmaları ve bu suretle propagandalarını yapmaları veya yaptırmaları, bu toplumların vazgeçilmez bir temelini oluşturan haber alma hakkının kısıtlanmasını haklı kılmaz⁶³⁴.

⁶³¹ Taştan, **Terörle Mücadele Kanunu**, s. 97 – 98.

⁶³² AYM. E. 2006/121, K.2009/90, 18.06.2009.

⁶³³ Naim Karakaya/Hande Özhaş, **Yargı Paketleri: Hak ve Özgürlükler Açısından Bir Değerlendirme Geniş Kapsamlı Rapor**, Tesev Demokratikleşme Programı Siyasa Raporları Serisi, Tesev Yayınları, İstanbul, 2013, s. 15.

⁶³⁴ Hafizoğulları/Kurşun, **Örgütlü Suçluluk**, s. 73 – 74.

2. Terör Örgütünün Propagandası Suçunun Belirli Yerlerde İşlenmesi Hali

Terör örgütünün propagandasını düzenleyen 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanununu'nun 7. maddesinin son fıkrasında, terör örgütünün propagandasını yapmak suçlarının dernek, vakıf, siyasî parti, işçi ve meslek kuruluşlarına veya bunların yan kuruluşlarına ait bina, lokal, büro veya eklentilerinde veya öğretim kurumlarında veya öğrenci yurtlarında veya bunların eklentilerinde işlenmesi halinde bu fıkradaki cezanın iki katına hükmolunacağı belirtilmiştir⁶³⁵. Yargıtay ayrıca, üniversite kampüsünü de öğretim kurumunun eklentisi saymaktadır⁶³⁶. Bu hükmün uygulandığı hallerde temel cezanın iki ile çarpımı ile cezanın belirlenmesi gerekmektedir. Uygulamada belirlenen cezanın üzerine bu cezanın iki katı eklenmesi şeklinde hatalar mevcuttur. Yani, temel ceza bir yıl hapis olarak belirlenmişse, bu hüküm uygulandığında ceza iki yıl hapis cezası olacaktır. Cezanın iki misli arttırılarak üç yıl olarak tayini mümkün değildir⁶³⁷. Yargıtay uygulamaları da bu yöndedir⁶³⁸.

Bununla beraber, 2013 değişikliği ile aynı maddede yapılan ekleme ile terör örgütüne üye olmamakla birlikte Terörle Mücadele Kanunu'nda belirtilen bazı suç konularına uyan fiilleri gerçekleştiren kişilerin, Ceza Kanunumuzda yer alan "suç işlemek amacıyla örgüt kurma" maddesi ile ayrıca cezalandırılmayacağı da belirlenmiştir. Bu değişiklik ile karışıkların önüne geçilmek istenmiştir. Bu sayede bir kişiye hem TCK hem de TMK nedeniyle ceza verilmesi engellenmiştir. Bu da uygulamada karışıklıklara engel olmak adına olumlu bir gelişmedir⁶³⁹.

İ. Suçun Özel Görünüş Biçimleri

1. Teşebbüs

Suçun maddi unsurlarından "netice" gerçekleşmediği takdirde, kanun suçun

⁶³⁵ Hafizoğulları/Kurşun, **Örgütlü Suçluluk**, s. 76; Taştan, **Terörle Mücadele Kanunu**, s. 98; Akkaya, **Terör Suçları**, s. 66.

⁶³⁶ "Bir öğretim kurumu olan üniversitenin kampüsünde gerçekleştirilen ... eylem nedeniyle verilen cezanın 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanununu'nun 7/son maddesi uyarınca iki katına hükmolüneceğinin gözetilmemesi suretiyle eksik ceza tayini..." Y.9CD, E. 2008/13509, K. 2009/961, T. 29.09.2009.

⁶³⁷ Akkaya, **Terör Suçları**, s. 66.

⁶³⁸ "Sanıklar hakkında 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanununu'nun 7/2 maddesi uyarınca artırım yapılırken 2 yıl 4 ay hapis yerine 3 yıl 6 ay hapis cezasına hükmolünmesi ... fazla ceza tayininedeniyle usul ve yasaya aykırıdır" Y.9CD, E. 2008/11764, K. 2009/703, T. 26.01.2009.

⁶³⁹ Karakaya/Özhabeş, **Yargı Paketleri**, s. 18.

tam cezasını değil de hafif bir ceza verilmesini öngörmekte ise, neticenin gerçekleşmediği hallerde *teşebbüs* derecesinde kalmış suçun varlığı kabul olunur⁶⁴⁰.

Teşebbüs, suç yoluna giren ve elverişli hareketlerle suç doğudan doğruya icrasına başlayan failin elinde olmayan nedenlerle suç tipinin objektif nitelikteki unsurlarını kısmen veya tamamen gerçekleştirilememesidir⁶⁴¹. Bu anlamda teşebbüste subjektif olarak tamamlanmış, ancak objektif olarak yarıda kalmış bir fiil söz konusudur⁶⁴². Bir suçun mevcudiyetinden bahsedilebilmesi için suçun tüm unsurlarının tamamlanmış olması gerekmektedir. Bu unsurlardan birinin gerçekleşmemesi veya eksik kalması halinde suçun mevcudiyetinden de bahsedilemez. Bir suçun icrasına başlanıp tamamlanamaması hali maddi unsurdaki eksikliği ifade etmektedir ki bu suça teşebbüs olarak nitelendirilir⁶⁴³. Bu halde, suçun unsurlarından birindeki eksikliğe rağmen bu suç cezalandırılmakla beraber teşebbüsün cezalandırılması TCK'nın 35. maddesindeki koşulların varlığına bağlıdır. Bu maddeye göre “Kişi, işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise teşebbüsten sorumlu tutulur.” Denilmektedir. Madde metnine göre teşebbüsün gerçekleşmesi için suç işleme kastı olmalı, elverişli hareketler yapılmalı, icra hareketlerine başlanmalı ve failin elinde olmayan sebeplerle icra hareketleri bitirilememeli veya netice gerçekleşmemelidir⁶⁴⁴.

Tehlike suçlarına teşebbüs konusunda görüş birliği olmamasına rağmen bu suçlara teşebbüsün mümkün olduğu düşünülmektedir⁶⁴⁵. Tehlike suçları, belirttiğimiz gibi, toplumsal açıdan önemli olan bazı hukuki menfaatlerin korunmasını sağlamak için hukuki menfaate karşı zararı gerçekleştirilebilmesi beklenmeksizin tehlikeye sokulmasının da cezalandırıldığı suçlardır. Her ne kadar bu suçların cezalandırılma sebebi teşebbüsle benzer olsa da teşebbüsten farklıdır. Çünkü bağımsız olarak düzenlenmiş suçlardır. Kanun koyucu, bu suçların tamamlanma zamanını, zarardan tehlikeye dönüştürmüştür. Normda belirtilen tehlike neticesinin gerçekleşmesi ile tehlike suçu tamamlanır. Tehlike neticesinin gerçekleşmemesi halinde ise teşebbüs

⁶⁴⁰ Dönmezer/Erman, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku C. I**, s. 370.

⁶⁴¹ Dönmezer/Erman, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku C. I**, s. 279.

⁶⁴² Adem Sözüer, **Suç Teşebbüs**, Kazancı Yayınları, İstanbul, 1994, s. 157.

⁶⁴³ Uğur Alacakaptan, **Suçun Unsurları**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, No. 263, Ankara, 1970, s. 59.

⁶⁴⁴ Karadeniz, **Nefret Söylemi**, s. 130.

⁶⁴⁵ Nevzat Toroslu, “Anayasayı İhlal Suçu”, **Ankara Barosu Dergisi**, Sayı 1985/4, Ankara, 1985, s. 593. s. 591-601.

hükümlerinin uygulanabilmesi söz konusu olabilecektir⁶⁴⁶. Tehlike, teşebbüs derecesinde kalan suçlarda da görülür⁶⁴⁷ ve bu sebeptendir ki, kanunlar teşebbüsü cezalandırırlar. Esasen neticesiz suç bir ceza değeri taşımaz; zarar veya tehlike şeklinde bir netice bulunmazsa, böyle bir neticeyi beşeri imkanlar dairesinde önlemek amacını güden cezai yaptırım ile korumanın sebebi de kalmaz; Kaldı ki, neticenin hareketten ayrı olması da şart değildir; neticesiz olduğu iddia edilen suçlarda da bir netice vardır ve bu netice harekete bitişiktir, hareketten ayrılmamaktadır. Neticesi harekete bitişik suçlarda, ihlali belirten hareket yapılır yapılmaz suç da tamamlanmış sayılır. Nihayet hareket ile netice birleşik olduğu için bu gibi suçlarda tam teşebbüs söz konusu olamaz⁶⁴⁸. Toroslu'ya göre sırf hareket suçlarında (biz neticesi harekete bitişik suç terimini kabul ediyoruz) teşebbüs ancak icra hareketlerinin **tamamlanamaması** halinde söz konusu olabilir, zira bu tür suçlarda hareket tamamlandığında suç da tamamlanmıştır⁶⁴⁹. Neticesi harekete bitişik suçlarda teşebbüsün gerçekleşmesi için hareketin parçalara bölünebilir olması gerekmektedir⁶⁵⁰.

Eski kanun dönemine (765 Sayılı Türk Ceza Kanunu - Mülga) ilişkin bir kısım içtihatlarda propaganda suçuna teşebbüsün mümkün olduğu belirtilmektedir⁶⁵¹. Terör örgütünün propagandasını yapma suçu neticesi harekete bitişik suçlardan olup hareketin icrası ile suç tamamlanır. Örneğin yasadışı düzenlenen bir toplantı veya yürüyüşe içerisine giydiği atletine propaganda olarak adlandırılabilir bir yazı yazarak veya resim yaparak gösteri ya da yürüyüş alanına giden failin söz konusu yazı veya resmi topluluğa göstermemesi halinde burada faili cezalandırmak mümkün değildir. Zira failin söz konusu yazı veya resmi topluluğa göstereceği henüz belli değildir⁶⁵². Ancak, terör örgütünün propagandası vasıtalarla yapıldığı zaman, mesela bildiri ile yapılacağı zaman bildiriler dağıtılmadan önce ele geçecek olursa eksik

⁶⁴⁶ Daragenli, **Tehlike Suçları**, s. 166.

⁶⁴⁷ Dönmezer, **Maddi Sebebiyet Alakası**, s. 92.

⁶⁴⁸ Dönmezer/Erman, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku C. I**, s. 383 – 384; Hareketin neticeden ayrılamayacağı fiillerde tam teşebbüsün mümkün olmayacağına dair aynı yönde görüş için bkz. Kocacakal, **Karapara Aklama Suçu**, s. 431.

⁶⁴⁹ Toroslu, **Anayasayı İhlal Suçu**, s. 270.

⁶⁵⁰ Catherine Elliott/Frances Quinn, **Criminal Law**, 4th Ed., Harlow: Longman, 2002, s. 208.

⁶⁵¹ “Sanıklarda yakalanan ve yıkıcı – bölücü unsurlar içeren pankartların henüz kapalı ve dürülmüş vaziyette olup okunaklı şekilde görüntülenmesine dahi fırsat bulunmadığı belirlenmekle, TCK'nın 61. Maddesinde yazılı (vesaiti mahsusanın) temin ve taşınmasından ibaret ihzari mahiyetteki bu davranışın asgari ölçüde faillerinin fiile yönelik icrai hareketi başlangıcı nitelik ve düzeyine erişemediği, bu itibarla terör örgütü ile ilgili propaganda yapma niteliğinde kabul gören eylemin saptanan olgusunun (eksik teşebbüs) derecesinde değerlendirilemeyeceği...” Y8CD. E. 1994/1227 K. 1994/3479 T. 06.04.1994.

⁶⁵² Taştan, **Terörle Mücadele Kanunu**, s. 106 – 107.

teşebbüs olabileceği kabul edilmektedir⁶⁵³. Fakat yürürlükte bulunan 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda tam ve eksik teşebbüs ayırımı yapılmamaktadır. Bu çerçevede teşebbüsü düzenleyen TCK'nın 35/2. maddesi uyarınca failin cezası tehlikenin ağırlığına göre belli oranda indirilir.

2. İştirak

Bir kişi tarafından işlenebilen bir suçun, birden fazla kimse tarafından bir işbirliği içerisinde işlenmesine iştirak denir. İştirak suç ortaklığı olarak da kısaca ifade edilebilir. İştirakin özünde kanuna aykırı bir anlaşma vardır. İştirakte belli bir veya birkaç suç için birleşme, bir araya gelme söz konusudur⁶⁵⁴. Bu şekilde işlenmiş olan suçlara da iştirak halinde işlenen suçlar denir⁶⁵⁵. İştirak edenlerin cezalandırılması hususunda eşitlik, ikilik ve cezanın faile göre tespiti sistemleri mevcuttur⁶⁵⁶. Türk Ceza Kanunu'nun benimsediği sistem ikilik sistemidir. Bu sistemde suça iştirak eden herkes sırf iştirak ettiği için aynı ceza verilmez. Ortaklar suçun işlenişindeki katkılarına ve bu katkının önemine göre cezalandırılırlar. Ortaklar arasında ayırım yapılması konusunda bugün Alman Doktrininde çoğunlukta olan görüş fiil egemenliği görüşüdür. Buna göre, fiilin icrasına egemen asli fail iken; fiilin oluşumuna egemenlik söz konusu olmaksızın katkıda bulunan ise yardım edendir⁶⁵⁷.

Bazı suçlar, zorunlu olarak ancak birden fazla kişinin müşterek katılımıyla gerçekleştirilebilirler. Genel olarak zorunlu iştirak diye adlandırılan bu halin söz konusu olduğu suçlardan bazıları, mahiyetleri gereği ancak birden fazla kişinin fail olarak katılımıyla gerçekleştirilebilirler. Bu suçlarda münhasır olarak çok failli suç kavramı kullanılmaktadır⁶⁵⁸. Çok failli suçların bir kısmında, suçun işlenişine katılan kişiler ortak bir amacın gerçekleşmesini hedefleyerek aynı yönde hareket etmekte ve

⁶⁵³ "Cezaevinde tutuklu olan sanığın başka bir cezaevinde yatmakta olan aynı örgüt mensubu arkadaşına gönderdiği içeriği itibarıyla 3713 Sayılı Yasanın 8/1. maddesi kapsamında bölücülük propagandası niteliği taşıyan mektuba, muhatabına ulaşmadan cezaevi görevlileri tarafından elkonulduğu anlaşılmakla, sanığın eyleminin eksik teşebbüs derecesinde kaldığı" Y9CD. E. 1996/3414 K. 1996/5608 T. 21.10.1996.

⁶⁵⁴ Hakeri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 493.

⁶⁵⁵ Sulhi Dönmezer, **Genel Ceza Hukuku Dersleri**, İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, 2003, s. 258; İzzet Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 8. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2013, s. 468.

⁶⁵⁶ Mahmut Koca/İlhan Üzülmez, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 6. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2013, s. 422.

⁶⁵⁷ Hakeri, **Ceza Hukuku**, s. 494.

⁶⁵⁸ Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 468.

aynı hareketleri gerçekleştirmektedirler. Çok failli suçların bu türüne yakınsama suçları denilmektedir⁶⁵⁹.

Örgütlü suçlarda iştirakin mümkün olup olmadığı konusu doktrinde tartışmalıdır⁶⁶⁰. Ancak Ceza Kanunumuzun 220. maddesinin 7. fıkrasına göre, örgütün organik yapısına yani “hiyerarşik yapıya” dahil olmadığı için gerçekte üye olmayan kişiler, örgüte bilerek veya isteyerek yardım ederlerse örgüt üyesi gibi cezalandırılırlar. Kanun koyucu, bu hükümle esasen suça iştirakin çok failli suç açısından özel bir düzenlemesini öngörmüştür. Bu hüküm olmasaydı, örgüt üyesi olmayan kişinin örgüte bilerek veya isteyerek yardım etmesi durumunda iştirak iradesiyle hareket edilmesi şartıyla iştirake ilişkin genel hükümlerin uygulanması söz konusu olacaktı. Bu hüküm nedeniyle, aslında suça iştirak olarak nitelendirilebilecek hareketler mesela yardım etme, örgüt üyeliği olarak kabul edilmekte, fakat yapılan yardımın niteliğine göre hakim tarafından takdir edilerek, cezaları yarısına kadar indirilebilmektedir. Kanaatimize göre örgütün hiyerarşik yapısına dahil olmadığı için aslında örgüt üyesi olarak kabul edilmemesi gereken kişilerin örgüt üyesi gibi cezalandırılmalarına ilişkin söz konusu hüküm de, ceza sorumluluğunun şahsiliği prensibine aykırıdır.⁶⁶¹

3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nun 7. maddesine göre düzenlenen terör örgütü kurma, üye olma, örgüt faaliyetini düzenleme ya da örgütü yönetme suçları çok failli bir suç olup yakınsama suçu kapsamındadır. Kanunun 2/2. maddesine göre “Terör örgütüne mensup olmasa dahi örgüt adına suç işleyenler de terör suçlusu sayılır” denilmektedir. 6352 sayılı Kanunun 74 üncü maddesi ile bu fıkra da yer alan “ve örgüt mensupları gibi cezalandırılırlar” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır. Bu haliyle suça iştirakin mümkün olduğu izlenimi uyansa da 2013 değişikliği öncesi TMK’nın Terör Örgütlerini düzenleyen 7. maddesi Ceza Kanunumuzun 314. maddesine yaptığı yollama ve 314. maddenin 3. fıkrasının da “Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçuna ilişkin diğer hükümler, bu suç açısından aynen uygulanır” demesi sebebiyle ve ilgili suç da (TCK m. 220/6) “örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen kişi, ayrıca örgüte üye olmak suçundan da cezalandırılır” şeklinde bir düzenlemeyi haiz olması sebebiyle terör örgütüne üyelik suçu müstakilen fail tarafından işlenen suçlardan olup bu suça iştirak mümkün

⁶⁵⁹ Koca/Üzülmez, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 420.

⁶⁶⁰ Evik, **Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu**, s. 687.

⁶⁶¹ Evik, **Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu**, s. 689-690.

değildi⁶⁶². Fakat 2013 değişikliği ile beraber maddeye eklenen son fıkranın “*terör örgütünün propagandası suçunu, terör örgütünün bildiri ve açıklamasını basma suçunu, 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun 28 inci maddesinin birinci fıkrasında tanımlanan kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılma suçunu, işleyenler hakkında, 5237 sayılı Kanunun 220. maddesinin altıncı fıkrasında tanımlanan suçtan dolayı ayrıca ceza verilmez.*” hükmü gereği bu sayılan suçlarda iştirak mümkündür.

3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nun 7/2. maddesinde düzenlenen terör örgütünün propagandası suçuna iştirak mümkündür. Kanun, basın ve yayın organı yayın sorumlusunu, terör örgütünün propagandasını yapan kişinin fiiline iştirak etmeksizin, o kişiye ait terör örgütünün propagandasını içeren, her türlü söz, yazı, resim vb. yayınların yönetiminde olduğu basın ve yayın organında yayınlanmış olmasından sorumlu tutmaktadır. Hafizoğulları’na göre burada yayın sorumlusunun sorumluluğu, Ceza Kanunumuzun 5. maddesinin ve objektif sorumluluk türünü Ceza hukukundan kaldırdığını iddia eden 23. maddesinin ve gerekçesinin aksine tam bir objektif sorumluluktur⁶⁶³. Bununla beraber yayın sorumlusu, terör örgütü propaganda suçunun işlenişine iştirak etmiş ise artık adli para cezası ile değil, bu fıkroda tanımlanan suçtan dolayı Türk Ceza Kanunu’nun iştirake ilişkin hükümlerine göre cezalandırılması gerekmektedir. Basın ve yayın organlarının sahiplerinin tüzel kişi olması halinde Terörle Mücadele Kanununun 8/b maddesi gereğince tüzel kişilere özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilecektir⁶⁶⁴.

3. İçtima

Ceza hukukunun temel kurallarından biri kaç tane fiil varsa o kadar suç, kaç tane suç varsa o kadar ceza vardır, şeklinde ifade edilmektedir. Bu kuraldan çıkan sonuç cezaların içtimainin (gerçek içtima) kural, suçların içtimainin ise istisna olduğudur⁶⁶⁵. Suçların içtimaı fail lehine getirilmiş, istisnai bir düzenlemedir. Hukukumuzda içtima denilince iki tür içtima akla gelir: Suçların içtimaı ve cezaların içtimaı. Cezaların içtimaı (gerçek içtima) birden fazla suç işleyen faile verilecek cezaların toplanmasını ifade etmekte olup yürürlükte bulunan Ceza Kanunumuz, mülga kanundan farklı olarak bu müesseseyi düzenlememektedir. Bu itibarla bu gibi

⁶⁶² Akkaya, *Terör Suçları ve Cezalarının İnfazı*, s. 232.

⁶⁶³ Hafizoğulları/Kurşun, *Örgütlü Suçluluk*, s. 74.

⁶⁶⁴ Taştan, *Terörle Mücadele Kanunu*, s. 97.

⁶⁶⁵ Koca/Üzülmez, *Türk Ceza Hukuku*, s. 471.

durumlarda verilecek cezalar toplanmamakta, her biri bağımsızlığını korumakta, bunun sonuçları infaz alanında kendini göstermektedir⁶⁶⁶. Suçların içtimain başlıca halleri, fikri içtima, zincirleme (müteselsil) suç, bilesik (mürekkep) suç biçimleridir⁶⁶⁷.

Fikri içtima (düşünsel birleşme), işlenen bir fiil ile kanunun çeşitli maddelerinin ihlali demektir. Bu durumda sadece en ağır cezayı içeren maddeye göre ceza verilir. Fikri içtima zincirleme suçtan farklıdır. Her ikisinde de birden çok ihlal söz konusudur. Ancak, zincirleme suçta birden çok fiil ile aynı kanun maddesi ihlal edildiği halde fikri içtimada farklı kanun maddeleri aynı anda tek bir fiil ile ihlal edilmektedir. Birden çok suçu tek suç haline getiren unsur, zincirleme suçta aynı suç işleme kararı, fikri içtimada ise tek fiil bulunmasıdır. Zincirleme suç, aynı suçu işleme kararıyla kanunun aynı hükmünün birden fazla ihlalidir. Bu suçun özelliği, Ceza Kanunumuzun 43. maddesine göre ortada birkaç suç olduğu halde bunların tek suç sayılarak faile arttırılarak da olsa tek ceza verilmesidir. Bileşik suç ise kanunda öngörülen suçlardan birinin diğerinin unsuru veya ağırlatıcı nedeni olması halidir. O halde bileşik suç en az iki suçtan oluşmaktadır. Ancak bu suçlardan biri diğerinin unsuru veya ağırlatıcı sebebidir. Bu gibi hallerde Ceza Kanunumuzun 42. maddesine göre faile kanundaki bağımsız maddede gösterilen ceza verilir ve cezaların içtimaina ilişkin kurallar uygulanmaz⁶⁶⁸.

2012 değişikliği öncesinde Terörle Mücadele Kanunu'nun 7/2. maddesinde düzenlenen terör örgütünün propagandası suçunu işleyenler ayrıca terör örgütlerini düzenleyen 2. madde gereği örgüt adına suç işlemekten dolayı terör örgüt üyesi gibi cezalandırılmaktaydı. Bu değişiklikten son değişikliğe kadar da kanunun Türk Ceza Kanununa yaptığı yollama sebebiyle de suç örgütü üyesi olarak cezalandırılmaktaydı. Yargıtay bu durumu şöyle açıklamaktadır: *“TCK'nın 314. maddesinin 3. fıkrasında suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçuna ilişkin diğer hükümler bu suç açısından aynen uygulanır denilmekte, anılan kanunun 220/6. maddesinde ise örgüte üye olmamakla beraber örgüt adına suç işleyen kişi ayrıca örgüte üye olmak suçundan dolayı cezalandırılır hükmünü taşımaktadır. Anılan kanun maddelerinin amaç, kapsam ve gerekçesi birlikte nazara alındığında TCK'nın*

⁶⁶⁶ Hakeri, **Ceza Hukuku**, s. 555.

⁶⁶⁷ Nur Centel/Hamide Zafer/Özlem Çakmut, **Kişilere Karşı İşlenen Suçlar**, C. 1, Beta Basım Yayım A.Ş., İstanbul, 2007, s. 524.

⁶⁶⁸ Centel/Zafer/Çakmut, **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, 7. Bası, Beta Yayınları, İstanbul, 2011, s. 502 – 520.

*suçların içtima bakımından gerçek içtima kurallarını benimsediği, suç oluşturan kaç eylem varsa o kadar suç ve kaç suç varsa o kadar ceza vardır ilkesi doğrultusunda düzenlediği anlaşılmaktadır.*⁶⁶⁹ Bu yüzden, terör örgütünün bilgisi ve istemi doğrultusunda örgüte ait yayın organlarınca terör örgütü faaliyeti çerçevesinde eylem çağrısı yapılması üzerine (çağrının belli bir kişiye yapılması gerekmemekte) yapılan eyleme katılan failin suç işleme kararı ile birlikte örgütle veya amacıyla birleşme kastının buluşması ile beraber, terör örgütünün eylem çağrısı üzerine suç işleyenler hem silahlı örgüt üyesi olmak suçundan hem de terör örgütünün propagandasını yapmak suçlarından ayrı ayrı cezalandırılmaktaydı⁶⁷⁰. 2013 değişikliği ile beraber 7. maddeye eklenen son fıkra gereği terör örgütünün propagandası suçunu işleyenler hakkında TCK m.220/6'da düzenlenen “*örgüte üye olmamakla beraber örgüt adına suç işleyen kişi ayrıca örgüte üye olmak suçundan dolayı cezalandırılır*” hükmü uygulanmamaktadır.

Terörle Mücadele Kanunu'nun 7/2. maddesinde düzenlenen terör örgütünün propagandası suçu incelenildiğinde, gerçekleşebilecek olan bir fikri içtima durumundan söz edilebilir. Bazı durumlarda örgüt ile ilgili açıklamalarda hem örgütün propagandası yapılmakta hem de kanunun suç saydığı fiili övme ve suç işlemeye teşvik, tahrik gibi Türk Ceza Kanunda ayrıca suç olarak düzenlenen eylemlerin de gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu durumda fikri içtima kuralı gereği, faile en ağır yaptırımı düzenleyen suça göre ceza verilmesi gerekmektedir⁶⁷¹.

Terör örgütünün propagandası suçu seçimlik hareketli bir suçtur. Seçimlik hareketli suçlarda, suçu oluşturan birden çok hareketin birlikte yapılmış olması, birden fazla suç işlendiği anlamına gelmemektedir. Bu durumda ortada bir suç vardır. Böyle olunca seçimlik hareketli bu suçun farklı hareketlerinin yapılması onun tek suç olma niteliğine zarar vermez. Belirtmek gerekir ki, suçun niteliği gereği hareketlerin tekrar edilmesinin arandığı hallerde ortada birden çok değil tek suç bulunur ve dolayısıyla zincirleme suça ilişkin hüküm uygulanmaz⁶⁷². Yargıtay'a göre içerikleri birbirini tamamlayıcı nitelikte olan, esas amacı yazıların birlikte ele alınıp değerlendirildiğinde aynı kişi tarafından yazılan farklı yazılar tek suç

⁶⁶⁹ Y9CD. E. 2007/10545 K. 2008/12121 T. 12.11.2008.

⁶⁷⁰ Taştan, **Terörle Mücadele Kanunu**, s. 19 – 20; Örnek kararlar için bkz. Y9CD. E. 2007/10545 K. 2008/12121 T.12.11.2008; Y9CD. E. 2007/11645 K. 2008/13938 T.24.12.2008; Y9CD. E. 2008/2372 K. 2008/7471. T.09.06.2008; Y9CD. E. 2008/10809 K. 2008/13941 T.24.12.2008.

⁶⁷¹ Doğan Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Ankara: Seçkin Yayınları, 2006, s. 457.

⁶⁷² Centel/Zafer/Çakmut, **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, s. 511.

sayılmaktadır⁶⁷³. Bu bağlamda seri şeklindeki yazılara konu olan propaganda suçları veya terör örgütünün propagandasına dönüşen toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde terör örgütü üyesi olmayan ve üzerinde terör örgütü sembolü taşıyarak yüzünü gizleyen ve de slogan atan kişinin eylemleri tek suç kabul edilerek, zincirleme suç konu edilemez. Ancak, bir kimsenin terör örgütünün propagandasını yapmak amacıyla değişik zamanlarda birden fazla propaganda suçunu işlemesi durumunda zincirleme suç söz konusu olabilecektir. Bu durumda cezası belli oranda artırılarak bir cezaya hükmedilecektir⁶⁷⁴.

J. Yaptırım, Usul Hükümleri ve Zamanaşımı

1. Yaptırım

3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 7. maddesine göre düzenlenen Terör örgütünün; cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasını yapma suçuna bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası öngörülmüştür. Bu suçun basın ve yayın yolu ile işlenmesi halinde verilecek ceza yarı oranında artırılmaktadır. Ayrıca, basın ve yayın organlarının suçun işlenmesine iştirak etmemiş olan yayın sorumluları hakkında da bin günden beş bin güne kadar adli para cezasına hükmolunmaktadır.

Terör örgütünün propagandasına dönüştürülen toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde, kimliklerin gizlenmesi amacıyla yüzün tamamen veya kısmen kapatılması, toplantı ve gösteri yürüyüşü sırasında gerçekleşme dahi, terör örgütünün üyesi veya destekçisi olduğunu belli edecek şekilde; örgüte ait amblem, resim veya işaretlerin asılması ya da taşınması, slogan atılması, ses cihazları ile yayın yapılması, terör örgütüne ait amblem, resim veya işaretlerin üzerinde bulunduğu üniformanın giyilmesi eylemleri de terör örgütünün propagandası suçu kapsamında kabul edilerek 7/2. madde çerçevesinde cezalandırılmaktadır.

Terör örgütünün propagandası suçunun dernek, vakıf, siyasî parti, işçi ve meslek kuruluşlarına veya bunların yan kuruluşlarına ait bina, lokal, büro veya eklentilerinde veya öğretim kurumlarında veya öğrenci yurtlarında veya bunların eklentilerinde işlenmesi halinde bu cezanın iki katı hükmolunmaktadır.

⁶⁷³ Y9CD. E. 1988/5636 K. 1988/7919 T. 08.11.1988.

⁶⁷⁴ Yıldırım, **Terörizmin Propagandası Suçu**, s. 248.

Terör örgütüne üye olmamakla beraber terör örgütünün propagandası suçunu işleyenlere ayrıca Ceza Kanunumuzun 220/6. maddesinde düzenlenen örgüt adına suç işlemekten dolayı ayrıca ceza verilmemektedir.

Terörle Mücadele Kanunu'nun 8/B maddesi uyarınca terör örgütünün propagandası suçunun bir tüzel kişilik tarafından işlenmesi halinde Türk Ceza Kanunu'nun 60. maddesine⁶⁷⁵ göre tüzel kişilere özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunmaktadır.

2. Usul Hükümleri

Günümüzde sadece bir mahkemenin önceden ve kanunla kurulmuş olması, kanunilik ilkesine uyulması, yargılamanın hukuka uygun yapıldığının kabulüne yetmemektedir. Bunun yanı sıra yargılamanın tarafları ve kamuoyunu tatmin edecek şekilde adil bir biçimde yapılması da gerekmektedir. Bu çerçevede mahkemenin bağımsız ve tarafsız olması, dosyaya ulaşma, savunmayı hazırlamak için gerekli süre ve kolaylıklara sahip olma, kendi kendini lekelememe hakkı, susma hakkı, silahların eşitliği, masumiyet karinesi gibi ilkelere de uyulması zorunludur⁶⁷⁶.

Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlarda 2006'dan⁶⁷⁷ 2014'e⁶⁷⁸

⁶⁷⁵ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu

Tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirleri

Madde 60- (1) Bir kamu kurumunun verdiği izne dayalı olarak faaliyette bulunan özel hukuk tüzel kişisinin organ veya temsilcilerinin iştirakiyle ve bu iznin verdiği yetkinin kötüye kullanılması suretiyle tüzel kişi yararına işlenen kasıtlı suçlardan mahkûmiyet halinde, iznin iptaline karar verilir.

(2) Müsadere hükümleri, yararına işlenen suçlarda özel hukuk tüzel kişileri hakkında da uygulanır.

(3) Yukarıdaki fıkralar hükümlerinin uygulanmasının işlenen fiile nazaran daha ağır sonuçlar ortaya çıkarabileceği durumlarda, hakim bu tedbirlere hükmetmeyebilir.

(4) Bu madde hükümleri kanunun ayrıca belirttiği hallerde uygulanır.

⁶⁷⁶ Ümit Kocasakal, "Hükmü Önceden Belirlenmiş Bir Davanın Öyküsü: Saddam Hüseyin'in Yargılanması", **Uluslararası Suçlar ve Tarih Dergisi**, Ankara: İnsanlığa Karşı Suçlar Araştırma Merkezi, Sayı 2, 2006, s. 128.

⁶⁷⁷ 29.06.2006 tarihli 5532 sayılı Terörle Mücadele Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun MADDE 8- 3713 sayılı Kanunun 9 uncu maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Görev ve yargı çevresinin belirlenmesi

MADDE 9- Bu Kanun kapsamına giren suçlarla ilgili davalara, 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 250nci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen ağır ceza mahkemelerinde bakılır. Bu suçlardan dolayı onbeş yaşın üzerindeki çocuklar hakkında açılan davalar da bu mahkemelerde görülür."

⁶⁷⁸ 02.07.2012 tarihli 6352 sayılı Yargı Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Basın Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertilenmesi Hakkında Kanun

MADDE 105/2-b: 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 9 ve 13 üncü maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır

GEÇİCİ MADDE 2/4: Ceza Muhakemesi Kanununun yürürlükten kaldırılan 250 nci maddesinin birinci fıkrasına göre görevlendirilen mahkemelerde açılmış olan davalara, kesin hükümle sonuçlandırılincaya kadar bu mahkemelerce bakmaya devam olunur. Bu davalarda, yetkisizlik veya

kadar Terörle Mücadele Kanunu'nun görev ve yargı çevresi başlıklı 9. maddesi uyarınca 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 250. maddesi⁶⁷⁹ ile görevli ağır ceza mahkemeleri öngörülmekteydi. Yine bu tarihler arasında bu suçlarla ilgili olarak Terörle Mücadele Kanunu'nun 10. maddesinde⁶⁸⁰ özel soruşturma⁶⁸¹ ve

görevsizlik kararı verilemez. 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 10 uncu maddesinin kovuşturmayla ilişkin hükümleri bu davalarda da uygulanır; 21.02.2014 tarihli 6526 sayılı Kanun-MADDE19/b: 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 10 uncu maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

⁶⁷⁹ 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu

Bazı Suçlara İlişkin Muhakeme

Görev ve yargı çevresinin belirlenmesi

MADDE 250.-(1) Türk Ceza Kanununda yer alan;

- Örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu,
 - Haksız ekonomik çıkar sağlamak amacıyla kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde cebir ve tehdit uygulanarak işlenen suçlar,
 - İkinci Kitap Dördüncü Kısımın Dört, Beş, Altı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar (305, 318, 319, 323, 324, 325 ve 332 nci maddeler hariç),
- Dolayısıyla açılan davalar; Adalet Bakanlığının teklifi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca yargı çevresi birden çok ili kapsayacak şekilde belirlenecek illerde görevlendirilecek ağır ceza mahkemelerinde görülür.

(2) Gelen iş durumu göz önünde bulundurularak birinci fıkrada belirtilen suçlara bakmakla görevli olmak üzere, aynı yerde birden fazla ağır ceza mahkemesi kurulmasına, Adalet Bakanlığının teklifi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca karar verilir. Bu hâlde, mahkemeler numaralandırılır. Bu mahkemelerin başkan ve üyeleri adli yargı adalet komisyonunca, bu mahkemelerden başka mahkemelerde veya işlerde görevlendirilemez.

(3) Birinci fıkrada belirtilen suçları işleyenler sıfat ve memuriyetleri ne olursa olsun bu Kanunla görevlendirilmiş ağır ceza mahkemelerinde yargılanır. Anayasa Mahkemesi ve Yargıtayın yargılayacağı kişilere ilişkin hükümler ile savaş ve sıkıyönetim hâli dahil askerî mahkemelerin görevlerine ilişkin hükümler saklıdır.

⁶⁸⁰ MADDE 10- Bu Kanun kapsamına giren suçlarla ilgili olarak, Ceza Muhakemesi Kanununun 250 ilâ 252 nci maddelerinde hüküm bulunmayan hususlarda diğer hükümleri uygulanır. Ancak;

- Soruşturmanın amacı tehlikeye düşebilecek ise yakalanan veya gözaltına alınan veya gözaltı süresi uzatılan kişinin durumu hakkında Cumhuriyet savcısının emriyle sadece bir yakınına bilgi verilir.
- Şüpheli, gözaltı süresince yalnız bir müdafinin hukuki yardımından yararlanabilir. Gözaltındaki şüphelinin müdafii ile görüşme hakkı, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine, hâkim kararıyla yirmidört saat süre ile kısıtlanabilir; ancak bu süre içerisinde ifade alınmaz.
- Şüphelinin kolluk tarafından ifadesi alınırken, ancak bir müdafii hazır bulunabilir.
- Kolluk tarafından düzenlenen tutanaklara, ilgili görevlilerin açık kimlikleri yerine sadece sicil numaraları yazılır.
- Müdafinin dosya içeriğini incelemesi veya belgelerden örnek alması, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim kararıyla bu yetkisi kısıtlanabilir.

e) Bu Kanun kapsamında yer alan suçlardan dolayı yapılan soruşturmada müdafinin savunmaya ilişkin belgeleri, dosyaları ve tutuklu bulunan şüpheli ile yaptığı konuşmaların kayıtları incelemeye tâbi tutulamaz. Ancak müdafinin terör örgütü mensuplarının örgütsel amaçlı haberleşmelerine aracılık ettiğine ilişkin bulgu veya belge elde edilmesi halinde, Cumhuriyet savcısının istemi ve hâkim kararıyla, bir görevli görüşmede hazır bulundurulabileceği gibi bu kişilerin müdafiiine verdiği veya müdafince bu kişiye verilen belgeler hâkim tarafından incelenebilir. Hâkim, belgenin kısmen veya tamamen verilmesine veya verilmemesine karar verir. Bu karara karşı ilgililer itiraz edebilirler.

f) Ceza Muhakemesi Kanununun 135 inci maddesinin altıncı fıkrasının (a) bendinin (8) numaralı alt bendindeki, 139 uncu maddesinin yedinci fıkrasının (a) bendinin (2) numaralı alt bendindeki ve 140 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin (5) numaralı alt bendindeki istisnalar uygulanmaz.

g) 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 92 nci maddesinin ikinci fıkrası hükmü bu Kanun kapsamında yer alan suçlar bakımından da uygulanır."

⁶⁸¹ **Ceza Muhakemesi Kanunu**

Soruşturma

kovuşturma⁶⁸² usulü öngörülmekteydi. Bu özel görevli mahkemeler yargı birliği

MADDE 251.-(1) 250 nci madde kapsamına giren suçlarda soruşturma, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca bu suçların soruşturma ve kovuşturmasında görevlendirilen Cumhuriyet savcılarınca bizzat yapılır. Bu suçlar görev sırasında veya görevden dolayı işlenmiş olsa bile Cumhuriyet savcılarınca doğrudan soruşturma yapılır. Cumhuriyet savcıları, Cumhuriyet Başsavcılığınca 250 nci madde kapsamındaki suçlarla ilgili davalara bakan ağır ceza mahkemelerinden başka mahkemelerde veya işlerde görevlendirilemez.

(2) 250 nci madde kapsamına giren suçların soruşturması ve kovuşturması sırasında Cumhuriyet savcıları, hâkim tarafından verilmesi gerekli kararları, varsa Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca bu işlerle görevlendirilen ağır ceza mahkemesi üyesinden, aksi halde yetkili adli yargı hâkimlerinden isteyebilirler.

(3) Soruşturmanın gerekli kıldığı hâllerde suç mahalli ile delillerin bulunduğu yerlere gidilerek soruşturma yapılabilir. Suç, ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yer dışında işlenmiş ise Cumhuriyet savcısı, suçun işlendiği yer Cumhuriyet savcısından soruşturmanın yapılmasını isteyebilir.

(4) Suç askerî bir mahalde işlenmiş ise, Cumhuriyet savcısı ilgili askerî savcılıktan soruşturmanın yapılmasını isteyebilir. Üçüncü fıkraya göre soruşturma yapmak üzere görevlendirilen Cumhuriyet savcıları ile askerî savcılıklar, bu soruşturmayı öncelikle ve ivedilikle yaparlar.

(5) 250 nci madde kapsamına giren suçlarda, yakalananlar için 91 inci maddenin birinci fıkrasındaki yirmidört saatlik süre kırksekiz saat olarak uygulanır. Anayasanın 120 nci maddesi gereğince olağanüstü hâl ilân edilen bölgelerde yakalanan kişiler hakkında 91 inci maddenin üçüncü fıkrasında dört gün olarak belirlenen süre, Cumhuriyet savcısının talebi ve hâkim kararıyla yedi güne kadar uzatılabilir. Hâkim, karar vermeden önce yakalanan veya tutuklanan kişiyi dinler.

(6) 250 nci madde kapsamına giren suçlarla ilgili soruşturma ve kovuşturmalarda kolluk; soruşturma ve kovuşturma sebebiyle şüpheli veya sanığı, tanığı, bilirkişiyi ve suçtan zarar gören şahsı, ağır ceza mahkemesi veya başkanının, Cumhuriyet savcısının, mahkeme naibinin veya istinabe olunan hâkimin emirleriyle belirtilen gün, saat ve yerde hazır bulundurmaya mecburdur.

(7) 250 nci maddede belirtilen suçlar nedeniyle Cumhuriyet savcıları, soruşturmanın gerekli kılması halinde geçici olarak, bu mahkemelerin yargı çevresi içindeki genel ve özel bütçeli idarelere, kamu iktisadi teşebbüslerine, il özel idarelerine ve belediyelere ait bina, araç, gereç ve personelden yararlanmak için istemde bulunabilirler.

(8) Türk Silahlı Kuvvetleri kıt'a, karargâh ve kurumlarından istemde bulunulması hâlinde istem, yetkili amirlikçe değerlendirilerek yerine getirilebilir.

⁶⁸² Ceza Muhakemesi Kanunu

Kovuşturma

MADDE 252.-(1) 250 nci madde kapsamına giren suçlarla ilgili davalara ait duruşmalarda aşağıdaki hükümler uygulanır:

a) Bu suçlar acele işlerden sayılır ve bunlarla ilgili davalara adli tatilde de bakılır.

b) Sanık sayısının çok fazla olması durumunda, sanıkların bir kısmının duruşmanın bazı oturumları ile ilgileri bulunmuyor ise duruşmanın bu oturumlarının, yokluklarında yapılmasına mahkemece karar verilebilir. Ancak, bu sanıkların yokluklarında yapılan oturumlarda kendilerini etkileyen bir hâl ortaya çıktığı takdirde buna ilişkin söz ve işlerin esaslı noktaları sonraki oturumlarda kendilerine bildirilir.

c) Mahkeme, güvenliğin sağlanması bakımından duruşmanın başka bir yerde yapılmasına karar verebilir.

d) Bu davalarda esas hakkındaki iddiasını bildirmek için Cumhuriyet savcısına, katılan veya vekiline; iddialara karşı savunmasını yapmak için sanık veya müdafiiine makul bir süre verilir. Bu süre, savunma hakkının sınırlanması anlamına geleceği durumlarda re'sen uzatılabilir.

e) Mahkeme, duruşmanın düzen ve disiplinini bozan sözlü veya yazılı beyan ve davranışlar ile mahkemeye, mahkeme başkanı veya üyelerden herhangi birine, Cumhuriyet savcısına, müdafie, tutanak kâtibine yahut görevlilere tahkir veya hakaret oluşturan söz ve davranışlar hakkında yayım yasağı koyabilir.

f) Mahkeme başkanı, duruşmanın düzenini bozan sanığı veya müdafii o günkü oturumun tamamına çıkmamak üzere, duruşma salonundan çıkartır. Bunların, sonra gelen oturumda da duruşmayı önemli ölçüde aksatacak davranışlara devam edecekleri anlaşılırsa ve hazır bulunmaları gerekli görülmezse, yokluklarında duruşmaya devam olunmasına mahkemece karar verilebilir. Bu karar, esasa ilişkin iddia ve savunmanın yapılmasına engel olacak biçimde uygulanamaz ve sanığın kendisini başka bir müdafii ile temsil ettirmesine izin verilir. Duruşma salonundan çıkartılan sanık veya müdafii bundan sonraki oturumlarda da duruşmanın düzenini bozmakta ısrar etmeleri hâlinde, bir daha aynı dava ile ilgili oturumların tamamına veya bir kısmına katılmamalarına da karar verilebilir. Bu hüküm müdafii hakkında uygulandığı takdirde, durum ilgili baroya bildirilir. Bu halde de sanığın kendisini başka bir müdafii ile temsil ettirmesi için uygun bir süre verilir. Oturumların bir kısmına ya da tamamına

ilkesine, hakim bağımsızlığına aykırılıkları, savunmayı hukukun genel ilkelerine aykırı olarak kısıtlaması, gerekçeli kararların kanun metninin tekrarından ibaret olması, yargı bağımsızlığı, mahkeme kararlarının AİHM kararlarına aykırı olması, kanuni hakim güvencesine aykırı olması ve genel olarak adil yargılanma hakkına aykırı olması gibi hukuka aykırılık nedenleriyle doktrinde sert bir şekilde eleştirilmekteydi⁶⁸³. 02.07.2012 tarihli 6352 sayılı kanunun 105/6. maddesi ile özel görevli mahkemeleri düzenleyen 250., soruşturma usulünü düzenleyen 251. ve kovuşturma usulünü düzenleyen 252. madde yürürlükten kaldırılmıştır. Ancak bu kanunun 2/4. geçici maddesi “*Ceza Muhakemesi Kanununun yürürlükten kaldırılan 250 nci maddesinin birinci fıkrasına göre görevlendirilen mahkemelerde açılmış olan davalara, kesin hükümle sonuçlandırılıncaya kadar bu mahkemelerce bakmaya devam olunur. Bu davalarda, yetkisizlik veya görevsizlik kararı verilemez. 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 10 uncu maddesinin kovuşturmayla ilişkin hükümleri bu davalarda da uygulanır.*” hükmü sebebiyle bu mahkemelerde açılmış davalar kesin hükümle sonuçlanıncaya kadar görülmeye devam etmekte ve artık bu mahkemelere benzer mahkemeler Terörle Mücadele Kanunu kapsamında işlenen suçlara özgülenmekteydi. Bunun üzerine bu geçici maddenin “kanuni hâkim ve mahkeme güvencesi”, “yargı bağımsızlığı” ve “eşitlik” ilkelerine aykırı olması sebebiyle Anayasa Mahkemesine açılan iptal davasının

katılmamasına karar verilen müdafî Avukatlık Kanununun 41 inci maddesinin ikinci fıkrası gereğince tayin edilmiş ise durum, kendisini tayin eden mercie de bildirilir. Duruşma salonundan çıkartılan sanık veya müdafîi tekrar duruşmaya alındıklarında, yokluklarında yapılan iş ve işlemlerin esaslı noktaları kendilerine bildirilir. Sanık ya da müdafîi dilerse yokluklarındaki tutanak örnekleri de kendilerine verilir. Duruşma salonundan çıkartılan veya oturumlara katılmamalarına karar verilen sanık veya müdafiler mahkemenin tayin edeceği süre içerisinde yazılı savunma verebilirler.

g) Bu Kanunun 6 ncı maddesi, 250 nci madde kapsamına giren suçlara bakan ağır ceza mahkemeleri hakkında uygulanmaz.

h) Kendisine veya onun namına tebligat yapılacak kimselere tebligat yapılmaması hâllerinde, işin ivediliğine göre basın veya diğer kitle iletişim araçlarıyla tebligat yapılabilir.

(2) 250 nci maddenin birinci fıkrasının (c) bendinde öngörülen suçlar bakımından, Kanunda öngörülen tutuklama süresi iki kat olarak uygulanır.

⁶⁸³ Ümit Kocasakal, “Özel Görevli Mahkemeler”, (Panel Konuşması), **Hukukun Evrensel İlkeleri ve Özel Görevli Mahkemeler Panel Notları**, İstanbul Barosu Yayınları, 2013, İstanbul, s. 17 – 29; Ümit Kocasakal, “Özel Yetkili Mahkemelerin Hukuk Sistemimizdeki Yeri”, **Özel Yetkili Mahkemeler (CMK m. 250)**, (Panel Konuşması), Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara, 2010, s. 81 – 89; Rıza Türmen, “Yargı Bağımsızlığı ve AİHM Kararları”, **Hukukun Evrensel İlkeleri ve Özel Görevli Mahkemeler Panel Notları**, İstanbul Barosu Yayınları, 2013, İstanbul, s. 29 – 45; Osman Korkut Kanadoğlu, “Kanuni Hakim Güvencesi ve Özel Görevli Mahkemeler”, **Hukukun Evrensel İlkeleri ve Özel Görevli Mahkemeler Panel Notları**, İstanbul Barosu Yayınları, 2013, İstanbul, s. 45 – 60; Turgut Kazan, “Özel Yetkili Mahkemeler ve Adil Yargılanma Hakkı”, **Özel Yetkili Mahkemeler (CMK m. 250)**, Panel, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara, 2010, s. 97 – 103; Köksal Bayraktar, Kapanış Konuşması, **Özel Yetkili Mahkemeler (CMK m. 250)**, Panel, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara, 2010, s. 107-108.

Mahkeme reddetmiştir⁶⁸⁴. Nihayet 21.02.2014 tarihli 6526 sayılı Terörle Mücadele Kanunu ve Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 19. maddesi ile Terörle Mücadele Kanunu'nun görev ve yargı çevresinin belirlenmesi, soruşturma ve kovuşturma usulünü düzenleyen 10. maddesi de yürürlükten kaldırılmıştır. Bu 6526 sayılı Kanununun 1. maddesi ile Terörle Mücadele Kanunu'na eklenen geçici 14. madde uyarınca görevlerine devam eden özel görevli ağır ceza mahkemelerinde ve bu Kanunla yürürlükten kaldırılan Terörle Mücadele Kanununun 10. maddesi uyarınca görevlendirilen ağır ceza mahkemelerinde derdest bulunan dosyalar, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte buldukları aşamadan itibaren kovuşturmaya devam edilmek üzere yetkili ve görevli mahkemelere devredilecek, bu mahkemelerce verilip Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığında veya Yargıtay'ın dairelerinde bulunan dosyaların incelenmesine devam olunacaktır. Bu durumda da özel görevli mahkemelerce görülmüş olan davaların görüldüğü aşamaya kadar görevli mahkemelere devredilmiş olması, bu aşamaya kadar doktrinde sert bir şekilde eleştirilen özel görevli mahkemelerce yapılan işlemlerin ve verilen kararların adil olup olmadığını sorgulamaya neden olabilir.

Bu anlatılanlar çerçevesinde artık 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 7. maddesine göre düzenlenen terör örgütünün propagandası suçuna bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası öngörüldüğü için bu suç ile ilgili görevli mahkeme Asliye Ceza Mahkemesidir⁶⁸⁵.

3. Zamanaşımı

Zamanaşımı, dava ve ceza zamanaşımı olmak üzere iki türdür. Suçun işlendiği tarihten itibaren belli bir zamanın geçmesi durumunda, sanık hakkında kovuşturma işlemlerine devam edilmesine engel olan zamanaşımına TCK 66. maddede benimsenen kavram olarak dava zamanaşımı denilmektedir⁶⁸⁶. Mahkumiyet

⁶⁸⁴ AYM. E. 2012/100 K. 2013/84 T. 04.07.2013.

⁶⁸⁵ 26.09.2004 tarihli 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun

Asliye ceza mahkemesinin görevi

MADDE 11.-Kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, sulh ceza ve ağır ceza mahkemelerinin görevleri dışında kalan dava ve işlere asliye ceza mahkemelerince bakılır.

Mahkemenin görevinin belirlenmesi

MADDE 14.-Mahkemelerin görevlerinin belirlenmesinde ağırlaştırıcı veya hafifletici nedenler gözetilmeksizin kanunda yer alan suçun cezasının üst sınırı göz önünde bulundurulur.

⁶⁸⁶ Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 815.

kararının kesinleştiği tarihten itibaren belli bir zamanın geçmesi durumunda mahkum olunan cezanın infazından sarfinazar edilmesine de TCK 68. maddede düzenlenen ceza zamanaşımı denilmektedir⁶⁸⁷. Neticesi harekete bitişik bir suç olan terör örgütünün propagandası suçu, hareketin yapıldığı yer ve zamanda işlenmekte, zamanaşımı o andan itibaren işlemeye başlamaktadır⁶⁸⁸.

Ceza Kanunumuzun Dava Zamanaşımı başlıklı 66/1-d. maddesine göre beş yıldan fazla ve yirmi yıldan az hapis cezasını gerektiren suçlarda dava zamanaşımı onbeş yıl olarak öngörülmüştür. 66/3. maddesine göre dava zamanaşımı süresinin belirlenmesinde dosyadaki mevcut deliller itibarıyla suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli halleri de göz önünde bulundurulmaktadır. Bununla beraber dava zamanaşımı hesaplanırken kanunun 66/4. maddesine göre, sürelerin belirlenmesinde suçun kanunda yer alan cezasının yukarı sınırı göz önünde bulundurulmakta; seçimlik cezaları gerektiren suçlarda zamanaşımı bakımından hapis cezası esas alınmaktadır.

Terör örgütünün propagandası suçunun basit hali için öngörülebilecek hapis cezasının üst sınırı beş yıl, basın yoluyla işlenen nitelikli hali için yedi buçuk, dernek, vakıf, öğrenci yurdu gibi yerlerde işlenmesi halinde de üst sınır 15 yıla kadar çıkabileceği göz önüne bulundurulduğunda bu suç açısından dava zamanaşımı süresi 15 yıldır. Ceza Kanununun 67. maddesine göre zamanaşımının kesilmesi halinde süre en fazla yarı oranında artmaktadır. Bu durumda suçun zamanaşımı 15 yıl olduğundan zamanaşımını kesen nedenler bu süreyi en fazla yedi buçuk sene uzatabilmektedir⁶⁸⁹.

Ceza Kanunumuzun Ceza Zamanaşımı başlıklı 68/1-d. maddesine göre beş yıldan fazla hapis cezalarında ceza zamanaşımı yirmi yıl, 68/1-e maddesine göre de beş yıla kadar hapis ve adlî para cezalarında ceza zamanaşımı on yıl olarak düzenlenmiştir. Propaganda suçu için öngörülecek hapis cezası sınırının beş yıldan onbeş yıla kadar olduğu düşünülürse beş yıldan fazla hapis cezasına hükmedilmesi halinde ceza zamanaşımı yirmi yıl, beş yıla kadar hapis cezası hükmedilmesi halinde ceza zamanaşımı on yıl olarak dikkate alınması gerekmektedir⁶⁹⁰.

⁶⁸⁷ Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 824.

⁶⁸⁸ Dönmezer/Erman, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku C. I**, s. 383-384.

⁶⁸⁹ Yıldırım, **Terörizmin Propagandası Suçu**, s. 253.

⁶⁹⁰ Yıldırım, **Terörizmin Propagandası Suçu**, s. 253.

SONUÇ

Devletler kamu barışı ve güvenliğini, anayasal düzenlerini ve milli değerlerini korumak için terör örgütlerinin veya anayasaya aykırı örgütlerin ve terör suçlarının yani genel anlamda terörizmin propagandası, yüceltilmesi ve övülmesi eylemlerini ve ayrıca bu örgütlere ait sembolleri alenen gösterme eylemlerini suç olarak düzenlemiştir. Karşılaştırmalı hukukta incelediğimiz üzere Alman Ceza Kanununun 86. maddesinde düzenlenen Anayasal düzene aykırı örgütlerin propagandası suçu, 86a. maddesinde düzenlenen Anayasal düzene aykırı örgütlerin sembollerinin taşınması suçu, İtalyan Ceza Kanununun 272. maddesinde düzenlenen milletin manevi değerleri aleyhine propaganda, Birleşik Krallık'ın 2000 tarihli Terörizm Kanununun 13. maddesine göre örgüt destekçisi olduğunu belli edecek şekilde örgüt eşyalarının taşınması ayrıca 2006 tarihli terör örgütlerinin amacı lehine yayınların okunması – dinlenmesinin sağlanması suçu, Amerika'nın 1996 tarihli kanununun 300-303. Maddeleri ile 2001 tarihli Vatanseverlik kanununun 411. maddesinde düzenlenen terör örgütlerinin kanuna aykırı olmasa bile faaliyetlerine katılma suçu ve İspanya Ceza Kanununun 578. maddesinde düzenlenen terör örgütlerini övme suçlarında Türk Hukukundaki gibi ayrıca şiddet, cebir ve korkutma yöntemlerini barındıran terör örgütlerinin yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde diye bir kriter getirmemişlerdir. Bu örgütler gerek kullandığı araçlar gerekse yöneldiği amaçlar açısından zaten bizatihi şiddeti haizdirler.

1991 tarihli 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 1. maddesinde terör; *“cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel*

hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir.” olarak tanımlanmaktadır. Bununla beraber 7/1. maddesi cebir ve şiddet kullanılarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemleriyle, 1. maddede belirtilen amaçlara yönelik olarak suç işlemek üzere kurulan örgütleri terör örgütü olarak kabul etmektedir. **Anlaşılacağı üzere terör örgütleri zaten şiddet unsurunu yapısında bulundurmaktadır.** 7/2. madde de bu terör örgütlerinin cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasını suç olarak düzenlemektedir. Fakat son düzenlemeye göre artık terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru göstermeden, bu yöntemleri övmeden ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik etmeden yapılan terör örgütü propagandası suç teşkil etmeyecektir. Ancak terör örgütlerinin amaçlarının propagandası suç kapsamında değildir. Mesela, **bağımsız şekilde devletin bölünmesi propagandasını yapmakla, bir terör örgütünün amacı çerçevesinde devletin bölünmesinin propagandasını yapmak aynı şey değildir.**

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin İfade Özgürlüğünün nasıl sınırlandırılabilirliğini düzenleyen 10/2. maddesinde “... *ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, gizli bilgilerin yayılmasının önlenmesi veya yargı erkinin yetki ve tarafsızlığının güvence altına alınması için gerekli olan bazı formaliteler, koşullar, sınırlamalar veya yaptırımlara tabi tutulabilir*” demektedir. Her ne kadar Sözleşmede bu amaçlarla sınırlandırma yapılabileceği öngörülse de AİHM kararlarında, müdahale için kısaca şiddete çağrı, şiddeti teşvik, şiddeti övme kriterlerini de aramaktadır. Ancak belirttiğimiz üzere, Türk Hukukunda terör örgütü, zaten yapısında şiddeti bulundurmaktadır. Örneğin terör örgütünün amaçlarından biri olan devletin bir kısmını sözde başka bir devlet olması yönünde yapılan propaganda önceden terörizm propagandası kapsamında değerlendirilirken 2003 yılında bu suçu düzenleyen bölücü propaganda yürürlükten kaldırılmıştır. Bu, çoğumuzun hoşuna gitmese de ifade özgürlüğü açısından olumlu bir gelişmedir. Fakat binlerce masum, sivil insanın canına son veren, vermeye devam eden bir terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdide dayanmayan eylemlerinin propagandası bile yalnızca **terör örgütünün**

propagandası sebebiyle zaten bu kriterleri bünyesinde haizdir. Bu sebeple yapılan son düzenleme her ne kadar ifade özgürlüğü açısından olumlu bir adım gibi gözükse de şiddetle özdeşleşen terör örgütlerinin propagandası milli hassasiyeti incitmesi dışında dolaylı şekilde şiddetin propagandası anlamına gelmektedir. Bununla beraber her ne kadar değişiklik gerekçesinin AİHM kriterlerine uyum sağlama olduğu belirtilse de yine tezat bir şekilde kanunun ilgili maddesinde bir propaganda tanımının olmaması suçta ve cezada kanunilik ilkesine de zarar vermektedir. Bu sebeple yürürlükte olan terör örgütünün propagandası suçunu, ülkemizin milli değerleri, kamu düzeni, suç ve ceza siyaseti yönünden ve ayrıca Anayasa'nın 14 (Temel hak ve hürriyetlerin kötüye kullanılmaması), 26/2 (Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin sınırlandırılması), AİHS 10/2 (İfade özgürlüğünün sınırları) ve 17 (Hakları kötüye kullanma yasağı) maddeleri kapsamında izah etmek mümkün değildir.

Bütün bu eleştirilerimiz çerçevesinde, kanaatimizce düzenleme şu şekilde olmalıdır:

“2. Propaganda, belli bir görüş, fikir veya kanaatlerin toplum içinde yayılmasını veya kökleşmesini sağlamak için, bu amacın gerçekleşmesine yönelik olarak her türlü maddi ve manevi araca başvurarak, telkin, teşvik ve etkide bulunmaktır.

3. Terör örgütünün, yöneticilerinin veya üyelerinin; devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü ya da laik devlet düzenine aykırı amaçlarını veya cebir, şiddet ya da tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek şekilde propagandasını yapan kişi, propaganda sonucu kamu düzeni açısından yakın ve muhakkak bir tehlike oluşması halinde bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Terör örgütü, yöneticileri ve üyeleri ile ilgisi olmayan, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne ya da laik devlet düzenine eleştiri amacıyla yapılan propaganda bu suç kapsamında değerlendirilmez. Bu suçun basın ve yayın yolu ile işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır. Ayrıca, basın ve yayın organlarının suçun işlenmesine iştirak etmemiş olan yayın sorumluları hakkında da bin günden beş bin güne kadar adli para cezasına hükmolunur. Propaganda sebebiyle terör örgütünün, yöneticilerinin veya üyelerinin; devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne ya da laik devlet düzenine aykırı amaçlarının gerçekleştirilmesi için suç işlenmesi ya da cebir,

şiddet veya tehdit içeren yöntemlerine başvurulması halinde fail azmettiren olarak işlenen suçtan dolayı ayrıca cezalandırılır. Aşağıdaki fiil ve davranışları yapanlar bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır:

a) Terör örgütünün propagandasına dönüştürülen toplantı...

*b) Toplantı ve gösteri yürüyüşü sırasında gerçekleşmese dahi, **alenen** terör örgütünün üyesi veya destekçisi olduğunu **belli etmek amacıyla;** ...”*

Böylece, öncelikle propagandanın tanımı yapılarak kanunilik ilkesine riayet edilmiş olunur. Ayrıca, bünyesinde şiddeti barındıran terör örgütlerinin bölünmez bütünlüğe ve laikliğe aykırı amaçları da cezalandırılarak ulusal değerlerimiz ve kamu düzeni koruma altına alınmış olur. Bölücü propaganda ya da din propagandasında olduğu gibi şiddet içermeyen ifadeler cezalandırılmamış olacağından ifade özgürlüğü de koruma altına alınmış olur. Ayrıca suç somut tehlike suçu kapsamına alınarak bireyin ifade özgürlüğü alanının daha da genişletmesi ve de terör örgütünün propagandası gerçekleşmeyen bütünlüğe veya laikliğe aykırı propaganda da ayrıca bir suç teşkil etmiyorsa cezalandırılmaması nedeniyle ifade özgürlüğü adına olumlu bir adım olur, hem de bünyesinde zaten şiddeti barındıran terör örgütünün amacının propagandası da cezalandırılmış olur.

KAYNAKÇA

1. ESERLER

AKBULUT İlhan, **Gerekçeli Terörle Mücadele Kanunu ve Açıklaması (Anayasa Mahkemesi Kararı İle)**, İstanbul: Kazancı Kitap Ticaret A.Ş., 1993.

AKIN Engin, **Anayasa Mahkemesi-Yargıtay Kararları ve Uluslararası hukuk Metinleri Çerçevesinde Terör ve Terörün Finansmanı Suçu**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2009.

AKKAYA Çetin, **Terör Suçları ve Cezalarının İnfazı**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2009.

ALKAN Necati, **Söz Bitmeden: Terörle Mücadelede Önleme Stratejileri**, 3. Baskı, Ankara: USAK Yayınları, 2009.

ALPASLAN Şükrü, **Kriminoloji ve Hukuk Açısından Tedhişçilik**, İstanbul: Teknik Yayınları, 1983.

ANDERSON Sean Kendall/SLOAN Stephan, **Assasins to Zelaots Terrorism**, Oxford: The Scarecrow Press, 2003.

ARMAOĞLU Fahir, **20. Yüzyıl Siyasi Tarihi**, İstanbul: Alkım Yayınevi, 2005.

ARSLAN Çetin/AZIZAĞAOĞLU Bahattin, **Yeni Türk Ceza Kanununun Şerhi**, İstanbul: Asil Yayın Dağıtım, 2004.

ARTUK Mehmet Emin/GÖKÇEN Ahmet/YENİDÜNYA A. Caner, **5237 Sayılı Kanuna Göre Hazırlanmış Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 8. Baskı, Ankara: Turhan Kitabevi, 2007.

BAL İhsan, **Alacakaranlıkta Terörle Mücadele ve Komplo Teorileri**, Ankara: USAK Yayınları, 2006.

BALTACI Vahit, **Terör Suçları ve Yargılaması**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2007.

BARDAK Cengiz, **Açıklamalı İçtihatlı Terörle Mücadele Kanunu ve Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kanunu**, Ankara: Yetkin Yayınevi, 1997.

BAŞBAKANLIK KAMU DÜZENİ VE GÜVENLİĞİ MÜSTEŞARLIĞI HUKUK MÜŞAVİRLİĞİ, **Bütün Boyutlarıyla Terörizmin Önlenmesi Avrupa Sözleşmesi**, 2. Baskı, Ankara: Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı Yayınları, 2013.

- BAYRAKTAR Köksal, **Siyasal Suç**, İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1982.
- BAYRAKTAR Köksal, **Suç İşlemeğe Tahrik Cürmü**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul: Formül Matbaası, 1977.
- BEŞE Ertan, **Terörizm, Avrupa Birliği ve İnsan Hakları**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2002.
- BİLGİÇ M. Sadi, **Terör ve Terörle Mücadele**, Rapor No: 17, İstanbul: BİLGESAM, 2009.
- CAŞIN Mesut Hakkı, **Uluslararası Terörizm**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2008.
- CENTEL Nur/ZAFER Hamide/ÇAKMUT Özlem, **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, 7. Baskı, İstanbul: Beta Basım Yayım A.Ş., 2011.
- CLARK Toby, **Sanat ve Propaganda**, Çev. Esin Hoşsucu, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2004, s. 12.
- ÇANKAYA Erol, **İktidar Bu kapağın Altındadır Gösteri Demokrasisinde Siyasal Reklamcılık**, İstanbul: Boyut Yayınları, 2008.
- ÇARIKÇI Emin, **Ekonomik Gelişmeler ve Türkiye-AB İlişkileri**, Ankara: Tutibay Yayınları, 2001.
- DEMİREL Ahmet, **Birinci Mecliste Muhalefet-İkinci Grup**, İstanbul: İletişim Yayınları, 2000.
- DOMENACH Jean Marie, **Politika ve Propaganda**, Çev. Tahsin Yücel, 2. Baskı, İstanbul: Varlık Yayınları, 1995.
- DÖNMEZER Sulhi, **Basın ve Hukuku**, 4. Baskı, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1976.
- DÖNMEZER Sulhi, **Genel Ceza Hukuku Dersleri**, İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, 2003.
- DÖNMEZER Sulhi/ERMAN Sahir, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım**, C. I, 13. Baskı, İstanbul: Beta Basım, 1994.
- DÖNMEZER Sulhi/ERMAN Sahir, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım**, C. II, 10. Baskı, İstanbul: Filiz Kitabevi, 1983.
- DÖNMEZER Sulhi, **Toplumbilim**, 12. Baskı, İstanbul: Beta Basım Yayım A.Ş., 1994.
- ELLIOTT Catherine/QUINN Frances, **Criminal Law**, 4th Ed., Harlow: Longman, 2002.
- EROL Cihan, **Cebir Kullanma Cürmü**, İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1978.

ERSOY Yüksel, **Çalışma Hürriyetine Karşı Suçlar: TCK. m. 201 ve 275 sayılı kanunun ilgili hükümleri**, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1973.

EVİK Vesile Sonay, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, İstanbul: Beta Basım Yayım A.Ş., 2004.

GILBERT Paul, **Terrorism, Security and Nationality: An Introductory Study in Applied Political Philosophy**, London: Routledge, 1994.

GÖKÇEN Ahmet, **Halkı Kin ve Düşmanlığa Açıkça Tahrik Cürmü (TCK Madde 312/2)**, Liberal Düşünce Topluluğu Yayınları, Ankara, 2001.

GÜNDÜZ Ahmed, **İslam ve Osmanlı Hukuku Külliyesi**, Kamu Hukuku, C. 1, İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı, 2011.

GÜNDÜZ Aslan, **Milletlerarası Hukuk Temel Belgeler Örnek Kararlar**, 5. Baskı, İstanbul: Beta Basım Yayım A.Ş., 2003.

GÜNERİ Münir, **Psikolojik Savaşın Önemi ve Yöntemi**, İstanbul: Kara Kuvvetleri Komutanlığı Askeri Basımevi, 1967.

HAKERİ Hakan, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 16. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2013.

HOFFMAN Bruce, **Inside Terrorism**, New York: Columbia University Press, 2006.

JACOBS Francis/WHITE Robin C. A./OVEY Clare, **The European Convention On Human Rights**, Eds. Robin C. A. White/Clare Ovey, 5th Ed., New York: Oxford University Press INC., 2010.

JOHN Keane, **Medya ve Demokrasi**, Çev: Haluk Sahin, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1993.

KOCASAKAL Ümit, **Avrupa Birliği Ceza Hukukunun Esasları**, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2004.

Kuruoğlu Huriye, **Propaganda ve Özgürlük Aracı Olarak Radyo**, İstanbul: Nobel Dağıtım, 2006.

LANGLOIS Georges/BOSMENU L./LEFEBVRE L./REGMBALD P., **20. Yüzyıl Tarihi**, Çev. Ömer Turan, İstanbul: Nehir Yayınları, 2003.

LAUFHÜTTE Heinrich Wilhelm/KUSCHEL Annette, **Strafgesetzbuch Leipziger Kommentar**, 80bis 109k, 12. Ausgabe, Berlin: De Gruyter Recht, 2006.

MACOVEI Monica, **Freedom of Expression, A guide to the implementation of Article 10 of the European Convention on Human Rights, Human Rights Handbooks, No. 2**, 2nd Ed., Strasbourg Cedex: Council of Europe, 2004.

MALKOÇ İsmail, **Açıklamalı-İçtihatlı 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu Madde 188-345**, Ankara: Malkoç Kitabevi, 2007.

MCCORMACK Wayne, **Understanding the Law of Terrorism**, Newark NJ: LexisNexis, 2007.

MOWBRAY Alastair R., **The Development Of Positive Obligations Under The European Convention On Human Rights By The European Court Of Human Rights**, Portland: Hart Publishing, 2004.

ÖKTEM Emre, **Terörizm, İnsancıl Hukuk ve İnsan Hakları**, İstanbul: Derin Yayınları, 2007.

ÖZEK Çetin, **141-142**, İstanbul: Ararat Yayınevi, 1968.

ÖZEK Çetin, **Türkiye’de Laiklik**, İstanbul: Baha Matbaası, 1962.

ÖZGENÇ İzzet, **Suç Örgütleri**, 7. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013.

ÖZGENÇ İzzet, **Terörle Mücadele Kanunu**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2006.

ÖZGÖKER Uğur, **Uluslararası Siyasi, Askeri ve Ekonomik Örgütler**, İstanbul: Der Yayınları, 2006.

ÖZKAN Necati, **Seçim Kazandıran Kampanyalar**, İstanbul: MediaCat Kitapları, 2004.

ÖZSOY Osman, **Propaganda ve Kamuoyu Oluşturma**, İstanbul: Alfa Kitabevi, 1998.

ÖZTÜRK Bahri/ERDEM Mustafa Ruhan, **Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku**, 13. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013.

PARLAR Ali/HATİPOĞLU Muzaffer, **Açıklamalı-İçtihatlı Özel Ceza Kanunları ve Uygulaması**, İstanbul: Kazancı Kitap Ticaret A.Ş., 2005.

SAVAŞ Vural/MOLLAMAHMUTOĞLU Sadık, **Türk Ceza Kanununun Yorumu**, C. 2, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1994.

SOYASLAN Doğan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2006.

TANÖR Bülent, **Türkiye’nin İnsan Hakları Sorunu**, İstanbul: BDS Yayınları, 1990.

TANÖR Bülent/YÜZBAŞIOĞLU Necmi, **1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku**, 11. Baskı, İstanbul: Beta Basım Yayım A.Ş., 2012.

TARHAN Nevzat, **Psikolojik Savaş-Gri Propaganda**, 17. Baskı, İstanbul: Timaş Yayınları, 2003.

TAŞDEMİR Fatma, **Uluslararası Terörizme Karşı Devletlerin Kuvvete Başvurma Yetkisi**, Ankara: USAK Yayınları, 2006.

TAŞTAN Murat, **Açıklamalı-İçtihatlı Terörle Mücadele Kanunu**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2009.

TEKİNAY Selahattin Sulhi/Sermet Akman/Haluk Burcuoğlu/Alilla Altop, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 7. Baskı, İstanbul: Filiz Kitabevi, 1993.

TOPAL A. Hamdi, **Uluslararası Terörizm ve Terörist Eylemlere Karşı Kuvvet Kullanımı**, İstanbul: Beta Yayın A.Ş., 2005.

TOROSLU Nevzat, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, Ankara: Savaş Yayınevi, 2005.

TOROSLU Nevzat, **Cürümlerin Tasnifi Bakımından Suçun Hukuki Konusu**, Ankara Hukuk Fakültesi Yayınları No: 273, Ankara: Sevinç Matbaası, 1970.

ÜNAL, Şeref, **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi**, Ankara: TBMM Basımevi, 1995.

ÜNVER Yener, **Ceza Hukuku İle Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2003.

ÖZBEK Veli Özer/KANBUR M. Nihat/ BACAKSIZ Pınar/DOĞAN Koray/TEPE İlker, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2010.

WILLIAMSON Myra, **Terrorism, War and International Law: The Legality of the Use of Force Against Afghanistan in 2001**, Surrey: Ashgate Publishing Limited, 2009.

YILDIRIM Zeki, **İfade ve Basın Özgürlüğü Bağlamında Terörizmin Propagandası Suçu**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2014.

ZAFER Hamide, **Ceza Hukukunda Terörizm (Milletlerarası Metinler ve 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu Işığında)**, İstanbul: Beta Basım A.Ş., 1999.

ZAFER Hamide, **Sosyolojik Boyutuyla Terörizm**, İstanbul: Beta Basım A.Ş., 1999.

ZİYAOĞLU Rakım, **Propaganda ve Sanatı**, İstanbul: Halk Basımevi, 1963.

2. MAKALELER

AKÇA Mehmet, “Terörizmin Kendine Özgü (Sui Generis) Niteliği: Kavramı Tanımlamada Metodoloji Sorunu”, **İstanbul Barosu Dergisi**, C. 88, Sayı 2014/1, 2014, s. 15-64.

ARMAĞAN Ahsen, “Siyasal Bir İletişim Türü Olarak Propaganda”, **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, Sayı 9, 1999, s. 417-426.

ATABEK Nejdet, “Propaganda ve Toplumsal Kontrol”, **Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, Sayı 2/4, 2003, s. 4 -12.

ATABEY Ömer Serdar/ULUTAŞ Ahmet, “Terörizmin Önlenmesinde Önemli Bir Araç Olarak Avrupa Konseyi Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi”, **TBB Dergisi**, Sayı 97, Ankara, 2011, s. 339-352.

BAŞEREN Sertaç Hami, “İnsan Hakları ve Terörizm”, **İnsan Hakları ve Güvenlik**, Yayın No.1, Ankara: Türkiye Barolar Birliği İnsan Hakları Araştırma ve Uygulama Merkezi, 2001, s. 195-225.

BAŞEREN Sertaç Hami, “Terörizmin Ulaştığı Boyutlar, Bu Durumun Türkiye’nin Güvenliğine Etkileri ve Alınabilecek Tedbirler” (Sempozyum Bildirisi), **Türkiye’nin Çevresinde Meydana Gelen Gelişmelerin Türkiye’nin Güvenlik Politikasına Etkileri Sempozyumu (9-10 Mart 2006)**, İstanbul: Genelkurmay Harp Akademileri Basımevi, 2006, 15-16.

BAYRAKTAR Köksal/ ÖZTÜREL Önder/MEMİŞ Pınar, “Türk Ceza Kanunu Tasarısı Genel Hükümleri”, **Türk Ceza Kanunu Tasarısı: Türk Ceza Hukuku Derneği Toplantısı (10 Temmuz 2004):İstanbul Barosu-Türk Ceza Hukuku Derneği Toplantısı (10 Eylül 2004): Kurumsal Raporlar-Toplantılara Sunulan Raporlar-Bilimsel Raporlar**, İstanbul: İstanbul Barosu-Galatasaray Üniversitesi-Türk Ceza Hukuku Derneği Ortak Yayını, 2004, s. 31-39.

BAYRAKTAR Köksal, “Türk Ceza Kanunu Tasarısı’na İlişkin Genel Bir Değerlendirme ve Genel Hükümler Üzerine Birkaç Eleştiri”, **Türk Ceza Kanunu Reformu: İkinci Kitap: Makaleler, Görüşler, Raporlar**, Der. Teoman Ergül, Ankara, Türkiye Barolar Birliği Yayını, 2004, s.21-35.

BIÇAK, Vahit, “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Terörizm”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 3, Sayı 1-2, Ankara, 1999, s. 235–283.

BIESTERFELD James/MELOY J. Reid, “The Public Figure Assassin As Terrorist”, **Stalking, Threatening and Attacking Public Figures: A Psychological and Behavioral Analysis**, Eds.J. R. Meloy, L. Sheridan L, J. Hoffmann, Oxford University Press, 2008, s. 143-162.

BİRDİŞLİ Fikret, “Birleşmiş Milletler (BM)’in Uluslararası Sorunları Önleyebilme Yeteneği ”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C. 3, Sayı 11, 2010, s. 172-183.

CİHAN Erol, “Cürüm Fiilini Övme”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C. 34, Sayı 1 – 4, İstanbul, 1968, s. 108 – 129.

CİHAN Erol, “İfade Özgürlüğü Açısından TCK m.312 deki Suçun Değerlendirilmesi”, **İfade Özgürlüğü ve Türk Ceza Hukuku**, İstanbul: Ceza Hukuku Derneği Yayınları, 2003, s. 159-172.

CİHAN Erol, “Milli Duygulara Aykırı Propaganda Yapma Suçu: (TCK. m. 142/b.3)”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C. 43, Sayı 1-4, 1977, İstanbul, s. 45-63.

ÇAKMUT Özlem Yenerer, “Ceza Hukukunda Propaganda ve Düşünce Özgürlüğü”, **Prof. Dr. Sahir Erman’a Armağan**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Eğitim, Öğretim ve Yardımlaşma Vakfı Yayını, No. 8, 1999, s. 135-163.

ÇELİK Can, “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu Kararları Çerçevesinde Terörizm ve İfade Özgürlüğü”, **Köksal Bayraktar’a Armağan, Galatasaray Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 2, Sayı 1/2010, İstanbul, 2010, s. 1603-1628.

ÇİTLİOĞLU Ercan, “Terörizmin Yeni Konsepti”, **Stratejik Analiz**, Sayı 89, Ankara: 2007, s. 27-34.

ÇOLAK Haluk, “Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Terörle Mücadele Kanunu Üzerine Bir İnceleme”, **TBB Dergisi**, Sayı 3, 1999, Ankara, s. 737-767.

DALKILIÇ Aysun, “Terörizm ve İnsan Hakları İkilemi”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Sayı 1/2007, İstanbul, 2007, s. 201-255.

DARAGENLİ Vesile Sonay, “Tehlike Suçları”, **Prof. Dr. Sahir Erman’a Armağan**, İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım, 1999, s. 163-188.

DEMİR Nesrin, “Avrupa Konseyi Sözleşme ve Şartlarının Avrupa Birliği Kopenhag Kriterlerine Göre Değerlendirilmesi”, **Ege Akademik Bakış Dergisi**, Ege Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayınları, C. 6, Sayı 2, İzmir, 2006, s. 157-167.

DÖNMEZER Sulhi, “Maddi Sebebiyet Alakası”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C. 9, Sayı 1-2, İstanbul, 1943, s. 85-119.

DÖNMEZER Sulhi, “Milletlerarası Tedhişçilik”, **Ümit Y. Doğanay'a Armağan, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C. 44, Sayı 1-4, İstanbul, 1978, s. 55-71.

ERDEM Fazıl Hüsnü, “TCK'nun 312. Maddesinin Koruduğu Hukuksal Değerin Kısa Bir Analizi: Türk Devlet Düzeni v. Demokratik Kamu Düzeni”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 1, Sayı 52, Ankara, 2003, s. 37-62.

ERSAN Aykut, “Halkı Kin ve Düşmanlığa Tahrik veya Aşağılama”, **TBB Dergisi**, Sayı 111, Ankara, 2014, s. 77-106.

EVİK Vesile Sonay, “Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu”, **Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Özel Sayı, C. 19, Sayı 2, İstanbul, 2013, 667-697.

GROSS Emanuel, “The Influence of Terrorist Attacks on Human Rights in the United States: The Aftermath of September 11, 2001”, **North Carolina Journal International Law and Commercial Regulation**, Vol. 28, 2002, s. 1-103.

GUILLAUME Gilbert. “Terrorism and International Law”, **International and Comparative Law Quarterly**, Cambridge Journals, Vol 53, Issue 3, 2004, s. 537-548.

GÜLFİDAN, Osman Serkan, “AİHM İçtihatları ve Demokratik Toplum Gereklere Karşısında 5532 Sayılı Kanunla Değişik 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Sayı 1/2007, İstanbul, 2007, s. 257-328.

GÜRKAN Ülker, “Avrupa Konseyi ve İnsan Hakları”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 16, Sayı 1-4, Ankara, 1959, s. 131-165.

HAFIZOĞULLARI Zeki, “Terör ve Hukuk”, **Türkiye’de Terörizm, Dünü, Bugünü, Gelişimi ve Alınması Gereken Tedbirler, Bildiriler**, Ankara 10-11 Mayıs 2000, Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2003, s. 41-53.

HAFIZOĞULLARI Zeki/KURŞUN Günel, “Türk Ceza Hukukunda Örgütlü Suçluluk”, **TBB Dergisi**, Sayı 71, Ankara, 2007, s. 25-80.

HORSLEY Richard A., “Ancient Jewish Terrorists”, **The Journal of Religion**, Vol. 59, No. 4, The University of Chicago Press, 1979, s. 435-458.

JOWETT Garth S., “Propaganda Through the Ages”, **Propaganda and Persuasion**, Eds. Garth S.Jowett/Victoria O'Donnel, California: SAGE Publications INC, 2012, s. 51-97.

KAZAN Turgut, “İfade Özgürlüğü ve Terörle Mücadele Yasası”, **İfade Özgürlüğü ve Türk Ceza Hukuku**, Ceza Hukuku Yayınları No. 1, İstanbul: Ceza Hukuku Derneği, İstanbul, 2003, İstanbul, 2003, 173-194.

KEDİKLİ Umut, “Avrupa Birliği'nin Terörizmle Mücadele Politikaları ve Hukuki Boyutu”, **Uluslararası Hukuk ve Politika**, C. 2, Sayı 7, Ankara: USAK Yayınları, s. 54-79.

KIZIL Erguvan Tuğba Özel, “Terörizmin Psikolojik Boyutu”, **21. Yüzyılda Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 2, Ankara, 2013, s. 85-94.

KİZİROĞLU Serap KESKİN, “5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda Basit Arama (Adli Arama)”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 58, Sayı 1, Ankara, 2009, s. 139-168.

KOCACIK Faruk, “Şiddet Olgusu Üzerine”, **Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C. 2, Sayı 1, Sivas, 2001, s. 1-8.

KOCASAKAL Ümit/AKSOY E. Eylem/MEMİŞ Pınar, “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında İfade Özgürlüğü”, **İfade Özgürlüğü ve Türk Ceza Hukuku**, Ceza Hukuku Yayınları No. 1, İstanbul: Ceza Hukuku Derneği, İstanbul, 2003, s. 25 -50.

KOCASAKAL Ümit, “Hükmü Önceden Belirlenmiş Bir Davanın Öyküsü: Saddam Hüseyin'in Yargılanması”, **Uluslararası Suçlar ve Tarih Dergisi**, Ankara: İnsanlığa Karşı Suçlar Araştırma Merkezi, Sayı 2, 2006, s. 119-134.

KOCASAKAL Ümit/DEMİR Fehmi/İPEK Mehmet, “Kişilere Karşı Suçlar”, Türk Ceza Kanunu Tasarısı: **Türk Ceza Hukuku Derneği Toplantısı (10 Temmuz 2004): İstanbul Barosu-Türk Ceza Hukuku Derneği Toplantısı (10 Eylül 2004): Kurumsal Raporlar-Toplantılara Sunulan Raporlar-Bilimsel Raporlar**, İstanbul: İstanbul Barosu-Galatasaray Üniversitesi-Türk Ceza Hukuku Derneği Ortak Yayını, 2004, s. 47-59.

KOCASAKAL Ümit, “Özel Görevli Mahkemeler”, **Hukukun Evrensel İlkeleri ve Özel Görevli Mahkemeler Panel Notları**, İstanbul Barosu Yayınları, 2013, İstanbul, s. 17-29.

KOCASAKAL Ümit, “Özel Yetkili Mahkemelerin Hukuk Sistemimizdeki Yeri”, **Özel Yetkili Mahkemeler (CMK m. 250)**, Panel, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara, 2010, s. 81-89.

KOCASAKAL Ümit, “Terörizmin Finansmanı”, **18. Uluslararası Ceza Hukuku Kongresi**, İstanbul: Türk Ceza Hukuku Derneği, s. 147-169.

KORKMAZ Ömer, “Düşünce Özgürlüğü ve Sınırları”, **Seyfullah Edis’e Armağan, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, İzmir, 2000, s. 117-151.

KUZU Burhan, “Terörle Mücadele Kanunu ve Anayasa Mahkemesinin İptal Kararı”, **İnsan Hakları Yıllığı**, C. 15, Ankara, 1994.

NAL Sabahattin, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukuku’nda Ulusal Güvenlik ve İfade Özgürlüğü”, **Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi**, Sayı 63-64, İstanbul: Kazancı Kitap Ticaret A.Ş., 2009, s. 212-246.

NAL Sabahattin, “Medeni ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme’de Ulusal Güvenlik ve İfade Özgürlüğü”, **Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi**, Sayı 77-78, İstanbul: Kazancı Kitap Ticaret A.Ş., 2009, s. 104-129.

OKUTAN Çağatay, “Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, C. 59, Sayı 2, Ankara, 2004, s. 59-76.

ORAK Mahir, “Halkı Kin ve Düşmanlığa Tahrik Suçu”, **Genç Hukukçular Hukuk Okumaları Birikimler 3**, İstanbul: Hukuk Vakfı Yayınları, 2009, s. 289-300.

OSMANOĞLU M. Kerem, “Ceza Adalet Sisteminde Yapılan Değişiklikler ve Türk Adalet Sistemindeki Yansımaları”, **Ankara Barosu Dergisi**, Sayı 2012/2, Ankara, 2012, s. 430-443.

ÖNCÜ Ali Servet/CEVİZLİLER Erkan, “Avrupa Bütünleşmesi İçin Önemli Bir Adım: Avrupa Konseyi ve Türkiye’nin Konseye Üyeliği Meselesi”, **Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 7, Sayı 13, 2013, s. 15-45.

ÖZBEK Veli Özer, “İnternet Kullanımında Ortaya Çıkabilecek Bazı Ceza Hukuku Sorunları”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Sayı 1, C. 4, İzmir, 2002, s. 101-158.

ÖZEK Çetin, “Organize Suç”, **Prof. Dr. Nurullah Kunter’e Armağan**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Özel Sayı, C. 19, Sayı 2, İstanbul 1998, s. 195-299.

ÖZEK Çetin, “Silahlı Çete-Amaç Suç İlişkisinde İştirak Sorunları”, **Prof. Dr. Yılmaz Günal’a Armağan, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, C. 49, No: 3-4, Ankara, 1994, s. 357-378.

Çetin Özek, “Siyasi Hürriyet Aleyhinde Cürümler”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C. 41, Sayı 1-2, İstanbul, 1975, s. 25-46.

Özek Çetin, “Terör ve Terörle Mücadele Kanunu”, **İstanbul Baro Dergisi**, C. 65, Sayı 4-6, İstanbul, 1991, s. 352-385.

ÖZSOY Şule, “Amerika Birleşik Devletleri Hukukunda Düşünceyi Açıklama Hakkına İlişkin Standartlar”, **TBB Dergisi**, Sayı 56, Ankara, 2005, s. 29-48.

PRABHA Kshitij, "Defining Terrorism", **Strategic Analysis: A Monthly Journal of the Infectious Diseases Society of America**, Vol. 24, No. 1, Kentucky: Routledge, 2000, s. 125 – 135.

QUALTER Terence H., "Propaganda Teorisi ve Propagandanın Gelişimi", **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Çev. Ünsal Oskay, C. 35, Sayı 1, Ankara, 1980, s. 255 – 308.

RENIERIS Elizabeth M., "Combating Incitement to Terrorism on The Internet: Comparative Approaches In The United States And The United Kingdom and The Need for An International Solution", **Vanderbilt Journal of Entertainment and Technology Law**, Vol. 11, No. 3, Nashville TN: JetLaw, 2009, s. 673-710.

SARAÇLI Murat, "Uluslararası Hukukta Terörizm", **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 11, Sayı 1-2, 2007, s. 1049-1079.

SELÇUK Sami, "Hukukun Terörle Sınvı", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, C. 1 Sayı 5, Ankara: Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, 2011, s. 57-92.

SOYASLAN Doğan, "Düşünce Özgürlüğü ve 4744 sayılı Kanunla Değiştirilen Terörle Mücadele Kanunu", **Prof. Dr. Çetin Özek Armağanı**, İstanbul: Galatasaray Üniversitesi Yayınları, 2004, 787-802.

TEZCAN Durmuş, "1. Oturum Konuşması", **Uluslararası Terör ve Barış Hukuku Konferansı**, İstanbul: İstanbul Barosu Yayınları, 2004, s.33-37.

TEZİÇ Erdoğan, "Türkiye’de Siyasal Düşünce ve Örgütlenme Özgürlüğü", **Anayasa Yargısı**, C. 7, Ankara, 1990, s. 29-46.

TOROSLU Nevzat, "Anayasayı İhlal Suçu", **Ankara Barosu Dergisi**, Sayı 1985/4, Ankara, 1985, s. 591-601.

TOSUN Öztekin, "Mevzuat Kroniği", **Ord. Prof. Dr. Kemalettin Birsen'e Armağan, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C. 35, Sayı 1 – 4, İstanbul, 1969, s. 588-593.

TUGWELL Maurice, "Terrorism and Propaganda: Problem and Response", **Contemporary Research on Terrorism**, Ed. Paul Wilkinson and A. M. Stewart, Aberdeen: Aberdeen University Press-Pergamon Group, 1987, s. 409-418.

TURHAN Aydın, "Düşünce ve İfade Özgürlüğü Kapsamında Türk Ceza Kanunu’nun 301. Maddesinin Değişimi", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, C. 1, Sayı 5, Ankara, 2011, s. 285-308.

ÜNAL Nevin Özkorkut, "Basın Özgürlüğü ve Osmanlı Devletindeki Görünümü", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 51, Sayı 3, Ankara, 2002, s. 65-85.

WILKINSON Paul, "Terör ve Terörizm: Kavramlar Özellikler ve Tipoloji", **Silinen Yüzler Karşısında Terör**, Haz. Cemal Güzel, Ankara: Ayraç Yayınevi, 2002, s. 142-162.

YAYLA Atilla, “Terörizm: Kavramsal Bir Çerçeve”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, C. 45, Sayı 1 – 4, Ankara, 1990, s. 335-385.

YENİDÜNYA A. Caner/Zafer İÇER, “Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu”, **Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Araştırmaları Dergisi**, Özel Sayı, C. 19, Sayı 2, 2013, s. 797-828.

ZAFER Hamide, “Halkın Bir Kısmını Aşağılayacak ve İnsan Onurunu Zedeleyecek Şekilde Tahkir Etme Cürmü (TCK m.312/3)”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C. 62, Sayı 1-2, İstanbul, 2004, s. 209-261.

3. ANAYASA MAHKEMESİ VE YARGITAY KARARLARI

Askeri Yargıtay 3. Dairesi, E. 1984/836 K. 1984/312 T. 17.07.1984.

AYM. E: 1991/18 K: 1992/20 T: 31.03.1992.

AYM. E. 2012/100 K. 2013/84 T. 04.07.2013.

Y2CD. E. 1973/8227 K. 1973/7618 T. 20.09.1973.

Y2CD. E. 1984/2794 K. 1984/3311 T. 27.03.1984.

Y8CD. E. 1994/1227 K. 1994/3479 T. 06.04.1994.

Y8CD. E. 2007/12689 K. 2010/650 T. 26.01.2010.

Y8CD. E. 2009/3222 K. 2011/4969 T. 15.06.2011.

Y9CD. E. 1988/5636 K. 1988/7919 T. 08.11.1988.

Y9CD. E. 1996/3414 K. 1996/5608 T. 21.10.1996.

Y9CD. E. 1996/6482 K. 1997/1859 T. 20.03.1997.

Y9CD. E. 2005/7021 K. 2006/859 T. 16.02.2006.

Y9CD. E. 2006/6672 K. 2007/2618 T. 29.03.2007.

Y9CD. E. 2007/5706 K. 2008/886 T. 20.02.2008.

Y9CD. E. 2007/9184 K. 2008/11733 T. 04.11.2008.

Y9CD. E. 2007/10545 K. 2008/12121 T. 12.11.2008.

Y9CD. E. 2007/10663 K. 2008/12819 T. 24.11.2008.

Y9CD. E. 2007/1706 K. 2009/1410 T.11.02.2009.

Y9CD. E. 2007/9941 K. 2008/1287 T. 04.03.2008.

Y9CD. E. 2008/14841 K. 2009/2902 T. 11.03.2009.

- Y9CD. E. 2008/10108 K. 2009/3042 T. 16.03.2009.
- Y9CD. E. 2008/7048 K. 2009/12851 T.12.12.2009.
- Y9CD. E. 2009/5467 K. 2010/10501 T. 13.10.2010.
- Y9CD. E. 2009/7991 K. 2011/2120 T. 06.04.2011.
- Y9CD. E. 2010/16501 K. 2012/5310 T. 25.04.2012.
- YCGK. E. 1966/276 K. 1966/456 T. 05.12.1966.
- YCGK. E/K. 2-228/265 T. 03.07.1972.
- YCGK. E. 1994/9-229 K. 1994/275 T. 07.11.1994.
- YCGK. E. 1999/33 K.1999/38 T. 16.03.1999.
- YCGK. E. 1999/33 K. 1999/38 T. 16.03.1999.
- YCGK. E. 2001/4-128 K. 2001/130 T. 19.06.2001.
- YCGK. E. 2003/9-39 K. 2003/32 T. 11.03.2003.
- YCGK. E. 2004/8–130 K. 2004/206 T. 23.11.2004.
- YCGK. E. 2004/8-201 K. 2005/30 T. 15.03.2005.
- YCGK. E. 2006/7-345 K. 2007/13 T. 30.01.2007.
- YCGK. E. 2006/10-253 K. 2007/80, T. 03.04.2007.
- YCGK. E.2007/969 K. 2007/99 T. 17.04.2007.
- YCGK. E. 2007/8-244 K. 2008/92 T. 29.04.2008.
- YCGK. E. 2007/9-230 K. 2008/23 T. 12.02.2008.
- YCGK. E. 2011/9- 18 K. 2011/27 T. 29.03.2011.

4. AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ VE BİRLEŞMİŞ MİLLETLER İNSAN HAKLARI KOMİTESİ KARARLARI

- ECtHR, Başkaya and Okçuğlu v. Turkey, App. No. 23536/94, 24408/94, 08.07.1999.
- ECtHR, Brind and Others v. UK, App. No. 18714/91, 09.05.1994.
- ECtHR, Colman v. The UK, App. No. 16632/90, 28.06.1993.
- ECtHR, Chorherr v. Austria, App. No. 13308/87, 25.08.1993.

- ECtHR, *Cyprus v. Turkey*, App. No. 25781/94, 10.05.2001.
- ECtHR, *Dink v. Turkey*, App. No. 2668/07, 6102/08, 30079/08, 7072/09, 7124/09, 14.09.2010.
- ECtHR, *Fressoz and Roire v. France*, App. No. 29183/95, 21.01.1999.
- ECtHR, *Gerger v. Turkey*, App. No. 24919/94, 08.07.1999.
- ECtHR, *Handyside v. The UK*, App. No. 5493/72, 7.12.1976.
- ECtHR, *Herri Batasuna and Batasuna v. Spain*, App. No. 25803/04 and 25817/04, 06.11.2009.
- ECtHR, *Hertel v. Switzerland*, App. No. 59/1997/843/1049, 25.08.1998.
- ECtHR, *Gözel and Özer v. Turkey*, App. No. 43453/04 and 31098/05, 06.07.2010.
- ECtHR, *Groppera v. Switzerland*, App. No. 10890/84, 28.03.1990.
- ECtHR, *İncal v. Turkey*, App. No. 41/1997/825/1031, 09.06.1998.
- ECtHR, *Leroy v. France*, App. No. 36109/03, 02.10.2008.
- ECtHR, *Lingens v. Austria*, App. No. 9815/82, 08.07.1986.
- ECtHR, *Markt Intern v. Germany*, App. No. 10572/83, 20.11.1989.
- ECtHR, *Observer v. The UK*, App. No. 13585/88, 26.11.1991.
- ECtHR, *Özgür Gündem v. Turkey*, App. No. 23144/93, 16.03.2000.
- ECtHR, *Purcell and Others v. Ireland*, The App. 15404/89, 16.04.1991.
- ECtHR, *Sunday Times v. The UK (No. 1)*, App. No. 6538/74, 26.04.1979.
- ECtHR, *Sunday Times v. The UK (No. 2)*, App. No. 13166/87, 26.11.1991.
- ECtHR, *Sürek v. Turkey (No. 1)*, App. No. 26682/95, 08.07.1999.
- ECtHR, *Sürek v. Turkey (No. 3)*, App. No. 24735/94, 08.07.1999.
- ECtHR, *Sürek v. Turkey (No: 4)*, App. No. 24762/94, 08.07.1999.
- ECtHR, *Sürek and Özdemir v. Turkey*, App. No. 23927/94, 24277/94, 08.07.1999.
- ECtHR, *Zana v. Turkey*, App. No. 69/1996/688/880, 25.11.1997.
- UNHRC, *Tshitenge Muteba v. Zaire*, Communication No. 124/1982, CCPR/C/OP/2, 158, (1990), 24.07.1984.
- UNHRC, *Womah Mukong v. Cameroon*, Communication No. 458/1991, U.N. Doc. CCPR/C/51/D/458/1991 (1994), 10.08.1994.

UNHRC, Vladimir Petrovich Laptsevich v. Belarus Communication No. 780/1997, CCPR/C/68/D/780/1997, 13.04.2000.

5. TEZLER

ÇOBAN Zübeyir, **İfade Özgürlüğü ve Suç Örgütünün veya Amacının Propagandasını Yapma Suçu**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2008.

EKE Erdal, **Siyasal Propaganda Araçlarının Seçmen Davranışı Üzerindeki Etkisi: Isparta Örnek Olayı**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2008.

GÜRDOĞAN Özkan, **Hakaret Suçu**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2012, s. 137.

IŞIK Mehmet, **Terör Örgütlerinin Bir Propaganda Aracı Olarak İnterneti Kullanması Örnek Olay PKK Terör Örgütü**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2009.

KALÇIK Tuba, **Televizyonda Siyasal Propaganda ve AKP**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2007.

KANAT Selim, **Terörizm, İnsan Hakları, Güvenlik: 11 Eylül Sonrası Meydana Gelen Değişiklikler**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2005.

KARADENİZ Serra, **Nefret Söylemi Kapsamında Halkı Kin ve Düşmanlığa Tahrik Suçu**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012.

KOCASAKAL Ümit, **Karapara Aklama Suçu**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2000.

KOÇ Rezal, **Siyasi İletişimde Propagandanın Önemi; Bir Örnek Olay Araştırması Nazi Propagandası**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2000.

ÖZDEMİR Taner, **Birleşmiş Milletler Çerçevesinde Terörizmle Mücadele**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) T.C. Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2006.

SARIYILDIZ Deniz, **Görsel İletişim Araçlarıyla Türk Karşısı Soykırım Propagandası**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Kocaeli, 2006.

YARGIÇ Sinem, **Terör Olgusunun Uluslararası Hukuk ve İnsan Hakları Hukuku Üzerindeki Değiştirici Etkisi**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2009.

6. İNTERNET KAYNAKLARI

09.12.1985 Tarihli BM Genel Kurul Kararı, A/RES/40/61, <http://www.un.org/documents/ga/res/40/a40r061.htm>

1926 Tarih 765 Sayılı Türk Ceza Kanununun Yürürlükten Kaldırılmış Hükümleri, <http://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/5.3.765.pdf>

1953 Tarih ve 6187 Sayılı Vicdan ve Toplanma Hürriyetinin Korunması Hakkında Kanun, http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc035/kanuntbmmc035/kanuntbmmc03506187.pdf

1962 Tarih ve 38 Sayılı Anayasa Nizamını, Milli Güvenlik ve Huzuru Bozan Bazı Fiiller Hakkında Kanun, <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/11053.pdf>

Ahmet Gökçen, **Kamu Barışına Karşı Suçlar**, www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/118.doc

ALTIPARMAK Kerem, Gezi'nin Hatırlattığı Hak: Barışçıl Toplantı, <http://bianet.org/bianet/toplum/148157-gezi-nin-hatirlattigi-hak-bariscil-toplanti>

Antiterrorism and Effective Death Penalty Act of 1996, Public Law 104-132, <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-104publ132/html/PLAW-104publ132.htm>

Austria Profile on Counter-Terrorist Capacity, Comitte of Experts on Terrorism, Council of Europe, 2005, [http://www.coe.int/t/dlapi/codexter/4_theme_files/Country_Profiles/CODEXTER%20Profiles%20\(2005\)%20AustriaE.pdf](http://www.coe.int/t/dlapi/codexter/4_theme_files/Country_Profiles/CODEXTER%20Profiles%20(2005)%20AustriaE.pdf)

Basic Law for the Federal Republic of Germany (Grundgesetz, GG), <http://www.iuscomp.org/gla/statutes/GG.htm#9>

Büyük Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts

CCPR/C/21/Rev.1/Add.9, General Comment No. 27. (General Comments), <http://www.unhcr.ch/tbs/doc.nsf/0/6c76e1b8ee1710e380256824005a10a9?Opendocument>

Chart of Signatures and Ratifications, Council Of Europe Convention On The Prevention Of Terrorism, <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=196&CM=1&DF=&CL=ENG>

Code pénal (Version consolidée au 27 mars 2014), <http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?idArticle=LEGIARTI000025467617&idSectionTA=LEGISCTA000006149845&cidTexte=LEGITEXT000006070719&dateTexte=20140507>

Codice Penale (Testo coordinato ed aggiornato del Regio Decreto 19 ottobre 1930, n.1398), <http://www.altalex.com/index.php?idnot=36762>

Counter Terrorism-European Union,
<http://www.legislationline.org/topics/organisation/6/topic/5>

DÜLGER Murat Volkan, **5237 Sayılı YTCK'da Kastın Unsurları ve Türleri-Özellikle Olası Kastın Değerlendirilmesi**, s. 16.
<http://www.dulger.av.tr/pdf/kastinunsurlariturleri.pdf> (Son erişim tarihi 28.04.2014).

House of Lords-House of Commons-Joint Committee on Human Rights, First Report of Session 2006/07, House of Lords paper, 2006/07, no.26; House of Commons paper, 2006/07, no.247, The Stationery Office, 2007, s. 12.
<http://www.publications.parliament.uk/pa/jt200708/jtselect/jtrights/103/103.pdf>

Italy Profile on Counter-Terrorist Capacity, Comitte of Experts on Terrorism, Council of Europe, 2008,
[http://www.coe.int/t/dlapil/codexter/4_theme_files/Country_Profiles/CODEXTER%20Profile%20\(2008\)%20ITALY.pdf](http://www.coe.int/t/dlapil/codexter/4_theme_files/Country_Profiles/CODEXTER%20Profile%20(2008)%20ITALY.pdf)

İnsan Hakları ve İfade Özgürlüğü Bağlamında Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/748), TBMM, 24. Yasama Dönemi, 3. Yasama Yılı, Sıra Sayısı 445,
<http://www.kgm.adalet.gov.tr/Tasariasamalari/Kanunlasan/2013Yili/Kanunmetni/6459ss.pdf>

KAYA İbrahim, **Uluslararası Terörizmin Yasaklanması Çabaları**, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu, 28.10.2008.
<http://www.usak.org.tr/makale.asp?id=110>

Loi du 29 juillet 1881 sur la liberté de la presse (Version consolidée au 29 janvier 2014),
<http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=LEGITEXT000006070722>

PATRIOT Act of 2001, Public Law 107-56, 214(a) (2).
<http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-107publ56/html/PLAW-107publ56.htm>

Party States of The International Covenant on Civil and Political Rights,
http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-4&chapter=4&lang=en

Party States of The Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms,
<http://www.conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=005&CM=8&DF=16/09/2012&CL=ENG>

Protocol 11 and the New European Court of Human Rights.
<http://www.parliament.uk/documents/commons/lib/research/rp98/rp98-109.pdf>

Rules Of Procedure Of The Human Rights Committee, CCPR/C/3/Rev.8, 22.10.2005.
[http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/898586b1dc7b4043c1256a450044f331/5f55247f58c6a129c125709300479adb/\\$FILE/G0544089.pdf](http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/898586b1dc7b4043c1256a450044f331/5f55247f58c6a129c125709300479adb/$FILE/G0544089.pdf)

Spain Profile on Counter-Terrorist Capacity, Comitte of Experts on Terrorism, Council of Europe, 2006,

[http://www.coe.int/t/dlapil/codexter/Source/country_profiles/CODEXTER%20Profiles%20\(2006\)%20Spain%20E.pdf](http://www.coe.int/t/dlapil/codexter/Source/country_profiles/CODEXTER%20Profiles%20(2006)%20Spain%20E.pdf)

Spanish Criminal Code, Official State Gazette number 281 on 24th November 1995.
https://www.google.com.tr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=0CDUQFjAB&url=http%3A%2F%2Fwww.legislationline.org%2Fdownload%2Faction%2Fdownload%2Fid%2F5160%2Ffile%2FSpain_Criminal_Code_Codigo_Penal.pdf&ei=w31sU6mBL86k0AXObQ&usg=AFQjCNE2osHX8vvJUuM7vBw0iFFiGuHU7g&sig2=S8rJhoH5Mp3rzS2QJ685Cg&bvm=bv.66330100,d.d2k

Strafgesetzbuch, StGB, <http://www.gesetze-im-internet.de/stgb/>

Strafgesetzbuch-StGB (Bundesgesetz vom 23. Jänner 1974 über die mit gerichtlicher Strafe bedrohten Handlungen),

[https://www.jusline.at/Strafgesetzbuch_\(StGB\)_Langversion.html](https://www.jusline.at/Strafgesetzbuch_(StGB)_Langversion.html)

Text and Status of the United Nations Conventions on Terrorism,

https://treaties.un.org/Pages/DB.aspx?path=DB/studies/page2_en.xml

Terrorism Act, 20.07.2000. <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/11>

Terrorism Act 2006, The Guardian, 19.01.2009.

<http://www.theguardian.com/commentisfree/libertycentral/2009/jan/19/terrorism-act-2006>

Treaty Standards of Council of Europe on Counter-Terrorism,

<http://www.legislationline.org/topics/organisation/4/topic/5>

United Nations Office on Drugs and Crime, The Use Of The Internet For Terrorist Purposes, United Nations, New York, 2012,

http://www.unodc.org/documents/frontpage/Use_of_Internet_for_Terrorist_Purposes.pdf

ÖZGEÇMİŞ

1985 doğumlu olan Can ÇELİK, 2004 yılında Sakıp Sabancı Anadolu Lisesi'nden mezun olmuştur. Lisans eğitimine 2004 yılında girdiği İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü'nde başlayarak 2009 yılında fakülte birincisi olarak bitirmiştir. Ayrıca lisans eğitimi kapsamında, 2005 yılında, Çift Anadal Programı çerçevesinde başladığı İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden de 2009 yılında mezun olmuş, AB Erasmus öğrenci hareketliliği programı kapsamında da 2008-2009 yılları arasında Köln Üniversitesi Beşeri Bilimler Fakültesi'nde de eğitim görüp, 2011-2014 yılları arasında Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Yüksek Lisans Programına devam etmiştir. Raoul Wallenberg İnsan Hakları ve İnsancıl Hukuk Enstitüsü (RWI), 2012 yılında yüksek lisans ve doktora dalında düzenlemiş olduğu Türkiye'de İnsan Hakları konulu makale yarışmasında "*Restriction Problem of Freedom of Expression in the Presence of Terrorism*" başlıklı makalesi ile özel mansiyon ödülü almıştır. Alman ve 26.07.2012 tarihinde Almanya Justus-Liebig-Universität Gießen Konferans Merkezi'nde İstanbul Üniversitesi, İstanbul Kültür Üniversitesi ve Justus-Liebig-Universität Gießen'in düzenlediği Türk Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Uluslararası Kolokiyumu'nda "Obligatory Defense Counsel" konulu İngilizce bildiri sunmuş, bu bildirin Almanca tercümesi 2014 yılında Alman akademik yayını olan Gießener Schriften zum Strafrecht und zur Kriminologie'nin "Die Entwicklung von Rechtssystemen in ihrer gesellschaftlichen Verankerung" başlıklı 35. sayısında yayınlanmıştır.

TEZ ONAY SAYFASI

Üniversite	Galatasaray Üniversitesi
Enstitü	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Adı Soyadı	Can Çelik
Tez Başlığı	Terörizmin Propagandası Suçu
Savunma Tarihi	02.07.2014
Danışmanı	Doç. Dr. Ümit Kocasakal

JÜRİ ÜYELERİ

Ünvanı, Adı, Soyadı

İmza

Prof. Dr. Serap KESKİN KIZIROĞLU

Doç. Dr. Ümit KOCASAKAL

Doç. Dr. Vesile Sonay EVİK

Enstitü Müdürü

Prof. Dr. Sibel YAMAK